BRIDESHEAD'E SON GİDİŞ

Evelyn Waugh

CAN

Türkçesi
FİLİZ OFLUOĞLU

BRIDESHEAD'E SON GİDİŞ

Evelyn Waugh

Bu kitap, 1985 yılında, İstanbul'da
Ağaoğlu Basımevi'nde dizilip basıldı

BRIDESHEAD'E SON GİDİŞ

Evelyn Waugh

YÜZBAŞI CHARLES RYDER'İN
KUTSAL VE İNANÇSIZ ANILARI

ROMAN

Türkçesi
FİLİZ OFLUOĞLU

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Ankara Caddesi No: 40 Kat: 2 Cağaloğlu - İSTANBUL
Telefon : 528 61 13

GİRİŞ

Nice küçük eklemeler ve nice büyük kesintilerle yeniden yayımlanan bu roman, bir zamanlar çağdaşlarımdan gördüğüm saygınlıktan bana çok şey yitirtti ve beni hayranların mektuplarıyla basın fotoğrafçılarının bilmediğim dünyasına taşıdı. Romanın özü — farklı, ama sıkıca bağlantılı bir avuç insan üzerinde kutsal gücün işlenişi — biraz sınırsızca geniş tutulmuş olabilir, ama bunu kusur saymıyorum. Canımı sıkan, romanın biçimidir; en göze batan aksaklıklar, yazıldığı koşullar yüzündendir.

1943 yılının Aralık ayıydı, paraşütle atlarken hafifçe yaralanma mutluluğuna eriştim, böylece askerlikten bir süre uzak kaldım. Bu süre, anlayışlı bir komutan tarafından uzatıldı, 1944 Haziranına dek boştaydım, kitap da o zaman bitti. Bana tümden yabancı gelen bir coşkuyla ve savaşa dönme sabırsızlığıyla yazdım. Yaşanan yoksulluk ve dehşet beklentisiyle kasvetli günlerdi — soya fasulyesi ve sınırlı söyleşi günleriydi — bu yüzden de kitap, yiyip içmeyle, yakın geçmişin görkemiyle, süslü püslü, ağdalı bir dille yüklüdür, oysa şimdi tok karnına zevksiz buluyorum. İri bölümleri hafiflettim ama çıkarmadım, çünkü bunlar kitabın can alıcı yerleridir.

Julia'nın insanoğlunun günahı konusunda ve Lord Marchmain'in ölüm döşeğinde yaptığı konuşmalardan yana kararsızdım. Bu bölümler kesinlikle ağızdan çı-

kanları aktarmak için yazılmamıştır. Bunlar, değişik bir yazın biçimine aittir, sözgelişi Charles'la babası arasında geçen ilk sahneler gibi. Ve bunları şimdi, gerçeği yansıtmaya kalkışan bir romana da katmazdım. Oysa bunları ilk biçimine yakın korudum, Burgündy (birçok basımda yanlış yazılmıştır) şarabı ve ayışığı gibi, onlar da romanın havasının bir parçasıdır; bir de, pek çok okur bunları sevdiği için bıraktım, gerçi bu çok önemli bir neden sayılmaz.

1944 baharında, bugünkü İngiliz ailelerinin inancını kestirmek olanaksızdı. O günlerde, başlıca ulusal sanat başarımız olan ata evlerimiz, on altıncı yüzyıl manastırları gibi çürüyüp yıkılacak sanılırdı. Ben de, coşkun bir içtenlikle, bu konuya sarıldım. Bugün Brideshead gezginlere açılır, hazineleri uzman ellerce düzenlenir, eşyaları Lord Marchmain'in günlerinde olduğundan da büyük özenle korunurdu. İngiliz soyluluğuysa özünü, o günlerde umulmayacak bir düzeyde korumuştur. Hooper'ın ilerleyişi, çok yerde engellenmiştir. Bu kitabın büyük bölümü, boş tabuta övgüdür. Ama, bütünü bozulmadan da güncelleştirilemez. Kitap, benden genç okur kuşağına, yüzeyde konu edindiği 1920'ler ve 1930'ların değil de, İkinci Dünya Savaşının anısını yaşatmak için sunulmuştur.

Combe Florey 1959 E.W.

ÖNDEYİŞ

Yamacın tepesinde, 'C' Bölüğü hattına vardığımda durdum, ardıma, karargâha baktım; sabahın erken saatinde, boz rengi siste aşağılarda belirmeye başlamıştı. O gün ayrılıyorduk buradan. Üç ay önce, ilk geldiğimizde, burası karla kaplıydı; oysa şimdi baharın ilk yaprakları açılmaya başlamıştı. O zaman düşünmüştüm de, önümüzde ne türlü acılar serili olsa da, bundan daha acı ve sertini düşleyemezdim, şimdi bakıyorum, o günlerden bana bir tek mutlu anı kalmamış.

Burada orduyla aramdaki sevgi ölüverdi.

Burada tramvay yolu biterdi, Glasgow'dan yorgun argın dönen askerler de, yolculuğun bitimiyle uyanıncaya dek, oturdukları yerde uyuklarlardı. Tramvay durağından karargâhın girişine kadar olan yol oldukça uzundu, diyelim üç dört yüz metre, bu arada nöbetçi kulübesine varmadan, gömleklerini düğmeler, keplerini düzeltirlerdi; bu yol boyunca beton yerini ağır ağır yol kenarındaki otlara bırakırdı. Burası kentin ucuydu; birörnek evlerin ve sinemaların tekdüzeliği biter, iç bölge başlardı.

Karargâhın bulunduğu yer, yakın zamanlara dek otlak ve ekim yeriymiş; çiftlik evi hâlâ yamacın eteğinde duruyordu, orayı taburun yazmanlık yeri olarak kullanıyorduk; bir zamanlar yemiş bahçesinin duvarı olan kalıntının bir bölümünü sarmaşıklar sarmıştı; meyve bahçesinden kala kala, çamaşırhanenin arkasında, yarım dönümlük yıkık dökük bir ağaçlık

kalmıştı. Barış bir yıl daha sürseydi, ne çiftlik evi, ne duvar, ne de elma ağaçları kalırdı. Çıplak, kil yamaçlara bir kilometreye yakın beton bir yol yerleşmişti, açık hendeklerin iki yanmda, belediye müteahhitlerinin başlattığı su boşaltma yollarının izi görülüyordu. Barış bir yıl daha sürseydi, buralar, kentdışı çevrenin bir parçasına dönüşecekti. Oysa şimdi, kışı geçirdiğimiz kulübeler, kendi yıkım sıralarını bekliyor.

Yolun berisinde, nice acı şakalara konu olan, kucak açan ağaçlarla kışın bile yarı gizli akıl hastanesi uzanırdı; dökme demir parmaklıkları, soylu kapılarının yanında bizim kaba saba tel örgülerimizi utanç bürürdü. Havanın yumuşak olduğu günlerde delileri, düzenli taş döşeli yollarda, hoş, bakımlı çimenlerde dolaşıp gezinirken gözlerdik; eşitsiz savaşımdan elini eteğini çekmiş bu mutlu işbirlikçiler, tüm kaygılarını çözümlemiş, tüm görevlerini tamamlamış, yüzyıllık gelişimin kesin varisleri olarak, dilediklerince bu güzelim mirasın keyfini sürüyorlardı. Yanlarından geçerken, askerler parmaklıklar arasından seslenirlerdi onlara: «Bir yatak da bana ısıt dostum, az sonra gelirim oraya.» Oysa, aramıza yeni katılmış olan birlik komutanım Hooper onlara bu yaşamı çok görür, «Hitler olsa bunları gaz odasına tıkardı,» derdi. «Ondan öğreneceğimiz çok şey var.»

Kış ortasında burada talim yaparken, bir bölük güçlü ve umut dolu asker getirmiştim. Kırsal alandan bu kıyı alanına geçtiğimizde, artık Orta Doğu'ya gönderileceğimiz yolunda bir söylenti yayılmış aralarında. Günler geçip gider, biz de karları küreyip bir talim alanı düzletmeye çalışırken, gözlerindeki düş kırıklığının, kabullenmeye, boyun eğmeye dönüşmesini izliyordum. Balık lokantalarının kokusuna burun büküyor, fabrika düdükleri ve dans salonlarının müziği gibi barış döneminin tanış seslerine kulak kabartıyorlardı. İzin günlerinde, sokak köşelerine çökerler, bir subay yanaştı mı büzülüp kaçınırlar, selâm dururlar-

sa yanlarındaki yeni sevgililerine karşı küçük düşeceklerinden korkarlardı. Bölük merkezinde, küçük suçlar gözden geçirilir, izin dilekleri incelenirdi; daha alacakaranlık açılmadan, kaçamak yapanların sızlanması, yakınanların boş bakışlarıyla gün ağarmaya yönelirdi.

Oysa benim onları yüreklendirmem gerekirdi, ne olursa olsun — ama ben kendime yardım edemezken, onlara nasıl edebilirdim? Komutuna girdiğimiz albay terfi edip aramızdan çıkıp gitmiş, yerini, başka bir alaydan bize atanmış, daha genç, daha az sevimli biri almıştı. Savaş çıktığında birlikte eğitim görmüş bir avuç gönüllüden artık pek azı kalmıştı aramızda; çoğu şu ya da bu nedenle gitmişti — kimi sakatlanmış, kimi terfi edip başka taburlara gönderilmiş, kimi kurmay görevlere atanmış, kimi gönüllü olarak özel hizmet istemiş, biri talimde vurulup ölmüş, biri savaş divanında yargılanmıştı — yerlerini muvazzaf askerler almıştı; bugünlerde bekleme odasında sürekli radyo çalıyordu, yemekten önce çok bira içiliyordu; artık hiçbir şey eskisi gibi değildi.

Burada otuz dokuz yaşında yaşlanmaya başladım. Akşam oldu mu kaskatı kesiliyor, yorgun, bezgin oluyor, karargâhtan çıkmak istemiyordum. Bazı koltuklara, gazetelere sahip çıkmaya başlamıştım; istemeye istemeye, yemekten önce üç kadeh cin içiyordum, ne daha az, ne de daha çok, akşam dokuz haberlerinden hemen sonra da yatıyordum. Sabah kalkma vaktinde bir saat önce hep uyanık ve huzursuz olurdum.

Burada benim son aşkım ölmüştü. Bu ölümde kayda değer hiçbir şey yoktu. Bir gün, karargâhtaki bu son güne birkaç gün kala, kalk borusundan önce uyanmış, bu Nissen kulübesinde bomboş karanlığa gözlerimi dikmiş, yanımdaki dört kişinin derin soluklarını ve mırıltılarını dinlerken, aklımdan o gün neler yapmam gerektiğini geçiriyordum — silâh talim kursu için iki çavuşun adını yazmış mıydım? O gün izinden dönecek olan askerlerin gene çoğu gecikecek miydi? Hoo-

per'a güvenilebilir miydi, harita sınıfıyla baş edebilir miydi? — o kapkaranlık bir saat içinde birden büyük bir şaşkınlıkla farkettim ki, içimde, çoktandır kötü, hasta, sinmiş yatan bir şey sessizce ölüp gitmişti, tıpkı dört yıllık evlilikten sonra, bir zamanlar sevdiği eşine artık ne istek, ne sevecenlik, ne saygı duyamadığını farkeden bir koca gibi, artık o eşle birlikte olmakta ne keyif ne zevk kalmadığını, onu mutlu etmenin anlam taşımadığını, onun diyeceği, yapacağı ya da düşüneceği bir şeyi hiç merak etmediğini, aralarını düzeltmenin bir umut olamadığını, bu acı sonuç için kendine bile kızamadığını anlayan bir eş gibi farketmiştim. Hepsini biliyordum, evliliğin düş kırıklığı nedir, bunun bulanık çizgisini biliyordum; bu bulanık yoldan birlikte geçmiştik, Ordu ve ben birlikte geçmiştik, ilk sevgimizden bugüne, yasa, görev ve törelerin soluk, buz gibi bağlarından başka elimizde hiçbir şeyin kalmadığı bugüne dek, geçmiştik birlikte. Bizim olan bu acı oyunda her sahneyi tek tek oynamış, bitirmiştim, ilk çekişmeler artık bezdirmiş, gözyaşları etkisini yitirmiş, barışmanın tadı kaçmış, artık soğuk bir uzaklaşma, yabancı bir eleştirme, ve suçun bende değil sevgilide olduğu inancı artarak yerleşmişti. Artık onun sesindeki yapmacıkları ayıklamış, anlayışla dinlemeyi sürdürebiliyordum; artık o sevgilinin gözündeki boş, yakman, anlayışsız bakışları tanıyordum, artık dudaklarının yanındaki bencil, sert çizgileri iyi görüyordum. Onu tanıyordum, birlikte yaşanan bir kadın, her gün, her gece, üç buçuk yıl nasıl tanınırsa, öylesine tanıyordum; onun pasaklılığını, onun sevecen görünümünün tekdüze ve kurgulu yapımını biliyordum, onun çekiciliğini, kıskançlığını, kendine yönelik içtenliğini ve her yalan söyleyişinde parmaklarını nasıl da hırsla evirip çevirdiğini biliyordum. Beni kıstıran çekiciliğinden arınmıştı artık ve artık ben onu, bir anlık çılgınlık içinde kendime kaçamamacasına bağladığım, sevgisiz bir yabancı olarak görebiliyordum.

Yola çıkacağımız şu sabah, varacağımız yer de beni hiç ilgilendirmiyordu. Görevimi sürdürecektim, ama bu göreve baş eğmekten başka bir katkım olamayacaktı. Aldığımız komuta göre, saat 9:15'te yakınımızda bir yan hattan trene binecek, günlük kumanyamızdan arta kalanını yanımıza alacaktık; gerisi beni ilgilendirmiyordu. Bölüğün ikinci komutanı, küçük bir ön ekiple yola çıkmıştı. Bölüğün eşyaları bir gün önceden toplanmıştı. Hooper safları denetlemek için komut almıştı. Bölük saat 7:30'da yoklama için hazırdı, çantalar barakaların önünde diziliydi. 1940 yılında coşkun bir sabah yanılıp da Calais'nin savunması için yola çıkacağımızı sandığımızdan beri, bu tür nice gösteriye katılmıştık. O günden bu yana, yılda üç dört kez yerimiz değişmişti; bu kez de yeni komutanımız görülmemiş bir «güvenlik» gösterisine girişmiş, hattâ kimliğimizi belirten her türlü iz ve belgeden arınmamız için bile bizi nice sıkıntıya sokmuştu. Bunun da «etkin hizmette, değeri büyük bir eğitim» olduğunu söylemişti. «Bölüğü izleyen kadınları gittiğimiz yerde bulursam, buradan bilgi sızdığını anlamış olurum.»

Aş ocaklarından çıkan duman, sisin içinde eriyip yitiyor, karargâh, rasgele bir kestirme yollar ağı gibi bitmemiş yerleşme alanının üstüne kondurulmuş sanki sonradan arkeologlar tarafından kazınıp eşinmişçesine beliriyordu.

«Pollock kazıları, yirminci yüzyılın köle-yurttaş toplumlarıyla onu izleyen kabile anarşisi arasında çok değerli bir bağlantı sağlamaktadır. İşte burada, geniş ve gelişmiş bir sulama ve boşaltma yöntemi ve kalıcı büyük yollar yapma yeteneğine erişmiş, ileri kültüre sahip bir halka, en aşağı katmandan bir ırkın başat oluşunu görüyorsunuz.»

İşte, geleceğin bilginleri böyle yazardı diye düşündüm, sonra dönüp bölüğün başçavuşunu selâmladım. «Bay Hooper buralarda mı?»

«Bu sabah hiç görmedim yüzbaşım.»

Sökülmüş, toparlanmış bölük merkezine gittim baktım pencerelerden birinin camı yeni kırılmış, kışlanın hasar defteri çoktan kapanmıştı. Başçavuş, «Gece rüzgâr çıktı da yüzbaşım,» dedi.

(Böylece hasar hep bir nedene bağlanabilirdi, ya da «Talim gösterileri, yüzbaşım,» denirdi.)

Hooper çıkageldi; solgun benizli bir gençti, saçını ayırmadan arkaya tarardı, yalın bir orta bölge ağzıyla konuşurdu; iki aydır bölükteydi.

Bölüktekiler Hooper'dan hoşlanmazdı, çünkü Hooper hem işinden pek anlamazdı, hem de adamlara rahat sırasında tek tek «George» derdi, oysa, ben neredeyse sevecenlik denebilecek duygular beslerdim ona karşı, birlikte yemek yediğimiz ilk akşam çıkan bir olay yüzünden.

O sırada yeni albayımız geleli bir hafta ya olmuş ya olmamıştı, daha ne biçim bir adam olduğunu kavrayamamıştık. Giriş odasında herkese cin ısmarlıyordu, keyfi yerindeydi, işte o sırada gözü ilk kez Hooper'a takıldı.

Bana döndü, «Bu genç subay seninkilerden biri değil mi, Ryder? Saçını biraz kestirse iyi olur,» dedi.

«Öyle,» dedim. Doğruydu. «Gereğine bakarım.»

Albay biraz daha cin içti, sonra gözlerini Hooper'a dikti, duyulacak biçimde, «Amma subay gönderiyorlar be!» dedi.

Hooper, o gece albaya iyiden iyiye batmaya başlamıştı. Yemekten sonra albay yüksek sesle söylendi: «Bundan önceki alaya, bir genç subay bu kılıkta çıkıp gelecek olsa, öteki genç subaylar tutup saçını bir güzel kazırlardı.»

Bu şakaya kimse katılmadı, ilgisizliğimiz albayı büsbütün körükledi. 'A' Bölüğünden, efendiden bir çocuğa seslendi: «Git bir makas getir de şu genç subayın saçını bir güzel kes.»

«Bu bir komut mu Albayım?»

«Bu komutanın isteğidir, bildiğim kadarıyla ko-

mutun bundan âlâsı olamaz.»

«Başüstüne Albayım.»

Böylece, soğuk bir sıkıntı içinde, Hooper bir iskemleye oturdu, saçı arkadan birkaç makas payı kırpıldı. İşlem başlarken ben odadan çıktım, sonra, bu ters karşılanıştan dolayı Hooper'dan özür diledim. «Bizim bölükte böyle şey pek olmaz,» dedim.

Hooper, «Yoo, gücenmedim,» dedi. «Şakaya gelirim biraz.»

Hooper'ın Ordu'dan yana boş düşleri yoktu — daha doğrusu, dünyayı ardından izlediği o yaygın sis bulutu dışında boş düşleri yoktu. Orduya isteksiz, zoraki, erteleme çabaları boş çıkınca katılmıştı. Katılınca da görevini, kendi deyimiyle, «kızamık çıkarır gibi» kabullenmişti. Hooper duygusal adam değildi. Çocukluğunda ne prens Rupert'in oyuncak atına binmiş, ne de Altın Irmak başında kamp kurmuştu; benim gözümdeki yaşlar şiirden başka şeye akmadığı yaşta — çocukla erginin gür akan gözyaşları arasında okullarımızın önümüze serdiği dingin, durgun süreçte — Hooper de sık sık ağlamıştı, ama bu gözyaşları ne St. Crispin Yortusunda Henry'nin söylevi ne de Thermopylae'nin ağıtı için dökülmüştü. Onun tarih öğreniminde çok az savaş vardı, bunun yerine insanca yasalar ve yeni doğan endüstri değişimi konusunda pek çok karmaşık ayrıntı vardı. Çanakkale, Balaclava, Quebec, Lepanto, Bannockburn, Roncevales ve Marathon — bütün bunlar ve Kral Arthur'un yenik düştüğü Batı Savaşı ve daha böyle yüzlerce ad ve bu adların çağrıştırdığı boru sesleri, şimdi bile, şu bezgin ve başıbozuk halimde, beni aradaki yılları silerek, ilk gençlik yıllarımın saydamlığına ve gücüne sürüklerken, Hooper'a boşuna seslenirdi.

Hooper çok ender yakınırdı. Gerçi kendisine en basit görevde bile yeterince güvenilemezdi, ama düzenli çalışma ve beceriye çok büyük saygısı vardı; üstelik, kendi karınca kararınca ticaret deneyimine da-

yanarak, Ordu'daki «emek» kullanımı, ücret ve malzeme konusunda, arada bir «Ticarette bunu yapsalar paçayı kurtaramazlar,» derdi.

Ben uyanık ve huzursuzken, o derin uykuda olurdu.

Birlikte geçirdiğimiz haftalar boyunca Hooper benim için Genç İngiltere'nin simgesi olmuştu, öyle ki, Gençliğin Gelecekten beklentilerine ya da dünyanın Gençliğe karşı sorumluluklarına ilişkin bir açıklama okudum mu, bu genel bildirimleri «Gençlik»» yerine «Hooper» adını koyarak dener, gene de geçerli olup olmadığını tartardım. Böylece, kalk borusundan önceki o karanlık bir saat süresince bazan «Hooper Toplantıları», «Hooper İnancı»nı düşünür dururdum. Bütün bu kavramların şaşmaz deneme tahtasıydı Hooper.

Değişebildiği kadarıyla, Hooper kendi birliğinden geldiği güne kıyasla, daha az askere benziyordu. Bu sabah, bütün donanımını yüklenmiş haliyle insana bile pek benzer yanı yoktu. Ayaklarını sürüyüp sallanarak selâm durdu, yün eldivenli elini alnında gezdirdi.

«Bay Hooper'la görüşmek istiyorum, başçavuş... işte, nerelerdeydiniz siz? Size safları denetlemenizi söylemiştim.»

«Geç mi kalmışım? Bağışlayın. Donanımı toplamaya çalışıyordum.»

«Emireriniz bu işe yarar.»

«Doğru, bir bakıma. Ama bilirsiniz. Onun da işi vardı yapacak. Bu adamların üstüne fazla vardınız mı, acısını başka türlü çıkarırlar.»

«Pekâlâ, şimdi gidip safları denetleyin.»

«Hemencek.»

«Bakın, çok rica ederim, hemencek deyip durmayın.»

«Özür dilerim. Unutmayacağım. Ağzımdan kaçtı.»

Hooper gittikten sonra, başçavuş döndü.

«Albay geliyor, yolda yüzbaşım,» dedi.

Karşılamaya çıktım.

Albayın diken diken kızıl bıyığında ter boncukları vardı.

«Her şey yolunda mı burada?»

«Sanırım Albayım.»

«*Sanırsın ha?* Bilmen gerekir.»

Gözü kırık cama takıldı. «Bu, hasar defterine geçirildi mi?»

«Henüz değil Albayım.»

«*Henüz değil ha?* Görmeseydim, ne zaman geçirilirdi acaba?»

Benim yanımda rahat değildi, çıkardığı patırtı da sıkılganlığındandı, ama gene de canımı sıkıyordu.

Beni barakaların arkasındaki tel örgüye götürdü, bu tel benim alanımı ulaştırma müfrezesi alanından ayırırdı, telin üstünden, derin bir çukurun yamacına seyirtti, burası bir zamanlar çiftliğin sınırını çiziyordu anlaşılan. Toprağı burnuyla eşeleyen bir domuz gibi, bastonuyla, yeri kazmaya başladı, sonunda zafer çığlığı atarcasına bağırdı. Erlerin düzen anlayışında vazgeçilmez olan çöp yığınlarından birini bulmuştu: Sigara paketleri ve boş tenekelerden örülü bir ağın altında bir süpürge sapı, bir soba kapağı, pastan delik deşik bir kova ve bir somun ekmek yatıyordu.

Albay, «Şuna bak,» dedi. «Bizden sonra gelecek olan bölüğün edineceği izlenim iyi olacak doğrusu.»

«Çok kötü,» dedim.

«Rezalet. Karargâhtan ayrılmadan önce bunların tümü yakılsın.»

«Başüstüne Albayım. Başçavuş, ulaştırma müfrezesine birini gönder, Yüzbaşı Brown'a bildirsin, Albay bu hendeğin temizlenmesini istiyor.»

Albay bu çıkışmamdan alınacak mı diye merak ettim, alındı. Bir an durdu, elindeki bastonla hendeğin içindeki süprüntüleri ne yapacağını bilemezmiş gibi karıştırdı, sonra birden döndü ve uzaklaştı.

Bölüğe katıldığımdan beri bana yol gösteren baş-

çavuş, «Yanlış yaptınız yüzbaşım,» dedi. «Yapmayacaktınız bunu.»

«Ama çöp bizim değildi.»

«Olabilir, yüzbaşım, ama bilirsiniz, üst rütbeli subayları kızdırırsanız, acısını başka yerden çıkarırlar.»

Akıl hastanesinin yanından geçerken, hastalardan bir iki yaşlı, demir parmaklıkların ardından kibarca lâf atıyordu.

Askerler seslendi: «Keyfine bak dostum, gene görüşürüz»; «Çok kalmayız»; «Gene buluşana kadar neşeni bozma.»

Öndeki müfrezenin başında Hooper'la birlikte yürüyordum.

«Nereye gittiğimiz hakkında bir fikriniz var mı?»

«Yok.»

«Artık gerçek savaşa mı katılıyoruz, sizce?»

«Hayır.»

«Gene numara mı?»

«Evet.»

«Herkes artık savaşa giriyoruz diyor. Ben ne düşüneceğimi bilemiyorum. Saçma geliyor, bunca talim, eğitim, savaşmayacaksak.»

«Dertlenme. Zamanı gelince hepimize yetecek kadar savaşırız.»

«Yok, çok da istediğimi sanmayın. Yani, biz de katıldık diyecek kadarı yeter.»

Yan hatta, eski püskü vagonlarıyla bir tren bizi bekliyordu; bir eğitim subayı işin başındaydı; kışla birliği, donanım çantalarını kamyonlardan yük vagonlarına taşıyordu. Yarım saat sonra yola çıkmaya hazırdık, bir saat sonra yola çıkmaya hazırdık, bir saat sonra yola çıktık.

Üç müfreze komutanıyla birlikte bir vagondaydık. Sandviç ve çikolata yediler, sigara içtiler ve uyudular. Hiçbirinde kitap yoktu. İlk üç dört saat süresince, geçtiğimiz yerlerin adını belirttiler, istasyon ara-

sında durdukça pencereden eğilip baktılar, oldukça da sık duruyorduk. Sonra ilgilerini yitirdiler. Gün ortası, daha sonra da hava kararınca, bir sürahiden kupalarımıza ılık bir kakao konuldu. Tren, yalın, tatsız bir anayol boyunca, ağır ağır güneye yollanıyordu.

Günün önemli olayı, komutanın «komut ekibi» oldu. Bir erin çağrısı üzerine komutanın vagonunda toplandık, bir de baktık, komutan ve emir subayı çelik miğfer giymiş, tam donanımlı. İlk sözü, «Bu Emir Ekibidir. Doğru dürüst giyinmiş olarak katılmanız gerekir. Trende bulunmamızın hiçbir önemi yoktur,» oldu. Önce bizi ters yüzü geri gönderecek sandım, ama öfkeli bir bakıştan sonra, «Oturun,» dedi.

«Karargâh utanç verici bir durumda bırakılmış. Nereye gittimse, subayların görevlerini gereğince yapmamış olduklarının belirtilerini buldum. Bir karargâhın ne durumda terkedildiği, bölük subaylarının becerisinin en iyi sınavıdır. Bir taburun ve komutanların saygınlığı bu tür konularla belirlenir. Üstelik...» bundan sonraki sözleri gerçekten söyledi mi, yoksa sesinde ve gözünün içindeki kırgınlığı sözcüklere dökmek için ben mi uydurdum? Sanırım bu sözler ağzından çıkmamıştı: «Meslek itibarımı, birkaç yedek subayın gevşekliği yüzünden bozmaya hiç niyetim yok.»

Elimizde kâğıt kalem, bundan sonraki görevlerimizin ayrıntılarını not etmeye hazır, oturmuş bekliyorduk. Biraz daha duyarlı bir insan olsa, bizi etkileyemediğini sezerdi; belki de farketmişti, çünkü huysuz bir başöğretmen tavrıyla ekledi: «Sizden tek isteğim, bağlılık ve işbirliğidir.»

Sonra, notlarına bakıp, yazdıklarını okumaya başladı:

«Komutlar.»

«Bilgi. Bu müfreze halen A mahalliyle B mahalli arasında transit durumdadır. Burası C'nin önemli bir mahallidir, düşman tarafından bombalanabilir ve zehirli gaz saldırısına uğrayabilir.»

«Amaç. Amacım B mahalline ulaşmaktır.»

«Yöntem. Tren aşağı yukarı saat 23:15.te yerine varmış olacaktır...» ve böylece sürüp gidiyordu.

En sonunda «Yönetim» başlığı altında lâfı gediğine oturttu. 'C' Bölüğü, bir müfreze eksik olarak, istasyona varınca treni boşaltacak, istasyonda bekleyen üç kamyonet tüm donatımı yeni karargâhta bölüğe ayrılan depoya yerleştirecek, iş bitimine kadar çalışmaya devam edilecek, arda kalan müfreze depoya ve karargâh alanına nöbetçi ve öncü erler atayacaktı.

«Soru sormak isteyen var mı?»

«Çalışma ekibine kakao dağıtılabilir mi?»

«Hayır. Başka soru?»

Başçavuşa bu komutu bildirdiğim zaman, «Zavallı 'C' Bölüğü, gene çattık,» dedi. Bu sözlerin, komutanı kızdırmış olmamdan ötürü bir tür yakınma olduğunu anlamıştım.

Müfreze komutanlarına durumu bildirdim.

Hooper, «Çocukların çok canı sıkılacak. İyice içerleyecekler. Pis işler hep bize gördürülüyor,» dedi.

«Nöbeti siz üstleneceksiniz.»

«Hemencek. İyi de, bu karanlıkta görüş alanını nasıl saptayacağım?»

Karartmadan biraz sonra, gürültü patırtı ve can havliyle treni boydan boya geçen bir er araya girdi. Biraz daha bilgiç bir çavuş, «*Deuxième service,*»[1] diye seslendi.

«Zehirli gaz püskürtülüyor,» dedim. «Pencereler kapansın.» Daha sonra, kısa, güzel bir durum raporu yazarak, hiçbir zarar olmadığını, zehirli gazın hiçbir şeye bulaşmadığını, askerlere trenden inilmeden önce, trenin dışının ilâçlanması komutu verildiğini bildirdim. Anlaşılan komutan hoşnut kaldı, çünkü bir daha sesi çıkmadı. Hava kararıktan sonra hepimiz uyuduk.

---

1. *Deuxième Service:* (Fr.) İkinci servis.

Sonunda, çok geç de olsa, yan istasyona vardık. Güvenlik ve etkin hizmet koşulları eğitimimize göre, istasyon ve peronlardan kaçınmamız gerekiyordu. Yürüyen trenden cürufların üstüne atlamak yüzünden düzen bozulmuş, kırık dökük başgöstermişti.

«Yamacın altındaki yola atlayın. 'C' Bölüğü gene geç kalıyor, Yüzbaşı Ryder.»

«Başüstüne, Albayım. Klor yüzünden biraz sorun çıktı.»

«Klor mu?»

«Vagonların dışını ilâçlamak için Albayım.»

«Ha, iyi görev yapmışsınız, kuşkusuz. Şimdi boşverin de yola koyulun.»

Uyku sersemi, asık suratlı askerlerim yolda belirmeye başlamıştı. Çok geçmeden Hooper'ın müfrezesi karanlığın içinde ilerledi; kamyonları ve dik yamaç boyunca donatımı elden ele geçiren askerler gördüm; işe yarar bir görev yaptıklarından hepsinin keyfi yerine gelmeye başlamıştı. İlk yarım saat içinde ben de donatımın taşınmasına yardım ettim, daha sonra, ilk dönen kamyonla gelen ikinci komuta subayını karşılamaya gittim.

«Kötü bir karargâh değil,» dedi, «kocaman özel bir ev, iki üç de göl var. Şansımız elverirse, bir iki ördek avlarız. Köyde bir meyhaneyle bir postane var. Kilometrelerce ötede bile kasaba filan yok. İkimize küçük bir ev bulabildim.»

Sabah saat dörtte iş bitmişti. Son kamyona bindim, dalların ön cama kırbaç gibi çarptığı çetin düzlüklerden geçtik. Düzlükten çıkıp bir yola saptık. Daha sonra bir açıklığa geldik, yol burada ikiye ayrılıyordu, birkaç gemici fenerinin aydınlığında donatımımız göründü. Kamyondan indik ve sonunda rehberlerimizin ardında, yıldızsız bir gökyüzünün altında, yeni yeni başlayan güzelim bir yağmurun serpiştirmesiyle, kalacağımız yere yollandık.

Emirerim sesleninceye kadar uyudum, yorgun argın kalktım, sessizce giyindim, traş oldum. Kapıya varınca döndüm, ikinci komutana sordum: «Bu yerin adı neymiş?»

Söyledi; o anda sanki biri telsizi kapatmış gibi, günlerdir, sayısız günlerdir kulaklarımda durup dinlenmeden uğuldayan bir ses ansızın kesilmişti; ardından büyük bir sessizlik gelmişti, önce bomboş bir sessizlik, ama sonra, çılgın duyularım baş köşeye geçmiş, tatlı, doğal, çoktan unutulmuş nice sesle dolmuştum: Yakın, çok yakından tanıdığım bir addı söylediği, öylesine eski, çok eski bir gücün yüklü adıydı, öyle bir ad ki, duyulur duyulmaz, acı veren son yıllarımın düşsel kişileri ansızın ayaklanmış, kaçıyordu.

Barakanın dışında, garip duygularla kalakaldım. Yağmur dinmişti, ama tepemizde bulutlar alçak ve ağırdı. Durgun bir sabahtı, aş evinin dumanı, kurşundan gökyüzüne dimdik yükseliyordu. Bir zamanlar taş döşeli, sonradan ot bürümüş araba yolu, şimdi çökük ve çamurla yoğrulmuş yamacı çevreliyor, sonra bayır-aşağı gözden yitiyordu; iki yanında gelişigüzel demir hurdalar yığılıydı; bu yığından gürültü patırtı, ıslık ve kedi sesleri, bölüğün yeni bir güne başlayışının seslenişleri geliyordu. Önümüzde, çevremizde, daha da tanış olan, insan elinden çıkma, güzelim bir görüntü uzanıyordu. Dolambaçlı bir vâdiyle çevrelenmiş, kucaklanmış, ayrılmış bir yerdi. Karargâhımız yumuşak bir yamaçtaydı; karşımızda toprak, el değmemiş gibi, dost ufka uzanıyordu ve aramızdan küçücük bir ırmak akıyordu — adı Bride'dı, üç kilometre ötede Bridesprings denen bir çiftlikten kaynaklanırdı, bazan oraya yürür, çay içmeye giderdik; su, Avon'a ulaşmadan önce, aşağılarda irice bir ırmağa dönüşürdü. Avon'a bentler yapılmış, üç göl doğmuştu, biri kamışlar arasında belli belirsiz bir birikinti gibiydi, ama öbürleri iyice genişti, bulutları ve kıyısındaki söğütleri yansıtırdı. Orman, meşe ve söğüttü, meşe boz rengi ve

çıplaktı; söğüt, parlayan filizlerden yemyeşil bir tozla kaplanırdı, basit, ama özenle biçimlendirilmişti, şimdi, en olgun çağındaydı. Olduğum yerden bakınca, ev bir yeşillik yumağıyla örtülüydü, oysa ben onun nerede, ne biçimde, eğreltiotlarının berisinde sağrı gibi yükselen ıhlamurların ardında nasıl da çömelip yerleşmiş olduğunu çok iyi biliyordum.

Hooper hızla ve usulca sokuldu, her zaman taklit edilmeye çalışılan ama edilemeyen selâmını yineledi. Gece nöbetinden yüzü kurşun rengiydi, daha traş da olmamıştı.

«Nöbeti 'B' Bölüğü devraldı. Çocukları gönderdim, yıkanıp temizlensinler diye.»

«İyi.»

«Ev şurada, köşeyi dönünce.»

«Evet,» dedim.

«Tugay merkezi haftaya oraya taşınıyor. Müthiş bir kışla. Az önce şöyle bir dolaştım. Çok süslü, gösterişli bence. İşin garip yanı da, bir çeşit Katolik kilisesi var oraya bağlı. İçeriye baktım, âyin gibi bir şey sürdürüyorlar — bir papaz, bir de yaşlı adam. Yadırgadım doğrusu. Benden çok, size uygun bir yer.» Sanırım duymamış gibiydim, ilgimi çekmek için son bir çabayla, «Dehşet bir çeşme de var,» diye ekledi. «Merdivenin önünde, sırf kaya ve bir de hayvan yontusu. Böylesini görmemişsinizdir.»

«Yok, Hooper, gördüm. Buraya daha önce gelmiştim.»

Sözcükler, kendi zindanımın kuytu kemerlerinde güçlenip bana yansıyordu.

«Eh, öyleyse nasıl bir yer olduğunu biliyorsunuzdur. Ben gidip kendime çeki düzen vereyim.»

Buraya daha önce gelmiştim. Nasıl bir yer olduğunu biliyordum.

BİRİNCİ KİTAP

ET IN ARCADIA EGO

1

«Buraya daha önce gelmiştim,» dedim; oraya daha önce gitmiştim; ilk kez, yirmi yılı geçiyor, haziranda bulutsuz bir gündü, hendekler çiyle pırıl pırıl, hava yaz kokularıyla ağırlaşmışken Sebastian'la birlikte gitmiştim; garip görkemli bir gündü, gerçi oraya nice zamanlar nice çeşitli duygularla gitmiştim, ama gene de bu son gidişimde yüreğim oraya ilk varışıma dönmüştü.

O gün de nereye varacağımı bilmeden gelmiştim buraya. Çılgın Sekiz Tek Haftasıydı. Oxford — şimdi sinmiş, unutulmuş, Lyonnesse gibi yitmiş, yenilenemez olan kent, ne de çabuk sellere kapılmış, örtülmüş, unutulmuştur — oysa Oxford o günlerde hâlâ eski resimler gibi güzeldi. Geniş, sessiz sokaklarında Newman'ın döneminde olduğu gibi adamlar yürür, söyleşirdi; güz sislerinde, boz rengi ilkbaharlarında, güz günlerinin ender görkeminde — tıpkı o gün olduğu gibi — kestane ağaçları açar, kubbelerinden, çatılarından yükselen tiz, berrak çan sesleri, yüzyılların genç kuşaklarının o güzelim, yumuşak havasını solurdu. İşte bu kutsal sessizlikte kahkahalarımızı yankılayan ve hâlâ araya sıkışmış kargaşanın ardından keyifle sürdüren, taşıyan, ve burada, çılgın Sekiz Tek Haftasında, tüm aykırılığıyla kızlar sökün ederdi, yüzlercesi taşların, basamakların üstünden seken, söyleşen, koşuşan, gezen tozan, şarapla kafa çeken, hıyar sandviçleri yiyen kadın kısmı, ırmakta botlarla dolaşır, küme küme okul kayıklarına saldırırlardı; sonra ansızın *İsis* Irmağı'n-

da ve Union Kulübü'nde hiç beklenmedik, garip, oldukça hazin bir Gilbert ve Sullivan gösterisiyle karşılanırlar, garip koro da Üniversite kilisesinden bu cümbüşe katılırdı. Bu kuşatmacıların yankıları her köşeye sinerdi, benim kendi Kolejime gelince, burada yankı değil, tedirginliğin en yaman kaynağı fışkırmaktaydı. Balo düzenlemiştik. Benim mahallem olan ön avluda, yer kaplanmış, çadır gerilmişti; bekçi kulübesinin çevresi açalyalarla, palmiyelerle bezenmişti; işin en kötüsü, benim üst katımda oturan bir öğretim üyesi, Doğal Bilimler bölümünden bir pısırık, kendi dairesinin Bayanlar Vestiyeri olarak kullanılmasına izin vermişti, üstelik bu zırvalığı duyuran bir ilân tahtası hazırlayıp benim meşe ağacımın bir karış ötesine asmıştı.

Bu duruma en çok içerleyen de benim adamım oldu.

«Bayan ziyaretçisi olmayan sayın bayların birkaç gün için yemeklerini dışarda yemeleri isteniyor,» diye keyifsizce açıklamıştı. «Öğle yemeğini burada mı yiyeceksiniz?»

«Hayır, Lunt.»

«Hizmetkârlar biraz rahat etsin diyeymiş. Ne rahatlığı! Bayanlar Odası için iğnedenlik alacakmışım. Hem, ne diye dans etmek isterler? Bir türlü anlayamıyorum. Eskiden, Sekiz Tek Haftasında dans filan edilmezdi. Doğru, tatil, anladık ama, Sekiz Tek Haftasında olmaz ki, sanki çay içmek ve ırmak yetmezmiş gibi. Bana kalırsa efendim, savaşın yüzünden bunlar. Savaş öncesi olmazdı böyle şeyler.» Yıl 1923'tü, Lunt'a kalırsa ve daha binlerce benzerine göre, yaşam artık 1914 öncesi gibi olamazdı. Her zamanki gibi, kapıdan yarı çıkmış, yarı içeride devam etti. «Diyelim, akşamları şarap içmek, ya da öğle yemeğine birkaç beyefendi çağırmak, bunlara akıl yatar. Ama dans etmek olmaz. Bütün bunları savaştan dönenler başlattı. Geç kalmışlardı, bilmiyorlardı, öğrenemediler de. İşin gerçeği bu,

Hattâ bazıları kasabada Mason kulübüne dans etmeye bile gidiyor — ama nasıl olsa gözetmenler onları yakalar... Eh, Lord Sebastian geldiler. İğnedenlik alacağım yerde, burada durup gevezelik ediyorum.»

Sebastian odaya girdi — açık gri kaşe kostüm, beyaz *crêpe de Chine*[1] gömlek, Charvet kravat, daha doğrusu benim kravatım, posta pulu desenli — «Charles — söylesene, neler oluyor sizin Kolejde? Sirk mi açıldı? Her şeyi gördüm, bir filler yok. Yahu, ansızın Oxford baştan aşağı bir garip olmuş. Dün gece, kızdan geçilmiyordu. Hemen uzaklaşmalısın, tehlikeden öteye. Arabam var, bir sepet dolusu çilek ve bir şişe Château Peyraguey — bu şarabı tattığını sanmam, numara yapmaya kalkma. Çilekle öyle bir gider ki, harikulâde!»

«Nereye gidiyoruz?»

«Bir dostu görmeye.»

«Kimi?»

«Hawkins adında birini. Biraz para getir bana, bakarsın almak istediğimiz bir şey görürüz. Araba, Hardcastle admda birine ait. Ölecek olursam, parçaları adama götürürsün. Pek beceremem araba kullanmayı.»

Bahçe kapısının ardında, bir zamanlar bahçıvan evinin bulunduğu kış bahçesinin ötesinde, üstü açık, iki kişilik bir Morris-Cowley duruyordu. Sebastian'ın oyuncak ayısı direksiyondaydı. Ayıcığı aramıza oturttuk — «Dikkat et de araba tutmasın onu» — araba kalktı. St. Mary'nin çanları saat sekizi vuruyordu; bir papaza çarpmaktan kıl payı kurtulduk; siyah hasır şapkalı, beyaz sakallı papaz, sükûnetle yolun ters yönünden gitmekteydi; Carfax'ı geçtik, istasyonu geçtik, çok geçmeden Bottley yolunda, açıklığa gelmiştik; o günlerde kırlık yerlere kolay varılırdı.

Sebastian, «Ne kadar erken değil mi?» dedi. «Kızlar hâlâ, aşağıya inmeden önce kızlar kendilerine ne

---

1. *Crêpe de Chine:* (Fr.) Çin bürümcüğü.

yaparlarsa, onu yapmaktalar. Tembellik mahvetmiş onları. Biz gidiyoruz. Yaşasın Hardcastle.»

«Her kimse.»

«O da bizimle gelecek sanıyordu. Tembellik onu da mahvetmiş. Gerçi saat onda demiştim ona. Adam bizim kolejden, çok sıkıntılı biri. Çifte yaşam sürer. Ya da ben öyle sanıyorum. Yani adam gece gündüz Hardcastle olamaz ya, değil mi? — yoksa ölürdü bu yüzden. Babamı tanıyormuş, öyle diyor, ama olası değil.»

«Neden?»

«Kimse babamı tanımaz. Toplumsal cüzzamı vardır. Duymamış mıydın?»

«Ne yazık, ikimiz de şarkı söyleyemiyoruz,» dedim.

Swindon'da anayoldan saptık, güneş yükselirken kupkuru taş duvarlar ve taş evler arasından geçiyorduk. On bir sularında Sebastian bir tek söz etmeden, arabayı toprak bir araba yoluna saptırdı ve durdu. Sıcak iyice bastırmış, gölge aratıyordu. Koyunların yolduğu bir yamaçta, karaağaçlar altında çilekleri yedik, şarabı içtik — Sebastian'ın dediği gibi, birlikte nefisti — kalın Türk sigaralarımızı yaktık, sırtüstü yattık, Sebastian'ın gözleri tepesindeki ağaçlarda, benimki onun yüzünün yandan görünümündeydi; mavi-boş duman, rüzgârsız, bükülmeden, yaprakların mavi-yeşil gölgesinde yükseliyor, tütünün tatlı kokusu çevremizdeki yumuşak yaz kokularıyla kaynaşıyor, tatlı, altın sarısı şarabın buharı bizi sanki çimenlerin bir parmak üstüne kaldırıyor, öylece askıda tutuyordu.

Sebastian, «Tam bir çömlek altın gömülecek yer,» dedi. «Mutlu olduğum yerlere bir şeyler gömmek isterim hep, sonra yaşlanıp, çirkin ve tatsız olduğum zaman, gelir kazarım, hatırlarım.»

Olgunluk sınavımdan sonra bu üçüncü dönemimdi, ama bence Oxford yaşamım Sebastian'la ilk tanıştığım zaman başlar; bu tanışma da, bir önceki döne-

min ortasında, rasgele olmuştu. Ayrı kolejlerdeydik, ayrı okullardan gelmiştik; Üniversitede üç dört yılımı onu hiç tanımadan geçirebilirdim, oysa o bir akşam bizim kolejde sarhoş olmuştu, ben de ön avluda, alt katta oturuyordum.

Alt kattaki dairenin tehlikelerine karşı kuzenim Jasper beni uyarmıştı; ilk geldiğimde beni ayrıntılı biçimde yol gösterilecek biri saymıştı. Babam hiç yol göstermemişti bana. Her zamanki gibi ciddi bir söyleşiye girişmişti. Oxford'a gitmeme iki hafta kala ancak konuyu açabildi, o zaman da, çekingen, oldukça çekingen bir biçimde konuştu: «Senden sözediyordum. Athenaeum'da senin gelecekteki yöneticinle tanıştım. Ben Etrüsk'lerin ölmezlik kavramlarından sözetmek istiyordum, o da çalışan sınıflara yönelik dersler verilmesinden; böylece, bir ortasını bulup senden sözettik. Sana ne kadar harçlık vermem gerektiğini sordum. O da, 'Yılda üç yüz; sakın daha fazla vermeyin, çoğu öğrenciler bu kadar alırlar,' dedi. Ben bu yanıtı hiç beğenmedim. Ben o üniversitedeyken, öbür öğrencilerden daha çok harçlık alırdım, üstelik hatırladığım kadarıyla, dünyanın hiçbir başka yerinde, başka bir dönemde, birkaç yüz sterlin bir insanın önemi ve ünü açısından bu kadar ağırlık taşıyamaz. Sana altı yüz sterlin vermeyi düşündüm,» dedi, keyiflendiğinde yaptığı gibi burnunu çekerek konuşuyordu. «Ama sonra düşündüm, gözetmenin duyacak olursa, çok ayıp olur. Bu yüzden sana beş yüz elli vereceğim.»

Teşekkür ettim.

«Evet, savrukluk ediyorum, ama bu para sermaye gelirinden çıkıyor... Sanırım şimdi artık sana öğüt de vermeliyim. Bana kimse öğüt vermemişti, yalnız bir kez kuzenin Alfred yapmıştı bu işi. Düşünsene, tam üniversiteye gideceğim sırada, kuzenin Alfred ta Boughton'dan kalkıp gelmişti, bana öğüt vermek için! Öğüdü de neydi bilir misin? 'Ned,' demişti. 'Senden bir tek dileğim var. Dönem boyunca pazarları daima si-

lindir şapka giy. İnsanlar en çok buna göre yargılanır.' Ve ister inan ister inanma, hep giydim.» Babam keyifle burnunu bir daha çekti. «Bazıları giyerdi, bazıları giymezdi. Bence aralarında hiçbir fark yoktu, olduğuna değgin de hiçbir şey duymadım. *Ama ben şapkamı hep giydim.* İşte bu, zamanında verilen doğru öğüdün etkisini gösterir. Keşke benim de sana verecek öğütlerim olsaydı, ama yok.»

Kuzenim Jasper bu açığı kapattı; babamın ağabeyinin oğluydu, bu amcamdan babam birkaç kez, yarı alayla «Ailenin Başı» diye sözetmişti; Jasper, dördüncü yılındaydı, bir dönem önce spor madalyasını almasına ramak kalmıştı, Canning Kulübünün genel sekreteri J.C.R. derneğinin de başkanıydı; kolejde saygın bir kişiydi. İlk hafta resmi bir ziyaret yaptı, çaya kaldı; ballı çörek, ançuvezli tost, çevizli pastadan oluşan oturaklı bir yemek yedi, piposunu yaktı, hasır koltuğun arkasına iyice yaslandı ve uymam gereken davranış biçimlerini sıralamaya başladı; konuların çoğunu kapsadı; bugün bile dediklerinin çoğunu kelimesi kelimesine yineleyebilirim. «... Tarih mi okuyorsun? Son derecede saygıdeğer bir fakülte. En kötüsü İngiliz edebiyatıdır, ondan sonra da Çağdaş Büyükler gelir. Sana onur diploması gerek, ya da sonuncu ol. İkisi arası beş para etmez. İkisinin arası için harcanan zaman, boş yere harcanmış demektir. En iyi öğretilen derslere girmelisin. Arkwright'ın Demosthenes üzerine dersi örneğin — ister senin fakültende olsun, ister olmasın... Giysiler. Kent dışındaymış gibi giyin. Asla tvit ceket, kaşe pantolon giyme — hep takım elbise giy. Sonra, Londra'da bir terziye git; hem daha iyi dikerler, hem de taksitli ödeme yapabilirsin... Kulüpler. Şimdi Carlton'a üye ol, ikinci yılının başında da Grid'e. Birlik için adaylığını koyacaksan — bu hiç de fena fikir sayılmaz — önce *dışarıda* ününü pekiştir, Canning ya da Chatham'da, konuşmanı geliştirmek için önce yazını geliştir... Boğa Tepesinden uzak dur...» Karşı dam-

ların üzerinde gökyüzü önce parıldadı, sonra kardı; ateşe biraz daha kömür attım, ışığı açtım, Londra'da dikilmiş diz boyu pantolonu ve Leander kravatı tüm saygınlığıyla ortaya çıktı... «Yöneticilere okul müdürüymüş gibi davranma; kendi çevrendeki papaza nasıl davranıyorsan, öyle davran... Göreceksin, ikinci yılının yarısını, birinci yıl tanıdığın tatsız arkadaşlardan kurtulmakla geçireceksin... Anglo-Katoliklere karşı dikkatli ol, hepsi de konuşmasını bilmez, zevk düşkünüdür. Daha doğrusu, dinsel grupların hepsinden uzak dur; onlardan ancak zarar gelir...»

Sonunda, tam gitmek üzereyken, «Son bir sözüm var,» dedi. «Buradan taşın.» — Oturduğum dairenin odaları geniş, pencereleri derindi, duvarlar, on sekizinci yüzyıl kaplamasıyla kaplı, boyalıydı. İlk yıl öğrencisi olarak buraya yerleşebildiğim için mutluydum. Kuzenim büyük bir ciddiyetle, «Ön avluda, alt katta oturduğu için mahvolan çok adam gördüm,» dedi. «İnsanlar uğramaya başlar. Cüppelerini burada bırakır, sonra toplantıdan önce gelip alırlar. Önce onlara bir kadeh şarap ikram edersin. Sonra, bir de bakarsın, kolejde sevilmeyen kim varsa, hepsine bedava bir bar açmışsındır.»

Bilerek bu öğütlerin hiçbirini tuttuğumu hatırlamıyorum. Taşınmadım kuşkusuz; penceremin dibinde şebboylar açmıştı, yaz akşamları kokusu odama dolardı.

Şimdi dönüp bakıyorum da, insanın gençliğine yapmacık bir olgunluk ya da yapmacık bir saflık yakıştırması kolaydır; kapıda insanın konumunu belirten ünvanın tarihiyle oynamak da öyle. Oturduğum daireyi Morris'ın yapıtları ve Arundel'in baskılarıyla süslemiş, kitap raflarını on yedinci yüzyıl kitaplarıyla, Rus derisi ve ipek ciltli, ikinci imparatorluk dönemi Fransız romanlarıyla doldurmuş olmak isterdim, kimi zaman da böyle olduğuna inanırdım. Oysa gerçek değildi. İlk geldiğim gün büyük bir övünçle ocağın üstü-

ne Van Gogh'un *Ayçiçekleri*'nin bir kopyasını asmıştım, Omega atölyeleri satıldığı zaman ucuza düşürdüğüm Roger Fry'ın köy manzarası panosunu da yerleştirmiştim. Ayrıca, Mc Knight Kauffer'in bir afişiyle Şiir Kitabevinin şiir sayfalarını da sergilemiştim ve en kötüsü, Polly Peachum'ın porselen bir biblosunu, ocağın üstüne, kara mumların arasına yerleştirmiştim. Kitaplarım hem az, hem de sıradandı — Roger Fry'nin *İmgelem ve Amaç*'ı, *Shropshireli Çocuk, Victoria Döneminin İleri Gelenleri*'nin Medici Yayınevi basımı, *18. Yüzyıl Ozanları, Kötü Sokak*, ve *Güney Rüzgârı*'nın birkaç cildi — ilk dostlarım da bu görünüme çok uymuştu; bu dostlar, Collins, Oxford'un kurucularından Wykeham yanlısı biri, çok genç bir öğretmen, iyi eğitilmiş ve çocuksu mizaçlı bir adam, küçük bir kolej aydınları grubuydu, bunlar gösterişli «estetikçiler»le Iffley Sokağı ve Wellington Alanı arasındaki evlerde oturup, şiddetle gerçek verileri araştıran proleter aydınlar arasında kültür açısından orta yolu tutmuş kişilerdi. Üniversitede ilk dönemimde beni bu grup benimsemişti; lisede altıncı sınıftayken hoşlandığım türden dostluklardı bunlar, altıncı sınıf beni buna hazırlamıştı; oysa daha ilk günlerde bile, kendi başıma bir dairem ve özel çek hesabım olur olmaz, Oxford'da yaşam denen kendine özgü bir yaşam biçiminin, Oxford'da bulmam ve yaşamam gerekenin bu olmadığını, yüreğimin derinlerinde seziyordum.

Sebastian görününce, bu soluk kişilikler, dağ keçilerinin buğulu otların arasında yitişi gibi, usulca çevreye karıştı, gitti. Collins, çağdaş estetik kavramının yanılgılarını bana açıklamıştı: «... Anlamlı Biçim'den yana tüm tartışmalar, hacim kavramına göre ya ayakta durur, ya da yıkılır. Eğer, iki boyutlu tuvali üzerinde Cezanne'ın üçüncü boyut sunmasını kabullenirsen, o zaman Landseer'in de köpeğin gözünün içindeki bağlılık parıltısını kabullenmen gerekir» ... oysa Clive Bell'in *Sanat* kitabının sayfalarını tembel tembel

çeviren Sebastian'ın bana, «'İnsan, bir katedral ya da bir resme karşı duyduklarını bir kelebek ya da bir çiçek için duyar mı?'» diye okuyup, «Evet. Ben duyarım,» demesiyle gözlerim açılmıştı.

Sebastian'la tanışmadan önce, onu uzaktan tanırdım. Bu kaçınılmazdı, çünkü daha ilk haftadan başlayarak, gerçekten göz alıcı güzelliğiyle, hiçbir sınır tanımayan garip davranışlarıyla, o yılın en göze çarpan kişisi olmuştu. Onu ilk kez, Berber Germer'in kapısında görmüştüm, o gün görünüşünden çok, kucağında taşıdığı kocaman oyuncak ayı dikkatimi çekmişti.

Koltuğa otururken, berber, «O gördüğünüz, Lord Sebastian Flyte'tı,» dedi. «Çok ilginç bir genç doğrusu.»

Ben, soğuk soğuk, «Belli,» dedim.

«Marchmain Marki'sinin küçük oğlu. Ağabeyi, Brideshead Dükü, geçen dönem mezun oldu. Bakın, o gerçekten çok farklıydı, çok sessiz bir beyefendiydi, yaşlı bir adam gibi. Lord Sebastian ne istedi bilin bakalım? Ayısı için bir fırça; çok sert kıllı olmalıymış ve Lord Sebastian'ın dediğine göre, fırça ayıyı fırçalamak için değil de, surat astığında dövmek üzere tehdit etmek içinmiş. Fildişi sırtlı güzel bir fırça aldı, üstüne «Aloysius» adını kazdıracak — ayının adıymış.» Adam yıllar boyunca genç üniversite öğrencilerinin garipliklerinden çoktan bıkmış olmalıydı, ama bu olaydan büyülenmiş gibiydi. Ben kınayan gözlerle bakıyordum ve onu daha sonraları tek atlı bir araba sürerken, takma bıyıkla George'da yemek yerken görünce de yumuşamadım, oysa Freud okuyan Collins'in her olayı kapsayan nice teknik terimlerini duymuştum.

Sonunda tanıştığımız zaman da koşullar daha umut verici değildi. Mart başlarıydı, gece yarısına yakındı; üniversite aydınlarına şekerli, baharlı Claret şarabı ikram ediyordum; ocak gürül gürül yanıyordu, odamın havası duman ve baharat yüklüydü, kafam metafizikten bunalmıştı. Pencereyi açtım, dışardaki

avludan hiç de yabancı olmayan bir sarhoş kahkahası ve seken ayak sesleri geldi. Bir ses, «Dik dur,», bir başka ses, «Haydi, gel»; daha bir başkası, «Vakit bol... Ev... Tom zil sesini kesse»; diyordu; daha başka ve öbürlerinden daha belirgin bir ses, «Bir şey diyeyim mi, ben oldukça kötüyüm. Bir dakikacık sizlerden ayrılmam gerek,» dedi; birden penceremde, Sebastian olduğunu bildiğim bir yüz göründü, ama daha önce gördüğüm gibi canlı, keyifli ve aydınlık değildi; baygın gözlerle bir an bana baktı ve sonra odanın içine iyice eğilerek kustu.

Akşam dâvetlerinin bu biçimde bitmesi olağandışı değildi; hattâ bu gibi durumlarda uşağa ödenecek para bile saptanmıştı; hepimiz içki içmeyi, deneyle, düşe kalka öğreniyorduk. Üstelik Sebastian'ın iyice aşırılığa kaçarak kusmak için açık bir pencere seçmesinde hoş bir düzen duygusu vardı. Ama gene de, oldukça uygunsuz bir tanışmaydı.

Arkadaşları onu avlunun kapısına götürdüler, çok geçmeden, onu dâvet eden sevimli, Eton mezunu bir genç dönüp özür diledi. O da çakırkeyifti, aynı şeyleri yineleyip duruyordu, sonunda, ağlamaklı, «Şarap çok çeşit çeşitti,» dedi. «Ne nicelik ne de nitelik kusuru. Karışık olmasıydı sorun. İşte, sorunun temeli buydu, bunu anlamalısınız. Anlamak demek de, bağışlanmak demektir.»

«Doğru,» dedim, ama ertesi sabah Lunt'ın yakınmalarına oldukça buruk biçimde katlanabildim.

«Beş kişi aranızda birkaç bardak baharatlı şarap içiyorsunuz, sonu bu. Pencereye kadar bile gidememişsiniz. İçmeyi beceremeyen içmese daha iyi olur.»

«Benim konuklarımdan biri değildi. Bizim kolejden değil.»

«Kim olursa olsun, temizlenmesi gene de pis iş.»

«Büfenin üstünde beş şilin var.»

«Gördüm, gördüm, teşekkür ederim, ama ne pa-

ranın yüzü, ne de bu kepazeliğin pisliği.»

Cübbemi aldım ve onu işiyle başbaşa bıraktım. O günlerde derslere düzenli giderdim, döndüğüm zaman saat on biri geçmişti. Odam çiçek doluydu, her yer, türlü çeşitli vazo ve benzerlerinin içinde, o günkü çiçek pazarının bütün stokuyla tıka basa bezenmişti. Lunt, anlaşılan götürmek için, son demeti kaba kalın kâğıda sarmaktaydı.

«Lunt, nedir bunlar?»

«Dün geceki beyefendi, efendim, size de bir not bıraktı.»

Not boyalı kalemle, en sevdiğim Whatman H.P. resim kâğıdının bütününün üstüne yazılmıştı. *Çok pişmanım. Aloysius, bağışlanmadıkça benimle konuşmuyor, onun için bugün öğle yemeğine gelmenizi rica ediyorum. Sebastian Flyte.* Tam ona göre bir davranış, diye düşündüm, nerede oturduğunu bildiğimden emin, ama, gerçekten, biliyordum da.

«Çok hoş bir beyefendi, arkasından temizlik yapmak bir zevk. Dışarıda yemek yiyeceksiniz herhalde efendim, Bay Collins ile Bay Partridge'e öyle dedim — burada sizinle birlikte yemek yiyeceklerdi.»

«Doğru Lunt, yemeği dışarıda yiyeceğim.»

O yemek şöleni — bir şölendi gerçekten — yaşamımda yeni bir dönemin başlangıcı oldu.

Oraya çekingen gittim, alışık olmadığım bir yerdi, kulağımda küçücük, ukalâ, uyarıcı bir ses, Collins'in ses tonuyla, tetikte olmamı söylüyordu. Ama o günlerde ben sevgi aranıyordum, merak ve tedirginlikle gittim; orada benden önce başkalarının bulmuş olduğu duvardaki küçük kapıyı ve ardındaki gizli, hiçbir pencereden görülemeyen gri kentin göbeğindeki büyüleyici bahçeyi sonunda bulmuştum.

Sebastian, Christ Church kolejinde, Meadow Yapılarında, yukarılarda oturuyordu. Gittiğimde yalnızdı, masanın ortasında, akik taşından koca bir çanaktan aldığı, bir yağmurkuşu yumurtasını soymaktaydı.

«Az önce saydım,» dedi. «Beşer tane var, iki de fazla. Ben bu ikiyi yiyorum. Bugün acayip açım. Kendimi gözüm kapalı Dolbear ve Goodall'a teslim ettim, öyle içim geçmiş ki, dün akşamın tümden bir düş olduğuna inanıyorum. Ne olursun, uyandırma.»

İlk gençlikte aşk şarkıları haykıran, ilk soğuk rüzgârla solan o cinsiyetsiz güzelliğiyle esriticiydi.

Odası garip eşyalar yığınıyla doluydu — Gotik kutusunda bir küçük org, fil ayağı biçiminde bir kâğıt sepeti, yapma meyvelerden bir tepecik, iki çok iri Sèvres vazo, Daumier'nin çerçeveli resimleri — asık suratlı okul mobilyaları ve koskoca bir yemek masasının yanında bütün bunlar daha da yadırganıyordu. Ocağın üstündeki rafta, Londra'nın soylu ev sahibelerinin gönderdiği davetiyeler diziliydi.

«Şu Hobson yok mu, Aloysius'u yan odaya kapattı,» dedi. «Böyle daha iyi belki, çünkü ona yağmurkuşu yumurtası kalmadı. Aslında, Hobson nefret ediyor Aloysius'tan. Keşke seninki gibi bir uşağım olsaydı. Bu sabah bana çok hoş davrandı, başkası olsa sert çıkabilirdi.»

Konuklar toplandı. Eton mezunu, üç birinci sınıf öğrencisi vardı, kendi halinde, güzel giyimli, soğuk ve nazik gençlerdi, bir gece önce Londra'ya danslı bir eğlentiye gitmişlerdi, sevmedikleri yakın bir akrabalarının cenaze törenine gitmiş gibi sözediyorlardı eğlentiden. Üçü de odaya girer girmez yağmurkuşu yumurtasına atladılar, ama sonra Sebastian'la benim yüzümde, «Daha önce tanışmadığımızı belirtmek gibi bir kabalıkta bulunmak aklımızdan bile geçmez,» dercesine kibar ve kaygısız bakışı farkettiler.

«Bu yıl ilk kez tadıyoruz,» dediler. «Nerede buldun?»

«Annem bunları Brideshead'den gönderir. Kuşlar onun hatırma erken yumurtlar.»

Yumurtalar tükenmiş, Newburg istakozu yenilirken, son konuk geldi.

«Ah, canım,» dedi. «Daha önce ayrılamadım. Benim ka—ka—kafasız gözetmenimle öğle yemeği yiyordum. Birden kalkınca, şaşırdı. Futbol için üstümü değişmem gerektiğini s—s—s—söyledim.»

İnce uzun, esmerceydi, iri, arsız bakışlı gözleri vardı. Bizler kaba tvit ve kalın pabuçlar giymiştik. Onun üzerinde, çikolata rengi, kalın, gösterişli, beyaz çizgili bir takım, süet pabuç, koca bir papyon vardı, odaya girerken, sarı, yıkanır deriden eldivenlerini çıkarıyordu; yarı Galyalı, yarı Amerikalı, belki yarı Yahudiydi; tümden garip görünümdeydi.

Söylememe gerek yok, gelen Anthony Blanche'tı, Cherwell Edge'den Sommerville'a kadar yaygın, yersiz, hakşız bir deyimle, *par excellence*[1] bir estetikçiydi. Tavuskuşu adımlarıyla sekerek geçerken, çok kez sokakta onu bana göstermişlerdi; George salonunda toplantılarda ukalâlık ederken sesini duymuştum, şimdi de, Sebastian'ın büyüsü altındayken, onunla tanışınca, pek keyiflendim.

Yemekten sonra, Sebastian'm odasındaki ıvır zıvırın arasından nasıl edip de bulduğunu anlamadığım bir megafonla balkona çıktı, baygın bir sesle, ırmağa doğru ilerleyen, sarıp sarmalanmış, hırkalı, kazaklı kalabalığa baygın bir sesle *Yitik Topraklar*'dan bölümler okumaya koyuldu.

Venedik kemerlerinin altından, kalabalığa doğru, «*Ben, Tiresias, önceden çektim bu acıları,*» diye hıçkırıyordu.

B—B—B—bu sedir ya da d—döşekte,
Duvar dibinde Thebes'in yanında oturan,
Ve ölmüşlerin en d—d—d—üşkünüyle gezen ben...»

Sonra, usulca odaya girdi. «Nasıl da şaşırttım onları! Bütün k—k—kürekçiler benim can dostumdur,» dedi.

---

1. *Par excellence:* (Fr.) Her şeyden önce.

Biz Cointreau'muzu yudumlarken, Eton mezunu çocukların en yumuşak ve en kaygısız görüneni şarkı söylüyordu: «Getirdiler sevgili savaşçısını ölü olarak.» Kendi şarkısına küçük orgla kendi eşlik ediyordu.

Dağıldığımızda saat dört olmuştu.

Önce Anthony Blanche gitti. Hepimizle, sırayla, bir bir vedalaştı. Sebastian'a, «Dostum, sana iğnedenlik gibi, iğneli oklar saplamak isterdim,» bana da, «Seni keşfetmekle Sebastian çok akıllılık etmiş,» dedi. «Nerelerde dolanırsın? Gelir, seni ininden kocamış bir k—k—kakım gibi çıkarırım.»

Öbürleri de, onun ardından hemen gittiler. Ben de onlarla gitmek üzere kalktım. Sebastian, «Biraz daha Cointreau iç,» dedi, kaldım, daha sonra da, «Benim Botanik Bahçesine gitmem gerek,» dedi.

«Neden?»

«Sarmaşığı görmek için.»

Geçerli bir nedendi, ben de onunla gittim. Merton'un duvarlarının dibinde yürürken, koluma girdi.

«Ben Botanik Bahçesine hiç gitmedim, dedim.

«Aman, Charles! Öğreneceğin ne çok şey var! Orada güzel bir kemer vardır, üzerinde, benim bile hiç görmediğim türden çeşit çeşit sarmaşıklar sarılıdır. Botanik Bahçesi olmasa ne yapardım bilemiyorum.»

Sonunda eve geldiğimde, oda sabahleyin bıraktığım gibiydi, ama daha önce farketmediğim bir anlamsızlık vardı. Ne olmuştu? Altın sarısı zerrinler dışında hiçbir şey gerçek görünmüyordu. Kafesten mi? Duvara çevirdim. Böylesi daha iyiydi.

Kafes paravanın sonu gelmişti. Lunt hiç hoşlanmamıştı ondan, birkaç gün sonra da, merdiven altına, bezlerin ve kovaların yanına, gözden ırak köşesine kaldırdı.

O gün, Sebastian'la dostluğumun başlangıcı oldu ve öylece, o haziran sabahı, ulu karaağaçların gölgesinde, yanma uzanmış, dudaklarından dallara yükselen dumanı izliyordum.

Daha sonra yola koyulduk; bir saat sonra acıktık. Bir hanın önünde durduk, yarı da çiftlikti burası, yumurta ve sucuk, salamuralı cevizle peynir yedik, bira içtik, güneşsiz bir salondaydık, gölgelerin arasından eski bir saatin tıkırtısı geliyor, boş ocakta bir kedi uyuyordu.

Yola devam ettik, öğleden sonra erkenden, varacağımız yere gelmiştik: demir kapılar, çifte, klasik biçimde bekçi kulübeleri, yemyeşil çimler, geniş bir yol, gene kapılar, çimenlik, yolda bir sapak ve ansızın yepyeni ve gizemli bir görünüm serildi karşımıza. Bir vadinin başındaydık, altımızda bir kilometre kadar ötede, bir korunun orta yerinde, boz ve altın renginde eski bir evin kubbe ve sütunları parıldıyordu.

Sebastian arabayı durdurarak, «Eee?» dedi. Kubbenin ardında, giderek alçalan bir su ve onu çevreleyen gizleyen yumuşak eğimli tepeler uzanıyordu.

«Eeee?»

«Ne müthiş bir ev burası!» dedim.

«Ön bahçeyi ve çeşmeyi görmelisin.» Eğildi, arabayı çalıştırdı. «Ailem burada oturur.» O anda bile, henüz bir düşle sarmaş dolaşken, bir an için sözlerinden ürkütücü bir ürperti duydum. «Burası benim evim,» değil de, «Ailem burada oturur,» demişti.

«Kaygılanma,» diye devam etti. «Burada yoklar. Tanışman gerekmez.»

«Ama isterdim.»

«Tanışamazsın işte. Londra'dalar.»

Evin önünü dolaşıp, yanda bir avluya geldik — «Her yer kapanmış. En iyisi buradan girelim.» — Hizmetkârların bölümünün kale gibi, taş döşemeli, taş kubbeli koridorlarından geçtik — «Seni Hawkins Dadıyla tanıştırayım. Buraya bunun için geldik.» — Halısız, ortasına ensiz kaba keçe serili geniş karaağaç merdivenleri çıktık, muşamba döşeli koridorlardan geçtik, daha pek çok kısa merdiven ve dizi dizi kırmızı ve sarı yangın kovaları aştık, son bir kat merdiven da-

ha çıktık, sonunda bir kapı vardı. Kubbe yapaydı, aşağıdan görülecek biçimde yapılmıştı, Chambord'un küçük kubbesi gibi. Kubbe boşluğu, bölük bölük odalarla dolu ek bir kattı. Burada çocuk odaları vardı.

Sebastian'ın dadısı açık pencerenin önünde oturuyordu; çeşme tam önündeydi, göller, kilise ve daha uzakta, bir yamaçta pırıl pırıl bir dikilitaş; elleri kucağında açıktı, avcunda bir tesbih vardı; derin uykudaydı. Gençliğinde gün boyu çalışma, orta yaşta yetki, yaşlılığında da dinlenme ve güvence, kırışık, huzurlu yüzünde yer etmişti.

Uyanarak, «O, işte buna sürpriz derler,» dedi.

Sebastian dadısını öptü.

Bana bakarak, «Bu kim?» diye sordu. «Tanıdığımı sanmıyorum.»

Sebastian beni tanıştırdı.

«Tam vaktinde geldin. Julia günübirliğine geldi. Öyle eğleniyorlar ki. Onlar olmadı mı, sıkıcı. Topu topu Bayan Chandler, kızlardan ikisi, bir de yaşlı Bert. Sonra hepsi tatile gidecekler, kazan ağustosta onarılacak, sen Lord hazretlerini göreceksin İtalya'da, öbürleri de hep bir yerlere gidip gelecek, yeniden yerimize yerleşene kadar ekim gelip çatmış olacak. Olsun, gene de sanırım Julia öbür genç bayanlar gibi eğlenmeli, ama yazın en güzel günlerinde bahçe sere serpe açmışken ne diye hep Londra'ya gitmek isterler, anlayamadım bir türlü. Rahip Phipps perşembe günü gelmişti, ona da aynı şeyi söyledim,» diye ekledi, sanki böylece kendi görüşüne kutsal bir destek sağlamış oluyordu.

«Julia burada mı dedin?»

«Evet, yavrum, gözden kaçırmış olacaksın. Muhafazakâr Kadınlar toplantısı. Lady hazretleri ağırlayacaktı, ama keyfi yoktu. Julia çok kalmayacak; konuşmasını bitirdikten sonra hemen gidecek, çay saatinden önce.»

«Yazık, gene kaçıracağız sanırım.»

«Yapma bunu, yavrum, seni görünce öyle sevine-

cek ki, gerçi ona çayı beklemesini söyledim, Muhafazakâr Kadınlar aslında bunun için gelirler. Şimdi anlat, ne haberler var? Derslerine çok çalışıyor musun?»

«Pek değil, yazık ki, dadıcığım.»

«Ya, gün boyu oyun, değil mi, ağabeyin gibi, ama o çalışmaya da vakit bulurdu. Noel'den beri buraya uğramadı, ama sanırım Tarım Günü gelir. Gazetede Julia için yazılanları okudun mu? Getirdi bana. Gerçi o daha fazlasına değer, ama yazılanlar doğrusu çok hoş. 'Lady Marchmain'ın sosyeteye bu mevsim tanıtacağı güzel kızı... zeki ve zarif... en beğenilen genç kız,' gerçek bunlar, ama saçını kestiler yazık oldu: ne güzel başı vardı o saçlarla, tıpkı Lady hazretlerininki gibi. Rahip Phipps'e söyledim, hiç doğal görünmüyor dedim. O da, 'Rahibeler de kesiyor,' dedi, ben de, 'Doğru, peder, ama Lady Julia'yı rahibe yapacak değilsiniz ya? Olur iş mi?' dedim.»

Sebastian'la yaşlı kadın konuşmayı sürdürdüler. Sevimli bir odaydı, kubbenin eğimine uygun, garip bir biçimde yapılmıştı. Duvarlar fiyonk ve gül desenli duvar kâğıdıyla kaplıydı. Bir köşede sallanır bir oyuncak at, şöminenin üstünde Kutsal Yüreğin yağlıboya tablosunun bir kopyası vardı. Boş ocak, bir demet kamışotu ve sazlarla örtülüydü; konsolun üstüne, özenle tozu alınmış, çeşitli zamanlarda çocukları tarafından getirilen armağanlar diziliydi: oyulmuş deniz kabuğu, resimli deri eşyalar, resimli tahtalar, porselen, meşe, kakmalı gümüş, lav, kaymaktaşı, mercandan oyulmuş, çeşitli tatillerde alınıp getirilmiş öteberi.

Biraz sonra, dadı, «Zili çal, yavrum, beraber çay içeriz. Çoğunlukla aşağıya Bayan Chandler'e giderim, ama bugün çayı burada içelim. Bana bakan kız bugün öbürleriyle birlikte Londra'ya gitti. Yenisi henüz köyden geldi. Önceleri hiçbir şeyden anlamıyordu, ama şimdi iyi yetişiyor. Çalıver zili,» dedi.

Sebastian gitmemiz gerektiğini söyledi.

«Ama Julia'yı kaçırırsınız. Duyunca çok canı sıkılır. Oysa, ne çok sevinecekti.»

Çocuk dairesinden ayrıldığımızda, Sebastian, «Zavallı dadı,» dedi. «Çok sıkıcı bir yaşamı var. Oxford'a yanıma almayı düşünmüyorum değil, ama beni durmadan kiliseye gitmeye zorlayacaktır. Kız kardeşim dönmeden, çabuk gitmeliyiz.»

«Kim seni utandıracak diye korkuyorsun, o mu, ben mi?»

Sebastian ciddiyetle, «Kendimden utanırım,» dedi. «Seni kendi aileme karıştırmak istemem. İnsanı çileden çıkaracak kadar sevimlidirler. Sevimlilikleriyle seni bir ele geçirdiler mi, artık onların dostu olursun, benim değil.»

«Pekâlâ,» dedim. «Kabul ediyorum. Ama evi biraz daha gezemez miyim?»

«Her yer kapalı. Dadımı görmeye geldik. Kraliçe Alexandra günü açıktır, bir şiline gezilir. Peki, gel bak istiyorsan...»

Yol gösterdi, çuba kaplı bir kapıdan karanlık bir koridora girdik; hayal meyal, yaldızlı bir korniş ve yukarıda sıvalı bir kubbe görebildim; sonra, ağır, kolayca açılan maun bir kapıdan karanlık bir hole geçtik. Kepenklerin aralıklarından içeriye ışık sızıyordu. Sebastian birinin sürgüsünü çekip açtı, kepenk arkaya doğru katlandı; yumuşak bir ikindi öncesi güneşi içeriye süzüldü, çıplak zemini, mermerden oyulmuş, koca, çifte ocakları, klasik tanrılar ve kahramanların freskleriyle kaplı kemerli tavanı, yaldız çerçeveli aynaları ve *scagliola*[1] sütunları, üstü çarşaflarla örtülü eşya adacıklarını silpürdü. Bir otobüsün tepesinden ışıklı bir balo salonuna göz atar gibi, ancak göz açıp kapayıncaya kadar görünmüştü; sonra Sebastian hemen kepengi kapatıp, güneşi itti. «İşte,» dedi, «böyle bir şey.»

---

1. *Scagliola:* Alçıdan yapılmış mermer taklidi.

Karağaçların altında şarabı içtiğimizden beri, araba yolundan sapıp da, «Eee?» demesinden bu yana havası değişmişti.

«Görüyorsun, görecek pek bir şey yok. Birkaç güzel şey var sana göstereceğim, ama bugün değil, başka bir gün. Ama, kilise de var. Onu görmen gerek. Bir *art nouveau* anıtıdır.»

Brideshead'de çalışan son mimar eve bir dizi sütun ve yanlarına kanatlar eklemişti. Bunların biri de küçük kiliseydi. Biz ana kapıdan girdik (bir başka kapı, doğrudan eve açılıyordu); Sebastian kapının yanındaki kurnaya parmaklarını batırdı, istavroz çıkardı, diz çöktü; ben de yaptıklarını aynen yaptım. Kızgın, «Neden yaptın bunu?» diye sordu.

«Nazik olmak için,» dedim.

«Benim yüzümden gerekmez. Biraz gezip dolaşmak istiyordun, bak, buna ne buyurulur?»

Kilisenin içi, on dokuzuncu yüzyılın sonunda gelişen el işleri stilinde baştan başa ve gösterişli bir biçimde yeniden süslenmiş, döşenmiş ve düzenlenmişti. Çiçekli basma giysili melekler, sarmaşık gülleri, çiçek bezeli çayırlar, oynayan kuzular, kelt alfabesiyle yazılar, zırh giymiş azizler, parlak, çarpıcı renkler ve çetrefil biçimlerde duvarları kaplamıştı. Açık meşeden bir üçlü sehpa vardı, kilden yoğrulmuş izlenimi vermesi için garip biçimde oyulmuştu. Dua lâmbası ve bütün madenî eşyalar bronzdandı, çiçekbozuğu deri gibi el dövmesiydi; mihrap basamakları, beyaz ve sarı papatya deseniyle bezeli çimen yeşili bir halıyla kaplıydı.

«Müthiş,» dedim.

«Babamın anneme evlilik armağanıydı. Artık yeterince gördünse, gidelim.»

Yolda, şoförün sürdüğü kapalı bir Rolls-Royce'u geçtik; arkada hayal meyal bir kız görmüştük, dönüp pencereden bize baktı.

Sebastian, «Julia,» dedi. «Tam vaktinde kaçtık.»

Bisikletli bir adamla konuşmak için durduk — «Emektar Bat,» dedi Sebastian — sonra uzaklaştık, demir kapıları, bekçi kulübelerini geçtik, Oxford yolunu tuttuk.

Bir süre sonra Sebastian, «Özür dilerim,» dedi. «Galiba pek nazik değildim bugün. Brideshead çoğunlukla bana bu etkiyi yapar. Ama seni dadıma götürmem gerekliydi.»

Neden? Merak ettim, ama bir şey demedim — Sebastian'ın yaşamı böyle zorunluluklarla doluydu. «Kırmızı çizgili pijama almam gerek,» «Güneş pencerelere gelinceye dek yataktan kalkmamam gerek,» «Bu gece kesinlikle şampanya içmem gerek!» — bir de, «Bana çok ters etki yaptı,» derdi.

Uzun bir sessizlikten sonra, ters ters, «Ben sana senin ailen hakkında sorular sorup durmuyorum.»

«Ben de seninki hakkında sormuyorum.»

«Ama bakışlarında merak var.»

«Onları giz gibi saklıyorsun, ondan.»

«Her konuda giz doluyum sanırdım.»

«Belki de ben insanların aileleri konusunda merak doluyum — aile, pek bildiğim bir şey değil de ondan. Bir babam, bir de ben varız. Bir süre bana bir hala baktı, ama babam onu yurt dışına gönderdi. Annem savaşta ölmüştü.»

«Ya... olağan değil.»

«Kızıl Haç'la Sırbistan'a gitmişti. Ondan beri babam kafadan yana biraz gariptir. Londra'da bir başına, eşsiz dostsuz yaşar, bir şeyler toplamakla avunur.»

Sebastian, «Ne türlü dertten kurtulmuşsun, bir bilsen. Biz çok kalabalığız. Debrett'i[1] aç, okursun,» dedi.

Daha hafif, daha keyifli bir havaya girmekteydi. Brideshead'den uzaklaştıkça, sıkıntısını atıyor gibiydi — üstüne sinen, neredeyse kaçamak bir huzursuzluk ve sinirlilikten sıyrılıyordu. Yol alırken, güneş ardı-

1. Soylu ailelerin soyağacını açıklayan kitap.

mızdaydı, gölgelerimizi izler gibiydik.

«Saat beş buçuk. Godstow'a tam yemek vakti varırız, Trout'da bir içki içer, Hardcastle'ın arabasını bırakır, ırmak boyu yürürüz. Ne hoş olur değil mi?»

Brideshead'e ilk kısa ziyaretimin tam öyküsü bu — bir gün gelip de, orta yaşlı bir topçu yüzbaşısı olarak gözyaşlarıyla anımsanacağı o zaman aklıma gelir miydi?

2

Yaz döneminin sonuna doğru, kuzenim Jasper'in son ziyareti ve Büyük Azar'ı çıkageldi. Okuldan kurtulmuş, bir gün önce, öğleden sonra Yakın Tarih'ten son sınava girmiştim; Jasper'in koyu renk kostümü ve beyaz kravatı hâlâ eski havasında olduğunu gösteriyordu; üstelik, Pindar'ın Orfizm'i konusunda yeterince böbürlenemeyip haksızlığa uğramış gibi bir tavrı da vardı. O gün, büyük bir sıkıntıyla, sırf görev gibi beni görmeye gelmişti, ben de o akşam yapacağım yemekli bir eğlentinin hazırlıkları için çıkarken, tam kapıda yakalanmıştım. Hardcastle'ın içi rahat etsin diye düzenlenen eğlentilerden biriydi — son günlerde Sebastian'la bana düşen görevlerden biriydi, çünkü arabasını açıkta bırakarak, gözetmenlerle Hardcastle'ın başını derde sokmuştuk.

Jasper oturmak istemedi; bu öyle keyifli söyleşilerden olmayacaktı; sırtı ocağa dönük ayakta durdu ve kendi deyimiyle, benimle bir «amca gibi» konuştu.

«... son birkaç hafta içinde, birçok kez seninle görüşmeye çalıştım. Hattâ senin bundan kaçındığın izlenimini de edindim. Charles, bu doğruysa, şaşırdım diyemem.»

«Bunun beni ilgilendirmediğini düşünebilirsin, ama ben kendimde bir sorumluluk payı görüyorum. Sen de benim kadar biliyorsun ki baban — daha doğrusu, savaştan bu yana babanın çevreyle pek bir ilgisi yok — kendi dünyasında yaşamakta. Ben de senin, vaktinde söylenen bir sözle kaçınabileceğin birçok yanıl-

gıya düşmeni seyretmek istemiyorum.»

«İlk yıl yanlışlar yapmanı bekliyordum. Hepimiz yaparız. Bir ara ben de yaz tatilinde, birtakım serserileri eğitmeye çalışan, son derecede biçimsiz dinsel bir gruba karışmıştım. Oysa sen, sevgili Charles, belki farkında bile değilsindir ama, *Üniversitedeki en berbat gruba,* gırtlağına kadar batmış bulunuyorsun. Böylesine batağa girince, üniversitede neler olup bittiğinden benim haberim olmadığını düşünebilirsin; oysa ben duyarım. Hattâ biraz da fazla duyarım. Bir de baktım, senin yüzünden Yemek Kulübünde alay konusu olmuşum. Bir de şu, içtiğiniz su ayrı gitmeyen Sebastian Flyte var. Belki iyi çocuktur, bilemem. Ağabeyi Brideshead çok aklıbaşında adamdır. Ama senin arkadaşın bana bir garip görünüyor, hakkında çok söylentiler de var. Kuşkusuz, oldukça garip bir aile. Marchmain'ler, savaştan bu yana ayrı yaşarlar. Çok garip bir şey, herkes onları birbirine çok bağlı bir çift sanırdı. Sonra adam gönüllü süvari alayıyla Fransa'ya gitti ve bir daha da dönmedi. Ölüden farksız oldu. Karısı Katoliktir, bu yüzden de boşanamaz — ya da boşanmak istemez belki. Roma'da parayla elde edemeyeceğin şey yoktur, onlar da çok varlıklıdırlar. Flyte zararsızdır denebilir, ama Anthony Blanche — işte bu çocuğun özür götürür yanı yoktur.»

«Ondan ben de pek hoşlanmıyorum,» dedim.

«Ne bileyim, çocuk hep buralarda, kolejdeki doğru dürüst insanlar da bundan hoşlanmıyor. Kulüpte de hiç sevmiyorlar. Geçen gece gene Mercury'deymiş. Senin birlikte gezip dolaştığın bu çocukların hiçbiri kendi kolejlerinde beş para etmezler, işte asıl ölçüt de budur. Bol paraları var, saçıp savurabiliyorlar diye her istediklerini yapabileceklerini sanıyorlar.»

«Ha, bu da bir başka sorun. Amcam sana ne harçlık veriyor bilemem, ama yemin ederim ki sen iki katını harcıyorsun.» Elini, çevresindeki israf kanıtlarının üzerinden geçirerek, «İşte bunlar,» dedi. Doğruydu;

odam ağırbaşlı, tutumlu kış giysilerinden soyunmuş, biraz acele, yepyeni giysilere bürünmüştü. «Bunun bedeli ödendi mi?» (büfenin üstünde yüzlük Partaga çekmeceleri) «ya şunların?» (masanın üstünde duran bir düzine yeni, hafif kitap) «ya şunların?» (bir Lalique sürahisi ve kadehleri) «ya da bu acayip nesnenin?» (yakın geçmişte Tıp Fakültesinden satın alınmış bir insan kafatası, bir kase gülün içinde, masamın en büyük süsünü oluşturmaktaydı. Alnına *'Et in Arcadia ego'* yazılmıştı.)

«Evet,» dedim. Hiç olmazsa bir tek suçlamadan arındığıma sevinmiştim. «Kafatası için nakit ödedim.»

«Çalışıyor olamazsın. Başka bir konuda meslek edineceksen, farketmez — ama öyle mi? Kulüplerin herhangi birinde konuşma yaptın mı? Dergilerden biriyle bir bağlantın var mı? Münazara Kulübüne girdin mi? *Ya giysilerin!*» Kuzenim konuşmayı sürdürüyordu. «Buraya geldiğinde sana öğütler vermiştim, kent dışında nasıl giyinilirse öyle giyin diye. Şu andaki kılığın, Maidenhead'de bir tiyatro eğlentisiyle kenar mahallede gülünç şarkı yarışması arasında geçerli hazin bir kılık.»

«İçkiye gelince — bir dönem boyunca, insan bir iki kez sarhoş olabilir, bundan bir şey çıkmaz. Hatta bazı durumlarda, olmalıdır da. Ama duyduğum kadarıyla, öğleden sonraları hep sarhoşmuşsun.»

Sustu, görevi yerine getirilmişti. Sorguya çekmenin şaşkınlığı kafasma yerleşmeye başlamıştı bile.

«Kusura bakma, Jasper,» dedim. «Senin için çok can sıkıcı olmalı bu, ama ben bu berbat gruptan hoşlanıyorum. Öğle yemeğinde kafa çekmekten de hoşlanıyorum, ve gerçi harçlığımın iki katını henüz harcamış değilim, ama dönem bitmeden harcamış olurum. Bu saatte genellikle bir kadeh şampanya içerim. Bana katılır mısın?»

Kuzenim Jasper çaresiz kalmıştı, daha sonra öğrendiğime göre, benim aşırılıklarım konusunda baba-

sına mektup yazmış, o da benim babama yazmış; babam bu konuda harekete geçmemiş, hem aşağı yukarı altmış yıldır amcamdan nefret ettiğinden, hem de Jasper'in dediği gibi, annemin ölümünden bu yana kendi dünyasında yaşadığı için.

Böylece Jasper üniversitedeki ilk yılımın ana hatlarını çizmiş oluyordu, aynı yönde başka ayrıntılar da eklenebilirdi.

Daha önce, Paskalya tatilini birlikte geçirmek için Collins'e söz vermiştim, ama Sebastian'dan bir işaret gelseydi, sözümü hiç çekinmeden bozar ve eski dostumu dostsuz bırakırdım, ama hiçbir işaret gelmedi; böylece ben de Collins'le birlikte Ravenna'da tutumlu ve eğitici birkaç hafta geçirdim. O koca mezarların üstünden, Adriatik denizinde soğuk bir rüzgâr esiyordu. Daha ılık bir mevsime göre düzenlenmiş olan otel odasından Sebastian'a uzun mektuplar yazdım ve her gün postaneye gidip yanıtını bekledim. İki mektup geldi, ayrı ayrı adreslerden gönderilmişti, hiçbirinde kendinden doğru dürüst haber yoktu, çünkü uzak, ilgisiz bir düş dünyasından yazıyordu... *«Annem ve yanıbaşındaki iki şair üç nezle geçiriyorlar, ben de buraya geldim. Şimdi Thyatiralı Aziz Nichodemus'un bayramı, onu kafasına keçi derisi çivileyerek kurban etmişler, böylece kellerin koruyucusu olmuş. Collins'e anlat bunu, nasıl olsa o bizden önce kel olacaktır. Burası çok kalabalık, ama neyse ki biri boynuzdan bir kulaklık kullanıyor, bu da bana çok eğlenceli geliyor. Şimdi gidip balık tutmam gerek. Çok uzaktasın, sana gönderemem, ama kılçığını saklarım...»* — bu mektup beni huzursuz etti. Collins bir yandan tezi için not alıyor ve özgün mozaiklerin fotoğraflara oranla daha güzel olmadığını ileri sürüyordu. Sonradan yaşamının ekinini oluşturacak tohum burada atılmış oldu. Yıllar sonra, hâlâ bitiremediği Bizans Sanatı kitabının ilk kocaman cildi çıktığında, baştaki iki sayfalık çok nazik teşekkürler bölümünde kendi adımı da görünce duygulan-

mıştım: «... *kapsamlı görüş sahibi olan dostum Charles Ryder'a, ilk kez onunla birlikte San Vitale ve Galla Placidia Mazoleumunu gördüğüm için...*»

Bazan düşünürüm de, Sebastian olmasaydı belki ben de Collins'le birlikte aynı kültür değişmeninin çarklarını izlerdim. Babam gençliğinde All Souls kolejinin giriş sınavına girmiş ve sıkı rekabet yılı olduğundan başaramamıştı; daha sonra nice başarılar kazanmıştı, ama bu ilk başarısızlık onda iz bırakmıştı, böylece ben de, yanlış bir duyguya kapılarak akılcı bir yaşamın yerinde ve doğal amacının o yönde yattığına inanmıştım. Herhalde ben de başarısızlığa uğrardım, uğrayınca da, sanırım başka bir yerde, daha alçakgönüllü bir öğretim yaşamına katılırdım. Olabilirdi, ama bence olası değildi, çünkü başkaldırının sıcak kaynağı, — serin sislerin içinde bir ebem kuşağı gibi — sağlam temele dayanmayan derinliklerden fışkırıp gün ışığına çıkmıştı ve hiçbir kayanın engelleyemeyeceği bir güç taşıyordu.

Sonunda, o Paskalya tatili, Jasper'in beni uyardığı inişte, kısacık bir düzlük oluşturmuştu. İniş mi, çıkış mı? Bence, edindiğim her ergin alışkanlıkla günden güne daha gençleşiyordum. Çocukluğum bir başıma geçmişti, gençliğe uzanan yol savaşla boğulmuş, yasla gölgelenmişti; İngiliz erginlik çağının çetin sınavına, öğretim yönteminde vaktinden önce gelen vekar ve yetkisine, ben kendime özgü bir hüzün ve keder katmıştım. Oysa, Sebastian'la birlikte geçen yaz dönemine, sanki daha önce hiç bilmediğim bir büyü katılmıştı, mutlu bir çocukluktu bu, oyuncakları ipek gömlekler, likörler, purolardı, yaramazlıklar günah çizelgelerinin en üstündeydi, ama bizde, neredeyse saflığın mutluluğuna erişen, çocukluğun toyluğu vardı. Dönemin sonunda ilk sınavlarıma girdim; Oxford'da kalacaksam, sınavları geçmem gerekiyordu; Sebastian'ın odama gelmesini yasaklayıp geç saatlere kadar buzlu sade kahve ve kuru bisküvilerle oturup çoktandır el

sürmediğim kitaplarıma kapandığım bir haftanın sonunda, geçtim. Okuduklarımın şimdi bir tek sözcüğünü hatırlamıyorum, oysa o dönem edindiğim çok başka, çok daha eski bilgileri, şu ya da bu biçimde, son saatime kadar taşıyacağım.

«Ben bu berbat gruptan hoşlanıyorum ve öğle yemeğinde kafa çekmekten de hoşlanıyorum»; o zaman bu kadarcık söz yetmişti. Şimdi daha çoğu gerekli mi?

Yirmi yıl sonra geriye dönüp bakıyorum da, yapmayacağım ya da başka türlü yapacağım pek az şey var. Kuzenim Jasper'in yapmacık olgunluğuna daha güçlü karşı çıkabilirdim. Ona diyebilirdim ki, kapkara katıklı Douro üzüm suyuna katılan alkol neyse, o günlerin kötülükleri de öyleydi, erginliğe erme sürecini varsıllaştırır, uzatır, geciktirirdi; tıpkı alkolün mayalanma sürecini etkilemesi, şarabı içilmez hale sokması, ve yıllar yılı karanlık, kuytu köşelerde bekletmesi gibi, ta ki, kıvamına gelsin ve sunulsun.

Ona bir şey daha söyleyebilirdim; tüm bilgeliğin kökünde, bir insanın bir insanı sevmesi yatar diyebilirdim. Kuzenimin karşısında otururken bu bilgiçliklere hiç ihtiyacım yoktu; onu öylece, Pindar'la sonuçsuz savaşından kurtulmuş olarak, koyu renk giysisi, beyaz kravatıyla bilgin adam kılığında görüyordum; ciddi sesini dinliyordum ve bu arada penceremin dibinde çiçek açmış şebboyların keyfini çıkarıyordum. İnsanın tehlike anlarında bulup buluşturup sıkıca sarıldığı, bağrında taşıdığı bir tılsım gibi, benim de gizli, şaşmaz bir savunmam vardı. Ben de ona bunların gerçek olmadığını, çoğunlukla bu saatte bir şampanya içtiğimi söylemiş, bana katılmasını istemiştim.

Jasper'in Büyük Azar'ından sonra, hiç beklemediğim bir yerden, başka biçimde kınandım.

Anthony Blanche'ı dönem boyunca, hiç istemeden, gereğinden sık görmüştüm. Onun arkadaşlarının arasında geçiyordu günlerim, ama sık buluşmalarımızın

nedeni ben değildim, oydu; ben ondan oldukça çekinir, kaçınırdım.

Yaş olarak benden çok az büyüktü, ama o sıralarda Gezgin Yahudi yaşamından bıkmıştı, ezik bir hali vardı. Gerçekten de ulussuz bir göçebeydi.

Küçükken onu bir İngiliz haline getirmeye uğraşmışlar; iki yıl Eton'da okumuş; savaşın ortasında, denizaltılara meydan okurcasına, Arjantin'e annesinin yanına gitmiş, böylece uşak, hizmetçi, iki şoför, bir Pekin köpeği ve ikinci kocaya bir de arsız bir öğrenci eklenmiş. Dünyayı baştan başa onlarla birlikte dolaşmış, Hogarth'ın el ulakları gibi hınzırlıktan yana gelişmiş. Barış olunca, Avrupa'ya, otellere, döşeli dayalı villalara, ılıcalara, kumarhanelere ve plajlara dönmüşler. On beş yaşındayken, bir bahis uğruna, kız kılığına sokulup, Buenos Aires'teki Jokey Kulübünde büyük masada kumar oynamaya götürülmüş; Proust ve Gide ile yemek yemiş, Cocteau ve Diaghilev ile daha yakınmış; Fairbank, romanlarını ona adayıp imzalayarak gönderirmiş; Capri'de üç feci kavga çıkarmış; anlattığına göre, Cefalu'da büyücülük yapmış, California'da uyuşturucu, Viyana'da da Oedipus kompleksi tedavisi görmüş ve iyileşmiş.

Bazan onun yanında çocuk kalırdık — çoğu zaman, ama her zaman değil, çünkü Anthony'de bir yaygara ve coşku vardı, bizler bunu daha rahat ve keyifli geçen yeniyetmelik çağımızda, bir yerlerde, oyun alanında, ya da sınıfta yitirmiştik; onun kusurları eğlence ardında koşarken değil, şaşkınlık yaratmak amacıyla gelişmişti, onun çılgınca gösterileri yıllar önce Napoli'de, bir grup İngiliz turistinin karşısında ayıp işaretler ve hareketlerle hoplayıp sıçrarken gördüğüm bir sokak çocuğunu hatırlatırdı bana; kumar masasının başında geçirdiği akşamı bize anlatırken, üvey babasının düzenlediği eğlentide giderek eriyen fiş yığınına nasıl kaçamak baktığını görebiliyordum; biz futbol alanında birbirimizin üstüne yuvarlanırken ve tıka

basa tatlı yerken, Anthony sıcak kumsallarda güneş yağına bulanmış güzellere ikramda bulunuyor, şık küçük barlarda aperitif yudumluyordu, bizim uslandırdığımız yaban, onun içinde kol geziyordu. Acımasızdı da, küçük çocukların böcek ezen aldırmazlığıyla acımasız, başını eğip küçücük yumruklarını sıkarak okul gözetmenlerinin üstüne saldıran bir çocuk kadar da korkusuzdu.

Beni akşam yemeğine çağırmıştı, başbaşa yiyeceğimizi anlayınca biraz canım sıkılmıştı. «Thame'e gidiyoruz,» dedi. «Orada çok hoş bir otel var, neyse ki Bullingdon hoşlanmaz oradan. Rhine şarabı içeriz ve kendimizi şeyde sanırız... nerede? Bir gezintide değil herhalde. Ama önce aperitif içelim.»

George'un barında «Dört Alexandra kokteyli lütfen,» diye yüksek sesle, sipariş verdi, «Hmmm-hmmm,» diyerek dördünü önüne dizdi ve tüm öfkeli gözleri üzerine çevirtti. «Sanırım sen şarabı yeğlersin ama, Charles dostum, şarap içmeyeceğiz. Bu harika bir karışın değil mi? Sevmedin mi? Öyleyse, senin yerine ben içerim. Bir, iki, üç,, dört, işte mideye indiler. Bak, nasıl da gözlerini dikmiş öğrenciler!» Sonra beni kapıda bekleyen arabasına götürdü.

«Umarım kolej öğrencilerine rastlamayız orada Şimdilik onlardan pek hoşlanmıyorum. Perşembe günü bana ne yaptıklarını duydun mu? Çok ayıptı doğrusu. Neyse ki en eski pijamalarımı giymiştim, gece de dehşetli sıcaktı, yoksa fena sinirlenebilirdim.» Anthony'nin konuşurken suratını karşısındakinin çok yakınına uzatma alışkanlığı vardı; tatlı ve kremalı kokteyl nefesini kokutmuştu. Kiralık arabanın köşesine, uzağa çekildim.

«Beni gözünün önüne getirsene, dostum, yapayalnızım ve çalışkanım. *Eski Samanlar* adında yaman bir kitap almışım, çünkü pazar günü Garsington'a gitmeden önce okumam gerektiğini biliyorum, nasıl olsa herkes bu kitaptan sözedecektir ve günün kitabını

okumadım demek, gerçekten okumamışsan, çok ayıptır. Garsington'a gitmeyerek sorunu çözmek şu ana kadar aklıma gelmemişti. İşte, böylece, dostum, bir omlet yedim, bir de şeftali, bir şişe de Vichy maden suyu, pijamalarımı giydim, oturup okumaya koyuldum. Düşüncelerim aldı başını gitti, ama sayfaları çevirmeyi sürdürdüm, ışığın hafiflemesini izledim, üstelik, Peckwater'da bu eşsiz bir görünümdür — karanlık bastırırken, taşlar sanki insanın gözünün önünde unufak olur. Marsilya'da *vieux port*[1] ve cephesi çürümüş yapılar geldi aklıma, sonra ansızın hayatta işitmediğin, akıl almaz bir şamata ve çığırma duydum, ta aşağıda, küçük alanda yirmi kadar korkunç delikanlı gördüm, ne diye bağırıp duruyorlardı, bilir misin? *'Blanche'i isteriz. Blanche'ı isteriz,'* durmamacasına yineleyerek. Ne rezalet! Neyse, baktım o akşamlık Huxley'in işi bitmiş, doğrusu öylesine bunalmıştım ki, araya kim girse, başımın üstünde yeri vardı. Bağırtı çığırtı canımı sıkmıştı, ama inanır mısın, seslerini yükselttikçe, daha çekingen oluyorlardı. Durmadan, 'Boy nerede?' 'Boy Mulcaster'in arkadaşıdır,', 'Boy, indir onu aşağıya,' diye bağırıyorlardı. Herhalde Boy'la tanışmışsındır? Sebastian'ın dairesinden çıkmaz, sık sık gider. Bir İngiliz lordundan ne beklersen onda vardır. Yani büyük bir *vurgun,* inan bana. Londra'nın bütün genç kızları ardındadır. Onlara pek yüz vermezmiş derler. Zavallı, ödü kopmuş. Koca bir ahmak — Mulcaster, ne olacak — üstelik, dostum, aşağılık da. Paskalyada le Touquet'ye geldi ve her nedense, baktım ona kalmasını söylemişim. Kumarda çok az bir para kaybetti, bu yüzden de bütün harcamalarını benim yapmamı bekledi — neyse, Mulcaster'da bu gruba katılmış; koca biçimsiz gövdesini yukarıdan görüyordum. 'Yararı yok. Sokağa çıkmış. Haydi, dönüp bir şey içelim,' diyordu. Başımı pencereden uzatıp seslendim: 'İyi akşamlar,

1. *Vieux port:* (Fr.) Eski liman.

Mulcaster, seni asalak dalkavuk, gene abuksabuklarla mı kol geziyorsun? Kumarhanede peşine taktığın sürtük için benden ödünç aldığın üç yüz frankı ödemeye mi geldin? Zavallının uğraştığına değmemiştir, hem de ne uğraşma, Mulcaster. Haydi gel de bana borcunu öde, serseri!'»

«İşte bunun üzerine, ansızın biraz canlandılar, gürültü patırtıyla, merdivenlerden çıktılar. Altı kadarı odama girdi, öbürleri dışarda kalıp bağırıştılar. Yani çok gariptiler. O budala kulüp yemeklerinden birine gitmişler, hepsi de renkli frak giymişti — bir tür üniforma. 'Yahu, bir alay uşak bozuntusuna benziyorsunuz,' dedim. Sonra içlerinden biri, ufak tefek, sulu biri, beni sapıklıkla suçladı. 'Bak canım,' dedim, 'sapık olsam da, öyle çabuk doymam, yalnız kalınca, geri gel.' Sonra, çok ağır biçimde küfretmeye başladılar, birdenbire ben de sinirlendim. Kendi kendime şöyle düşündüm: 'Olur şey değil, daha on yedi yaşındayken, Vincennes Dükü (bizim Armand elbet, Philippe değil) bir aşk yüzünden, hattâ yalnızca uzaktan aşk değil de, daha ötesi için, inan, düşesle (Stefanie, elbet, geçkin Poppy değil) beni düelloya çağırmıştı da kıyamet kopmuştu — şimdi de bu güngörmemiş bâkir pezevenklere mi boyun eğecektim yani...' Ben de hafiften almaktan, yumuşaklıktan caydım, ve biraz sert ve kaba oluverdim.»

«Sonra, bağırmaya başladılar: 'Yakalayın. Göle atın.' Bildiğin gibi odamda Brancusi'den iki heykel ve birkaç parça daha var, kavga dövüş işime gelmezdi, ben de barışçı bir tavırla, 'Sevgili tombişler, seksüel psikolojiden anlasaydınız, sizin gibi etli butlu çocuklar tarafından ellenmekten ne büyük zevk duyacağımı bilirdiniz. İçinizden biri benimle zevkimi paylaşmak isterse gelip beni tutsun. Yok, yalnızca garip ve değişik bir *libido* doyumu aranıyor ve beni banyo yaparken görmek istiyorsanız, usulca benimle çeşmeli havuza kadar gelin,' dedim.»

«İnanır mısın, hepsi biraz afalladılar. Onlarla birlikte aşağıya indim, hiçbiri bir adımdan öte yaklaşmadı. Sonra havuza girdim, gerçekten pek ferahlatıcıydı, ben de biraz eğlendim, bazı gösteriler yaptım, sonunda döndüler, suratları bir karış, gittiler. Boy Mulcaster, 'Neyse, havuza attık ya,' diyordu. Otuz yıl sonra da bunu söyleyecekler, inan bana Charles. Hepsi de tavuk gibi kuru kadınlarla evlenip kendileri gibi aynı kulüpte, aynı biçim renkli ceketlerle kafa çeken, sevimsiz domuz kılıklı oğulları olduğunda, benim adım geçer geçmez, 'Onu bir gece Mercury'ye atmıştık,' diyeceklerdir, ahırlara lâyık sevimsiz kızları da kıkırdayarak, babalarının bir zamanlar ne yaman olduğunu düşünecek ve sonradan neden böyle tatsız ve sıkıcı olduğuna dertlenecektir. Ah, *la fatigue du Nord!*»[1]

Bildiğim kadarıyla Anthony'yi ilk kez suya atmıyorlardı, ama bu olay kafasına fena takılmış olacak ki, yemekte gene bu konuya döndü.

«Düşün bak, hiç böyle bir tatsızlık Sebastian'ın başına gelebilir mi, aklın alır mı?»

«Hayır,» dedim, almazdı.

«Hayır, Sebastian zarif ve sevimlidir.» Şarap kadehini mum ışığına tuttu. «Öylesine zarif ki. Bak dinle, ertesi gün Sebastian'ı görmeye gittim. Bir akşam öncenin öyküsü onu eğlendirir diye düşünmüştüm. Bir de ne göreyim dersin — elbette o hoş ayısından başka? Mulcaster ve bir gece öncesinin iki kafadarı. Onlar da iyice şaşırdılar, Sebastian, akıl almaz bir sükûnetle, 'Lord Mulcaster'la tanışıyorsunuz sanırım,' dedi, o ahmaklar da, 'Şöyle bir uğrayıp, Aloysius'u görelim demiştik,' dediler, çünkü onlar da bu oyuncak ayıyla bizim kadar eğleniyordu — daha doğrusu, biraz daha fazla eğleniyorlardı. Ve gittiler. Ben de, 'S-s-sebastian, bu otlakçı serseriler dün gece bana terbiyesizlik ettiler, gece ılık olmasaydı, f-f-fena halde üşütebilirdim,' de-

1. (Fr.) Kuzey yorgunluğu!

dim, o da, 'Vah, zavallılar. Sanırım sarhoştular,' dedi. Herkese karşı naziktir. Öylesine zariftir.»

«Görüyorum ki seni de büyülemiş, sevgili Charles. Doğrusu hiç şaşmadım. Onu benim kadar uzun süredir tanımıyorsun elbette. Onunla okul arkadaşıyız. İnanmayacaksın, ama o zamanlar kendisi için küçük bir yosma denirdi, bir iki terbiyesiz çocuk tanırdı onu yakından. Okulda herkes onu severdi, kuşkusuz tüm öğretmenler de. Belki de biraz kıskanırlardı. Başını hiç derde sokmazdı. Çoğumuz feci dayak yerdi, durup dururken, ama Sebastian yemezdi. Bizim yatakhanede dayak yemeyen tek çocuk oydu. Şimdi gözümün önüne geliyor, on beş yaşındayken. Hiç sivilce çıkarmadı, öbür çocukların hepsinde vardı. Boy Mulcaster sıracalıydı. Ama Sebastian'da yoktu. Ya da, sanırım, ensesinde bir tane var mıydı? Galiba vardı. Tek sivilceli, kendine hayran bir güzel. İkimiz de Katolik'tik, duaya birlikte giderdik. Günah çıkarma odasında öyle çok kalırdı ki, ne söyler diye merak ederdim, çünkü yanlış bir şey yapmazdı; yani çok yapmazdı, ama hiç cezalandırılmazdı. Belki kafesin ardında da zarif ve sevimliydi. Oysa ben, tam deyimiyle, bulut altında çıkardım — neden böyle denir bilemem; bence istenmeyen bir ışık demek daha doğru; bu süreçte, kendi gözetmenimle ardarda görüşmem gerekirdi. O yumuşacık ihtiyarın ne kadar da gözlemci olduğunu görmek can sıkıcıydı. Benim hakkımda bildiklerine gelince — elbette Sebastian dışında — kimse bilmez sanırdım. Demek ki, yumuşacık ihtiyarlara — ya da sevimli öğrencilere güvenmemek gerek; hangisi dersin?»

«Bu şaraptan bir şişe daha içelim mi, yoksa başka bir şarap mı içelim? Değişik bir şey, şöyle kanlı canlı bir Burgundy ha? Bak, Charles, senin bütün zevklerini biliyorum. Benimle Fransa'ya gelip iyi şarap içmelisin. Tam şarap zamanı gideriz. Vincennes'e götürürüm seni. Şimdi doludur orası, üstelik Fransa'nın en iyi şarabı oradadır; bir orada, bir de Portallon Prensi'nde

— seni oraya da götürürüm. Eğlenceli bulursun onları, onlar da sana bayılacaklardır kuşkusuz. Seni dostlarımın çoğuyla tanıştırırım. Senden Cocteau'ya sözettim. Dört gözle bekliyor. Bak, sevgili Charles, sen çok ender bir yaratıksın, bir Sanatçısın. Yok canım, utanma. O sakin, soğuk İngiliz görünümünün ardında, sen bir Sanatçısın. Odanda sakladığın o küçük resimleri gördüm. Bir harika. Sana gelince, ne demek istediğimi anlarsan, sen bir harika değilsin, hem hiç değilsin. Sanatçılar harika değillerdir; ben öyleyim; Sebastian bir bakıma harikadır, ama sanatçılar sonsuz kişilerdir, kesin, amaçlı, gözlemci — ve bütün bunların ardında, hırs ve istek dolu, ha Charles?»

«Ama kim farkında senin? Geçen gün Sebastian'a senden sözediyordum, 'Bilir misin, Charles bir sanatçıdır. Genç bir Ingres gibi resim çiziyor,' dedim. Sebastian ne dese beğenirsin? 'Evet, Aloysius da güzel çiziyor, ama daha çağdaş kuşkusuz.' Ne sevimli, ne hoş.»

«Kuşkusuz böylesine sevimli olanların akıllı olmasına gerek kalmaz. Stefanie de Vincennes gerçekten aklımı çelmişti dört yıl önce. Bak canım, ben ayak parmaklarıma aynı renk cilâ bile sürdüm. Onun sözcüklerini kullandım, sigaramı aynı biçimde yaktım, telefonda onun sesiyle konuştum, sonunda dük benimle uzun uzun, çok içli dışlı konuşur oldu, beni o sanarak. İşte bu yüzden, çağdışı bir biçimde, tabancaya, kılıca sarılmaya kalkıştı. Üvey babam bunun benim için çok iyi bir eğitim olduğuna inandı. Böylece, kendi deyimiyle, 'İngiliz huylarımdan kurtulup büyüyeceğimi sanıyordu. Zavallı, öylesine Güney Amerikalıdır ki... kimsenin Stefanie'ye karşı bir tek sözcük söylediğini duymadım, elbette Dük dışında; ama kadın gerçekten pek bir hoştur.»

Anthony, eski aşkının derin sularına dalınca kekemeliğini yitirmişti. Kahve ve likörle birlikte, bir an için gene kekeledi. «Gerçek Y-y-y-eşil Chartreuse, keşişler kovulmadan yapılmış. Dilinin üstünde kayarken,

beş ayrı tat duyarsın. Renk renk ışın yutar gibi. Sebastian da bizimle olsun ister miydin? Elbette istersin. Ben ister miyim? Bilemem. Düşüncelerimiz şu zarafet simgesine nasıl da takılıp sürükleniyor? Sen beni büyülemiş olacaksın, Charles. Seni buraya, onca masrafa girip getirdim, salt kendimden sözetmek için, oysa Sebastian'dan başka lâf etmiyorum. Garip, çünkü onun bilinmedik hiçbir yanı yok, yalnızca nasıl olup da öyle uğursuz bir ailede doğması var.»

«Ailesini tanır mısın, bilmiyorum. Sanırım seni asla tanıştırmayacaktır onlarla. Gerçekten korkunçturlar. Sence Sebastian'da da, bir lokmacık korkunç bir şey var mıdır? Yok mu? Belki bana öyle geliyordur; bazen öylesine öbürlerine benziyor ki, ondan.»

«Önce, Brideshead var, geçmiş çağlardan kalma, yüzyıllardır mühürlenmiş bir mağaradan çıkmış gibi. Yüzü, Aztekli bir heykeltraşın Sebastian'ın büstünü yapmaya çabalamasını andırıyor; okumuş bir bağnazdır, törnsel bir barbar, kara saplanmış bir Lama... Ne istersen de. Julia'ya gelince, onun nasıl olduğunu biliyorsun. Elden ne gelir? Fotoğrafı, resimli dergilerde sürekli olarak Beecham hapları reklâmlarında görülür. Kusursuz bir Floransalı *quattrocento*[1] güzeli; böylesine güzel biri sanata yönelmek isterdi; oysa Lady Julia istemez; o Stefanie kadar ya da neredeyse onun kadar zekidir. Onun abuk sabuk yanı yoktur. Öylesine neşeli, öylesine kusursuz ve doğal. Acaba kendi soyuna mı tutkundur? Sanmam; tek isteği güçtür. Onu yakmak için özel bir Engizisyon kurulmalı. Bir kız kardeş daha vardır sanırım, öğrenci. Şimdilik onun hakkında hiçbir şey bilinmiyor, yalnız dadısının çıldırıp, bir süre önce kendini suya attığından başka. Hiç kuşkum yok, iğrenç bir kızdır. Görüyorsun ki, zavallı Sebastian'ın tatlı ve sevimli olmaktan başka elinden bir şey gelmez.»

---

1. *Quattrocento:* (İt.) On beşinci yüzyıl İtalyan sanatı.

«Asıl ana babaya gelince, dipsiz bir kuyu açılır. Garip bir çift doğrusu. *Lady Marchmain nasıl baş ediyor dersin?* Onun döneminin sorunlarından biri bu. Onu gördün mü? Çok, ama çok güzeldir; yapay hiçbir şeyi yoktur, saçı, çok zarif gri tutamlarla ağarmıştır, allık kullanmaz, çok solgundur, kocaman gözleri vardır — gözlerinin ne denli büyük, göz kapaklarının nasıl da masmavi damarlı olduğuna inanamazsın, başkası olsa parmak ucuyla boya sürerdi; inci takar, birkaç da yıldız bir mücevher, aileden kalma, eski montürler üzerinde, sesi dua edercesine sakin ve o denli güçlüdür. Lord Marchmain'e gelince, biraz dolgunca denebilir, ama çok yakışıklı, görkemli, çekicidir, Byron'u andırır, bıkkın, bulaşıcı biçimde tembel, kolay kolay yan çizilecek bir adam değil. Ama o Reinhardtlı rahibe adamı tümden çökertmiş. Koca, mosmor yüzünü ortaya çıkaramaz olmuş. Toplumun dışına itilmiş, tarihsel, gerçek bir olayın son temsilcisidir. Brideshead onu göremez bir daha, kızlar da göremeyebilir, Sebastian görür kuşkusuz, çünkü çok sevimli bir insandır. Başka hiçbiri gitmez ona. Daha geçen eylülde Lady Marchmain Venedikteydi, Palazzo Fogliere'de kalıyordu. Gerçeği söylemek gerekirse, Venedik'te birazcık gülünç olmuştu. Lido'nun semtine bile uğramadı elbette, ama hep kanallarda, Sir Adrian Porson'la birlikte gondolla dolaşıyordu — hem de ne tavırlar, canım, Madame Récamier gibi; bir kez yanlarından geçtim, gondolcuyla gözgöze geldik, adamı tanıyordum ve inan bana, öylesine bir göz kırptı ki! Bütün dâvetlere tülden kozalara bürünmüş gibi gelirdi, sanki bir Kelt oyununda rol almış ya da Materlinck'in kahramanlarından biriymiş gibi; üstelik kiliseye de giderdi. Anla işte. Venedik, hiç kimsenin kiliseye gitmediği tek kenttir İtalya'da. Neyse, o yıl hayli eğlence konusu olmuştu, sonra Malton'ların yatında ansızın kim boy gösterdi dersin? Zavallı Lord Marchmain. Orada küçük bir saray almıştı, ama yata girebildi mi dersin? Lord Malton

onu uşağıyla birlikte bir kayığa bindirip derhal Trieste'ye giden bir gemiye aktardı. Yanına metresini bile alamamıştı. Kadın yıllık tatildeydi. Lady Marchmain'in orada olduğunu nereden anladıklarını kimse bilemedi. Üstelik Lord Malton, sanki kendisi ayıp etmiş gibi dolaştı durdu. Principessa Fogliere bir balo düzenledi, ama ne Maton ne de onun yatından kimse çağrılmadı — Panose'ler bile. *Lady Marchmain nasıl becerir bu işleri?* Dünyayı Lord Marchmain'in bir canavar olduğuna inandırmıştır. Peki, gerçek nedir? On beş yıl filan evli kalmışlar, derken Lord Marchmain savaşa katılmış; bir daha da dönmemiş, ama çok yetenekli bir dansözle ilişki kurmuş. Böyle binlerce olay vardır. Kadın boşanmayı kabul etmiyor, çünkü çok dindar. Bu tür olaylar da olmuştur. Genellikle, ayrılmak isteyene acınır, ama Lord Marchmain'a acınmadı. Sanırsın zavallı adam kadına işkence etmiş, mirasını çalmış, kapı dışarı etmiş, çocuklarını pişirip yemiş, Sodom ve Gomore'nin çiçeklerini takıp takıştırmış; ya ne yapmış? Ona dört güzel çocuk vermiş, Brideshead malikânesini ve St. James'deki Marchmain köşkünü, harcayabileceği kadar da para vermiş, öte yanda kendisi Larue'de, sırtında beyaz bir gömlek, yanında ortayaşlı tiyatrocu bir kadın, en tutucu Edward biçimi bir yaşam sürdürmekte. Oysa kadın, sırf gönlünü eğlendirmek için yanıbaşında bir alay sıska tutsak besler. *Kanını içiyor onların.* Yüzerken, Adrian Porson'un omuzlarında kadının diş izlerini görebilirsin. Oysa adam, inan bana canım, çağımızın en büyük ve tek ozanıdır. Kanı kurudu; adamdan iz kalmadı. Her yaştan ve cinsten daha beş altı kişi dolaşır ardında. Bir kez diş geçirdi mi, kaçamaz lar elinden. Cadılık bu. Başka bir açıklaması olamaz.»

«Bu yüzden arasıra çekingen davranırsa, Sebastian'ı ayıplamamalıyız — ama sen ayıplamazsın zaten, değil mi, Charles? Ailesi böyle karanlık olunca, basit ve sevimli olmaktan başka elinden ne gelir, üstelik

akıldan yana da kısmeti çok sayılmaz. Onu ne kadar da sevsek, tersini söyleyemeyiz, değil mi?»

«Şimdi dürüst olalım, sen hiç Sebastian'ın beş dakika bile akılda kalan bir lâf ettiğini duydun mu? Onu dinlerken her zaman o bir bakıma iğrenç *'Kabarcıklar'* resmini hatırlarım. Söyleşi bir tür hokkabazlığı andırmalı; toplar ve tabaklar havaya fırlar, bir içeri bir dışarı, sahne ışıklarında parlayan güzelim nesneler, tutamazsan gürültüyle düşer. Ama Sebastian konuştu mu, köpükten balonlar sanki eski, kilden bir pipodan uçuşur, bir yerlere uçar, bir an için gökkuşağı ışığıyla parıldar ve sonra — püf! yok olur, ardında hiçbir şey kalmaz, hiç.»

Anthony daha sonra bir sanatçıya uygun deneyimlerden, sanatçının dostlarından beklemesi gereken eleştiri ve dürtülerden, duygu ardında koşarken karşılaşacağı tehlikelerden ve buna benzer bir sürü şeyden sözetti, bu arada beni uyku bastırdı, düşüncelerim bir süre dolandı durdu. Sonra eve doğru yola koyulduk, ama Magdalen Köprüsünü geçerken sözleri hâlâ yemekteki ana konumuzdan yanaydı. «Bak dostum, hiç kuşkum yok, yarın ilk işin Sebastian'a gidip sana söylediklerimin hepsini anlatmak olacaktır. Şimdi de ben sana iki şey söyleyeyim, biri, Sebastian'ın bana karşı duyguları açısından hiçbir şey farketmez, ikincisi de dostum — gerçi seni komaya girecek kadar sıktım ama, lütfen şunu unutma — Sebastian derhal sana sevimli ayısından sözedecektir. İyi geceler. Saf ve temiz uyu e mi?»

Ama kötü uyudum. Uyku sersemi kendimi yatağa attıktan bir saat sonra uyandım; susamıştım, huzursuzdum, bir sıcaktan bunalıyor, bir üşüyordum ve kuşkusuz coşkuluydum. Çok içmiştim, ama ne karışık şarap içmek, ne Chartreuse, ne meyveli tatlı, ne de her zaman yaptığımız gibi köpek yavruları gibi sıçrayıp hoplayarak şarabın etkisini atacak yerde akşam bo-

yunca hareketsiz oturmam, o huzursuz gecenin acısına neden olabilirdi. Gecenin imgelerini hiçbir düş böylesine korkunç biçimlere sokamazdı. Uyanık ve ayık yatıyordum. Konuşulanları kendi kendime, aynı biçimde, sözlerin baskısını ve müziğini duyarak yineliyordum, bir yandan da gözlerim kapalı, gözkapaklarımın altında solgun, mum ışığıyla aydınlanmış yüzünü, yemek masasının başında, karşımda görüyordum. Bu karanlık saatlerde, bir kez de, oturma odamdaki resimleri ışığa çıkardım ve açık penceremin dibinde oturdum, resimleri bir bir çevirdim. Avluda her şey kapkara ve durgundu; yalnız, her çeyrek saatte çanlar uyanıyor, kubbelerin üstünde çınlıyordu. Soda içtim, sigara içtim, huzursuzdum, ta ki gün doğmaya başlayıncaya ve kıpırdayan rüzgârın esintisi beni yeniden yatağa sokuncaya dek.

Uyandığımda, Lunt açık kapının dibindeydi. «Bıraktım yatasınız,» dedi. «Komünyona gideceğinizi sanmadım.»

«Çok doğru, haklısın.»

«Birinci sınıf öğrencilerinin çoğu gitti, bir hayli de ikinci ve üçüncü sınıf. Bu yeni üniversite papazı yüzünden. Daha önce böyle Topluca Komünyon olmazdı — yalnız Kutsal Komünyon vardı, dileyenlere, bir de Küçük Kilise ve Akşam Kilisesi.»

Dönemin son pazarıydı; yılın da son pazarı. Ben banyoya girerken, avlu, kiliseden çıkan, aklı karalı cüppeli kolej öğrencileriyle dolup taşıyordu. Çıktığımda, onlar gruplar oluşturmuşlar, sigara içiyorlardı; Jasper da onlarla birlikte olmak için bisikletine atlayıp gelmişti.

Boş alanda yürüdüm, her pazar sabahı yaptığım gibi, Balliol'un karşısında bir pastanede kahvaltıya gittim. Hava, çevredeki kulelerden gelen çan sesleriyle ve güneşle doluydu; açıklığa uzun gölgeler seren güneş,

gecenin korkusunu gidermişti. Pastane bir kitaplık gibi sessizdi; Balliol ve Trinity Kolejlerinden, ayağı terlikli birkaç yapayalnız adam, ben içeri girince başlarını kaldırıp baktılar, sonra gene pazar gazetelerine eğildiler. Uykusuz gecelerin sonunda gençlikte duyulan iştahla sahanda yumurta ve marmeladımı yedim. Bir sigara yaktım, ben otururken Balliol ve Trinityli öğrenciler birer birer hesabı ödeyip ayaklarını sürüyerek kendi kolejlerine doğru yola koyuldular. Ben ayrıldığımda saat on bire geliyordu, yürürken, kasanın sesi kesilmişti, sonra bütün sesler kesildi, kente duanın başlamak üzere olduğunu duyuran çan sesine yer açılmıştı.

O sabah ortalıkta kiliseye gidenlerden başkası yok gibiydi; hem alelacele yürüyüş hem de aylak aylak dolaşım izlenimini bir arada oluşturan, İngilizlere özgü kilise yürüyüşüyle, lisans ve lisansüstü öğrencileriyle eşleri ve esnaf ellerinde çeşitli mezheplere ait, siyah kuzu derisi ve beyaz selüloit kaplı kutsal kitaplarla, St. Barnabas, St. Columba, St. Aloysius, St. Mary, Pusey House, Blackfriars ve kimbilir daha nerelere doğru gidiyor, onarılmış Norman ya da yenilenmiş Gotik, Venedik ve Atina benzetisi yapılara doğru yürüyor, hepsi de yaz güneşinin altında köklerine özgü tapınaklara yollanıyorlardı. Yalnızca, dört mağrur inançsız, ayrı düştüklerini belli ediyordu; tertemiz beyaz pantolonları, güzelce ütülenmiş ceketleri, başlarında kar beyazı türbanları, tombul kahverengi ellerinde alımlı renkli yastıklar, bir piknik sepeti ve Bernard Shaw'un *Tatsız Oyunlar* kitabıyla dört Hintli, Balliol kolejinin kapısından çıktı.

Cormarket'te, bir grup turist Clarendon Oteli'nin önünde basamaklarda durmuş, şoförleriyle yol planı üzerine tartışıyorlardı, tam karşıda da, Golden Gross' un saygıdeğer kemerinin altında, orada kahvaltı etmiş, şimdi de pipoları ellerinde, sarmaşıklı avluda dolanan, kendi kolejimden genç öğrenciler gördüm.

Renkli kurdeleler ve rozetleriyle kiliseye yollanan bir sürü izci de düzensiz bir biçimde geçip gitti. Carfax'ta Belediye Başkanıyla maiyetine rasladım, kırmızı cübbeler giymişler, altın zincirler takmışlardı, önden âsâ taşıyanlar yürüyordu, kimse bunlara şaşkınlıkla bakmıyordu, City Kilisesinde vaaz dinlemeye yönelik yürüyüşe katılmışlardı. St. Aldates'de, koroda söyleyen çocukların kaskatı dizisine rastladım, kolalı yakaları, garip şapkaları vardı, Tom Gate ve Katedral'e doğru yürüyorlardı. Böylesine inanç dolu bir dünyayı yarıp geçerek, Sebastian'ı görmeye yollandım.

Yoktu. Yazı masasının üstündeki mektupları okudum, ama hiçbiri anlam taşımıyordu, ocağın üstündeki rafta dizili davetiyeleri inceledim — yenileri yoktu. Ben de, o dönünceye kadar, *Tilkileşen Kadın*'ı okudum.

«Old Palace'da Kutsama Ayinine gittim,» dedi. «Dönem boyunca hiç gitmemiştim, ama Rahip Bell geçen hafta iki kez beni yemeğe çağırdı, bu ne demektir bilirim. Annem ona yazmış anlaşılan. Ben de coşkuyla en ön sırada oturdum, orada beni görmemezlik edemezdi, sonunda ilâhileri bağırarak söyledim; bu iş de bitti. Antoine'la yemek nasıl geçti? Neler konuştunuz?»

«Daha çok o konuştu. Dinle, sen onu Eton kolejinden tanır mıydın?»

«Ben girdiğimde, o sepetlenmişti. Arada bir gözüme ilişirdi. Her zaman göze çarpar zaten.»

«Seninle kiliseye gider miydi?»

«Sanmam; neden?»

«Ailenle tanıştı mı?»

«Charles, amma da garipsin bugün. Hayır. Sanmıyorum.»

«Venedik'te annenle de tanışmamış mıdır?»

«Galiba annem sözünü etmişti. Ne dedi, hatırlamıyorum. Yanılmıyorsam, annem İtalyan akrabalarda kalıyordu, Fogliere'ler olacak, Anthony de kendi ailesiyle otele gelmiş, Fogliere'ler de bir davet vermiş-

ler, onları çağırmamışlar. Arkadaşım olduğunu söylediğimde annem sözünü etmişti. Neden Fogliere'lerde bir davete gitmek istemişti bilemiyorum — prenses İngiliz kanı taşımakla öylesine övünür ki, başka bir şeyden sözetmez. Neyse, kimsenin Antoine'a karşı bir tavrı yoktu — yani, çok yoktu. Asıl sorun annesiydi.»

«Peki, Vincennes Düşesi kimdir?»

«Poppy mi?»

«Stefanie.»

«Sen onu Antoine'a sor. Onunla ilişkisi olduğunu iddia eder.»

«Olmuş mu?»

«Olabilir. Cannes'da böyle şeyler bir bakıma zorunlu sayılır. Neden ilgilendin böyle?»

«Anthony'nin dün gece anlattıklarının ne kadarı gerçek, anlamaya çalışıyordum.»

«Bence tek sözcüğü bile gerçek değil. Asıl sevimliliği de bu ya.»

«Sen sevimli bulabilirsin. Bence hınzırlık. İnanır mısın, dün gece boyunca beni senden soğutmaya çabaladı, neredeyse başarıyordu da!»

«Öyle mi? Ne aptallık! Aloysius bundan hiç hoşlanmazdı, değil mi tombul ayıcık?»

O sırada Boy Mulcaster içeriye girdi.

3

Tatil için eve plansız ve parasız döndüm. Dönem sonu harcamalarımı karşılayabilmek için Omega perdemi Collins'e on sterline satmıştım, dört sterlinim kalmıştı; son yazdığım çekle hesabımdan birkaç şilin fazla çekmiş oluyordum, bu da bana bildirilmiş ve babamın yetkisi olmadan daha fazla para çekemeyeceğim açıklanmıştı. Bundan sonraki harçlığım ancak ekimde gönderilecekti. Tatsız bir durumdaydım, düşündükçe de, birkaç haftanın savurganlığına neredeyse pişman oldum.

Dönem başında, yiyecek paralarını Üniversiteye peşin ödemiştim, elimde de yüz sterlinden fazla kalmıştı. Paramın tamamını harcamıştım, üstelik bana kredi açılabilecek yerlere tek bir kuruş bile ödememiştim. Paramı, sanki başka türlü eğlenemezmişim gibi, boş yere savurmuş, çarçur etmiştim. Sebastian bana, «Müşterek bahisçi gibi para harcıyorsun,» diye takılırdı, oysa paranın çoğunu onun uğruna ya da onunla birlikte harcamıştım. Para durumumuz sürekli olarak oldukça bozuktu. «Hep hukukçuların yüzünden,» derdi sıkılarak. «Sanırım biraz da çalıp çırparlar. Yani, benim elime hiç doğru dürüst para geçmez. Gerçi annem, ne istesem verir.»

«Öyleyse neden daha uygun bir harçlık istemiyorsun?»

«Annem her şeyin armağan edilmesinden hoşlanır da ondan,» dedi. «Pek naziktir,» diye ekleyince, annesi hakkında düşüncelerim iyice biçimlendi.

Artık Sebastian beni yanına almadığı öteki yaşamına dalmıştı, ben de ardında boynu bükük, üzgün kalmıştım.

Daha sonraki yıllarda gençliğimizin ak duygularını nasıl da acımasızca iter, uzun yaz günlerinin başıboş uçarılığını hatırlarız. Çocukluğumuzun töreliliğine özlemimizi, pişmanlıklarımızı ve tövbelerimizi ve rulet masasındaki sıfır gibi belli aralıklarla karşımıza çıkan o kara saatleri içermeyen gençlik öyküleri, içtenlikten yoksundur.

İlk günümün öğleden sonrasını evde geçirdim, bir odadan bir odaya geçip durdum, kendi kendimi kınayarak pencere camlarının dışındaki bahçeye, sokağa baktım.

Babam evdeydi, biliyordum, ama yazı odasına girmek kimsenin harcı değildi, ancak akşam yemeği vakti beni görebildi. O sıralarda altmışına yakındı, ama olduğundan yaşlı görünmek onun kendine özgü garipliklerinden biriydi; baktığınızda yetmiş, konuşmasını duyduğunuzda, seksene yakın derdiniz. Yapmacık ufak adımları ve ayak sürtüşüyle bana yaklaştı, utangaç bir gülücükle hoş geldin demek istiyordu. Evde yemek yediği zaman — çoğunlukla evde yerdi zaten — bir zamanlar moda olan, sonra gene göze giren, ama o yıllarda kesinlikle tarihe karışmış, kordon ilikli, kadife bir ev ceketi giyerdi.

«Sevgili oğlum, burada olduğunu bana kimse söylemedi. Çok yorucu muydu yolculuğun? Sana çay verdiler mi? İyisin ya? Ben de az önce Sonerscheins'ten müthiş bir şey aldım — beşinci yüzyıldan kalma toprak bir boğa. Onu inceliyordum da, geldiğini unutmuşum. Vagon çok mu kalabalıktı? Köşede miydi yerin?» (Kendi o kadar az yolculuk yapardı ki, bir başkasının yol aştığını duyunca çok meraklanırdı.) «Hayter sana akşam gazetesini getirdi mi? Önemli bir haber yok ya — bir alay ıvır zıvır.»

Akşam yemeğinin hazır olduğu haber verildi. Ba-

bam, yılların alışkanlığıyla, sofraya bir de kitap getirdi, sonra benim orada olduğumu hatırlayınca, kitabı usulca iskemlesinin altına bıraktı. «Ne içmek istersin? Hayter, Bay Charles'a ikram edecek ne içkimiz var?»

«Biraz viski var.»

«Viski varmış. Belki başka bir şey isterdin? Başka neyimiz var?»

«Evde başka bir içkimiz yok efendim.»

«Başka bir içkimiz yokmuş. Sen Hayter'e ne istediğini söyle, o alır. Artık şarap bulundurmuyorum evde. Bana yasak, kimsenin de beni görmeye geldiği yok. Ama sen buradayken ne istiyorsan o bulunmalı. Çok kalacak mısın?»

«Ben de pek bilmiyorum baba.»

Dalgın dalgın, «Çok uzun bir tatil,» dedi. «Benim zamanımda, okuma gruplarına katılınırdı, çoğunlukla dağlık yerlerde. Neden?» Ters ters yineledi: «Neden? Dağ manzarası niçin çalışmaya özendirirmiş insanı?»

«Bir süre bir sanat okuluna gitmeyi düşündüm — atölye çalışması için.»

«Bak yavrum, onların hepsi kapalıdır. Öğrenciler Barbion ya da benzeri yerlere gidip açık havada resim yaparlar. Benim gençliğimde bir kuruluş vardı, adına 'çizim kulübü' denirdi — kız erkek karışıktı (pfff...), bisikletler (pfff...), siyahlı beyazlı golf pantolonları, süslü şemsiyeler ve o zamanki bayıldıkları deyimle, serbest aşk (pfff...), bir alay zırvalık. Herhalde gene devam ediyordur. Bir de orayı dene istersen.»

«Tatilin sorunlarından biri de para, baba.»

«Yok canım, ben olsam senin yaşında bunu dert etmezdim.»

«Biraz sıkıntıdayım da.»

Babam hiçbir ilgi göstermeden, «Ya?» dedi.

«Daha doğrusu, gelecek iki ayı nasıl geçireceğimi de pek bilemiyorum.»

«Bu konuda danışacağın son insan benim. Senin

üzülerek dediğin gibi, ben hiç 'sıkıntıda' olmadım. Ama başka nasıl anlatabilirdin? Parasızım? Elim boş? Güç durumdayım? Zil kaldım?» (pfff...), «Meteliksizim? Dardayım? Diyelim meteliksizsin, işte bu kadar. Büyükbaban bir gün bana şöyle demişti: 'Ayağını yorganına göre uzat, ama darda kalırsan, bana gel. Yahudilere gitme.' Ne saçma laflar. Sen dene bir. Jermyn Sokağı'ndaki o beylere git, onlar elyazısı bir not karşılığı hemen borç verirlermiş. Sevgili oğlum, sana beş para bile vermezler.»

«Öyleyse neden gitmemi öneriyorsunuz?»

«Kuzenin Melchior saçma sapan yatırımlar yaptı, darda kaldı, nasıl çıktı dersin? Avustralya'ya gitti.»

Ortaçağdan kalma bir dua kitabının sayfaları arasında ikinci yüzyıla ait iki sayfa papirus bulduğundan beri babamı böylesine keyifli görmemiştim.

«Hayter, kitabımı düşürdüm.»

Kitabı ayağının dibinden alındı ve *épergne*'e[1] dayandırıldı. Yemeğin sonuna kadar konuşmadı, arada bir keyifle burnunu çekiyordu, ama sanırım keyfi okuduğu kitaptan gelmiyordu.

Daha sonra sofradan kalktık, bahçeye açılan odada oturduk; orada açıkça beni düşüncelerinin dışına itti; aklı çok uzaklardaydı, biliyordum, çok eski çağlara gitmişti, orada rahattı, orada zaman yüzyıllarla geçer, biçimler siliktir, dostlarının adları, bambaşka anlam taşıyan bambaşka sözcüklere dönüşmüştür. Bir başkasına çok rahatsız gelecek bir biçimde, dimdik koltuğunda, çarpık oturmuş, ışığı kesmesi için kitabını dikleмişti. Arada bir, saat kordonundan altın kaplı bir kurşun kalem çıkarıp sayfanın kenarına bir şeyler yazıyordu. Pencereler yaz gecesine karşı açıktı; saatlerin tıkırtısından, Bayswater Sokağının uzaktan gelen trafik seslerinden ve babamın sayfaları çevirişinden başka ses yoktu. Yoksulluktan dem vururken puro içme-

1. Epergne: (Fr.) Sofraya konulan kâse.

yi uygun bulmamıştım, ama can sıkıntısından dayanamadım, odama gidip bir puro aldım. Babam başını kaldırıp bakmadı. Puroyu deldim, yaktım ve yeniden canlanan bir içtenlikle sordum: «Baba, tatilimi burada geçirmemi istemezsiniz, değil mi?»

«Ha?»

«Bu kadar uzun süre evde kalırsam, sıkılmaz mısınız?»

«Sıkılsam bile herhalde belli etmem,» dedi hafifçe ve gene kitabına döndü.

Akşam sürdü gitti. Derken, odanın her bir yanında saatler, her biri bir başka biçimde, on biri çaldı. Babam kitabını kapattı, gözlüklerini çıkardı. «Buraya hoş geldin, sevgili yavrum,» dedi. «Dilediğin kadar kalabilirsin.» Kapıda durdu, döndü. «Kuzenin Melchior, Avustralya'ya gidene kadar, yol parasına karşılık, *tayfa safhında* çalışmış.» (Pfff...) «Acaba 'tayfa safhında' ne demek?»

Ondan sonraki sıkıcı hafta boyunca, babamla ilişkilerimiz giderek bozuldu. Gün boyunca onu pek az görebiliyordum; saatlerce yazı odasında kalıyordu; arada bir çıkıp merdivenden aşağıya seslenirdi: «Hayter, bana bir taksi çağır.» Sonra çıkıp giderdi, bazan yarım saat, bazan daha az, bazan da bütün bir gün kalırdı dışarıda. Odasına sık sık, olmadık saatlerde tepsiyle çocuk yemekleri götürülürdü — peksimet, süt, muz ve buna benzer şeyler. Koridorda ya da merdivenlerde karşılaşacak olsak, bana boş gözlerle bakar, «Ha...» ya da «Pek sıcak,» ya da «Harika, harika,» derdi, oysa akşamları, kadife ev ceketiyle bahçe-odasına geldiğinde, beni hep resmî biçimde karşılardı.

Yemek sofrası savaş alanımızdı.

İkinci akşam, yemek odasına kitabımı götürdüm. Aklı ve odada gezinen gözleri birden ilgiyle kitaba takıldı; sofadan geçtiğimiz sırada, gizlice kendi kitabını bir büfenin üstüne bıraktı. Oturduğumuz zaman

da, «Bence, Charles, benimle biraz konuşsan iyi olur,» diye sızlandı. «Çok yorucu bir gün geçirdim. Biraz söyleşiriz diye bekliyordum.»

«Elbette baba. Neden sözedelim?»

«Beni keyiflendir. Beni kabuğumdan çıkart.» Ters ters devam etti: «Bana yeni oyunları anlat.»

«Ama oyun görmeye gitmedim ki.»

«Gitmen gerek, doğrusu, gitmelisin. Genç bir adamın akşamları evde geçirmesi doğru değil.»

«Ama baba, size söyledim ya, tiyatroya gidecek param yok.»

«Ama, sevgili evlâdım, paranın tutsağı olmamalısın. Senin yaşındayken, kuzenin Melchior bir müzikal oyunun yapımına ortak olmuştu. Tek tük başarılarından biriydi. Tiyatroya, eğitiminin bir parçası olarak gitmelisin. Büyük adamların yaşam öykülerini okuyacak olursan, görürsün ki en az yarısı, tiyatroyla ikinci balkondan tanışmışlardır. Bundan daha keyiflisi olmazmış diye duymuştum. Orada gerçek eleştirmenleri ve tiyatro tutkunlarını bulursun. Tanrı'ya en yakın kat, derler oraya. Çok da ucuzdur. Sokakta, tiyatroya girmek için beklerken bile, 'ince belli'ler insanın aklını çelermiş. Bir gece gidip, Tanrı'ya en yakın katta birlikte otururuz. Bayan Abel'in yemeklerini nasıl buluyorsun?»

«Hiç değişmemiş.»

«Philippa hala öğretmişti. Bayan Abel'e on tane yemek listesi vermişti, bugüne dek hiç değiştirilmemiştir. Yalnızken ne yediğime bakmam ama sen burada olduğuna göre, bir değişiklik gerek. Sen ne istersin? Neyin mevsimi şimdi? İstakoz sever misin? Hayter, söyle Bayan Abel'e, yarın akşam bize istakoz yapsın.»

O akşam yemekte beyaz, tatsız bir çorba, pembe bir sosla fazla kızarmış dilbalığı, sivri bir patates püresi yığınına yaslanmış kuzu pirzolası, keke benzer bir şeyin üstünde, jöleli armut kompostosu vardı.

«Philippa halanın hatırı için bu kadar yemek yiyorum. Üç yemekli bir liste, orta sınıfa uygundur derdi. 'Hizmetçileri kendi başına buyruk bıraktın mı, her akşam bir tek pirzola yersin,' demişti. Oysa, bundan iyisi can sağlığı. Bayan Abel'in izinli olduğu akşamlar, kulübe gidince ben de o kadarcık yerim. Ama halan, evde olduğum zaman, çorba ve üç kap yemek yemem gerektiğini emretmişti; bazı akşamlar balık, et ve üstlük, bazı akşamlar da et, tatlı ve üstlük — bazı çeşitlemeler yapılabilir.»

«Bazı insanlar nasıl da yazıt gibi konuşurlar, gariptir; halanda bu yetenek vardı.»

«Bir zamanlar halanla birlikte her akşam yemek yediğimizi düşünmek çok tuhaf, tıpkı şimdi seninle birlikte yediğimiz gibi, sevgili yavrum. Ama o hiç şaşmadan, beni kabuğumdan çıkarmaya uğraşırdı. Okuduğu kitapları anlatırdı bana. Kafasında, benimle birlikte, buraya yerleşmek vardı. Kendi başıma bırakılırsam huyum bozulur diye düşünürdü. Belki huyum bozulmuştur. Bozuldu mu? Ama bir işe yaramadı. Sonunda onu buradan gönderdim.»

Bunu söylerken, sesinde açık seçik bir hınzırlık vardı.

Kendimi babamın evinde bir yabancı gibi hissetmemin nedeninin büyük çapta Philippa halamın yüzünden olduğunu anlamıştım. Annem öldükten sonra, bizim yanımızda kalmaya gelmişti, kuşkusuz, babamın da dediği gibi, amacı bizim eve yerleşmekti. O sıralarda, akşam yemeği sofrasındaki azabın farkında değildi. Halam bana bakmaya başladı, ben de kabullendim. Bu, bir yıl sürdü. İlk değişiklik, Surrey'deki satmak istediği evini yeniden açmak oldu, ben okuldayken halam o evde kalır, alış-veriş, biraz da gezmek için birkaç günlüğüne Londra'ya gelirdi. Yazları birlikte deniz kenarına giderdik. Ben son sınıftayken İngiltere'den ayrıldı. O iyi kadıncağız için, «*Sonunda onu buradan gönderdim,*» demişti alayla ve zafer edasıyla; bu söz-

lerin arasında kendime de bir tehdit sezinlemiştim.

Yemek salonundan çıkarken babam, «Hayter, yarın için ısmarladığım istakozlar hakkında Bayan Abel'e bir şey söyledin mi?» diye sordu.

«Hayır efendim.»

«Söyleme.»

«Başüstüne efendim.»

Bahçe odasında koltuklarımıza otururken, «Acaba Hayter istakozlardan sözedecek miydi?» dedi. «Sanmam. Bana kalırsa, şaka ediyorum sanmıştır.»

Ertesi gün, bir rastlantıyla, elime bir silâh geçti. Jorkins adında bir yaşıtıma, eski bir okul arkadaşıma rastladım. Jorkins'den pek hoşlanmazdım. Bir gün, Philippa Hala'nın zamanında çaya gelmişti, halam da onu belki yüreği güzel ama ilk bakışta sevimsiz olarak tanımlamıştı. Ama bu kez, Jorkins'i sevinerek karşıladım ve yemeğe çağırdım. Geldi, hiç değişmemişti. Hayter yemeğe konuk olduğunu babama söylemiş olacak ki, babam kadife ev ceketi yerine frak giymişti; bir de siyah yelek, dimdik bir yaka, daracık beyaz kravatı vardı, bu kılık onun akşam giysisiydi; bu giysiyi cenaze törenindeymiş gibi hüzünle taşırdı, sanırım gençliğinde bu görünümü benimsemiş, hoşlanınca da bırakmamıştı. Hiçbir zaman bir akşam yemeği ceketi almamıştır.

«Hoş geldiniz, hoş geldiniz. Ne iyi ettiniz de buralara kadar buyurdunuz.»

Jorkins, Sussex Alanında otururdu. «Yo, çok uzak değil,» dedi.

Babam, alaycı bir tavırla, «Bilim, mesafeyi kaldırdı,» dedi. «Buraya iş için mi geldiniz?»

«Ben iş yapıyorum, bunu demek istiyorsanız.»

«Ticaretle uğraşan bir kuzenim vardı — onu tanımazsınız; sizin devrinizden çok önceydi. Daha geçen gece Charles'a ondan sözediyordum. Son günlerde pek aklımda. Sonunda...» Babam burada garip deyime ağırlık vermek için duraksadı, «... sermayeyi kediye

yükledi.»

Jorkins sinirli sinirli güldü. Babam, kınayan bir bakışla ona baktı.

«Bahtsızlığını eğlenceli mi buluyorsunuz? Belki kullandığım deyim size yabancı geldi. Siz, herhalde, 'topu attı' derdiniz.»

Babam duruma hâkimdi. Eğlence olsun diye sanki Jorkins Amerikalıymış gibi yaptı akşam boyunca, tek yanlı bir salon oyununu sürdürdü durdu, konuşmada geçen İngilizlere özgü olan deyimleri açıklıyor, sterlini dolara çeviriyor ve arada bir, «Kuşkusuz, sizin ölçütlerinize göre...» diye sözde nazik bir davranışla, sözü Jorkins'e çeviriyordu: «Bütün bunlar, Bay Jorkins'e göre dar görüşlülük olmalı»; «Sizin alışık olduğunuz, uçsuz bucaksız açık yerler...»; sonunda konuğum, kişiliğinden yana bir yanlışlık bulunduğunu sezmiş, ama bir türlü bir açıklama yapamamıştı. Yemek boyunca arada bir babamın gözünün içine bakmaya çalıştı, bu konuşma biçiminin koca bir şaka olduğunu gösterir bir bakış bulmak umudundaydı, ama babamın gözlerinde, öylesine bir yumuşacık hınzırlık gördü ki, iyice şaşırdı kaldı.

Bir ara, «Ne yazık, Londra'da oturduğunuz için, ulusal sporunuzu izleyemiyor, özlüyorsunuzdur,» dediğinde babamın biraz ileri gittiğini düşündüm.

«Ulusal sporum mu?» Jorkins yavaş uyanmıştı, ama sonunda durumu açıklayabilmek için olanak bulduğunu sezmişti.

Babamın bakışları, konuğumdan bana doğrulunca, nezaketten hırsa dönüştü, sonra Jorkins'e döndüğünde gene nezakete büründü. Bakışları, rest çeken bir kumarcının bakışlarıydı. Hafifçe, «Ulusal sporunuz,» dedi. «Kriket.» Ardmdan, tir tir titreyerek, gözlerini peçetesiyle silerek, durmadan burnundan üfleyerek, «Kuşkusuz, kentte çalıştığınız için, kriket alanında pek fazla vakit geçiremiyorsunuzdur?» diye ekledi.

Yemek salonunun kapısında bizden ayrıldı. «İyi geceler, Jorkins,» dedi. «Umarım bize tekrar gelirsiniz, yolunuz buralara düşünce.»

«Yahu, baban ne demek istedi? Sanırım beni Amerikalı sanıyordu.»

«Bazen böyle bir gariptir.»

«Yani, bana Westminster Kilisesini gezmelisin filan demesi gibi. Oldukça garip.»

«Doğru. Ben de ne diyeceğimi bilemiyorum.»

Jorkins şaşırmıştı. «Bir ara şaka yapıyor sandım,» dedi.

Babam birkaç gün sonra karşı saldırıya geçti. Beni aradı, ve, «Bay Jorkins hâlâ buralarda mı?» diye sordu.

«Hayır, baba, değil elbette. Yalnızca akşam yemeğine gelmişti.»

«Ben de bizde kalacağını ummuştum. Ne kadar yumuşak bir genç. Evde yemek yiyeceksin değil mi?»

«Evet.»

«Evde geçirdiğin sıkıcı akşamlara renk katmak için küçük bir dâvet veriyorum. Bayan Abel becerir mi dersin? Hayır. Ama konuklarımız pek müşkülpesent değildir. Sir Cuthbert ve Lady Orme-Herrick, diyelim esas konuklarımız. Yemekten sonra biraz da müzik olacak. Senin için birkaç genç de dâvet ettim.»

Babamın dâvetinden duyduğum kuşkular meğer azmış. Babamın umursamadan «Galeri» dediği salonda konuklar toplanırken, bunları sırf benim canımı sıkmak için topladığı belli oluyordu. «Genç konuklar» viyolonsel öğrencisi olan Bayan Gloria Orme-Herrick'le British Museum'de çalışan kel kafalı nişanlısı, bir de Münihli yayımcıydı. Bir de baktım, babam onlarla birlikte seramik dolu bir vitrinin arkasında durmuş, alayla burnundan soluyordu. O akşam yakasına bir tür kahramanlık nişanı gibi, küçük kırmızı bir gül takmıştı.

Yemek uzun sürdü, yiyecekler, konuklar gibi, alayla seçilmişti. Sofra Philippa Halanın seçtiği yemeklerle bezenmemişti; bunlar çok daha öncelerine, daha Philippa Hala yemek salonunda yemeğe başlamadan çok önceki bir döneme aitti. Tabaklar süslü püslüydü ve bir beyaz bir kırmızı olarak dizilmişti. Şarap da yemek kadar tatsızdı. Yemekten sonra babam Alman yayımcıyı piyanoya götürdü ve adam çaldığı sırada, Sir Cuthbert Orme-Herrick'e galerideki Etrüsk boğasını göstermek için oturma odasından çıktı.

Korkunç bir akşamdı, konuklar gittikten sonra, daha saatin on biri birkaç dakika geçtiğini hayretle gördüm. Babam bir bardak arpa suyu içti. «Ne tatsız dostlarım var benim! Sen olmasaydın, onları çağırmak aklıma bile gelmezdi. Son zamanlarda eş dost çağırmayı çok ihmal etmiştim. Bu kadar uzun bir süre kalacağına göre, ben de böyle pek çok akşam düzenleyebilirim. Bayan Gloria Orme-Herrick'den hoşlandın mı?»

«Hayır.»

«Ya? Küçük bıyıkları mı, yoksa koca ayakları mı hoşuna gitmedi? O eğlendi mi dersin?»

«Hayır.»

«Bana da öyle geldi. Konuklarımızdan hiçbirinin bu akşamı en hoş akşamları sayacağını sanmıyorum. O yabancı genç pek feci çaldı, bence. Onunla nerede tanışmış olabilirim dersin? Ama konukseverliğin gerekleri yerine getirilmeli. Burada kaldığın sürece hiç canın sıkılmayacak.»

Ondan sonraki iki hafta boyunca savaşımız acımasızca sürdü, ama asıl bunalan ben oldum, çünkü babamın savaş araçları daha bol, manevra alanı daha genişti, oysa ben arada kalmıştım. Savaş hedeflerini hiç açıklamıyordu, bugüne dek de hâlâ bilemem, amacı cezalandırmak mıydı, yoksa kafasının ardında beni ülkeden dışarıya sürmek mi vardı, tıpkı Philippa Halanın Bordigera'ya, kuzen Melchior'un da Darwin'e sürülmesi gibi; yoksa salt savaşma aşkına mı savaşı-

yordu; bu savaşta kendi gerçekten pırıl pırıldı.

Sebastian'dan bir tek mektup aldım; babam evde yemek yerken, onun yanında mektup bana göze batarcasına getirilmişti. Onun merakla baktığını görünce, mektubu aldım, yalnız başıma okumak için odama çekildim. Victoria dönemi sonlarına ait, kalın yas kâğıdına yazılmış ve zarflanmıştı, kâğıdın üstünde kara bir taç vardı ve kara çizgiyle çerçevelenmişti. Merakla okudum:

Brideshead Şatosu,
Wiltshire.

Acaba günlerden nedir?

Sevgili Charles,

Bir yazı masasının arkasında bu kâğıttan bir kutu buldum ve sana yazıyorum, çünkü yiten saflığımın yasını tutmaktayım. Ona da yaşamak denmezdi. Doktorlar başından umudu kesmişlerdi.

Yakında Venedik'e gideceğim ve babamın günah sarayında kalacağım. Keşke sen de gelseydin. Keşke burada olsaydın.

Pek yalnızım denemez. Ailemin üyeleri ikide bir gelip bavul topluyor, sonra gene gidiyorlar, ama beyaz ahududular olgun.

Aloysius'u Venedik'e götürmemeye karar verdim. Orada bir sürü İtalyan ayısıyla tanışıp kötü huylar edinmesini istemiyorum.

Sevgiler filan.

S.

Mektuplarını daha önceden biliyordum; Ravenna'da da ondan mektup almıştım; ama o gün o sert kâğıdı ortasından yırtıp sepete attım, küskün gözlerle Bayswater'ın karanlık bahçelerine ve düzensiz arka sokaklarına, borulardan ağlarına, yangın merdivenlerine, öbek öbek limonluklarına baktım ve kafamın içinde,

Anthony Blanche'ın yüzünü, Thame'de mum ışıkları ardından baktığı gibi, karmaşık yaprakların arasından, bakışını görür, trafiğin mırıldayan seslerinin ötesinden sesini açık seçik duyar gibi oldum...» Arada bir garipleştiği vakit Sebastian'ı kınamamalısın... Onu dinlerken, her zaman o bir bakıma iğrenç *'Kabarcıklar'* resmini hatırlarım.»

Bu düşüncelerimden sonra günlerce Sebastian'dan nefret ettim; Sonra, bir pazar öğleden sonra ondan bir telgraf geldi, bu gölgeleri sildi süpürdü, yerine yenisini ve daha karasını getirdi.

Babam dışarıdaydı, döndüğünde beni çılgınca telâşlı buldu. Başında hasır şapkasıyla sofada durdu, bana bakarak gülümsedi. «Bugünümü nasıl geçirdim, dünyada aklına gelmez. Hayvanat bahçesine gittim; hayvanlar güneş ışığına bayılıyorlar.»

«Baba, hemen gitmem gerek.»

«Öyle mi?»

«Çok yakın bir arkadaşım — feci bir kaza geçirmiş, hemen ona gitmem gerek. Hayter eşyalarımı topluyor, şimdi. Yarım saat sonra bir tren var.»

Ona, kısacık telgrafı gösterdim: *«Fena yaralandım hemen gel Sebastian.»*

Babam, «Ne yapalım, telâşlandığın için üzüldüm. Bu mesajı okuyunca, bakıyorum, bence kaza, senin sandığın kadar ciddi olmamalı — yoksa kazayı geçiren tarafından imzalanamazdı. Ama, belki de aklı yerindedir, ama felç olmuştur ya da belkemiği kırılmıştır. Neden senin orada bulunman bu kadar gerekli? Tıp bilgin mi var senin? Papaz filan da değilsin. Yoksa mirasa mı konacaksın?» dedi.

«Dedim ya, çok yakın bir arkadaşım.»

«Olsun, Orme-Herrick de benim çok yakın dostum, ama sıcak bir pazar günü ölüm döşeğine gitmek için kendimi yollara atmazdım. Lady Orme-Herrick'in de hoşuna gider miydi, bilmem. Neyse, sanırım senin böyle kaygıların yok. Seni çok arayacağım, sevgili yav-

rum, ama benim yüzümden acele dönmeye kalkma.»

O ağustos pazarı Paddington İstasyonu, tavanındaki bulanık camlardan sızan güneş ışığıyla, kapalı kitapçılarıyla, hamalların yanı başında sessiz sâkin dolaşan tek tük yolcusuyla, benden daha az telâşlı birini rahatlatabilirdi. Tren hemen hemen boştu. Bavulumu üçüncü sınıf bir vagonun köşesine bırakıp yemek vagonunda bir yere oturdum. «İlk yemek Reading'den sonra efendim; saat yedi sularında. Şimdi ne arzu edersiniz?» Cin ve vermut istedim; istasyondan kalkarken içkim getirildi. Çatal bıçak her zamanki tıkırtısına koyuldu; pırıl pırıl görünüm pencereden gelip geçti. Ama benim aklım böylesine hoş, rahat şeylerde değildi; düşüncelerimi korku mayalamıştı, mayalar yüzeye, koca köpük birikintileri gibi, felâket düşleriyle birlikte yükseldi; dikkatsizce doğrultulan dolu bir silâh, şaha kalkıp dibinde kazık çakılı, karanlık bir gölün üzerine yuvarlanan bir at, sakin bir sabah ansızın kopan bir karaağaç dalı, kör bir köşeden çıkagelen bir otomobil; uygar yaşamı tehdit eden türlü olaylar kafamı sarmıştı; elinde kurşun bir boru sallayarak karanlıkta pusu kurmuş çılgın bir cani bile aklıma geliyordu. Mısır tarlaları ve sık ağaçlar, altın sarısı akşam ışığında yanımdan gelip geçiyor, tekerleklerin tıkırtısı, kulaklarımda, «Geç kaldm. Geç kaldın. Öldü. Öldü. Öldü,» diye tekdüze yineleniyordu.

Yemek yedim, yerel trene aktarma yaptım ve alacakaranlıkta Melstead Carbury'ye, gideceğim yere vardım.

«Brideshead'e mi efendim? Lady Julia alanda bekliyor.»

Üstü açık bir arabada, direksiyonun başında oturuyordu. Onu hemen tanımıştım; tanımamam olası değildi.

«Siz Bay Ryder olmalısınız. Atlayın.» Sesi ve konuşma biçimi Sebastian'ı andırıyordu.

«Nasıl kendisi?»

«Sebastian mı? A, çok iyi. Yemek yediniz mi? Herhalde yemek berbattı. Evde de var. Sebastian ve ben yalnızız, sizi bekleyelim dedik.»

«Ne oldu ona?»

«Size yazmadı mı? Bilirseniz gelmezsiniz diye düşünmüş olmalı. Ayak bileğinde bir kırık var, ama kemik öyle küçük ki, adı bile yok. Dün röntgen çektiler, bir ay dinlenmesini söylediler. Çok canı sıkıldı, bütün planları bozuldu; kıyametleri koparıyor... Başka herkes gitti. Beni de kalmaya zorladı. Bilirsiniz, nasıl da deli gibi mızmız olabilir. Neredeyse boyun büküyordum, sonra, «Canım elbette çağırabileceğin biri vardır,» dedim, herkes bir yerlerde ya da işi var, dedi, başkası da olmazmış. Ama sizi denemeyi kabul etti, siz gelmezseniz ben kalırım dedim, şimdi tahmin edersiniz, sizden ne kadar hoşlandığımı. Onca yoldan hemen kalkıp geldiğiniz için çok naziksiniz.» Ama bu sözleri söylerken, sesinde ansızın gelebildiğim için beni küçümseyen bir şey sezmiştim.

«Peki, nasıl oldu bu?»

«İnanmayacaksınız ama kroke oynarken. Birden siniri bozulmuş ve ayağı tökezlemiş. Pek de soylu bir yara sayılmaz.»

Sebastian'a öylesine benziyordu ki, alacakaranlıkta yanımda otururken, tanışlık ve yabancılığın çifte imgesiyle aklım karışmıştı. Güçlü mercekle baktığınız da, uzaktan bir adamın yaklaştığını görebilirsiniz, yüzünün ve giysilerinin en küçük ayrıntısını inceleyebilirsiniz, elinizi uzattınız mı dokunabileceğinizi sanırsınız, siz yaklaşınca neden onun durup bakmadığına şaşarsınız, sonra salt kendi çıplak gözünüzle bakmca, ansızın kendinizin o kişi için uzakta bir nokta, insan mı değil mi, belirsiz bir görüntü olduğunuzu anlarsınız. Ben onu tanıyordum, ama o beni tanımıyordu. Kara saçları Sebastian'ın saçlarından ancak biraz daha uzundu ve tıpkı onunki gibi alnından geriye uçuşuyordu; kararan yola dikilmiş gözleri onun gözleriydi,

ama daha iriydi; boyalı dudakları dünyaya karşı daha az sevgi doluydu. Kolunda sallantılı bir bilezik, kulaklarında küçük altın halkalar vardı. İnce paltosunun altından çiçekli bir ipek giysi görünüyordu; o günlerde etekler kısaydı, arabayı kullanmak için uzattığı bacakları incecik ve uzundu, bu da modaydı. Cinsiyeti tanışla yabanı ayırıyordu, bu da aramızdaki boşluğu kaplamıştı; bu yüzden onu hiçbir kadını bulmadığım kadar dişi bulmuştum.

«Akşamın bu saatinde araba kullanmaktan ödüm kopar,» dedi. «Evde araba kullanabilen tek kişi kalmamış. Sebastian'la ben bir tür kamp hayatı yaşıyoruz. Umarım gösterişli, koca bir kalabalık bulacağınızı beklemiyordunuz.» Sigara almak için torpido gözüne eğildi.

«Hayır, teşekkür ederim.»

«Benim için bir tane yakar mısınız?»

Yaşamımda ilk kez biri benden böyle bir şey istiyordu, sigarayı kendi dudaklarımdan çıkarıp onun dudaklarının arasına koydum ve benden başka kimsenin duyamayacağı, incecik, hafif bir cinsellik duyuverdim.

«Teşekkürler. Buraya daha önce gelmişsiniz. Dadım söyledi. İkimiz de neden çaya kalmadığınıza şaştık.»

«Sebastian öyle istemişti.»

«Onun sözünden çıkmaz bir haliniz var. Bunu yapmamalısınız. Ona hiç de iyi gelmez.»

Dönemece sapmıştık; ormanın, göğün rengi solmuştu, ev sanki *grisaille*[1] resmiydi, yalnızca açık kapıların ardında, tam ortada altmdan bir dörtköşe alan vardı. Bavulumu almak için bir hizmetkâr bekliyordu.

«İşte geldik.»

O önde, ben arkada, merdivenlerden, hole girdik; mantosunu mermer bir masanın üstüne attı, kendisini karşılamaya gelen köpeği eğilip sevdi. «Sebastian ye-

1. *Grisaille:* (Fr.) Külrengi, kabartma taklidi resim.

meğe başlamışsa hiç şaşmam.»

Karşıda, sütunların arasında, tekerlekli iskemlesiyle ilerleyen Sebastian göründü. Pijama ve sabahlık giymişti, bir ayağı bol sargılıydı.

Julia, gene belli belirsiz bir alayla, «İşte canım, dostunu toplayıp getirdim,» dedi.

«Ben seni ölüyor sanmıştım,» dedim; o anda büyük bir felâket beklentimin boşa çıkmasından rahatlayacağıma, geldiğimden beri, daha çok, sinirlendiğimi farketmiştim.

«Ben de öyle sanmıştım. Canım fena yanıyordu. Julia, acaba sen söylersen, Wilcox bize bu akşam şampanya verir mi?»

«Ben şampanyadan nefret ederim, üstelik Bay Ryder yemek yemiş.»

«*Bay* Ryder? *Bay* Ryder ha? Charles günün her saatinde şampanya içebilir. Üstelik, sarıp sarmalanmış şu ayağıma baktıkça bir türlü aklımdan çıkmıyor, bende gut var, bu yüzden de canım hep şampanya çeker.»

«Resimli Salon» dedikleri odada yemek yedik. Koskoca, sekiz döşeli bir salondu burası, evin mimarisinden daha sonraki bir döneme aitti; duvarları, çevresi çiçekli madalyonlarla bezenmişti, kubbesinde pastoral gruplar halinde ciddi Pompei insanları kümelenmişti. Bunlardan başka, hintağacından yaldızlı eşyalar, halı, üstü işlemeli, kollu bronz avize, aynalar ve duvardaki şamdanlar, hepsi bir bütündü ve tek bir elden çıkmıştı. Sebastian, «Yalnız kaldığımız zaman çoğunlukla burada yeriz,» dedi. «Çok yalın ve sıcacıktır da.»

Onlar yemek yerken ben bir şeftali yiyordum, onlara babamla savaşımı anlattım.

Julia, «Baban pek şeker şeymiş,» dedi. «Şimdi sizi başbaşa bırakıyorum çocuklar.»

«Nereye gidiyorsun?»

«Çocuk dairesine. Dadıya söz vermiştim, bir el daha oynarız diye.» Sebastian'ı başının tepesinden öptü.

Ben kapıyı açtım. «İyi geceler, Bay Ryder, hoşça kalın. Yarın görüşebileceğimizi sanmıyorum. Sabah erkenden gidiyorum. Beni hasta yatağından kurtardığınız için size ne kadar borçluyum anlatamam,» dedi.

O gittikten sonra, Sebastian, «Kız kardeşim bu akşam pek çalımlı,» dedi.

«Benden pek hoşlandığını sanmıyorum,» dedim.

«Kimseden pek hoşlanmaz. Ben bayılırım ona. Bana çok benzer.»

«Çok mu seversin? Benzer mi?»

«Yani, görünüşü, konuşuşu. Benim kişiliğime sahip birini asla sevemezdim.»

Şarabımızı içtikten sonra, Sebastian'ın tekerlekli koltuğunun yanında sütunlu holden geçip kitaplığa girdik, o gece ve ondan sonraki bir ay boyunca, hemen hemen her akşam o salonda oturduk. Kitaplık, evin göle bakan yanındaydı; pencereler, yıldızlara ve çiçek kokulu havaya, mor ve gümüş renklerine, ayışığı kaplı vadiye ve çeşmeden akan suyun sesine açıktı.

Sebastian, «Başbaşa çok güzel vakit geçireceğiz,» dedi ve ertesi sabah, traş olurken, banyomun penceresinden Julia'yı gördüm, bavulları, arabasının arkasındaydı, ön avludan yola çıktı, yamacın ardında dönüp arkaya bakmadan yitti gitti; işte o anda duyduğum özgürlük ve huzuru, bir daha ancak yıllar sonra, huzursuz bir gecenin ardından düdüklerin «Tehlike Bitti» işaretini haykırdığı an duydum.

4

Gençlik aylaklığı — ne de eşsiz ve özlüdür! Ne kadar da çabuk, ne kadar da kökten yitirilir! Coşku, cömert sevecenlikler, düşler, umutsuzluklar, Gençliğe özgü onca nitelik — hepsi, bir tek bunun dışında — yaşam boyu kimi zaman bizimledir, kimi zaman kopup gider. Bunlar yaşamın ta kendisinin bir parçasıdır; oysa aylaklık — henüz yorgun düşmemiş sinirlerin gevşemesi, kendine yönelik ve kendini gözleyen zihin — yalnızca bu, bir tek Gençliğe özgüdür ve onunla birlikte ölür gider. Belki de tutsak evlerinin kahramanları, Kutsal İmgelerini yitirmelerine karşılık, böylesine ödüllendirilmişlerdi, belki de Kutsal İmge'nin böylesine aşağılanan bir deneyimle uzaktan bir bağlantısı vardı; ne olursa olsun, ben Brideshead'de geçirdiğim o aylak günlerde, kendimi cennete çok yakın görüyordum.

«Bu eve neden 'Şato' deniyor?»

«Taşınıncaya kadar şatoydu da ondan.»

«Bu da ne demek?»

«Ne diyorsam o. Bir buçuk kilometre ötede bir şatomuz vardı, köye yakın. Sonra, vadiye gelmek aklımıza esti, şatoyu yıktık, taşları buraya taşıttık ve yeni bir ev yaptırdık. İyi etmişler, değil mi?»

«Burası benim olsaydı, başka hiçbir yerde oturmazdım.»

«İyi de, Charles, burası benim değil. Şu anda öyle, ama çoğunlukla açgözlü hayvanlarla dolup taşar. Hep böyle olabilseydi — hep yaz, hep yapayalnız, meyveler

hep olgun, ve Aloysius geçimli olsaydı...»

İşte Sebastian'ı hep böyle, o yaz olduğu gibi, o giz dolu yerde kendi başımıza dolaşırken olduğu gibi hatırlamak isterim; tekerlekli koltuğunda mutfak bahçelerinin taş döşeli yollarında dolanıp dağ çilekleri ve incir arayan, dizi dizi serlerin arasında, bir kokudan bir kokuya, bir iklimden bir iklime gidip gelen, misket üzümlerini toplayan, yakamıza uygun orkideler seçen Sebastian; sözde güçlükle, seke seke eski çocuk dairesine çıkan, Hawkins Dadı bir köşede dikkatle örgü örüp, 'Sen de öbürü kadar haylazsın; bir çift çocuksunuz ikiniz de. Size Üniversitede bunları mı öğretiyorlar?' diye söylenirken, yanımda eski püskü halının üstünde, boş oyuncak dolaplarının ortasında otururken; şimdi olduğu gibi, ben yanımdaki iskemlede oturmuş çeşmenin resmini yapmaya çabalarken, sütunlu balkonda, güneşli koltuğunda dinlenirken hatırlamak isterdim.

«Kubbeyi de Inigo Jones mu yapmış? Daha sonraki döneme benziyor.»

«Aman, Charles, bu kadar da turist olma. Ne zaman yapıldığının ne önemi var, güzelse?»

«Bu tür şeyleri bilmek isterim.»

«Eyvah, ben de seni bu işlerden arındırdım sanıyordum — dehşet Bay Collins.»

Bu duvarların ortasında yaşamak, bir odadan bir odaya, Soanesk kitaplıktan Çin yaldızlı pagodalar ve baş sallayan Çinlilerle süslü, el boyası duvar kâğıdı ve Chippendale oyma tahtalarıyla Çin salonuna; Pompei oturma salonundan iki yüz elli yıl önce dokunmuş ve hâlâ değişmemiş olan duvar örtüsünün asılı olduğu hole girip çıkmak; terasa karşı, saatlerce gölgede oturmak, bir estetik eğitimiydi.

Teras, evin planının son noktasıydı, göllerin ardında, kalın taş duvarların üstünde yükseliyordu, böylece holün merdiveninden bakınca, sanki her şey onun üstünde asılı gibiydi insan sanki, trabzanın yanında du-

rurken, ayaklarının dibindeki göllere bir taş atıverirmiş gibiydi. Teras, sütunların iki koluyla çevriliydi; yan yapıların ötesinde, ıhlamur ağaçları ormanlık yamaçlara uzanıyordu. Terasın bir bölümü taş kaplıydı, bir bölümünde çiçek saksıları ve bodur fidanlar vardı; biraz uzunca boyluları alanı çevreleyen yoğun çalılar arasında yetişirdi, geniş, beyzi bir yeşillik oluştururlardı, arada küçük oyuklar içinde heykeller vardı ve tam ortada, tüm görkemli görünüme başat olan çeşme yükselirdi; böylesine bir çeşme ancak güney İtalya'da bir alanda görülebilirdi; gerçekten de böylesine bir çeşme bir yüzyıl önce orada Sebastian'ın atalarından biri tarafından bulunmuştu; bulunmuş, satın alınmış, ithal edilmiş ve yaban, ama sevecen bir ortama yerleştirilmişti.

Sebastian beni çeşmenin resmini çizmeye yöneltti. Bir amatör için çok iddialı bir konuydu — beyzi bir yalak ve tam ortasında biçimlendirilmiş kayalar; kayaların üstünde, taştan tropikal bitkiler ve doğal görünümüyle yaban İngiliz eğreltiotu; aralarında akan, kaynağa benzer bir düzine akarsu, onların çevresinde, düşsel tropikal hayvanlar, develer ve kaplanlar, bir de coşkun aslan, hepsi de su kusan yaratıklar; kayaların üstünde, kapı üzerindeki süslere doğru yükselen, kırmızı kumtaşmdan bir Mısır dikilitaşı — ama benim harcım olmadığı halde, nasıl olduysa, biraz idare ederek biraz da üslüp oyunuyla, oldukça iyi bir Piranesi benzetisiyle işi tamamladım. «Bunu annene vereyim mi?» diye sordum.

«Neden? Onu tanımıyorsun ki.»

«Nezaketen. Evinde kalıyorum.»

Sebastian, «Dadıya ver,» dedi.

Ben de verdim, dadı resmi konsolunun üstündeki koleksiyonunun arasına kattı, bir yandan da aslına çok benzediğini, aslının genellikle hayranlık topladığını, ama kendisinin bir türlü neresinin güzel olduğunu kestiremediğini söyledi.

Bence güzelliği yeni keşfedilmişti.

Küçük bir öğrenciyken, bisikletle çevre yöreleri gezip pirinçleri parlatır, evlerin önden resimlerini çekerken, mimariye hayranlık duyardım, ve benim kuşağa özgü olan biçimde, kafamda, kolayca bir aşama yapıp Ruskin'in püritanizminden Roger Fry'ın püritanizmine geçmeme karşın, gerçek duygularım hâlâ yalın ve ortaçağa yönelikti.

Şimdi de Barok'a yöneliyordum. Bu yüksek ve tepeden bakan kubbenin, bu tahta oymalı tavanların, bu kemerlerin ve kapı üstü süslemelerinin altından sütunlu terasın gölgesine geçerken, havada salınan yankıları izler, bu yenilikler ve cesurca buluşlar kümesinin keyfini sürerken, sanki taşların arasından fışkıran ve köpüren sular gerçekten bir yaşam kaynağıymış gibi, içimde baştan başa ve yepyeni bir duyular ağı canlanırdı.

Bir gün, bir dolapta, cilâlı teneke bir kutu içinde, hâlâ kullanılır durumda yağlıboyalar bulduk.

«Annem bunları bir iki yıl önce almış. Biri ona, dünyanın güzelliğine ancak resmini yaparak varabilirsin demiş. Ona bu yüzden hayli gülmüştük. Hiç resim yapamazdı, tüplerde boyalar renk renk, pırıl pırıldı, ama annem boyaları karıştırınca, tuhaf bir hâki renk çıkıyordu ortaya.» Palet üstündeki çamurumsu lekeler bu sözü doğruluyordu. «Fırçalar da hep Cordelia'ya yıkatılırdı. Sonunda hepimiz karşı çıktık, annem de caydı.»

Boyalar çalışma odasını yeniden süslemeyi aklımıza getirdi; burası, sütunlu balkona açılan küçük bir odaydı, bir ara bina ve çevresinin bakım işleri için kullanılmış, ama artık boştu, içinde birkaç bahçe eşyası ve bir koca küp dolusu kurumuş ödağacı vardı; daha hoş bir kullanım için, belki bir çay odası ya da yazı odası olmak üzere yapıldığı belliydi, çünkü alçı kaplı duvarlar ince Rokoko kaplamayla süslüydü, tavanı da

çok hoş bir biçimde kemerliydi. Bu odada, daha küçükçe beyzî çerçevelerin birinin içine romantik bir manzara çizdim, ondan sonraki günlerde de renklendirdim, üstelik şansıma ve o günlerin mutlu havası içinde, iyi de başardım. Fırça, sanki kendiliğinden, isteneni yapıyordu. İçinde insan olmayan bir manzara resmiydi, beyaz bulutlar ve uzak maviliklerden oluşan bir yaz manzarasıydı, önde sarmaşıkla kaplı bir harabe ve daha gerilerde kaybolan ağaçlığa başlangıç olarak kayalar ve bir çağlayan vardı. Yağlıboyadan hiç anlamıyordum ve çalıştıkça yolunu öğreniyordum. Bir hafta sonra resim bitince, Sebastian hemen daha büyük bir panel üzerinde çalışmamı istedi. Birkaç resim çizdim. Sebastian, kurdeleli salıncağı, siyah bir uşağı ve kaval çalan çobanıyla bir *fête champêtre*[1] istiyordu, ama sonunda bu iş gevşedi. Bana manzara resmini yaptıran hoş bir rastlantıydı, bu ayrıntılı resim özentisi benim boyumu aşacaktı.

Bir gün de, Wilcox'la birlikte mahzene indik ve bir zamanlar büyük bir şarap mahzeni oluşturan boş bölmeleri gördük; artık tek bir bölüm kullanılıyordu; orada kasalar iyi düzenlenmişti, bazılarında elli yıllık şaraplar vardı.

Wilcox, «Lord hazretleri yurt dışına gittiğinden beri buraya hiçbir şey konmadı,» dedi. «Eski şarapların çoğu içilmeli. On sekizleri ve yirmileri koymalıyız ortaya. Şarap tüccarlarından pek çok mektup aldım, ama Lady hazretleri Lord Brideshead'e sormalı diyor, o da Lord hazretlerine sormalı diyor, Lord hazretleri de avukatlara sormalı diyor. Böylece stokumuz azalıyor. Bu gidişle daha on yıllık şarabımız var, ama o zaman ne yapacağız biz?»

Wilcox ilgimize sevinmişti; her sandıktan şişe getirtiyorduk; işte Sebastian'la geçirdiğim o güzelim sakin akşamlarda ilk kez şarapla ciddî olarak tanıştım

1. Fete champetre: (Fr.) Açık hava eğlencesi.

ve böylece kupkuru geçen nice yıllar boyunca bana neşe veren o varsıl ekinlerin tohumunu atmış oldum. Resimli Salonda, masaya açılmış üç şişe ve önümüzde üçer kadehle otururduk; Sebastian şarap tadımı konusunda bir kitap bulmuştu, yazılanları ayrıntısıyla uygulardık. Kadehi mum ışığında hafifçe ısıtır, üçte birini şarapla doldurur, şarabı kadehte çevirir, kadehi avcumuza alıp ışığa tutar, kokusunu içimize çeker, bir yudum alıp ağzımızı şarapla doldurur, dilimizde yuvarlar, tezgâhın üstündeki bozuk para gibi damağımıza iter, başımızı arkaya eğer, şarabı boğazımızdan kaydırırdık. Sonra şaraptan sözeder, Bath Oliver bisküviti çiğner, başka bir şaraba geçerdik; sonra gene birinciye döner, daha sonra bir başkasına başlardık, derken her üçü de elimizde dolaşır, kadehlerin sırasını karıştırırdık, hangisinin ne olduğunu bilemez, kadehleri birbirimize geçirir dururduk, ta ki altı kadeh oluncaya dek, kiminde yanlış şişelerden doldurduğumuz karışık şarap olurdu, bu kez de yeniden üç temiz kadehle işe girişirdik, bu arada şişeler boşalır, bizim övgümüz de daha coşkun, daha çılgınca olurdu.

«... bu biraz çekingen, ahu gibi çekingen şarap.»

«Zengin, cüce cin gibi.»

«Duvar örtüsünün çimenlerine dolanmış gibi.»

«Durgun su başında bir flüt gibi.»

«... buda yaşlı, bilge bir şarap.»

«Bir inde bir ermiş.»

«... bu da beyaz gerdanda inci gerdanlık.»

«Bir kuğu gibi»

«Tekboynuzlu atların sonuncusu gibi.»

Ardından yemek salonunun altın mum ışığından çıkıp dışardaki yıldız ışığına geçer, gidip çeşmenin başında oturur, ellerimizi suda serinletir, suyun kayalara taşıp akışını dinlerdik.

Bir sabah Sebastian, «Her akşam sarhoş olmamız gerekli mi?» diye sordu.

«Evet, sanırım.»

«Bence de.»

Pek az yabancıyla görüşüyorduk. Binaya ve çevreye bakan adam vardı, sıska, sarkık bir albay, arada bir karşımıza çıkardı, bir kez de çaya gelmişti. Pazar günleri yakınlarda bir manastırdan, ayin için bir keşiş getirilirdi, bizimle kahvaltı ederdi. Tanıdığım ilk papazdı; protestan rahiplerine ne kadar az benzediği dikkatimi çekti, ama Brideshead benim için öylesine büyüleyici bir yerdi ki, her şeyin eşsiz olması doğaldı. Peder Phipps, donuk, toparlak yüzlü bir adamdı, kriket oynamaya meraklıydı, bu merakını da bizimle paylaşmakta kararlıydı.

«Bakınız, peder, ne Charles, ne de ben kriketten anlarız.»

«Keşke geçen hafta Tennyson'u elli sekizi yaparken görebilseydim. Tam onluk bir sıra olmalı. *Times* gazetesi nefis yazmış. Onu Güney Afrikalılara karşı oynarken görmüş müydünüz?»

«Onu hiç görmedim ki.»

«Ben de. Yıllardır birinci sınıf bir maç izlemedim — Ampleforth başrahibinin atanmasından sonra Peder Grabes'le Leeds'den geçerken görmüştüm en son. Peder Graves Lancashire maçının olduğu gün, tam üç saat beklememiz gereken bir tren bulmayı becermişti. Ama ne gündü o... Atılan her topu hatırlarım. O günden bu yana gazetelerle yetindim. Pek seyrek mi gidersiniz kriket maçlarına?»

«Hiç gitmem,» dedim, o günden sonra yalnızca din adamlarında gördüğüm o saf bakışla baktı bana, dünyanın onca tehlikesine açılıp da nice ödüllerinden nasıl yararlanılmadığına şaşan o masum bakışıyla bakmıştı.

Sebastian, tenha geçen ayinlere hep giderdi. Brideshead eski bir Katoliklik merkezi değildi. Lady Marchmain birkaç Katolik hizmetkâr getirmişti, ama çalışanların çoğu ve aşağıda küçük evlerde oturanlar, eğer dua ederlerse, Flyte mezarlığını ve kapının yanı-

başındaki küçük, boz rengi kiliseyi yeğlerlerdi.

O sıralarda Sebastian'ın inancı benim için bir gizdi, ama çözümünden yana da ilgilendiğim yoktu. Ben hiçbir dinden yana değildim. Çocukken her hafta kiliseye götürülürdüm, okulda da her gün okul kilisesine giderdim, ama sanki buna karşılıkmış gibi, liseye başladığım zaman, bayram günleri kiliseye gitmez, izinli sayılırdım. Bana İlâhiyat okutan öğretmenler İncil metninin çoğunlukla güvenilir olamayacağını söylemişlerdi. Dua etmeye çalışmam gerektiğinden hiç sözetmemişlerdi. Babam kiliseye gitmezdi, yalnız önemli aile günlerinde, o da biraz alayla, giderdi. Annem, sanırım çok dindardı. Babamı ve beni bırakıp bir cankurtaran arabasıyla Sırbistan'a gitmesini ve bunu görev saymasını bir türlü anlayamamıştım. Orada, Bosna karlarında, yorgunluktan bitik ölmüştü. Oysa daha sonra, benzer bir ruh ve kişiliği kendimde de sezdim. Gene daha sonraları, o zamanlar, yani 1923 yılında zahmet edip de incelemediğim nice inançları ben de kabullenmiş, doğaüstünü gerçek saymaya boyun eğmiştim. Brideshead'de geçirdiğim o yaz boyunca böyle bir gereksinmem olmamıştı.

Sebastian'ı tanıdığım günden beri sık sık, hemen hemen her gün, konuşmasında gelişigüzel bir sözcük bana onun Katolik olduğunu hatırlatırdı, ama bunu oyuncak ayısı gibi bir oyun, bir merak sayardım. Brideshead'de geçirdiğimiz ikinci pazara kadar da bu konuyu hiç tartışmamıştık. Rahip Phipps gitmişti, biz de sütunlu avluda, gazetelerimizle oturuyorduk, Sebastian ansızın «Of, Katolik olmak da ne kadar güç,» diyerek beni şaşırttı.

«Senin için gerçekten farkeder mi?»

«Elbette. Her zaman.»

«Doğrusu hiç dikkatimi çekmedi. Aklın çelinir de günaha girerim diye mi korkuyorsun? Benden daha saf ve günahsız olduğunu sanmıyorum.»

Sebastian öfkeyle, «Senden çok, ama çok daha kö-

tüyüm,» dedi.

«Öyleyse?»

«Kimdi şöyle dua eden: 'Ah, Tanrım, beni iyi insan et, ama henüz değil'?»

«Bilmiyorum. Sen olsan gerek.»

«Öyle, doğru, hem de her gün. Ama konu bu değil.» Gene *Dünya Haberleri*'nin sayfalarına döndü ve, «İşte gene türlü hınzırlıklar,» dedi.

«Sanırım seni bir yığın saçmalığa inanmaya zorluyorlardır.»

«Saçmalık mı dersin? Keşke öyle olsaydı. Bazan bana korkunç doğru gibi gelir.»

«Ama, sevgili Sebastian, bütün bunlara gerçekten inanıyor olamazsın.»

«Olamaz mıyım?»

«Yani, Noel, yıldız, üç kral, öküz ve eşeği demek istiyorum.»

«Ha, o mu, ona inanıyorum. Bence çok hoş.»

«Ama bir şeye, yalnızca hoş olduğu için inanılmaz.»

«Ama ben inanırım. Benim inancım da böyle.»

«Ya dualar? Sen gerçekten inanıyor musun, bir heykelin önünde diz çöküp, yüksek sesle bile değil, salt kendi kendine bir şeyler söyleyip de hava durumunu değiştirebilir misin? Ya da bazı azizlerin öbürlerine oranla daha etkin olacağına ve sorununu çözmek için uygun azize erişebilmen gerektiğine inanabiliyor musun?»

«A, evet, elbette. Hatırlamıyor musun, geçen dönem Aloysius'u yanıma almıştım da sonra bir yerde unutmuştum onu, nerede bilmiyordum, deli gibi dua etmiştim Padualı Aziz Antuan'a o sabah, öğle yemeğinden hemen sonra da Bay Nichols ansızın Canterbury Kapısında, kucağında Aloysius'la belirmiş, arabasında unuttuğumu söylemişti.»

«İyi ya,» dedim, «hem bunlara inanıyor, hem de iyi ve temiz olmak istemiyorsan, senin dininin güçlüğü ne-

reden geliyor?»

«Göremezsen, göremezsin.»

«Nereden ama?»

«Ay, bu kadar can sıkıcı olma, Charles. Hull'da bir kadın hakkında bir yazı okuyorum, bir âlet kullanıyormuş.»

«Konuyu sen açtın. Ben de tam ilgilenmeye başlamıştım.»

«Bir daha açmam... kadını altı aya mahkûm etmek için otuz sekiz başka olay daha incelenmiş — vay canına!»

Ama gene de açtı, on gün kadar sonra, evin damında güneşleniyor ve aşağıda parkta düzenlenen Tarım Gösterisini teleskopla izliyorduk. Çevre mahalleler için açılmış, kendi halinde, iki günlük bir gösteriydi, ciddi bir rekabet alanından çok bir tür fuar ve eş dost toplantısı yerini tutuyordu. Yuvarlak bir alan bayraklarla çevrelenmiş, yanıbaşına altı yedi tane boy boy çadır yerleştirilmişti. Jüri için bir loca, hayvanlar için de birkaç kafes yapılmıştı, en geniş ve ferah yer, yiyecek içecek yeriydi, çiftçiler en çok orada birikmişti. Hazırlıklar bir haftadır sürdürülüyordu. Gün yaklaşırken, Sebastian, «Bizim gizlenmemiz gerek,» demişti. «Ağabeyim de gelecek. Tarım Gösterisinde önemli yeri vardır.» Biz de, damda, parmaklığın altında yatıyorduk.

Brideshead o sabah trenle geldi ve bina amiri Albay Fender'le birlikte öğle yemeği yedi. Geldiğinde onu beş dakika görmüştüm, Anthony Blanche'ın tarifine çok uygundu; yüzü Flyte yüzüydü ama bir Aztek heykeltraşı tarafından yapılmış gibiydi. Şimdi de teleskoptan onu izliyorduk, kiracılar arasında dolaşıyor, locada jüri üyelerini selâmlıyor, kafeslere eğilip ciddiyetle hayvanlara bakıyordu.

Sebastian, «Ağabeyim garip adamdır,» dedi.

«Bayağı normal görünüyor.»

«Evet, ama değildir. Bir bilsen, içimizde en delimiz odur, ama hiç belli olmaz. İçi karmakarışıktır. Papaz olmak isterdi, biliyor muydun?»

«Bilmiyordum.»

«Hâlâ da ister sanırım. Neredeyse Cizvit olacaktı, hem de Stonyhurst'ten. Annem perişan oldu. Yani ona engel olamazdı, ama dünyada istemiyordu. İnsanlar ne demezdi ki — en büyük oğlu; yani ben olsam neyse de. Ya zavallı babam... Zaten kilise başına yeterince dert olmuştu, bir de bu. Ortalık karmakarışık oldu — keşişler, monsenyörler evde fareler gibi koşuşuyor, Brideshead de suratını asıp oturuyor, Tanrı buyruğundan sözediyordu. Babam gittiğinde en çok o sarsılmıştı — annemden bile daha çok, inan. Sonunda onu Oxford'a gidip üç yil daha düşünmeye ikna ettiler. Şimdi karar vermeye çalışıyor. Aynı zamanda Subay olmayı, Avam Kamarasına gitmeyi ve evlenmeyi de düşünüyor. Ne istediğini kendisi de bilmiyor. Acaba Stonyhurst okuluna gitseydim, ben de böyle mi olurdum? Ben de gidecektim, ama yaşım gelmeden babam yurt dışına gitti, ilk yaptığı iş de, beni Eton'a göndertmek oldu.»

«Baban dinini bıraktı mı?»

«Bir bakıma öyle olması gerekti; annemle evlenince bu dine girmişti. Gidince de, hepimizle birlikte, dinini de ardında bıraktı, öyle gitti. Onunla tanışman gerek. Çok hoş bir adamdır.»

Sebastian o güne dek babasından ciddi olarak hiç sözetmemişti.

«Baban gidince hepiniz çok üzülmüş olmalısınız,» dedim.

«Cordelia dışında hepimiz üzüldük. O çok küçüktü. Ben de o zamanlar üzülmüştüm. Annem, en büyük üç kardeş olarak bizlere anlatmaya çalıştı, babamızdan nefret etmeyelim diye. Etmeyen de bir ben oldum. Sanırım annem ben de nefret edeyim isterdi. En çok beni severdi babam. Şimdi de onun yanında olacaktım, şu ayağımın yüzünden olamadım. Onu görmeye bir tek

ben giderim. Sen de gelsene. Hoşlanırsın ondan.»

Aşağıda, gösteri alanında megafonlu bir adam son sonuçları açıklıyordu; sesi bize çok uzaktan geliyordu.

«Görüyorsun ya, din açısından oldukça karışık bir aileyiz. Brideshead'le Cordelia, ikisi de koyu Katolik'tir; ağabeyim bu yüzden mutsuzdur, Cordelia'ysa keyfinden uçar; Julia'yla ben yarı dinsiziz; ben mutluyum, sanırım Julia değil; genellikle annemin bir aziz olduğuna, babamın da aforoz edildiğine inanılır — bana kalırsa, ben hangisinin mutlu olduğunu bilemem. Her neyse, hangi gözle bakarsan bak, mutluluğun bu işle pek ilgisi yok, oysa benim istediğim tek şey de bu... Keşke Katolik'leri biraz daha fazla sevebilseydim.»

«Onlar da görünürde tıpkı öbür insanlara benziyor.»

«Sevgili Charles, aslında hiç de benzemezler — özellikle bu ülkede, burada sayıları pek azdır. Bir klik oluşturduklarından değil — aslına bakarsan, çoğu zaman birbirlerinin gırtlağına sarılan, en az dört klik vardır — aslında dünyaya bakış açıları farklıdır; önem verdikleri şeyler başkalarınınkine benzemez. Bunu ellerinden geldiğince gizlemeye çalışırlar, ama gene de hep belli olur. Böyle olması da doğal. Ama anla işte, Julia ve benim gibi yarı dinsizler için durum çok zor.»

Bu ender ciddi söyleşimiz, bacaların ardından gelen çocuksu çığlıklarla kesildi: «Sebastian, Sebastian.»

Sebastian, bir battaniyeye uzanarak, «Eyvahlar olsun!» dedi. «Kız kardeşim Cordelia'ya benzer bu. Örtün hemen.»

«Neredesiniz?»

On on bir yaşlarında tombul bir çocuk göründü; ailenin özelliklerini belirgin biçimde taşıyordu, ama açık yürekli ve tombul bir sadelik içinde bu özellikler karmakarışık bir biçimde buluşmuştu; sırtında kalın, modası geçmiş, iki saç örgüsü sallanıyordu.

«Git buradan Cordelia. Giyinik değiliz.»

«Neden? Hiç ayıp değil haliniz. Burada olacağınızı tahmin ettim. Benim buralarda olduğumu bilmiyordunuz, değil mi? Ben Bridey'yle birlikte geldim, Francis Xavier'ye uğradım.» (Bana dönerek) «Domuzum yani. Sonra Albay Fender'le yemek yedik, daha sonra da gösteriye gittim. Francis Xavier özel ödül aldı. Pis Randal, uyuz bir hayvanla birinci geldi. Sevgili Sebastian, seni gördüğüme çok sevindim. Ayacığın nasıl?»

«Bay Ryder'a tanıştığına memnun olduğunu söyle.»

«Ah, özür dilerim. Tanıştığıma memnun oldum.» Ailenin çekiciliği bu gülücükte birikmişti. «Aşağıdakiler iyice kafayı buluyorlar, ben de uzaklaştım. Söylesene, çalışma odasını kim resimliyor? Av değneğini aramaya gidince gördüm.»

«Ama çok güzel. Doğru söyleyin, gerçekten siz mi yaptınız? Ne güzel becermişsiniz... Neden ikiniz de giyinip aşağıya inmiyorsunuz? Kimseler yok.»

«Bridey nasıl olsa jüriyi getirir.»

«Ama getirmeyecek. Getirmeyeceğini söylerken duydum. Bugün pek tatsız. Benim sizinle akşam yemeği yememi istemedi, ama ben ayarladım. Haydi gelin. Ben çocuk dairesinde olacağım, siz de insan içine çıkacak kılığa girince gelin.»

O akşam küçücük ciddi bir gruptuk. Bir tek Cordelia rahat ve keyifliydi, yemeğin, vaktin geç oluşunun, ağabeyleriyle birlikte bulunmanın tadını çıkarıyorduk. Brideshead Sebastian'dan ve benden üç yaş büyüktü, ama sanki başka bir kuşaktan gibiydi. Ailenin yüzü ve çizgileri onda da vardı, pek ender olan gülümseyişi de öbürlerininki kadar güzeldi; sesi de öbürlerinin sesi gibiydi, konuşması vakur ve çekingendi, kuzenim Jasper duysa kibirli ve yapmacık bulurdu, oysa Brideshead konuşunca, bu hali ona hem yakışıyordu, hem de doğal ve yapmacıksızdı.

Bana, «Burada konukluğunuzun büyük bölümünü

kaçırdığım için üzgünüm,» dedi. «Size iyi hizmet ediliyor mu? Umarım Sebastian şarap konusunu ele almıştır. Wilcox tek başına kaldı mı, biraz eli sıkıdır.»

«Bize çok cömert davrandı.»

«Buna sevindim. Şarap sever misiniz?»

«Çok.»

«Keşke ben de sevseydim. Başkalarıyla köprü kurmakta ne kadar yararlıdır... Magdalen'de birkaç kez kafayı bulmaya çalıştım, ama hiç hoşuma gitmedi. Bira ve viski daha da tatsız geliyor. Bugünkü gösteri gibi olaylar, sonunda bana işkence olur.»

Cordelia, «Ben şarap severim,» dedi.

«Kız kardeşim Cordelia'nın son karnesine göre, kendisi yalnızca okulun en kötü öğrencisi değil, en yaşlı rahibenin hatırladığı kadarıyla, gelmiş geçmiş en kötü öğrenciymiş.»

«Çünkü Enfant de Marie olmak istemedim de ondan. Başrahibe odamı daha derli toplu tutmazsam olamazmışım dedi, ben de, öyle olsun, olmayıveririm dedim ve sanmıyorum ki cimnastik pabuçlarımı dans pabuçlarımın sağma mı soluna mı koyduğum Meryem Anamızın umurunda olsun dedim. Başrahibe fena sinirlendi.»

«Meryem Anamız söz dinlensin ister.»

Sebastian, «Bridey, bu kadar dindar olma,» dedi. «Aramızda bir dinsiz var.»

«Bilinemezci,» dedim.

«Öyle mi? Sizin kolejde çok var mı? Magdalen'de bir hayli vardı.»

«Pek bilemem. Ben Oxford'a gitmeden çok önce buna inanmıştım.»

Brideshead, «Her yerde var,» dedi.

Din, gün boyu, kaçınılmaz konu oldu. Bir süre Tarım Gösterisinden sözettik. Sonra Brideshead, «Geçen hafta Londra'da Biskoposu gördüm. İnanmayacaksın ama, bizim kiliseyi kapatmak istiyor,» dedi.

Cordelia, «Yo, bunu yapamaz,» dedi.

Sebastian, «Annem izin vermez, bence,» dedi.

Brideshead, «Çok sapa,» dedi. «Melsteadli birçok aile buraya ulaşamıyor. Orada bir ayin merkezi kurmak istiyor.»

Sebastian, «Peki ya biz ne yapacağız?» dedi. «Kış sabahları aşağıya mı ineceğiz?»

Cordelia, «Kutsal Ayin burada yapılmalı,» dedi. «Olmadık zamanda gidip dinlemeye bayılırım; annem de öyle.»

Brideshead, «Ben de,» dedi. «Ama bir avuç insanız. Eski Katolikler gibi değiliz, malikânede herkes birden ayine gelirdi eskiden. Er geç kapatılacak, kimbilir, belki annemden sonra. Acaba şimdiden gitmesine razı olsak, daha iyi değil mi, sorun bu. Siz bir sanatçısınız, Ryder, siz estetik açısmdan ne dersiniz?»

Cordelia, gözleri dolu dolu, «Bence çok, ama çok güzel,» dedi.

«İyi Sanat mı?»

Ben bezgin bir biçimde, «Şey, ne demek istediğinizi tam anlayamadım,» dedim. «Bence kendi döneminin çok güzel bir örneği. Sanırım bundan seksen yıl sonra gerçekten hayranlık duyulacaktır.»

«Ama yirmi yıl önce güzel, seksen yıl sonra güzel de, şimdi güzel değil olamaz herhalde, değil mi?»

«Şey, belki şimdi de güzeldir. Demek istediğim, ben pek hoşlanmadım.»

«Peki ama, bir şeyin iyi ve güzel olmasıyla, ondan hoşlanmak ya da hoşlanmamak farklı değil mi?»

Sebastian, «Bridey, bu kadar da Cizvit olma,» dedi, ama aramızdaki görüş farkının sözde kalmadığını, aramızdaki derin ve aşılmaz farklılığı gösterdiğini biliyordum; iki taraf da birbirini anlayamıyordu, hiçbir zaman da anlayamayacaktı.

«Şarap için de az önce aynı farklılığı belirtmediniz mi?»

«Hayır. Şarabın bazan ulaştırdığı sonucu seviyorum ve iyi buluyorum — insandan insana anlayışın

gelişmesi. Ama bende bu sonuca ulaştırmıyor, ben de şarabı ne seviyorum ne de benim için iyi diye düşünüyorum.»

«Bridey, ne olursun kes artık.»

«Özür dilerim,» dedi Bridey. «Bu noktayı ilginç bulmuştum.»

Sebastian, «Ben iyi ki Eton'a gitmişim,» dedi.

Yemekten sonra Brideshead konuşmaya başladı: «Özür dilerim ama, yarım saat için Sebastian'ı sizden ayırmam gerekiyor. Yarın bütün gün dolu olacağım, gösteriden sonra da hemen gideceğim. Babamın imzalaması gereken bir yığın kâğıt var. Sebastian bunları ona götürmeli ve açıklamalı. Cordelia, senin de yatma vaktin geldi.»

Cordelia, «Önce sindirim gerek,» dedi. «Akşamları bu kadar mide doldurmaya alışık değilim. Ben de Charles'la konuşurum.»

Sebastian, «*'Charles'* mı?» dedi. «*'Charles'* ha? Senin 'Bay Ryder' demen gerekir, yavrum.»

«Haydi gel, Charles.»

Yalnız kaldığımızda sordu: «Sen gerçekten bilinemezci misin?»

«Ailen hep böyle hiç durmadan dinden mi sözeder?»

«Hiç durmadan değil. Yani, zaten doğal olarak, kendiliğinden ortaya çıkan bir konu, değil mi?»

«Öyle mi? Daha önce bana böyle bir şey hiç olmadı.»

«Öyleyse, belki gerçekten bilinemezcisin. Senin için dua ederim.»

«Ne kadar iyi ve naziksin.»

«Tesbihin tümünü sana ayıramam ama. Yalnızca bir onluk. Öyle uzun bir listem var ki. Sıraya koyarım, hepsine haftada bir kez bir onluk düşer.»

«Bana bu kadarı bile çok.»

«Ama, senden daha güç durumda olanlar da var listemde. Lloyd George, sonra Kayser ve Olive Banks.»

«O da kim?»

«Geçen dönemde manastırdan çıkartılmış. Nedenini pek bilmiyorum. Başrahibe yazdığı bir şeyi bulmuş. Bak, eğer bilinemezci olmasaydın, senden zenci bir manevi evlât edinmen için beş şilin isterdim.»

«Artık senin dinin konusunda beni hiçbir şey şaşırtamaz.»

«Bu, misyoner bir papazın geçen dönem başlattığı yepyeni bir şey. Afrika'da rahibelere beş şilin gönderiyorsun, onlar da bebeği vaftiz ederken senin adını veriyorlar. Benim şimdiden altı tane siyah Cordelia'm var. Ne hoş değil mi?»

Brideshead'le Sebastian döndüklerinde, Cordelia yatmaya gönderildi. Brideshead gene tartışmamıza döndü.

«Gerçekten de siz haklısınız,» dedi. «Sizce sanat bir araçtır, bir amaç değil. Bu düpedüz dinselliktir, ama buna inanan bir bilinemezci bulmak da ender bir şey doğrusu.»

«Cordelia benim için dua edeceğine söz verdi,» dedim.

Sebastian, «Domuzu için dokuz günlük dua adamış,» dedi.

«Bütün bunlar benim için gerçekten şaşırtıcı,» dedim.

Brideshead, «Artık iyice sapıttık,» dedi.

O gece Sebastian'ı ne kadar az tanıdığımı ve beni yaşammın öbür yanından neden hep ayrı tutmaya çabaladığını anlamaya başlamıştım. O, denizde, fırtınada tanıdığım bir dost gibiydi; artık onun limanına varmıştık.

Brideshead ve Cordelia gittiler; gösteri alanında çadırlar toplanmış, bayraklar kaldırılmıştı; basılmış, ezilmiş çimenler gene renklenmeye başlamıştı; rahat, gevşek başlayan ay, ansızın bitivermişti. Sebastian artık bastonsuz yürüyordu, geçirdiği kazayı unutmuştu

bile.

«Benimle Venedik'e gelsen iyi edersin,» dedi.

«Param yok.»

«Aklıma gelmişti. Oraya gidince babamdan geçiniriz. Benim yol paramı avukatlarım ödüyor — birinci mevki, yataklı. Bileti geri verirsek, ikimiz üçüncü mevkide gidebiliriz.»

Ve öyle de yaptık; önce Dunkirk'e denizden ve ucuza gittik, bütün gece bulutsuz bir göğün altında güvertede oturduk, kum tepelerinin üstünde boz rengi gün doğuşunu izledik, sonra tahta sıralarda oturarak Paris'e geçtik, oradan arabayla Lotti'ye, orada yıkandık, traş olduk, Foyot'da öğle yemeği yedik, orası da sıcaktı, yarı yarıya boştu, dükkânların arasında başıboş dolaştık, trenin saati gelene kadar bir kahvede saatlerce oturduk; sonra sıcak, tozlu bir akşam Gare de Lyon'a gittik, güneye giden ağır aksak trene bindik; ailelerini görmeye giden yoksulların ve tatilden dönen denizcilerin vagonunda, gene tahta sıralara oturarak yol aldık — Kuzey ülkelerinde yoksulların yaptığı yolculuk gibi, bir sürü küçük paketlerle ve yetkililere sabırlı bir biçimde boyun eğerek yol alıyorduk. Sıkıntılı uyuyorduk, tren sarsılarak ve durarak yol alıyordu, gece bir kez aktarma yaptık, sonra gene uyuduk ve bomboş bir vagonda uyandık, pencereden çam ormanları ve uzak dağların tepeleri geçiyordu. Sınırda yeni üniformalar, istasyon büfesinde kahve ve ekmek, çevremizde Güneylilere özgü incelik ve neşe dolu insanlar; sonra gene ovalar, çamlardan üzüm bağları ve zeytin ağaçlarına geçiş, Milano'da trenden trene aktarma; sarmısaklı sucuk, ekmek, tekerlekli masadan alınan bir sürahi Orvieto (birkaç frank dışında bütün paramızı Paris'te harcamıştık); güneş iyice yükselmiş, çevre sıcaktan parıldıyordu; tren köylülerle tıka basa doluydu, her istasyonda dolup dolup boşalıyorlardı, sıcak vagonda sarmısak kokusu iyice bastırmıştı. Sonunda akşam oldu ve biz Venedik'e vardık.

Ağırbaşlı, ciddi bir adam bizi karşıladı. «Babamın uşağı Pender.»

Pender, «Ben ekspres treni karşıladım,» dedi. «Lord hazretleri yanlışlıkla bu treni bildirdiğinizi düşündü. Bu tren Milano'dan geliyor.»

«Üçüncü mevkide geldik.»

Pender nezaketle, ama kıkır kıkır güldü. «Gondol burada. Ben bavullarla birlikte *vaporetto*'yla[1] arkanızdan gelirim. Lord Hazretleri Lido'ya gittiler. Sizden önce eve dönemeyeceğini düşündü — yani sizin Ekspresle geleceğinizi sandığımız için. Şimdi eve varmışlardır.»

Bizi beklemekte olan kayığa götürdü. Gondolcular yeşilli beyazlı üniformalar giymişlerdi, göğüslerinde gümüş birer plaket vardı; gülümsediler, eğilerek selâm verdiler.

«*Palazzo. Pronto.*»[2]

«*Si. signore Plender.*»[3]

Suda kayıp yola koyulduk.

«Buraya daha önce gelmiş miydin?»

«Hayır.»

«Ben bir kez gelmiştim — deniz yoluyla. Asıl böyle gelinmeli.»

«*Ecco ci siamo, signori.*»[4]

Saray söylendiğinden daha az gösterişliydi; Palladio stili dar bir cephesi, eski, aşınmış basamakları, kaba taşlardan yapılmış, karanlık, kemerli bir girişi vardı. Gemicilerden biri karaya atladı, bekçi kulübesine koştu, zili çaldı; öbürü tekneyi basamakların hizasında tutmak için başta duruyordu. Kapılar açıldı; oldukça zevksiz, çizgili ketenden yaz üniforması giymiş bir adam bizi merdivenlerden çıkardı, gölgeden ışığa ge-

1. *Vaporetto:* (İt.) Tekne.
2. (İt.) Acele saraya.
3. (İt.) Başüstüne Bay Plender.
4. (İt.) İşte geldik baylar.

çirdi; *piano nobile*[1] pırıl pırıl güneş altındaydı, Tintoretto ekolü frekslerle ışıldıyordu.

Bizim odalarımız, dik mermer merdivenlerle çıkılan üst kattaydı; öğleden sonra güneşine karşı kepenkleri kapalıydı; uşak pançurları açtı, büyük kanal gözlerimizin önündeydi, yataklarda cibinlik vardı.

«*Mostica*[2] şimdi yok.»

Her odada küçük, tombul bir masa, bulanık, yaldız çerçeveli bir ayna vardı, başka da eşya yoktu. Yer çıplak mermer döşeliydi.

Sebastian, «Biraz kasvetli, değil mi?» diye sordu.

«Kasvetli mi? Şuna bir bak.» Onu pencereye, aşağıdaki ve çevremizdeki eşsiz görkemli manzaraya bakmaya götürdüm.

«Yok, kasvetli denemez.»

Korkunç bir patlama sesiyle bitişik odaya koştuk. Bir bacanın içine yapılmışa benzeyen bir banyo bulduk. Damı yoktu; duvarları bir üst kattan gökyüzüne açılıyordu. Yıllanmış kazandan çıkan buharların ardında uşak neredeyse görünmüyordu. Dehşetli bir gaz kokusu duyuluyordu, incecik, soğuk bir su akıyordu.

«Olmayacak.»

«*Si, Si, subito, signori.*»[3]

Uşak merdiven başına koşup aşağıya haykırmaya başladı; daha tiz sesli bir kadın yanıtladı. Sebastian'la birlikte pencerelerimizin altındaki manzaraya döndük. Çok geçmeden tartışma sona erdi, bir kadın ve bir çocuk göründü, bize gülümsediler, uşağa söylendiler, Sebastian'ın masasının üstüne gümüş bir tas ve bir ibrik kaynar su koydular. Bu arada uşak bavullarımızı açıp giysilerimizi katlıyor, arada bir İtalyancaya kayarak, bize su kazanının çeşitli yararlarını anlatıyordu, sonunda başını bir yana eğip ansızın canlan-

1. (İt.) Soyluluk katı.
2. *Mastica.* (İt.) Sivrisinek.
3. (İt.) Evet, evet, hemen, baylar.

dı, «*Il marchese,*»[1] diyerek aşağıya koştu.

Sebastian, «Babamla karşılaşmadan önce saygın bir kılığa girsek iyi olur,» dedi. «Resmî giyinmeye gerek yok. Sanırım şu ara yalnız.»

Yaşlı Lord Marchmain'le tanışmak için sabırsızlanıyordum. Tanıştığım zaman da önce ne kadar doğal olduğuna şaştım, ama onu daha sık gördükçe, bu doğallığın incelenmesi gerektiğini düşündüm. Sanki kendinde Byronvari bir hava seziyor, bunu biçimsiz ve yersiz bularak belli etmemeye çabalıyordu. Büyük salonun balkonunda duruyordu, bizi karşılamak için döndüğünde yüzü gölgede kalmıştı. Yalnızca uzun boylu, dimdik bir adam görüyordum.

Sebastian, «Sevgili baba,» dedi, «ne kadar da genç duruyorsunuz!»

Lord Marchmain'i yanağımdan öptü, bense, yuvadan sonra babamı hiç öpmediğim için, biraz utangaç, arkasında duruyordum.

«Size Charles'ı tanıtayım. Babam ne kadar yakışıklı, değil mi Charles?»

Lord Marchmain elimi sıktı.

«Size trende kim yer ayırtmışsa,» dedi — sesi aynen Sebastian'ın sesiydi — «*bir bêtise*[2] yapmış. Öyle bir tren yok.»

«Biz o trenle geldik.»

«Olamaz. O saatte yalnızca Milano'dan gelen bir posta treni var. Ben Lido'daydım. Akşam erken saatte bir profesyonelle birlikte orada tenis oynuyorum artık. Günün çok sıcak olmayan tek zamanı. Umarım çocuklar, yukarıda rahat edersiniz. Bu ev tek bir kişinin rahat etmesi için düzenlenmiş, o da ben. Benim odam şu salonun büyüklüğünde, oldukça büyük bir de giyinme odam var. Öbür büyükçe odaya da Cara yerleşti.»

Metresinden böylesine rahatça ve açıkça sözetme-

---

1. (İt.) Marki.
2. *Bêtise:* (Fr.) Budalalık.

sine hayran olmuştum; daha sonra, bunun bir etki uğruna yapıldığını farkettim, beni etkilemek için.

«Nasıl, iyi mi?»

«Cara mı? İyi, umarım. Yarın dönecek. Brenta kanalında bir villada Amerikalı dostlarını görmeye gitti. Nerede yemek yiyelim? Luna'ya gidebiliriz, ama şu sıralarda İngilizler'le dolu. Evde yesek çok mu sıkılırsınız? Nasıl olsa Cara yarın akşam dışarıda yemek isteyecektir, üstelik bizim aşçı gerçekten harikulâdedir.»

Pencereden uzaklaşmış, al damasko kaplı duvarların önünde, güneş ışığının içinde duruyordu. Soylu bir yüzdü, kişinin kendine başat olduğunu gösteren bir yüz; görünürde, tam kendi istediği bir yüz; biraz bezgin, hafifçe alaylı, biraz da şehvetli. Olgunluk çağındaydı; babamdan yalnızca birkaç yaş küçük olduğunu düşünmek garipti.

Camekânlı balkonda, mermer bir masada yemek yedik; bu evde her şey ya mermer, ya kadife, ya da donuk, yaldızlı *gesso* idi. Lord Marchmain, «Burada vaktinizi nasıl geçirmeyi tasarlıyorsunuz? Denize girerek mi, yoksa çevreyi gezip görerek mi?» diye sordu.

«Biraz da gezerek herhalde,» dedim.

«Cara'nın hoşuna gidecek bu — Sebastian söylemiştir size, burada ev sahibeniz o. İkisini birden yapamazsınız. Bir kez Lido'ya gittiniz mi, bir daha yakanızı kurtaramazsınız — tavla oynarsınız, barda takılır kalırsınız, güneşten sersemlersiniz. Siz kiliselerden ayrılmayın.»

Sebastian, «Charles resim yapmaya meraklı,» dedi.

«Öyle mi?» Sesinde, babamda çok yakından tanıdığım, gizli bir bıkkınlık sezmiştim. «Öyle mi? Özellikle sevdiğiniz Venedikli bir ressam var mı?»

Garip bir coşkuyla, «Bellini,» dedim.

«Öyle mi- Hangisi?»

«Doğrusu iki tane olduğunu bilmiyordum.»

«Daha doğrusu, üç tanedir. Göreceksiniz, o büyük çağlarda, ressamlık bir aile uğraşıydı. Siz ayrıldığınız

da, İngiltere nasıldı?»

Sebastian, «Nefisti,» dedi.

«Öyle miydi? Gerçekten öyle miydi? İngiliz kırsal yörelerinden nefret etmek de benim bahsızlığımdır. Sanırım büyük sorumlulukların mirasına konmak ve bunlara tümden ilgisiz olmak utanç vericidir. Sosyalistlerin bayılacağı nitelikler var bende, üstelik kendi partime de yüzkarasıyım. Neyse, büyük oğlum bütün bunları yoluna koyacaktır, hiç kuşkum yok, eğer ona geçecek bir miras kalabilirse... Acaba neden İtalyan tatlıları hep çok beğenilir? Babamın zamanına kadar, Brideshead'de tatlı yapmak için hep İtalyan bir aşçı bulunurdu. Babam Avusturyalı bir aşçı tutmuştu, çok daha iyiydi. Sanırım şimdi manda kollu, geçkin bir İngiliz kadın vardır.»

Yemekten sonra sokak kapısından çıkıp evden ayrıldık, köprüler, alanlar ve dar sokaklardan oluşan bir ağa daldık, Florian'da kahve içtik, çan kulesinin dibinden geçip duran, ciddi, ağırbaşlı insanları gözledik. Lord Marchmain, «Venedik'teki kalabalığa hiçbir yerde rastlanmaz,» dedi. «Kent tıka basa Anarşist dolu, ama geçen akşam bir Amerikalı kadın burada, omuzları çıplak bir giysiyle oturmayı denedi, kadını sepetlediler, gözlerini dikip bakarak, sessizce; kadın kalkıp gidene kadar. Tıpkı döne döne gelen martılar gibiydiler. Bizim yurtdaşlarımız, töresel karşıtlıklarını belirtecekleri zaman, bunlar kadar vakur davranmazlar.»

Tam o sırada bir İngiliz grubu rıhtımdan gelip yanımızdaki masaya yerleşiyordu, birden merakla bize bakıp kafa kafaya aralarında konuştuktan sonra öbür uca gittiler. «Şu adamla karısını, politikanın içinde olduğum günlerden tanırım. Senin kilisenin ileri gelenlerindendir, Sebastian.»

O gece, yatmaya çıktığımız vakit, Sebastian, «Ne hoş adam, değil mi?» dedi.

Lord Marchmain'in sevgilisi ertesi gün geldi. Ben

on dokuzumdaydım ve kadınları hiç mi hiç tanımıyordum. Sokakta bir fahişe görsem, sanırım farketmezdim. Bu nedenle, zina işleyen bir çiftle aynı çatı altında bulunmama kayıtsız kalamazdım, ama bu ilgimi belli etmeyecek yaşa da gelmiştim. Böylece, Lord Marchmain'in metresi beni, kendisi hakkında pek çok çelişkili beklentilerle dolu olarak buldu, bu beklentilerin hepsi, kendisinin görünmesiyle birlikte, hiç değilse o an için yıkılmıştı. Toulouse-Lautrec'in odalıkları gibi şehvetli değildi; «çıtı pıtı bir şey» de değildi; orta yaşlı, bakımlı, iyi giyimli, görgülü bir kadındı, böylesini kalabalık toplantılarda pek çok görmüş, bazılarıyla da tanışmıştım. Toplumsal bir yara taşıdığını da görmedim. Geldiği gün öğle yemeğini Lido'da yedik, hemen hemen her masadan selâmlandı.

«Vittoria Corombona hepimizi birden cumartesi akşamı balosuna davet etti.»

Lord Marchmain, «Ne kadar da nazik. Bilirsin ben dans etmem,» dedi.

«Ama ya gençler? Görülecek bir şey — Corombona sarayı balo için ışıklarla donatılacak. Bundan sonra artık kaç tane böyle balo yapılır, bilinmez.»

«Gençler, canları ne isterse öyle yaparlar. Biz çağrıyı reddedelim.»

«Bayan Hacking Brunner'i de öğle yemeğine çağırdım. Çok hoş bir kızı var. Sebastian'la arkadaşı hoşlanacaktır ondan.»

«Sebastian'la arkadaşı, zengin kızlarından çok Bellini'yle ilgileniyor.»

Cara hemen saldırma yöntemini değiştirerek, «Ama ben de hep bunu isterdim,» dedi. «Buraya kaç kez geldim, sayısını şaşırdım artık, ama Alex beni bir kez bile San Marco'ya sokmadı. Biz de turist oluruz, nasıl?»

Biz de turist olduk. Cara, rehber olarak, tüm kapıların kendisine açık olduğu cüce bir Venedikli buldu; yanında bu adam, elinde rehber kitabı, o da bizim-

le geldi, bazan yorgun düşüyor ama caymıyordu, onca görkemin ortasında, düzgün, sıradan bir görüntü olarak dolaşıyordu.

Venedik'te geçirdiğimiz iki hafta çabuk ve tatlı geçti — belki biraz fazla tatlı geçti; iğnelenmeden, sokulmadan, balda yüzüyordum. Bazı günler, yaşam gondolların yanısıra sürüyordu, yan kanallara burnumuzu verirken, gemici yakınan, müzikli kuş ötüşü uyarısını haykırıyordu; bazı günler de güneş ışığında parıldayan köpüklerden bir göl üstünde, sürat teknesiyle sıçrıyorduk; o günlerden anılarımda, kumların üstünde kızgın güneş ışığıyla, serin, mermer eviçleri; yumuşacık taşları döven, resimli tavanlarda ışık kümelerinde yansıyan, her yeri kapsayan sular; Corombona sarayında, ancak Byron'un bilip görebildiği bir gece ve Chioggia güvertesinde *scampi* avlarken, küçük tekne yakamozlar arasında uyanır, burnunda fener sallanır, yosun, kum ve çırpınan balıklarla dolu ağ çekilirken yaşanan bir başka Byron gecesi; sabah serininde balkonda kavun ve *prosciutto* yiyişimiz; ve Harry' nin barında sıcak peynirli sandviç ve şampanyalı kokteyller kalmıştır.

Sebastian'ın Colleoni yontusuna bakıp, «Ne olursa olsun, ne senin ne de benim bir savaşa katılamayacağımızı düşünmek hazin,» deyişini unutamam.

Özellikle, konukluğumun sonuna doğru yaptığımız bir söyleşi aklımdan çıkmaz.

Sebastian babasıyla tenis oynamaya gitmişti, Cara da sonunda yorgun olduğunu kabul etmişti. İkindi vakti, Büyük Kanal'a karşı camekânlı balkonda oturmuştuk; Cara, elinde bir elişiyle kanapede, ben de aylak aylak bir koltukta oturuyorduk. İlk kez başbaşa kalmıştık.

«Sebastian'ı çok seviyorsun değil mi?»

«Elbette.»

«İngilizlerin ve Almanların bu duygusal dostluk-

larını bilirim. Latin değildir. Eğer çok uzamazsa, iyidir bu dostluklar.»

Öylesine sâkin ve sıradan bir konuşmaydı ki, yanılmam olası değildi, ama bir yanıt bulamadım. O da yanıt beklemiyor gibiydi, elişine devam etti, arada bir, yanındaki bir torbadan uygun bir iplik bulmak için ara veriyordu.

«Bu öyle tür bir sevgidir ki, ne olduğunu anlayamadan çocuklar kapılır buna. İngiltere'de erkeklik çağına erişmek üzereyken belirir, bence iyi bu. Bu tür sevgiyi, bir kıza duymaktansa, bir başka erkeğe duymak daha iyi. Alex bunu bir kıza karşı duymuştu, karısına karşı. Sence beni seviyor mu?»

«Cara, öyle sorular soruyorsunuz ki... Ben nereden bileyim? Bana kalırsa...»

«Sevmiyor. Hem de hiç, bir parçacık bile. Öyleyse, neden benimle birlikte? Söyleyeyim sana; çünkü ben onu Lady Marchmain'e karşı koruyorum. Ondan nefret ediyor, ne kadar nefret ediyor, bilemezsin. Onu çok sâkin, çok İngiliz buluyorsun, değil mi — oldukça Lord hazretleri, oldukça bıkkın bir soylu, tüm hırsları tükenmiş, yalnızca rahatını ve rahatsız edilmemeyi düşünüyor, güneşi izliyor ve hiçbir erkeğin kendi kendine yapamayacağı şeyi ona yapmamı istiyor. Bak dostum, o nefret püskürten bir yanardağ gibidir. Karısıyla aynı havayı bile soluyamaz. İngiltere'ye adımını atmaz, çünkü orası karısının ülkesidir; Sebastian'la bile pek mutlu olamaz, çünkü onun oğludur. Ama Sebastian da annesinden nefret ediyor.»

«Bence bu konuda yanılıyorsunuz.»

«Bunu sana açıklamış olmayabilir. Kendine bile açıklamış olmayabilir; onların içi nefret doludur — kendilerine karşı nefret. Alex ve ailesi... Neden gene Sosyeteye katılmıyor sanırsın?»

«Bence insanlar ona sırt çevirdiler diye.»

«Sevgili çocuk, daha çok gençsin. İnsanlar hiç

Alex gibi yakışıklı, zeki, varlıklı bir adama sırt çevirirler mi?»

Dünyada çevirmezler. Asıl onları başından savan kendisidir. Hâlâ da gelir, yaklaşırlar, ama küçümsenir ve alaya alınırlar. Bütün bunlar Lady Marchmain'in yüzündendir. Onun eline değmiş bir eli tutmaz. Konuklarımız olduğu zaman, onu şöyle düşünürken görürüm: 'Acaba bunlar Brideshead'den gelmiş olabilirler mi? Marchmain malikânesine mi gidecekler? Bana karımdan sözederler mi? Benimle, nefret ettiğim o kadın arasında bir bağlantı mıdır bunlar?' İnan, yürekten söylüyorum, gerçekten böyle düşünür. Çılgındır o. Peki, o kadın bu nefreti haketmek için ne yapmıştır? Hiçbir şey, yalnızca, henüz büyümemiş biri tarafından sevilmiş. Lady Marchmain'le hiç tanışmadım; onu yalnızca bir kez gördüm; ama bir adamla yaşamını paylaşırsan, onun sevdiği öbür kadını da tanırsın. Lady Marchmain'i çok iyi tanıyorum. Yanlış bir biçimde sevilmiş, iyi, sade bir kadın.»

«İnsanlar böyle büyük bir güçle nefret edince, kendi içlerinde bir şeyden nefret ediyorlar demektir. Alex, çocukluğunun tüm düşsel inançlarından nefret ediyor — masumluk, Tanrı, umut. Zavallı Lady Marchmain'in bunlara katlanması gerek. Bir kadında tüm sevgi yolları birden bulunamaz.»

«Bak, Alex bana düşkündür, ben de onu kendi saflığına karşı korurum. Rahatız.»

«Sebastian kendi çocukluğuna âşıktır. Bu onu mutsuz edecektir. Oyuncak ayısı, dadısı... üstelik tam on dokuz yaşında..»

Kanapede kıpırdadı, bir yandan öbür yana ağırlığını geçirdi, böylece geçen kayıklara bakabiliyordu ve sevecen, alaycı bir tavırla konuşmasını sürdürdü: «Gölgede oturup sevgiden sözetmek ne kadar güzel.» Sonra ansızın yeniden yeryüzüne dönercesine ekledi: «Sebastian çok içiyor.»

«Bence ikimiz de öyle.»

«Senden yana sakıncası yok. Sizi birlikte gözledim. Sebastian'ın içkisi başka. Biri onu durdurmazsa, bir gün ayyaş olacak. Böyle çok kişi tanıdım. Benimle tanıştığında Alex de ayyaştı; kanlarına işlemiş. Sebastian'ın içiş biçiminde bunu görüyorum. Sen öyle değilsin.»

Dönem başlamadan bir gün önce Londra'ya vardık. Charing Cross istasyonundan yola koyulduk, ben Sebastian'ı annesinin evinin avlusunda bıraktım; tatilin sonu anlamına bir iç çekişle, «İşte 'Marchmain'ler burada,» dedi. «Sana buyur demiyorum, çünkü sanırım ev ailemle tıka basa doludur. Oxford'da buluşuruz.» Parkı geçip kendi evime gittim.

Babam beni her zamanki belli belirsiz sıkıntısıyla karşıladı.

«Şimdi burada, şimdi bitmiş bakarsın,» dedi. «Seni pek az görebiliyorum. Belki de burada sıkılıyorsundur. Başka nasıl olabilir? İyi eğlendin mi?»

«Çok. Venedik'e gittim.»

«Evet. Evet. Gitmişsindir. Hava güzel miydi?»

Sessizce kitap okuduğu uzun bir akşamdan sonra, yatmaya giderken, durdu ve sordu: «Çok kaygılandığın arkadaşın vardı ya, öldü mü?»

«Hayır.»

«Çok şükür. Bana yazıp bildirmeliydin. Çok üzülmüştüm.»

5

«Yeni yıla güzde başlamak tam Oxford'a özgüdür,» dedim.

Yapraklar her yere, taşa, toprağa, çimene dökülüyor, kolej bahçelerinde şenlik ateşlerinin dumanı ırmağın ıslak buğusuna katılıp, boz rengi duvarlara yayılıyordu; kaldırım taşları kaygandı; alanın çevresinde, pencerelerde lâmbalar bir bir yanıyordu, altın ışıklar yaygın ve uzaktı; alacakaranlıkta, kemerlerin altında, yeni cüppelerle yeni kişiler dolaşıyor; bildik çanlar artık bir yılın anısını çalıyordu.

Güz havası ikimizi de sarmıştı; sanki haziranın çılgın taşkınlıkları şebboylarla birlikte ölmüştü; penceremdeki şebboy kokusu artık yerini alanın bir köşesinde kıvrılıp yatan ıslak yapraklara bırakmıştı.

Dönemin ilk pazar akşamıydı.

Sebastian, «Kendimi tam yüz yaşında hissediyorum,» dedi.

Bir gece önce, yani benden bir gün önce gelmişti, takside ayrıldığımızdan bu yana ilk kez buluşuyorduk.

«Bugün öğleden sonra Yönetmen Bell bana nutuk çekti. Buraya geldiğimden beri bu dört ediyor — gözetmenim, dekan yardımcısı, All Souls Kolejinden Bay Samgrass, şimdi de yönetmen Bell.»

«Kimmiş bu All Souls Kolejinden Bay Samgrass?»

«Annemin bir tanıdığı işte. Hepsi de geçen yıla çok kötü başladığımı, çok dikkat çektiğimi ve aklımı başıma toplamazsam kovulacağımı söylediler. İnsan

aklını başına toplamak için ne yapmalı? Sanırım Milletler Cemiyetine katılmalı, her hafta *Isis* dergisini okumalı, Cadena kahvesinde her sabah kahve içmeli, koca bir pipo içmeli ve hokey oynamalı, sonra Boar's Hill'e çaya gitmeli, Keble'de konuşma yapmalı, arkadaki sepete bir yığın defter doldurup bisiklete binmeli, akşamları kakao içmeli ve seks konusunu büyük ciddiyetle tartışmalı. Ah, Charles, geçen dönemden beri ne oldu? Kendimi çok yaşlı hissediyorum.»

«Ben orta yaşlı hissediyorum. Bu kesinlikle daha kötü. Sanırım burada eğlenebileceğimiz kadar eğlendik.»

Ocağın aydınlığında, karanlık çökene kadar sessizce oturduk.

«Anthony Blanche kovulmuş.»

«Neden?»

«Bana mektup göndermiş. Anlaşılan Münih'te bir apartman katı kiralamış — orada bir polisle ilişki kurmuş.»

«Özleyeceğim.»

«Ben de, sanırım, bir bakıma.»

Gene sustuk, ocağın aydınlığında öylesine suskun oturuyorduk ki, beni görmeye gelen biri bir an kapıda durdu, sonra odayı boş sanıp gitti.

Sebastian, «Yeni bir yıla böyle başlanmaz,» dedi, oysa o durgun, sıkıntılı ekim akşamı sanki soğuk, ıslak havasını ardından gelen haftalara üfürmüştü. O dönem ve o yıl boyunca Sebastian ve ben giderek daha çok gölgelere gömüldük, tıpkı önce misyonerlerden gizlenen, sonunda da unutulan inançsızlar gibi; oyuncak ayı Aloysius, ilgisiz, bakımsız, Sebastian'ın yatak odasında bir çekmecede duruyordu.

İkimizde de bir değişiklik olmuştu. İlk yılımızın kargaşasına sinen yeni bir şeyler keşfetme duyusunu yitirmiştik. Ben yerleşik olmaya başlamıştım.

Hiç beklemedik biçimde kuzenim Jasper'i özledim; Büyük Klasikler dalında onur diplomasını almıştı ve

artık Londra'da kamu görevlisi olarak ortalığı karıştırma amacındaydı; onu şaşırtmak için arıyordum; onun oturaklı, gövdeli varlığı olmayınca kolej sanki güvenilirliğini yitirmişti; artık üniversite yazın olduğu gibi başkaldırıya heveslendirmiyordu. Üstelik üniversiteye gözüm doymuş ve biraz da taşkınlıktan arınmış olarak dönmüştüm, biraz ağırdan almaya kararlıydım. Bir daha babamın alayına hedef olmayacaktım; onun alaycı baskısı, ayağımı yorganıma göre uzatmamanın budalalığını, her türlü azardan daha iyi anlatmıştı. Bu yıl yönetimden azar işitmeyecektim; tarih dersindeki başarım ve yazılı ödevlerden birinden iyi not almam sonucu gözetmenimle aram düzelmişti, bu ilişkiyi de, fazla çaba göstermeden sürdürebilmiştim.

Tarih Bölümüyle sudan bir ilişki sürdürdüm, haftada iki ödev yazdım ve arada bir derslere girdim. Ayrıca, ikinci yılıma Ruskin Sanat Okuluna katılarak başladım; on bir, on iki kişi kadardık — en azından yarısı kuzey Oxford kızlarıydı — Ashmolean Müzesinin eski Yunan ve Roma parçalarının kalıpları arasında haftada iki ya da üç kez toplanırdık; haftada iki kez de bir pastanenin üstünde küçük bir odada çıplak modellerin resimlerini yapardık; yöneticiler, o günlerin akşamlarında zamparalığa kaymamamız için büyük özen gösterirlerdi, Londra'dan o gün için getirtilen genç kadına da Üniversite çevresinde gece kalması yasaklanmıştı; kadının bir yanı, gaz sobasına bakan yanı, hâlâ hatırlarım, hep pembe olurdu, öbür yanıysa, tüyleri yolunmuş gibi benek benekti. Biz de, gaz lâmbalarının kokusunda taburelerimizde oturur, belli belirsiz bir Trilby hayaleti çizerdik. Benim çizdiklerim bir şeye benzemezdi; kendi odamda, şakadan, abartmalı desenler çizerdim, o dönemdeki arkadaşlarımdan bazılarının sakladığı birkaç resim de, beni utandırırcasına hâlâ arada bir ortaya çıkartılır.

Öğretmenimiz aşağı yukarı benim yaşımda bir adamdı, bize kendini savunur bir düşmanlıkla bakar-

dı, lacivert gömlek giyer, sarı kravat takar, kalın çerçeveli gözlük kullanırdı; biraz da bu uyarıdan olacak, kendi giyim biçimimi değiştirdim, sonunda kuzenim Jasper'in, kent dışına uygun bir giysi diye kabul edebileceği bir kılığa aşağı yukarı girmiş oldum. Böylece de, ciddi giyimim ve güzel uğraşlarımla, kolejimin saygın sayılabilecek bir öğrencisi oluvermiştim.

Sebastian'ın durumu başkaydı. Bir yıllık kargaşa onun içindeki bir boşluğu, gerçeklikten kaçma güdüsünü tamamlamıştı, kendini giderek kaptırdıkça, bir zamanlar özgürken, artık zaman zaman cansız, somurtkan oluyordu, benimle bile.

O dönem daha çok kendi kendimize kaldık, ikimiz de birbirimize öylesine bağlıydık ki, dost aramak için başka yana bakmamız gerekmiyordu. Kuzenim Jasper, ikinci yılda, birinci yılın dostlarını silkelemenin doğal olduğunu söylemişti, dediği gibi de oldu. Arkadaşlarımın çoğu Sebastian'ın aracılığıyla tanıdığım kişilerdi; birlikte hepsini silkeledik ve yeni dost edinmedik. Birdenbire de kesip atmadık. Önceleri, eskiden olduğu gibi, onları sık sık görüyorduk; davetlere gittik, ama kendimiz çok az davet verdik. Yeni gelen kızları etkilemek beni ilgilendirmiyordu, onlar da, Londra'daki benzer kızlar gibi Sosyeteye tanıtılıyorlardı; her davette yeni yüzler beliriyordu, eskiden yeni dostlar edinmek için dört gözle bekleyen ben, artık umursamıyordum; yaz güneşinde öylesine canlı duran, küçücük yakın dost grubumuz bile, artık sürekli bastıran sisin altında, yılboyunca her şeyi yumuşatan, bulandıran, ırmaktan yansıyan alacakaranlıkta solgun ve sessiz görünüyordu. Anthony Blanche giderken, kendisiyle birlikte bir şeyleri de alıp götürmüştü; bir kapıyı kilitlemiş, anahtarını zincirine asmıştı; aralarında hep yabancı kaldığı tüm dostları şimdi onu arıyorlardı.

Gönüllü gösteri bitmişti bence; emprezaryo kürk

paltosunu iliklemiş, ücretini almıştı, kumpanyanın hazin bayanları lidersiz kalmıştı; o olmayınca, replikleri unutmuş, lâflarını karıştırmışlardı; perdenin vaktinde açılması, kulisten fısıltılarını duymaları, orkestra yönetmenine dikilen zorba gözlerini görmeleri gerekiyordu; o olmayınca haftalık dergilerden fotoğrafçılar gelmiyor, iyi niyet ve keyif önceden hazırlanıp önlerine getirilemiyordu. Artık ortak bir iş yapmanın ötesinde onları bağlayan güçlü bir bağ kalmamıştı; artık altın danteller ve kadifeler katlanıp kaldırılmış, kostümcüye gönderilmiş, günlük tatsız giysiler gidenlerin yerini almıştı. Provalarda geçen birkaç mutlu saat, gösteride geçen birkaç güzelim dakika sürecinde nefis roller oynamışlardı; kendi atalarını, benzedikleri sanılan ünlü resimleri canlandırmışlardı; ama artık bitmişti, gündüzün gizsiz ışığında evlerine dönmeleri gerekiyordu; Londra'ya pek sık gelen kocalarına, kumarda kaybeden âşıklarına ve çok çabuk büyüyen çocuklarına dönüyorlardı.

Anthony Blanche'ın grubu dağıldı, hepsi teker teker uyuşuk, erginliğe henüz ulaşmış birer İngiliz genci oldular. Belki yaşamlarında daha sonraları şöyle diyeceklerdi: «Oxford'da tanıdığımız o garip çocuğu hatırlar mısınız — Anthony Blanche yani? Acaba nerelerdedir şimdi?» Hepsi de, içinden gelişigüzel seçilip çekildikleri sürüye dönüp giderek tek tek bireyler olarak daha güç tanınmaya başladılar. Bu değişiklik, onların gözünde bizim gözümüzde olduğu kadar belirgin değildi, onlar hâlâ arada bir bizim odalarda toplanırlardı; ama biz onları aramaz olduk. Tam tersine, daha alt düzeyden arkadaşlar edinmeye başlamıştık, akşamları, sık sık St. Ebb'de ve St. Clement'te küçük meyhanelere, eski pazar yeriyle kanal arasındaki sokaklara gidiyorduk, orada keyiflenebiliyorduk ve sanırım seviliyorduk. Gardener's Arms ve Nag's Head'de, tiyatroya yakın Druid's Head'de, Turf in Hell Passage'da iyice tanınıyorduk; ama bu sonuncu handa bizim gibi

öğrencilere, meyhane heveslisi gençlere rastlıyorduk — Sebastian'ı bir tür korku kaplamıştı, tıpkı bazan askerlerin kendi birliklerine karşı duyduğu korku gibi, bu yüzden öğrencilerin gelmesiyle pek çok akşamın tadı kaçar, Sebastian kadehini bitirmeden kalkar, suratını asıp koleje yollanırdı.

Lady Marchmain, Michaelmas dönemi başında bir haftalığına Oxford'a geldiğinde bizi işte böyle bulmuştu. Sebastian sâkindi, dostlar grubu tek kişiye inmişti: ben. Annesi beni Sebastian'ın dostu olarak kabul etti, kendi de dostluk kurmak istedi ve bunu yaparken de, bilmeden dostluğumuzun köküne darbe vurmuş oldu. Bana gösterdiği cömert nezakete karşılık ondan tek şikâyetim budur.

Oxford'da All Souls Kolejinden Bay Samgrass'ı görmeye gelmişti, bu adam artık yaşamımızda giderek büyüyen bir yer almaktaydı. Lady Marcmain, Mons ve Passchendaele arasında şehit düşen üç efsane kahramanından en büyüğü olan kardeşi Ned hakkında ve kendi dostları arasında dağıtılmak üzere bir kitap hazırlamakla uğraşıyordu; Ned ardında bir yığın kâğıt bırakmıştı — şiirler, mektuplar, konuşma metinleri, makaleler; belli sayıda kişiler okuyacak bile olsa, bunları elden geçirip düzene sokmak, içten bağlı bir kız kardeşin yargısının yetmeyeceği düzeyde dikkat ve sayısız karar gerektirecekti. Bunun farkına varınca, yabancı birinden yardım istemeye karar vermiş, Bay Samgrass da bu yardım için bulunup önerilmişti.

Genç bir tarih öğretmeniydi, kısa boylu, tombuldu, giyimi özenliydi, seyrek saçları irice kafasına yapışıktı, biçimli elleri, küçücük ayakları vardı, genel görünümü sık sık yıkanan bir adam izlenimini veriyordu. Davranışları candandı, konuşması garipliklerle doluydu. Sonradan onu yakından tanıdık.

Başkalarına işinde yardımcı olmak Bay Samgrass'ın özelliğiydi, ama kendisi de bir çok küçük modaya uygun kitap yazmıştı. Tanıt odalarının gedikli araştı-

rıcısıydı, ilginç ve gösterişli şeylerin kokusunu alırdı. Sebastian onu «Annemin bir tanıdığı» diye tanıtırken gerçeği tam yansıtmamıştı; adam, onu çekecek herhangi bir şeye sahip olan herkesin tanıdığıydı.

Bay Samgrass seçere uzmanı ve kral yanlısıydı; konumundan düşmüş soylulara bayılırdı ve taht varisi olduğunu ileri süren birçok kişinin gerçek içyüzlerini bilirdi; dindar değildi, ama Katolik dinini çoğu Katolikten daha iyi bilirdi; Vatikan'da dostları vardı, eğilimler ve atamalar konusunda uzun söyleşilere girebilir, hangi çağdaş kilise birimlerinin gözde olduğunu, hangilerine kötü gözle bakıldığını, hangi dinsel kuramlardan kuşku duyulduğunu, hangi Cizvit ya da Dominikan üyesinin, Büyük Perhizden sonraki vaazında kılpayı kendini kurtardığını ya da göze girdiğini anlatabilirdi; İnanç dışında her şeyi vardı, daha sonraları da Brideshead'in küçük kilisesine gidip, kutsama töreninde ailenin saygın üyeleri olan hanımefendilerin, başlarında siyah dantel başörtüleri, imanla boyun eğişlerini gözler oldu; soylu yaşamın unutulmuş, örtbas edilmiş yüzkaralarına bayılırdı, babalık iddialarında uzmandı; geçmişe bayıldığını söylerdi, oysa ben onun ilişki kurduğu, ölmüş ya da yaşayan görkemli kişilerin biraz uydurma olduğunu sanırdım; gerçek olan Bay Samgrass'tı, gerisi önemsiz bir gösteriydi. Tam bir Victoria dönemi turistiydi, kalıplı, yukarıdan bakan, her şeyin kendi keyfi için düzenlendiği bir kişi. Onun edebiyatçı yanının da garip bir bilmişliği vardı; duvarları tahta kaplı odasının bir yerinde bir diktafon bulunduğundan kuşkulanırdım hep.

Onu ilk tanıdığımda Lady Marchmain'in yanındaydı, o anda, Lady Marchmain bu hazır-aydın benzetisi kadar kendine ters düşen, ya da kendi zarafetine bu kadar karşıt bir başkasını bulamazdı diye düşünmüştüm. Lady Marchmain kimsenin yaşamına açık seçik girmezdi, ama o haftanın sonuna doğru, Sebastian biraz sıkıntılı, «Sen ve annem oldukça sıkı fıkısınız,» de-

yince, hızlı, ama görünmez aşamalarla bir dostluk yakınlığına itildiğimi farketmiştim, çünkü Lady Marchmain başka türlü hiçbir insan ilişkisine katlanamazdı. Gittiği zaman, Noel günü dışında, gelecek tüm tatilleri Brideshead'de geçirmeye söz vermiştim.

Bir iki hafta sonra, bir pazartesi sabahı, Sebastian'ın odasında, gözetmeniyle görüşmeden dönmesini bekliyordum, Julia içeriye girdi, ardmdan da, «Bay Mottram,» diye tanıştırdığı, kendisinin «Rex» dediği iriyarı bir adam geldi. Hafta sonunu geçirdikleri bir evden dönüyorlarmış diye açıkladılar. Rex Mottram ekose paltosunun içinde sıcacık ve güvenliydi; Julia kürklerinin içinde üşüyordu, biraz da çekingendi; doğru ocağa gitti, titreyerek ateşe eğildi.

Julia, «Sebastian bize öğle yemeği yedirir diye düşündük,» dedi. «Onu bulamadığımıza göre, Boy Mulcaster'i ararız, ama Sebastian'la daha iyi olur diye düşünmüştük, üstelik çok açız. Chasın'ların evinde hafta sonu boyunca açlıktan öldük.»

«Mulcaster'la Sebastian benimle birlikte yemek yiyecekler. Siz de gelin.»

Hiç nazlanmadan, benim dairemde, eskiden verdiğim türden son dâvetlerden birine katıldılar. Rex Mottram gösteriş yapmak için hayli çabaladı. Yakışıklı bir adamdı, koyu renk saçları, dar bir alnı, kalın kaşları vardı. Belirgin bir Kanada aksanıyla konuşuyordu. Kendisi hakkında bilinmesini istediği şeyler hemen anlaşılıyordu, paradan yana şansı açıktı, milletvekiliydi, kumar oynuyordu ve iyi bir adamdı; Gal Prensiyle sık sık golf oynuyordu, Max, F.E., Gertie, Lawrence, Augustus John ve Carpentier ile, daha doğrusu adı önemsenecek herkesle yakın dosttu. Üniversite konusunda şöyle diyordu: «Yok, hiç gitmedim. Üniversiteye gitmek, başkalarından üç yıl sonra hayata atılmak demektir.»

Kendi anlattığı kadarıyla yaşamı savaşta başla-

mış, önce Kanada ordusunda önemli bir nişan almış, sonra çok ünlü bir generalin emir subayı olmuş.

Tanıştığımız zaman otuzu aşkın olamazdı, ama Oxford'da bize çok yaşlı gelmişti. Julia'nın ona davranışı, yeryüzünde herkese karşı olduğu gibi hafifçe tepeden bakarak, ama sahip çıkarcasınaydı. Öğle yemeğinin ortasında adamı sigaralarını getirmesi için arabaya göndermiş, bir iki kez de, abartmalı konuştuğu için, «Unutmayın, sömürge halkındandır,» diyerek onun adına özür dilemiş, o da içten kahkahalarla karşılık vermişti.

Gittiğinde, Sebastian'a adamın kim olduğunu sordum.

«Julia'nın ahbaplarından biri işte,» dedi.

Bir hafta sonra telgrafla bizi ve Boy Mulcaster'i ertesi akşam «Julia'nın bir partisine» diye Londra'da akşam yemeğine çağırması bizi oldukça şaşırtmıştı.

Sebastian, «Sanırım gençten kimseleri tanımaz,» dedi. «Tüm dostları Kentin merkezinden ve Avam Kamarasından kurumuş muşmulalardır. Gidelim mi?»

Düşündük, Oxford'da yaşamımız artık öylesine durgun ve kendi kendimizeydi ki, gitmeye karar verdik.

«Boy'u neden çağırıyor?»

«Julia da ben de onu küçüklüğümüzden beri tanırız. Öğle yemeğinde senin evinde görünce yakın dost sanmıştır.»

Mulcaster'e bayılmıyorduk, ama kolejlerimizden gece için izin alıp Hardcastle'ın arabasında Londra yolunu tuttuğumuzda, üçümüz de keyifliydik.

Geceyi Marchmain Malikânesinde geçirecektik. Oraya giyinmeye gittik, giyinirken, üç kat yukarıdaki ve aşağının görkemine oranla hayli bakımsız olan odalarımızdan birbirimize gidip gelirken, bir şişe de şampanya içtik. Tam aşağıya inerken, Julia, hâlâ gündüz giysileri içinde, odasına çıkıyordu.

«Ben gecikeceğim,» dedi; «çocuklar siz Rex'in evi-

ne gidin. Ne iyi ettiniz de geldiniz.»

«Neymiş bu parti?»

«Benim de katıldığım, bir dernek yararına berbat bir balo var. Rex de bir akşam yemek daveti yapmakta direndi. İşte bu.»

Rex Mottram'ın evi, Marchmain köşküne yürünecek kadar yakındı.

«Julia gecikecek,» dedik, «daha giyiniyor.»

«Bu da bir saat demektir. Biraz şarap içsek.»

«Bayan Champion,» diye tanıştırdığı bir kadın, «Biz başlasak Julia daha memnun olur Rex,» dedi.

«Olsun, gene de biraz şarap içelim.»

Kadın ters ters, «Neden Jeroboam içiyoruz Rex?» diye sordu. «Her şeyi çok gösterişli seversin.»

Rex Mottram şişeyi eline alıp mantarı açarken, «Bizim için hiçbir şey fazla gösterişli sayılmaz,» dedi.

Julia'nın yaşıtı iki kız vardı; herkes balonun yönetimiyle ilgili görünüyordu. Mulcaster onları eskiden tanıyordu, onlar da pek sevdiklerini sanmıyorum ama, onu tanıyorlardı. Bayan Champion Rex'le konuşuyordu, Sebastian'la ben de her zamanki gibi başbaşa içiyorduk.

Neden sonra Julia geldi, hiç telâşlı değildi, çok zarifti, geciktiğine üzülmemişti. «Beklememesi gerekirdi,» dedi. «Kanadalı nezaketi bu.»

Rex Mottram çok rahat bir ev sahibiydi, yemeğin sonunda, Oxford'dan gelen bizler hayli sarhoştuk. Biz holde kızların aşağıya inmesini beklerken, Rex ve Bayan Champion bizden uzaklaşmıştı, hafif bir sesle, oldukça sinirli bir biçimde konuşuyorlardı, o sırada Mulcaster, «Baksanıza, şu feci danstan tüysek de Ma Mayfield'e gitsek nasıl olur?» dedi.

«Ma Mayfield de kim?»

«Bilirsiniz canım. Herkes Old Hundredth'daki Ma Mayfield'i tanır. Orada sürekli gördüğüm biri de var — Effie adında şeker bir şey. Effie benim Londra'da olup da onu görmeye gitmediğimi duyarsa kıyamet ko-

par. Hadi gelin de Ma Mayfield'de Effie'yle tanışın.»

Sebastian, «İyi ya, haydi gidelim de Ma Mayfield'de Effie'yle tanışalım,» dedi.

«Dostumuz Mottram'dan bir şişe şampanya daha götürelim, sonra bu salak balodan tüyüp Old Hundredth'a gidelim. Ne dersiniz?»

Balodan çıkıp gitmek güç olmadı; Rex Mottram'ın topladığı kızların orada pek çok dostu vardı, bir iki danstan sonra, masamız dolmaya başladı; Rex Mottram şarap üstüne şarap ısmarlıyordu; çok geçmeden üçümüz birden kendimizi kaldırımda bulduk.

«Dediğin yer nerede biliyor musun?»

«Bilmez olur muyum? Sink Sokağı yüz numara.»

«O neredeymiş?»

«Leicester Alanından sapınca. Arabayı alsak iyi olur.»

«Neden?»

«Böyle durumlarda insanın kendi arabası olması iyidir.»

Bunun doğruluğunu tartışmadık, yanılgımız da bu oldu. Otomobil, dans ettiğimiz otelden yüz metre kadar ötede, Marchmain malikânesinin ön avlusundaydı. Arabayı Mulcaster kullandı ve biraz dolaştıktan sonra bizi sağ salim Sink Sokağına getirdi. Karanlık bir eşiğin bir yanında üniformalı bir kapıcı, öbür yanında da duvarın tuğlalarmda serinlemek için alnını duvara dayamış smokinli, orta yaşlı bir adam bize yolu gösterdiler.

Orta yaşlı adam, «Uzak durun, zehirlenirsiniz,» dedi.

Kapıcı, «Üye misiniz?» diye sordu.

Mulcaster, «Adım Mulcaster. Vikont Mulcaster,» dedi.

Kapıcı, «İyi ya, içeriye gir de bir dene,» dedi.

Orta yaşlı adam, «Soyulur, zehirlenir, mikrop kapar ve soyulursunuz,» dedi.

Karanlık kapının altından ışık sızıyordu.

Gece giysili, iriyarı bir kadın, «Üye misiniz?» diye sordu.

Mulcaster, «Bu iyi işte,» dedi. «Beni artık tanımış olmanız gerekir.»

Kadın pek ilgilenmeden, «Tamam yavrum,» dedi. «Adam başı on şilin.»

«Olmadı ama. Daha önce hiç para ödememiştim.»

«Olabilir, yavrum. Bu gece tıka basa doluyuz, onun için adam başına on şilin. Senden sonra gelen olursa, bir teklik ödeyecek. Şansınız varmış.»

«Bayan Mayfield'le konuşsam.»

«Bayan Mayfield benim. Adam başı on şilin.»

«Ah, Ma, bu giysilerle seni tanımadım. Beni tanıdın değil mi? Bay Mulcaster.»

«Tanıdık evlât. On şilin adam başına.»

Ödedik, bizimle iç kapı arasında duran adam yol verdi. İçerisi sıcaktı, kalabalıktı, o sıralarda Old Hundredth çok tutmuştu. Küçük bir masa bulduk, bir şişe ısmarladık; garson şişeyi açmadan önce parasını aldı.

Mulcaster, «Effie nerede bu gece?» diye sordu.

«Effie de kim?»

«Effie, buradaki kızlardan biri. Esmer güzeli olan.»

«Burada bir sürü kız çalışır. Kimi esmerdir, kimi sarışın. Bazılarına güzel de denir. Adlarını öğrenecek vaktim yok benim.»

Mulcaster, «Ben gidip arayayım,» dedi.

O gidince, iki kız bizim masanın yanında durup merakla bize baktı. Biri öbürüne, «Boşver, gidelim,» dedi, «değmez. O biçim bunlar.»

Çok geçmeden Mulcaster koltukları kabararak, yanında Effie'yle döndü, kimse ısmarlamadan garson hemen kıza bir tabak jambonlu yumurta getirdi.

«Bütün akşam ağzıma lokma koymamıştım,» dedi. «Burada ağız tadıyla yenecek tek şey, kahvaltıdır; insanın burada dolanadolana içi eziliyor.»

Garson, «Altı şilin daha,» dedi.

Açlığını giderince Effie ağzını silip bize baktı.

Bana, «Seni daha önce görmüştüm, değil mi?» diye sordu.

«Ne yazık ki hayır.»

Mulcaster'e, «Ama seni gördüm değil mi?» dedi.

«Eh, umarım gördün. Eylülde geçirdiğimiz o güzel akşamı unutmadın ya?»

«Yo, hiç unutur muyum? Sen muhafız alayındaki çocuksun, hani ayak parmağını kesen.»

«Şimdi şakayı bırak Effie.»

«Yo, bu başka bir geceydi, öyle ya. Buldum — sen Bunty'yle birlikte gelmiştin, hani polis baskını olmuştu da, biz çöp tenekelerinin olduğu yere saklanmıştık.»

«Effie'cik bana takılmaya bayılıyor, değil mi Effie? Çok uzun süre aramadım da ondan kızdın, öyle mi?»

«Sen ne dersen de, ben seni daha önce gördüm.»

«Bırak şakayı.»

«Şaka yapmıyordum canım. İnan. Dans eder misin?»

«Şu anda değil.»

«Oh, çok şükür. Ayaklarım feci acıyor bu gece.»

Çok geçmeden ikisi derin bir söyleşiye daldılar. Sebastian arkasına dayandı, bana, «Şu çifti yanımıza çağıracağım,» dedi.

Daha önce bizimle ilgilenir gibi olan iki başıboş kadın gene çevremizde dolanmaya başlamışlardı. Sebastian gülümsedi, selâmlamak için ayağa kalktı; çok geçmeden onlar da iştahla yemek yiyorlardı. Birinin yüzü kurukafayı, öbürününkü de hasta bir çocuğu andırıyordu. Kurukafa anlaşılan bana düşmüştü. «Hep birlikte şöyle bir şenlensek, ne dersiniz,» dedi, «altımız birden benim eve gitsek?»

Sebastian, «Ne iyi olur,» dedi.

«İçeri girdiğinizde sizi o biçim sanmıştık.»

«Çok genciz de ondan olacak.»

Kurukafa kıkır kıkır güldü. «Şakadan anlıyorsun,»

dedi. Hasta çocuk suratlı, «Çok şekersin, gerçekten,» dedi. «Bayan Mayfield'e dışarı çıktığımızı söyleyeyim.»

Sokağa çıktığımızda henüz erkendi, geceyarısını biraz geçiyordu. Kapıcı bizi taksiye bindirmeye çalıştı. «Ben arabanıza bakarım efendim, ben olsam araba kullanmazdım efendim, gerçekten kullanmazdım.»

Ama Sebastian dinlemeyip direksiyona geçti, iki kadın da yolu göstermek için, kucak kucağa yanına oturdular. Effie, Mulcaster ve ben arkaya oturduk. Sanırım yolda giderken biraz da bağırıp çağırdık.

Çok uzağa gidemedik. Shaftesbury Caddesine dönmüş, Piccadilly'ye gidiyorduk, az kalsın bir taksiye bindirecektik.

Effie, «Ne yapıyorsun canım, dikkatli sürsene. Hepimizi öldürmek mi istiyorsun?» dedi.

Sebastian, «Adamın dikkatsizliğinden,» dedi.

Kurukafa, «Öyle kullanırsan tehlikeli olur,» dedi. «Üstelik yolun öbür yanından gitmemiz gerek.»

Sebastian anında karşıya geçerek, «Doğru söyledin,» diye yanıtladı.

«Dur burada. Ben yürüsem daha iyi.»

«Durayım mı? Hemen.»

Frene bastı, birdenbire yolun ortasında, enlemesine durduk. İki polis adımlarını sıklaştırıp bize doğru geldi.

Effie, «Bırakın çıkayım şuradan,» diyerek sıçradı, koştu gitti.

Bizler yakalandık.

Sebastian, «Sayın bay polis, trafiğe engel olmuşsam özür dilerim,» dedi, «ama bayan inmek için durmamı istedi ısrarla. Direniyordu. Gördüğünüz gibi, acelesi vardı. Sinirleri bozulmuştu da.»

Kurukafa, «Durun ben konuşayım onunla,» dedi. «Bir iyilik ediver bize, yakışıklım; senden başka kimseler bir şey görmedi. Çocuklarda bir kötülük yok. Şimdi onları bir taksiye bindirir, sessiz sakin evlerine gönderirim.»

Polisler dikkatle bize baktılar, kendi kararlarını kendileri vermek istiyorlardı. Mulcaster burnunu sokmasaydı her şey yolunda gidecekti. «Baksana bana kardeşim,» dedi. «Bir şey görmene gerek yok. Az önce Ma Mayfield'den çıktık. Gözlerini kapalı tutman için iyi para veriyordur sana. Şimdi bize de gözlerini kapa bakalım, pişman olmazsın,» dedi.

Bu sözler polisin kuşkularını çözümlemeye yetti. Çok geçmeden hücredeydik.

Oraya nasıl gittik, nasıl içeriye alındık, pek hatırlamıyorum. Sanırım Mulcaster şiddetle karşı koymuş, ceplerimiz boşaltılınca da gardiyanları hırsızlıkla suçlamıştı. Sonra hücreye atıldık, açıkça hatırladığım ilk şey, fayans duvarlar ve kalın camla kaplı, çok yüksekte asılı bir lâmba, bir sıra, bir de benim tarafımda kilidi olmayan bir kapıydı. Bir yerlerde, solumda, Sebastian ve Mulcaster kıyameti koparıyorlardı. Karakola giderken Sebastian düzgün yürüyebiliyordu ve oldukça sakindi; ama şimdi hapsedilince, çıldırmış gibiydi, kapıyı yumrukluyor ve haykırıyordu: «Canınız cehenneme, ben sarhoş değilim. Açın şu kapıyı. Doktoru görmeliyim. Sarhoş değilim dedim size.» Öte yandan da Mulcaster bağırıyordu: «Bakın, bunun cezasını çekeceksiniz! Büyük bir yanlış yapıyorsunuz, inanın bana. İçişleri Bakanına telefon edin. Avukatlarımı gönderin. Duruşmaya çıkacağım, burada tutamazsınız beni.»

Serserilerin, yankesicilerin uyumaya çalıştığı başka hücrelerden öfkeli homurtular yükseliyordu: «Kes sesini be!» «Kafa şişirmesen olmaz mı?» ... «Burası cezaevi mi, tımarhane mi?» Devriye gezen polis, parmaklıkların arasından onlara öğüt veriyordu: «Ayılmazsanız, geceyi burada geçirirsiniz.»

Can sıkıntısıyla sıranın üstüne oturup biraz uyukladım. Çok geçmeden patırtı kesildi; Sebastian sesleniyordu: «Charles, sen de burada mısın?»

«Buradayım.»

«Pis iş bu yahu.»

«Kefil filân bulamaz mıyız?»

Mulcaster uyuyordu anlaşılan.

«Sana söyleyeyim kim işe yarar — Rex Mottram. Burası tam çalım atacağı yer.»

Onunla bağlantı kurmakta biraz güçlük çektik. Ben zile bastıktan yarım saat sonra görevli polis gelebildi. Sonunda, biraz kuşkuyla, balonun yapıldığı otele telefonla haber vermeyi kabul etti. Uzun bir bekleyişten sonra, tutukevinin kapıları açıldı.

Karakolun toz ve dezenfektan karışımı ekşi kokusunun arasından, Havana purosunun tatlı, yoğun dumanı süzüldü — iki Havana purosu, çünkü görevli komiser de içiyordu.

Rex nezaret odasında gerçekten de bir güç ve varsıllık simgesi, daha doğrusu güldürüsü gibi duruyordu; kürk astarlı, geniş astragan yakalı bir palto ve ipek bir şapka giymişti. Polisler saygılı ve yardıma hazırdı.

«Görevimizi yapmak zorundaydık,» dediler. «Bu genç bayları kendi güvenlikleri için gözaltına aldık.»

Mulcaster kusacak gibiydi, kendisine avukatıyla görüşme hakkı ve yurttaşlık hakları tanınmadığı yolunda karmakarışık bir şeyler anlatıyordu. Rex, «En iyisi bırak da ben konuşayım,» dedi.

Ben artık ayılmıştım, Rex işimizi halledene kadar hayranlıkla gözledim ve dinledim. Tutuklama zabıtlarını inceledi, bizi tutuklayan polislerle tatlı tatlı konuştu; büyük bir incelikle rüşvet kapısını araladı, ama olayın çok uzun sürüp çok yayıldığını anlayınca kapıyı usulca kapattı; ertesi sabah saat onda bizi yargıç karşısına çıkarmaya söz verdi, sonra bizi alıp çıktı. Arabası kapıdaydı.

«Durumu bu gece görüşmenin bir yararı yok. Gece nerede kalacaksınız?»

Sebastian, «Bizde,» dedi.

«Bende kalsanız daha iyi olur. Size bu gece bir yer

ayarlarım. Her şeyi bana bırakın.»

Becerikliliğinden çok keyiflendiği belliydi.

Ertesi sabah gösteri daha da etkileyiciydi. Yabancı bir odada yatmanın ürküntüsü ve şaşkınlığıyla uyandım, ayılmamın ilk saniyelerinde bir gece öncenin anıları önce bir kâbus gibi, ardından da gerçek olarak canlandı. Rex'in uşağı bir bavulu açıyordu. Benim kıpırdadığımı görünce musluğa gidip bir şişeden bir şey boşalttı. «Marchmain köşkünden eşyalarınız geldi,» dedi. «Bay Mottram bunu Heppell'den aldırdı.»

İlâcı içtim, iyi geldi.

Trumper'dan bir adam da bizi traş etmeye gelmişti.

Rex kahvaltıda bize katıldı. «Mahkemeye eli yüzü düzgün çıkmak iyi olur,» dedi. «Neyse ki üçünüzün de kılığı yerinde.»

Kahvaltıdan sonra avukat geldi, Rex durumu özetledi.

«Sebastian'ın başı dertte,» dedi. «Sarhoş araba kullanmaktan âltı aya kadar yiyebilir. Ne yazık ki Grigg'in karşısına çıkacaksınız. Böyle dâvâlarda çok serttir. Bu sabah olacaklara gelince, Sebastian'a savunmasını hazırlaması için bir hafta süre tanınmasını isteyeceğim. Siz suçunuzu kabul edeceksiniz, pişman olduğunuzu söyleyeceksiniz, beş şilin cezanızı ödeyeceksiniz. Akşam gazetelerini idare etmeye çalışacağım. *Star* gazetesi güçlük çıkarabilir.»

«Önemli olan Old Hundredth'ın sözünü etmemektir. Neyse ki kadınlar ayıktı, suçlanmadılar, ama tanık olarak adları alınmış. Polis kanıtlarını çürütürsek onlar çağrılırlar. Ama buna kesinlikle yol açmamamız gerek, onun için polislerin anlattıklarını sineye çekeceğiz ve genç bir adamın geleceğinin çocukça bir yanılgıdan ötürü tehlikeye atılmaması için yargıcın acımasına sığınacağız. Etkileyecektir sanırım. Bir öğretmenin de sağlam kişiliğiniz olduğuna tanık gösterilmesi gerekecek. Julia'nın anlattığına göre Samgrass

adında söz dinler biri varmış. Sizin anlatacaklarınız basit, Oxford'dan çok saygın bir balo için geldiniz, içkiye alışık değilsiniz, biraz fazla kaçırdınız, sonra eve giderken yolu şaşırdınız.»

«Ondan sonra da Oxford'da yönetimle işi düzeltmemiz gerekecek.»

Mulcaster, «Onlara avukatımı aramalarını söylemiştim,» dedi. «Ama aramadılar. Haksızlık ettiler, bu neden yanlarına bırakılacakmış?»

«Çok rica ederim, tartışmaya yol açma. Suçluyum de ve cezanı öde. Anlaşıldı mı?»

Mulcaster söylendi, ama karşı çıkmadı.

Duruşmada her şey Rex'in dediği gibi oldu. Saat on buçukta Bow Sokağma çıkmıştık, Mulcaster ve ben özgürdük, Sebastian bir hafta sonra duruşmaya çıkacaktı. Mulcaster şikâyetinden söz etmemişti; ikimiz de bir güzel öğüt dinledik, beşer şilin ceza, on beş şilin de masraf karşılığı olarak ödedik. Artık Mulcaster'dan sıkılmaya başlamıştık, Londra'da başka işleri olduğunu söyleyince sevindik. Avukat acele gitti, Sebastian'la ben yalnız ve sıkıntılı kalakaldık.

«Annem duyacak herhalde bunu,» dedi. «Of be! Of be! Of be! Çok soğuk. Eve dönmek istemiyorum. Gidecek bir yerim yok. Haydi, usulca Oxford'a dönelim, bekleyelim onlar bizim başımızı ağrıtsın.»

Karakolun gedikli serserileri merdivenlerden inip çıkıyor, gidip geliyorlardı; biz hâlâ kararsız, rüzgârlı köşe başında bekliyorduk.

«Neden Julia'yı aramıyorsun?»

«Belki yurt dışına giderim.»

«Sebastian, bak canım, çok çok biraz azar işitir, birkaç sterlin de ceza yersin.»

«Doğru, ama ya onca sıkıntı — annem, Bridey, bütün aile, öğretmenler. Hapse girsem daha iyi. Ama usulca yurt dışına çıkarsam beni geri getiremezler değil mi? Artlarında polis olanlar böyle yapmıyorlar mı? Biliyorum, annem bütün acıyı kendisi yüklenir pozla-

rına girecektir gene.»

«Gel, Julia'ya telefon edelim, bizimle bir yerde buluşsun, oturup konuşalım.»

Berkley Alanında Gunter'de buluştuk. O zamanın pek çok kadını gibi Julia da gözlerine kadar inen, elmas bir ok saplı, yeşil bir şapka giymişti, koltuğunun altında küçük bir köpek, kürküne gömülmüştü. Bizi olağanüstü bir ilgiyle karşıladı.

«Ne kadar da yamanmışsınız canım; pek de yaraşmış yani. Ben sarhoş olduğum tek gecenin ertesi günü, akşama kadar felç olmuştum. Keşke beni de alsaydınız. Balo tam bir felâketti, üstelik hep Old Hundredth'a gitmeye can atardım. Kimse de götürmez beni. Çok mu harika?»

«Demek bunu da biliyorsun?»

«Bu sabah Rex telefon etti ve her şeyi anlattı. Kızlar nasıl şeylerdi?»

Sebastian, «Şehvet düşkünüsün,» dedi.

«Benimki kurukafaya benziyordu.»

«Benimki de veremliye.»

«Şu işe bak!» Kadınlarla gezmiş olmamız nedeniyle Julia'nın gözünde saygınlık kazandığımız belliydi; ona göre, ilginç olan o kadınlardı.

«Annem biliyor mu?»

«Kurukafayla veremliden haberi yok. İçeri atıldığınızı biliyor. Ben söyledim. Çok hoş karşıladı doğrusu. Bilirsin, Ned Dayım ne yapsa kusursuzdur, o da bir ara Lloyd George'un toplantılarından birine bir ayı götürdüğü için içeriye alınmış, onun için annem olan biteni çok rahat karşıladı. İkinizi de yemeğe çağırıyor.»

«Daha neler!»

«Tek sorun gazetelerle aile. Senin de feci bir ailen var mı, Charles?»

«Bir tek babam var. O da dünyada duymaz olanları.»

«Bizimki bir felâket. Annemin başı da onlarla derde girecek ya. Şimdi mektuplar yazarlar, geçmiş olsu-

na gelirler, ama kafalarının gerisinde de, yarısı şöyle dırlanıp durur: 'İşte çocuğu Katolik olarak yetiştirirsen böyle olur.' Öbür yarısı da: 'Stonyhurst Katolik okulu yerine Eton'a gönderirsen işte böyle olur.' Zavallı annem bir türlü durumu doğrultamaz.»

Lady Marchmain'le öğle yemeği yedik. Keyifle ve pek karışmayarak olayı kabullendi. Tek yakınması şuydu: «Neden gidip Bay Mottram'ın evinde kaldınız, anlayamıyorum. Gelip önce bana anlatabilirdiniz.»

«Bütün aileye nasıl açıklayacağım? Benim onlar kadar üzülmediğimi görünce çok şaşıracaklardır. Görümcem Fanny Rosscommon'ı bilir misiniz? Çocuklarımı kötü yetiştirdiğimi söyleyip dururdu. Galiba haklıydı.»

Oradan ayrıldığımızda, «Doğrusu çok anlayışlı ve nazikti. Neden bu kadar kaygılandın?» diye sordum.

Sebastian dertli, «Anlatamam,» dedi.

Bir hafta sonra Sebastian duruşmaya çıktığında on sterlin cezaya çarptırıldı. Gazeteler olayı bir güzel abarttılar, biri şöyle alaylı bir başlık atmıştı: «*Marki oğluna içki yaramadı*». Yargıç, polis dikkatli olduğu için daha ciddi bir cezaya çarptırılmadığını söyledi... «Şansınız varmış da, büyük bir kaza yapmanın sorumluluğu altına girmediniz...» Bay Samgrass Sebastian'ın kusursuz bir kişiliği olduğu ve Üniversitedeki parlak geleceğinin tehlikeye girdiği yolunda tanıklık yaptı. Gazeteler bunu da kaçırmadılar. «*Örnek Öğrencinin Geleceği Tehlikede.*» Yargıç, Bay Samgrass'ın tanıklığı olmasaydı, ibret olsun diye ceza verebileceğini söyledi, yasalar, ister Oxford öğrencisi, ister kenar mahalle çocuğu olsun, eşit uygulanırdı; üstelik iyi aile çocuklarının suçları daha da ayıplanmalıydı...

Bay Samgrass'ın değeri yalnızca Bow Sokağında geçerli değildi. Mottram'ın Londra'da gösterdiği beceri ve kıvraklığı o da Oxford'da gösterdi. Kolej yöneticileriyle, disiplin görevlileriyle, Rektör yardımcısıyla gö

rüştü; Bay Bell'i Christ Church Kolejinin Dekanıyla görüşmeye zorladı; Lady Marchmain'i Rektörle görüştürdü; sonunda, bütün bunların sonucu olarak dönemin sonuna kadar sokağa çıkmamız yasaklandı. Nedense Hardcastle'ın şoför ehliyeti geri alındı ve olay böylece kapandı. Bu işte gördüğümüz en büyük ceza, Rex Mottram ve Bay Samgrass'la içli dışlı olmamızdı, ama Rex'in yaşamı Londra'da politika ve üst düzey mali işler arasmda geçiyordu, Bay Samgram'ın yaşamı bizim Oxford yaşamımıza yakın olduğundan, asıl bizi bunaltan da Samgram oldu.

O dönemin sonuna dek ardımızı bırakmadı. «Sokağa çıkma yasağı konduğundan, akşamlarımızı birlikte geçiremiyorduk, saat dokuzdan sonra yalnızdık ve Bay Samgrass'ın insafına kalmıştık. Akşam oldu mu, ya birimize, ya öbürüne uğrardı. Bizim «küçük kaçamağımız»dan, sanki o da hapse girmiş ve bizimle bir bağlantısı varmış gibi sözederdi... Bir gün dış kapılar kapandıktan sonra kolejden kaçmıştım, Bay Samgrass da beni Sebastian'm odasında bulmuştu, bunu da aramızda bir bağ oluşturmak için kullandı. Onun için, Noel'den sonra Brideshead'e gittiğimde, «Goblenli Salon» denen odada, ocağın başında, tek başına, sanki beni bekler gibi oturmuş bulunca hiç de şaşırmadım.

«Bakın, buraya bir başıma sahip çıkmış gibiyim,» dedi, gerçekten de odaya, çevresinde asılı donuk renkli av manzaralarına, ocağın iki yanındaki kadın heykeli biçimindeki taş sütunlara ve ev sahibi gibi kalkıp elimi sıkarken de bana sahip gibiydi: «Bu sabah,» diye devam etti, «Marchmain av köpekleriyle bahçede tanıştık — nefis bir şeydi — genç dostlarımızın hepsi tilki avına çıktı, Sebastian bile, üstelik, inanmayacaksınız ama, pembe ceketiyle son derecede şıktı. Brideshead şık olmaktan çok gösterişliydi; Sir Walter Strickland-Venables adında çok hoş, buralı bir adamla birlikte ava çıktı. Keşke onlar da şu sıkıcı goblen örtülerde resmedilseydi — biraz keyif katarlardı.»

«Ev sahibemiz evde kaldı; bir de, pek fazla Maritain ve çok az Hegel okumuş bir Dominikan, hastalıktan yeni kalkmış biri; elbette Sir Adrian Porson ve iki oldukça ters Macar kuzen — onlarla Almanca ve Fransızca konuşmaya çalıştım, ama her iki dilde de konuşmadılar. Şimdi hepsi bir komşuyu ziyarete gittiler arabayla. Ben de ocak başında eşsiz bir Charlus'la hoş bir gün geçiriyorum. Geldiğinize göre, ben de zili çalıp çay isteme cesaretini bulurum. Sizi bu dost toplantısına nasıl hazırlamalıyım? Ne yazık ki yarın dağılıyorlar. Lady Julia yılbaşını başka bir yerde geçirmek için yarın ayrılıyor, *beau-monde*[1] da onunla birlikte gidiyor demektir. Evdeki o güzelim insanları arayacağım, özellikle Celia adında biri; bizim o küçük serüvendeki dostumuz Bay Mulcaster'ın kız kardeşi, inanılmayacak kadar da ona benzemiyor. Konuşurken tıpkı bir kuş gibi, konuyu iyice gagalıyor, bence çok hoş, bir de okul müdürü gibi giyiniyor, bence çok çapkın bir görünüm. Onu çok arayacağım, çünkü ben yarın gitmiyorum. Yarın ciddiyetle ev sahibemizin kitabı üzerinde çalışacağım — inanın dönemin mücevherlerini barındıran bir define hazinesi diyebiliriz, katışıksız 1914.»

Çay geldi, çok geçmeden de Sebastian döndü; kısa sürede avı kaçırmış ve kendini eve atmış; öbürleri de çok geçmeden geldiler, günün bitiminde arabayla getirilmişlerdi. Brideshead yoktu; köpeklere bakması gerekiyormuş, Cordelia da onunla birlikte gitmiş. Öbürleri salonu doldurdular ve çok geçmeden sahanda yumurta ve peksimet yemeye başladılar. Biraz sonra da Lady Marchmain ve konukları döndüler, akşam yemeği için giyinmek üzere yukarıya çıkmadan önce Lady Marchmain, «Tesbih çekmek için kiliseye kim geliyor?» diye sordu. Sebastian ve Julia hemen banyo yapmaları gerektiğini söylediler. Lady Marchmain ve papazıyla birlikte Bay Samgrass gittiler.

---

1. *Beau-monde:* (Fr.) Kibarlar sınıfı.

Banyoda Sebastian, «Keşke Bay Samgrass gitse buradan,» dedi. «Ona minnet duymaktan usandım.»

Ondan sonraki iki hafta boyunca Bay Samgrass'tan duyulan sıkıntı evde sözü edilmeyen bir giz halini aldı: Bay Samgrass'ın yanındayken Sir Adrian Porson'un güzel, yaşlı gözleri uzak ufuklar arar, dudakları da klasik bir karamsarlıkla gerilirdi. Yalnızca Macar kuzenler bu öğretmeni, saygın ve üst düzeyde bir uşak sandıkları için varlığından pek sıkılmıyorlardı.

Bay Samgrass, Sir Adrian Porson, Macarlar, papaz, Brideshead, Sebastian ve Cordelia, Noel dâvetinden arda kalanlardı.

Din evde başattı; yalnız ibadette değil — günlük ayinler, tesbihle okunan dualar gece gündüz küçük kilisede sürüyordu — tüm ilişkiler ve yaşantıda din vardı. Lady Marchmain, «Charles'ı da Katolik yapmalıyız,» diyordu, orada kaldığın sürece birlikte pek çok söyleşi yaptık; her konuşmamızda, büyük bir incelikle söyleşilerimizi kutsal bir alana çekiyordu. Bu söyleşilerden ilkinden sonra Sebastian, «Annem seninle o 'küçük konuşmaları'ndan birini yaptı mı?» diye sormuştu. «Hep yapar. Keşke yapmasa canım!»

Küçük bir konuşmaya çağrılmazdınız, ya da bilinçli olarak itilmezdiniz; içtenlikle konuşmak istediği zaman, eğer mevsim yazsa, göllerin kıyısında, gözden ırak bir yolda ya da duvarla çevrili gül bahçesinin bir köşesinde, kışsa birinci kattaki oturma odasında kendinizi onunla başbaşa bulurdunuz.

Bu oda onundu; kendine ayırmış, ona göre değiştirmişti, odaya girince insan kendini başka bir evde sanırdı. Tavanı alçaltmıştı, her odayı süsleyen gösterişli korniş de gözden yitmişti; brokar kaplı duvarlar çizgili, açık maviydi ve sevdiği konularda pek çok küçük suluboya resimle bezeliydi; hava taze çiçek kokuları ve küf kokularından oluşan bir karışımla tatlanmıştı, yumuşak deri kaplı, bolca okunmuş şiir ve din

kitapları küçük gül ağacından bir kitaplığı dolduruyordu; şöminenin üstü sevdiği eşyalarıyla süslüydü — fildişinden bir Meryem Ana, alçıdan bir hazreti Yusuf, üç asker ağabeyinin ölümlerinden sonra yapılmış minyatürleri. O pırıl pırıl ağustos ayında Sebastian'la birlikte Brideshead'de yalnız kaldığımızda, annesinin odasının kapısını bile açmamıştık.

Odanın anısıyla, konuşmalarımızdan gelişigüzel parçalar da canlanıverdi. Şöyle dediğini hatırlıyorum: «Küçüklüğümde oldukça yoksulduk, ama gene de dünyanın çoğundan daha varsıldık, evlenince de çok varlıklı oldum. Bu canımı sıkıyordu, başkalarının hiçbir şeyi yokken benim onca güzel şeylerimin olması bana yanlış geliyordu. Şimdi anlıyorum, yoksulların hakkına göz dikerek varsıllar günah işleyebilir. Yoksullar hep Tanrı'nın ve azizlerin gözde kulları olmuştur, ama kanımca Tanrı'nın en güzel lütuflarından biri, varsıllık dahil, yaşamın tümünü kutsamış olmasıdır. İnançsız Roma'da varlık kesinlikle kötüydü; ama artık değil.»

Deve ve iğne deliğinden sözettim, hemen sevinçle ayağa kalktı ve konuya girdi.

«Devenin iğne deliğinden geçmesi kuşkusuz beklenemez, ama kutsal kitap zaten bir beklenmeyen şeyler katalogudur. Bir öküzle bir eşeğin beşiğin başında ibadet etmesi beklenemez. Hayvanlar, azizlerin yaşamında çok garip şeyler yaparlar. Bütün bunlar, dinin şiirinin, Alis-Harikalar-Diyarında masalının bir parçasıdır.»

Oysa, sevimliliği ve çekiciliği kadar dindarlığı da beni etkilememişti ya da ikisinden de aynı ölçüde etkilenmiştim. O sırada gözüm Sebastian'dan başkasını görmüyordu, onun da daha o zaman bir tehlikenin tehdidinde olduğunu seziyordum, ama henüz bu tehlikenin ne denli büyük olduğunu bilmiyordum. Çaresizlik içinde tek dileği, kimsenin ona karışmamasıydı. Kendi iç dünyasının mavi sularında ve salınan palmi-

yeleri arasında küçük bir ada sâkini gibi mutlu ve zararsızdı; ancak koca gemi mercan kamışlarının ötesine demir atmca, kotra gölde kumsala yanaşınca ve çizme izi görmemiş bayırda tüccarın, esnafın, yöneticinin, misyonerin ve turistin ağır adımları sürüyünce — işte o zaman kabilenin eski silâhlarını gömüldüğü yerden çıkarmak ve tepelerde davulları çalmak gerekebilirdi ya da daha kolayı, güneşin aydınlattığı kapıdan dönüp boyaların işlediği yetersiz tanrıların boşuna sardığı duvarların arasında, karanlıkta bir başına kalmak, yüreğinin acısını içki şişeleriyle örtmek yoluna gidilirdi.

Sebastian kendi vicdanını ve her türlü insan sevgisi savlarını da bu yabanlardan saydığı için Arcadia' daki günleri sayılıydı. Çünkü bana sâkin, duru görünen o günlerde Sebastian korkuya kapılmıştı. Onun uyanık ve kuşkulu hallerini çok iyi bilirdim, tıpkı avcıların uzaktan gelen sesini duyup ansızın başını diken bir geyik gibiydi o zamanlar; ailesini ya da inancını düşündüğünde bezginliğe büründüğünü görmüştüm, oysa şimdi benim de bir kuşku verdiğimi görüyordum. Sevmekten geri kalmıyordu, ama bu sevgi neşesini yitirmişti, çünkü ben artık onun yapayalnızlığının bir parçası değildim. Ailesiyle yakınlığım ilerledikçe, ben de onun uzaklaşmak istediği dünyanın bir parçası olmuştum; ben de onu tutsak eden bağlardan biriydim. Annesi de, tüm küçük söyleşilerimizde, beni bu role sokmak istiyordu. Hiçbir şey açık seçik söylenmemişti. Yalnızca, pek ender anlarda, geleceğin neler getireceğinden hayal meyal kuşkulanıyordum.

Görünürde tek düşmanımız Bay Samgrass'dı. Brideshead'de Sebastian'la birlikte on beş gün kendi yaşamımızı kendimizce sürdürdük. Ağabeyi sporla ve malikânenin yönetimiyle uğraşıyordu; Bay Samgrass kitaplıkta Lady Marchmain'in vaktinin çoğunu alıyordu. Onları ancak akşamları görüyorduk; o koca çatının altında nice bağımsız yaşama yer vardı.

İki hafta sonra Sebastian, «Bay Samgrass'a daha fazla dayanamayacağım. Londra'ya gidelim,» dedi, bize gittik, bizim evi kendi evine yeğler oldu. Babam ondan hoşlanmıştı. «Arkadaşın çok hoş. Sık sık çağır onu,» dedi.

Oxford'a dönünce de, soğuk havada büzülüp sıkışan eski yaşamımızı canlandırdık. Bir dönem önce Sebastian'ı saran hüzün, yerini bana bile yönelen asık suratlı bir keyifsizliğe bıraktı. Yüreğinin bir yerinden yaralıydı, neresinden bilemiyor, yardım edemediğim için ondan yana dertleniyordum.

Artık ancak sarhoş olunca neşeleniyordu, sarhoş olunca da «Bay Samgrass'ı alaya alma» tutkusuna saplanıyordu. Uydurma bir şarkı yazmıştı, nakaratı söyleydi: «Zırzop Samgrass-Samgrass Zırzop», şarkıyı St. Mary Kilisesi çanına uydurarak söylerdi, üstelik, haftada bir, adamın penceresinin altında serenat gibi yinelerdi. Bay Samgrass odasına özel bir telefon bağlanan tek öğretmen olma onuruna ulaşmıştı. Sebastian kafayı buldu mu telefonu açar, bu şarkıcığı söylerdi. Bay Samgrass, bütün bunları iyi yürekle karşılar, karşılaştığımız zaman dalkavuklar gibi, ama her başkaldırıyla Sebastian'ın üzerindeki gücünün arttığı inancıyla, sırıtırdı.

İşte o dönemde Sebastian'ın benden çok başka biçimde sarhoş olduğunu anlamaya başlamıştım. Ben de sık sık sarhoş oluyordum, ama keyiflenirdim ve o anın keyfini daha da uzatmak isterdim; Sebastian'ın içmesi bir kaçıştı. Birlikte büyüdükçe, aklımızı başımıza topladıkça, ben daha az, o daha çok içmeye başladık. Bazan, ben kendi kolejime döndüğüm zaman, o geç saatlere kadar oturup kafa çekerdi. Öylesine sıra sıra felâketler öylesine hızla ve öylesine beklenmedik bir şiddetle başına geliyordu ki, dostumun gerçekten başının derde girdiğini tam ne zaman farkettim, söylemesi güç. Paskalya tatilinde artık iyice anlamıştım.

Julia, «Zavallı Sebastian. İçinde kimyasal bir şey var,» derdi.

Bu da o günün modası bir sözdü, kimbilir halk arasında bilim dalında ne türlü yanlış bir kavramdan kaynaklanıyordu. İki insan arasındaki aşırı nefret ya da sevgi, «Aralarında kimyasal bir şey var,» diye yorumlanırdı. Eskiden yazgıya nasıl inanılırsa, bu da o inancın çağdaş bir oluşumuydu. Dostumda kimyasal bir şey olduğunu sanmıyordum.

Brideshead'de Paskalya şöleni acı bir dönemdi, küçük ama unutulmaz, tatsız bir olayla sona erdi. Sebastian annesinin evinde yemekten önce iyice sarhoş oluyordu, böylece de hüzünlü tarihçesinde yeni bir aşamanın başlangıcını, sonunda kendini çökerten, ailesinden kaçış sürecinin yeni bir aşamasını sergiliyordu.

Günün sonunda, kalabalık Paskalya konukları Brideshead'den ayrılıyordu. Paskalya konukları deniyordu, oysa gerçekte Paskalya haftasının salı günü toplantı başlamıştı, çünkü Flyte'lar hep birlikte bir önceki perşembeden Paskalya gününe kadar hep birlikte bir manastırın konuk-evine çekilmişlerdi. Sebastian bu yıl gitmeyeceğini söylemiş, ama son anda boyun eğmiş ve eve, onu bir türlü çekip çıkaramadığım derin bir hüzün içinde dönmüştü.

Bir haftadır çok kötü içiyordu — nasıl içtiğini bir tek ben biliyordum — üstelik, eski alışkanlığının tersine, sinirli sinirli, gizlice içiyordu. Paskalya şenliği süresince kitaplıkta her zaman bir içki tepsisi bulunurdu, Sebastian, bana bile bir şey demeden gün boyunca, olmadık saatlerde gidip içerdi. Ev gün boyunca genellikle boştu. Ben camekânlı avluya bakan küçük bahçe-üstü odasında yeni bir duvar resmi yapıyordum. Sebastian üşüttüğünden yakınıp evde kalıyor, kaldığı sürece de hiçbir zaman tam ayık olmuyordu; sesini çıkarmayarak gözden kaçmayı beceriyordu. Arada bir merakla bakanlar oluyordu, ama konukların çoğu de-

ğişikliği sezecek kadar onu tanımıyordu, kendi ailesi ne gelince, her biri kendi özel konuklarıyla ilgiliydi.

Ben yakınınca, «Bu insanları görmeye dayanamıyorum,» diyordu, ama gerçekte konuklar gidip de kendi ailesiyle başbaşa kalınca, işte o zaman çöktü.

Kokteyl tepsisi oturma odasına hep saat altıda getirilirdi; kendi içkimizi kendimiz hazırlardık, giyinmek için odalarımıza gittiğimiz zaman da şişeler kaldırılır, akşam yemeğinden önce gene kokteyl getirilir, bu kez garsonlar içkiyi dolaştırırdı.

Çay saatinden sonra Sebastian ortadan kayboldu; gün kararmıştı, ben de bir saat daha Cordelia'yla Çin dominosu oynadım. Saat altıda, Sebastian döndüğü zaman, oturma odasmda yalnızdım; çok iyi tanıdığım biçimde kaşlarını çatmıştı, konuştuğu zaman da sesindeki içkili pesliği sezmiştim.

«Kokteyli daha getirmediler mi?» Zili çalmak için ipi beceriksizce çekti.

«Neredeydin?» dedim.

«Dadımın yanındaydım.»

«İnanamıyorum. Bir yerde içiyordun.»

«Odamda kitap okuyordum. Nezlem bugün daha berbat.»

Tepsi gelince bir bardağa cin ve vermut doldurdu, elinde bardakla odadan çıktı. Ardından yukarıya çıktım, yatak odasının kapısını yüzüme kapattı ve anahtarı çevirdi.

Oturma odasına dertli ve korku dolu döndüm.

Aile toplanmıştı. Lady Marchmain, «Sebastian nerelerde?» diye sordu.

«Yatmaya gitti. Nezlesi artmış.»

«Eyvah, umarım zatürree olmaz. Birkaç kez ateşi varmış gibi geldi bana. İstediği bir şey var mı?»

«Yok, rahatsız edilmemesini istedi ısrarla.»

Brideshead'le görüşsem mi diye düşündüm, ama asık, cam gibi donuk suratı güvence vermekten çok uzaktı. Yukarıya giyinmeye çıkarken, ben de Julia'ya

söyledim.

«Sebastian sarhoş.»

«Olamaz. Kokteyl içmeye bile gelmedi.»

«Bütün gün öğleden sonra odasında içiyordu.»

«Ne kadar da tuhaf! Ne usandırıcı çocuk canım! Yemeğe gelebilecek mi?»

«Hayır.»

«Öyleyse onunla sen uğraş. Beni ilgilendirmez. Sık sık yapar mı bunu?»

«Son zamanlarda ,evet.»

«Ay, ne can sıkıcı.»

Sebastian'ın kapısını yokladım, kilitliydi; uyuyordur diye umutlandım, ama banyo yapıp döndüğümde onu odamda, şöminenin karşısındaki koltukta buldum: yemeğe oturmak üzere giyinmişti, her şey tamamdı da pabuçları yoktu, kravatı çarpıktı, saçları diken dikendi; yüzü al aldı, gözleri biraz kayıyordu. Konuşması güç anlaşılıyordu.

«Charles, dediklerin doğru. Dadımla değil. Burada viski çekiyordum. Kitaplıkta yok, gittiler. Konuklar gitti artık, bir tek annem var. Çok sarhoşum. En iyisi tepside buraya bir şey getirsinler. Annemle yemem.»

«Git yat,» dedim. «Soğukalgınlığın arttı derim.»

«Çok arttı.»

Odası benimkinin yanındaydı, götürdüm, yatırmaya çalıştım, ama tuvalet masasının başına oturdu, aynada kısık gözlerle kendine bakıyor, papyonunu yeniden bağlamaya çabalıyordu. Şöminenin yanındaki yazı masasında yarı boş bir sürahi viski duruyordu. Görmez umuduyla aldım, ama hemen aynadan döndü, «Bırak onu,» dedi.

«Eşeklik etmesene, Sebastian. Yeter içtiğin.»

«Sana da ne oldu be? Sen burada olsa olsa bir konuksun — benim konuğum. Kendi evimde dilediğim gibi içerim.»

O anda benimle boğuşabilirdi.

Sürahiyi yerine bırakarak, «Öyle olsun,» dedim,

«Ama lütfen ortalarda görünme.»

«Sen kendi işine baksana. Sen buraya benim dostum olarak geldin, şimdi annem adına casusluk yapıyorsun, biliyorum. Haydi, şimdi git de söyle ona, kendi dostlarımı bundan böyle ben seçerim, o da kendi casuslarını seçsin.»

Onu orada bıraktım ve aşağıya, yemeğe indim.

«Sebastian'ı görmeye gittim,» dedim. «Soğukalgınlığı çok artmış. Yattı, bir şey istemediğini söyledi.»

Lady Marchmain, «Zavallı Sebastian,» dedi. «Bir bardak sıcak viski iyi gelir. Ben gidip bir bakayım.»

Julia yerinden kalkarak, «Yok, anne, gitme, ben bakarım,» dedi.

Konukların ardından, ona bir armağan olmak üzere bizlerle yemek yemesine izin verildiğinden Cordelia da o akşam yemekte bizimleydi. «Ben giderim,» dedi. Kimse engel olamadan kapıdan çıkıp gitti.

Birkaç dakika sonra Cordelia döndü, kaygılı görünüyordu. «Yok, bir şey istemiyor anlaşılan,» dedi.

«Peki, nasıl?»

«Bilemeyeceğim, ama bana kalırsa, çok sarhoş.»

«Cordelia!»

Çocuk birden gülmeye başladı. Gazetelerin yazdıklarını yineliyordu: «'Marki Oğluna İçki Yaramadı', 'Örnek Öğrencinin Geleceği Tehlikede'.»

Lady Marchmain, «Charles, doğru mu bu?» diye sordu.

«Evet.»

Daha sonra yemeğin hazır olduğu bildirildi, yemek salonuna geçtik, orada konuya dönülmedi.

Brideshead'le yalnız kaldığımızda, «Sebastian sarhoş mu demiştiniz?» diye sordu.

«Evet.»

«Ne kadar garip bir zaman seçmiş. Engel olamadınız mı?»

«Hayır.»

«Hayır. Sanırım olamazdınız. Bir keresinde babamı

sarhoş görmüştüm, bu odada. O sıralarda on yaşımda ya vardım, ya yoktum. Sarhoş olmayı kafasına koyana engel olamazsınız. Annem de babama engel olamazdı, bilir miydiniz?»

Garip, duyarsız haliyle konuşuyordu. Bu aileyi ne kadar yakından tanırsam, o kadar yadırgıyorum onları diye düşündüm. «Bu akşam bize okusun diye anneme rica edeceğim.»

Ailede gerginlik olduğu zaman, Lady Marchmain' den yüksek sesle okumasının istendiğini daha sonra öğrendim. Güzel bir sesi, hoş bir anlatım biçimi vardı. O gece *Akıllı Rahip Brown* kitabından bir bölüm okudu. Julia manikür malzemesiyle dolu bir taburenin başında oturmuş dikkatle tırnaklarını cilâlıyordu; Cordelia Julia'nın Pekin köpeğini kucağına almıştı; Brideshead pasyans açıyordu. Ben de hiçbir şey yapmadan oturmuş, onların oluşturduğu bu zarif grubu inceliyor ve yukarıda yatan dostuma kan ağlıyordum.

Oysa o gecenin dehşeti daha sona ermemişti.

Aile yalnız başına kalınca, bazan Lady Marchmain yatmadan önce küçük kiliseye uğrardı. Tam kitabını kapatmış, oraya gitmeyi önerirken kapı açıldı ve Sebastian göründü. Son gördüğüm gibi giyinmişti, ama yüzü al al değil, ölü yüzü gibi bembeyazdı.

«Özür dilemeye geldim,» dedi.

Lady Marchmain, «Sebastian, yavrum, haydi odana git,» dedi. «Bunu sabah konuşuruz.»

«Sizden değil. Charles'dan özür dilemeye geldim. Çok kaba davrandım, üstelik benim konuğum. Benim konuğum, tek dostum ve ben ona kaba davrandım.»

Buz gibi olduk. Onu odasına götürdüm; ailesi duaya gitti. Yukarı çıktığımızda sürahinin boş olduğunu gördüm. «Artık yatsan iyi olur,» dedim.

Sebastian ağlamaya başladı. «Neden bana karşı onları tutuyorsun? Onlarla tanışmana göz yumarsam, böyle olacağını biliyordum. Neden beni gözetliyorsun, casusluk yapıyorsun?»

Aradan yirmi yıl geçmiş olsa da, hatırlamaya katlanamadığım daha pek çok şey söyledi Sonunda uyuttum, kendim de dertli dertli yatmaya gittim.

Ertesi sabah, evdekiler daha uykudayken, çok erkenden odama geldi; perdeleri açtı, gürültüden uyandım, baktım giyinmiş kuşanmış, sırtı bana dönük sigara içiyor, pencereden dışarıya bakıyor, filiz veren ağaç tepelerinde kuşlar öterken, çiy altında uzanan gün doğuşu gölgelerini izliyordu. Konuştuğumda döndü, yüzünde bir gece öncenin çilesi yoktu, taptazeydi, ama küskün bir çocuğun yüzü gibi keyifsizdi.

«Eh, nasılsın?» dedim.

«Oldukça garip. Belki hâlâ biraz sarhoşum. Aşağıya ahırların oraya indim, belki bir araba bulabilirim diye, ama her yer kilitli. Gidiyoruz.»

Başucumdaki şişeden su içti, sigarasını pencereden fırlattı, yaşlı bir adamın elleri gibi titreyen elleriyle bir sigara daha yaktı.

«Nereye gidiyorsun?»

«Bilmiyorum. Londra'ya herhalde. Sizde kalabilir miyim?»

«Elbette.»

«Giyin öyleyse. Bavullarımızı trenle gönderirler.»

«Öylece çekip gidemeyiz.»

«Kalamayız da.»

Pencerenin pervazına oturdu, benden öteye, pencereden dışarıya bakıyordu. Biraz sonra, «Bacalardan birinden duman çıkıyor. Ahırları açmış olmalılar. Haydi gel,» dedi.

«Ben gidemem,» dedim «Annene veda etmeliyim.»

«Tatlı köpek.»

«İyi ama, ben kaçmaktan hoşlanmam.»

«Benim de umurumda değil. Ben kaçacağım, elimden geldiğince uzağa ve elimden geldiğince çabuk. Sen annemle dilediğin dolapları çevir; ben dönmeyeceğim.»

«Dün gece de böyle konuşmuştun.»

«Biliyorum. Beni bağışla, Charles. Dedim ya, hâlâ sarhoşum. Belki duyunca için rahatlar, kendimden tiksiniyorum.»

«Hiç de rahatlamadı.»

«Belki birazcık, öyle sanmıştım. Eh, eğer sen gelmiyorsan, dadıma sevgilerimi iletirsin.»

«Gerçekten gidiyor musun?»

«Elbette.»

«Londra'da görüşecek miyiz?»

«Evet, sizde kalacağım.»

Gitti, ama ben bir daha uyuyamadım; aşağı yukarı iki saat sonra bir uşak gelip çay, ekmek ve tereyağı getirdi, o gün giyeceklerimi çıkarıp hazırladı.

O sabah daha sonra Lady Marchmain'i aradım; rüzgâr soğumuştu, içeride oturuyorduk; odasmda, şöminenin karşısında onun yanında oturuyordum, o da eğilmiş elişi yapıyordu, filiz veren sarmaşık pencere pervazlarını dövüyordu.

«Keşke onu hiç görmeseydim,» dedi. «Çok acıydı. Onun içtiğini bilmemin zararı yok. Bütün erkeklerin gençliğinde yaptıkları bir şey. Buna alışığım. Kardeşlerim onun yaşında iyice çılgındı. Geçen gece beni üzen, onda hiçbir mutluluk izi bulunmayışıydı.»

«Biliyorum,» dedim. «Onu daha önce hiç böyle görmemiştim.»

«Üstelik de dün gece... tam herkes gitmiş, biz burada kendi kendimize kalmışken — bak Charles, ben seni aileden sayıyorum. Sebastian seni çok seviyor — kendini keyiflendirmek için uğraşması gerekmezdi. Üstelik keyiflenmemişti. Dün gece gözüme uyku girmedi, aklım hep aynı şeye takılıyordu; öylesine mutsuzdu ki...»

Kendimin ancak yarım yamalak anladığım bir şeyi ona anlatamazdım; o zaman bile şöyle düşünmüştüm: «Nasıl olsa er geç öğrenecek. Belki şimdi de biliyor.»

«Çok kötüydü,» dedim. «Ama, ne olur, hep böyle oluyor sanmayın.»

«Bay Samgrass bana geçen dönem sürekli içtiğini söyledi.»

«Evet, ama böylesine değil — hiç böyle içmemişti.»

«Öyleyse şimdi neden böyle oldu? Burada? Bizimle birlikteyken? Bütün gece düşündüm, dua ettim, acaba ona ne demeliyim diye kurdum durdum, oysa bu sabah, burada yok bile. Çok haksızlık etti, tek söz söylemeden çıkıp gitmiş. Onun utanç duymasını istemiyorum — utanç duyduğu için böylesine bocalıyor.»

«Mutsuz olmaktan utanç duyuyor,» dedim.

«Bay Samgrass çok gürültü patırtı ettiğini söylüyor.» Karamsarlığı birazcık ağartan bir şakayla konuşmasını sürdürdü. «Sanırım ikiniz de biraz eğleniyorsunuz Bay Samgrass'la. Biraz ayıp doğrusu. Ben Bay Samgrass'dan çok hoşlanıyorum, siz de hoşlanmalısınız, üstelik sizin için neler yaptı. Ama, ben de sizin yaşınızda ve erkek olsaydım, ben de Bay Samgrass'la biraz eğlenirdim sanırım. Yok, beni üzen bu değil, ama dün gece ve bu sabah, durum başka. Bak, *bunlardaha önce de oldu.*»

«Size şunu söyleyebilirim, onu çok kez sarhoş gördüm, ben de çok kez onunla birlikte sarhoş oldum, ama dün gece benim için yepyeni bir şeydi.»

«A, yok, ben Sebastian demiyorum. Yani, yıllar önce. Ben bunu daha önce sevdiğim biriyle yaşamıştım. Ne demek istediğimi anlamışsmdır — babasıyla demek istedim. O da tıpkı böyle sarhoş olurdu. Biri bana artık öyle olmadığını söyledi. Gerçek olması için Tanrı'ya dua ederim, gerçekse, Tanrı'ya yürekten şükrederim. Ama, ya kaçış — o da kaçmıştı, belki bilirsin. O da, tıpkı biraz önce dediğin gibi, mutsuz olmaktan utanıyordu. İkisi de mutsuz, utanç duyuyor ve kaçıyor. Çok, çok acı. Birlikte büyüdüğüm erkekler» — kocaman gözleri elindeki işten, şöminenin üstündeki katlanır deri çerçeve içindeki üç minyatüre döndü — «böy-

le değillerdi. Bir türlü anlayamıyorum. Sen anlıyor musun, Charles?»

«Biraz.»

«Oysa Sebastian seni hepimizden daha çok seviyor. Ona yardım etmen gerek. Ben edemiyorum.»

Gerçekte, çok daha uzun anlatılması gereken sözleri, ben burada birkaç sözcüğe sıkıştırdım. Lady Marchmain çok fazla konuşmuyordu, ama konuyu dişi, çapkın bir biçimde ele almış, sözü döndürüp dolaştırıyor, bir yaklaşıp, bir uzaklaşıyor, türlü oyunlar oynuyordu; bir kelebek gibi konunun üstünde dolaşıyordu; ince ayak oyunları yapıyor, tam arkanıza dönmüşken can alıcı noktaya yanaşıyor, dönüp bakıldığında, olduğu yere çakılıyordu. Mutsuzluk, kaçış — bunlar onun kederini oluşturuyordu ve sözü kapatmadan önce, hepsini de kendince açığa vurmuş oluyordu. Demek istediğini deyinceye kadar bir saat geçmişti. Sonra, gitmek üzere ayağa kalktığımda, sanki sonradan aklına gelmiş gibi, «Kardeşimin kitabını görmüş müydün? Yeni geldi de,» dedi.

Sebastian'ın odasında göz gezdirmiş olduğumu söyledim.

«Sana da bir tane vermek isterim. Verebilir miyim? Üçü de harikulâde insanlardı; Ned en iyisiydi. En son ölen o oldu, telgraf geldiği zaman, geleceğini biliyordum zaten, 'Artık Ned'in yapamayacaklarını yapma sırası oğluma geldi,' demiştim. O zaman yalnızdım. O daha Eton'a gidiyordu. Ned'in kitabını okursan anlarsın.»

Yazı masasının üstünde bir kitap hazır bekliyordu. O anda, «Daha ben içeriye girmeden bu biçimde vedalaşmayı tasarlamıştı. Acaba bu görüşmenin provasını daha önce yapmış mıydı? Görüşmemiz başka türlü geçseydi kitabı çekmeceye geri mi koyacaktı?» diye düşündüm.

İlk sayfaya kendi adını, benim adımı, günü ve yeri yazdı.

«Gece senin için de dua etmiştim,» dedi.

Kapıyı ardımdan kapattım; tüm bu *bondieuserie*, alçak tavan, çiçekli perdeler ve örtüler, kuzu derisi ciltler, Floransa görüntüleri, vazolar dolusu sümbül ve kuru gül yaprakları, *petit-point*[1] elişi, yakın ve dişi, çağdaş dünyayı ardımda bıraktım, yeniden kemerli, oymalı tavanın altına, orta holün sütunlarına ve destek döşemelerine ve ağustos ayında, daha güzel bir çağın erkeksi havasına döndüm.

Aptal değildim; aklımı çelmek için bir çaba gösterildiğini anlayacak kadar olgundum, ama bu deneyimden hoşlanacak kadar da çocuktum.

O sabah Julia'yı görmedim, ama tam gideceğim sırada Cordelia arabanın kapısına koştu, «Sebastian'ı görecek misin?» diye sordu. «Ne olur, ona çok içten sevgilerimi söyle. Unutmazsın değil mi — çok *içten* sevgilerimi?»

Londra yolunda Lady Marchmain'in verdiği kitabı okudum. İlk sayfada asker üniformasıyla genç bir adamın resmi vardı, o yüzde, Brideshead'in baba tarafına özgü ince zarif çizgileri örten neşesiz maskenin kökenini açıkça görüyordum; bu adam ormanların, dağların adamıydı, bir avcı, kabile divanının bir yargıcı, çevresiyle savaş halindeki insanların katı geleneklerinin birikimiydi. Kitapta başka resimler de vardı; üç kardeşin bir bayram günü çekilmiş resimleri, her birinde aynı eski, çok eski çizgileri izleyebiliyordum; Lady Marchmain'i, pırıl pırıl, zarif haliyle hatırlayınca, bu donuk adamlarla arasında hiçbir benzerlik bulamıyordum.

Kitapta ona pek ender rastladım; üç erkek kardeşin en büyüğünden dokuz yaş daha büyüktü, onlar henüz öğrenciyken evlenip evden ayrılmıştı; erkek kardeşleriyle kendisi arasında iki kız kardeş vardı; üçün-

1. (Fr.) İğne ardı.

cü kızın doğumundan sonra aile bir erkek evlât edinebilmek için hacca gitmeye ve kutsama dualarına başlamıştı, çünkü mülkleri geniş, aile adları çok eskiydi; erkek varisler geç gelmişti, geldiklerinde de hepsi bir arada gelmişlerdi, tam soyu sürdürecekleri umulduğu zaman, çok hazin bir biçimde, soylarının sonu gelmişti.

Ailenin tarihçesi, İngiltere'deki tüm Katolik soyluların tarihçelerinin aynıydı; Kraliçe Elizabeth döneminden Victoria dönemine kadar kendi köşelerinde, malikânelerinin kiracılarıyla ve kendi soylarından olan kişilerin arasında yaşamışlar, çocuklarını okumaya Avrupa'ya göndermişler, çoğunlukla orada evlendirmişler ya da kendileri gibi birkaç aile arasında evlendirmişler ve o yitik kuşaklar boyunca, evin son üç erkeğinin yaşamında hâlâ izlenebilecek biçimde, her türlü gelişme olanağından ve öğrenimden yoksun tutulmuşlar.

Bay Samgrass'ın becerikli kalemi garip biçimde birbirinin benzeri olan küçük yazıları bir araya getirmişti — şiirler, mektuplar, gazetelerden parçalar, yayımlanmamış bir iki deneme yazısı; hepsi de aynı cesur, ciddi, kahraman ve bir başka dünyaya ait havayı taşıyan yazılar; gerek öğrenim, gerekse spor alanında en büyük başarıya ulaşmış, isim yapmış, geleceği parlak olan, ama nedense kendi arkadaşlarından ayrı tutulan, bir kurban adayı gibi seçilip donatılmış bu insanlar hakkında, ölümlerinden sonra çağdaşlarınca, farklı yazı becerileriyle yazılmış yazılar. Hooper gibi adamlara bir dünya kurmak için bu adamların ölmeleri gerekiyordu; onlar bu ülkenin ilk yerlileriydi, yasal açıdan, uygun görüldükçe çekip vurulabilen zararlı birer yaratık, vurulsun ki, burnuna tutturulmuş gözlükleri, tombul ıslak avuçları, sırıtık dişlek ağızlarıyla, gezginci satıcılar için ortam güvenceli olsun. Tren beni Lady Marchmain'den giderek daha çok uzaklaştırırken, acaba onda da, onu ve onun soyundan olanları

savaştan başka bir yoldan yokeden o işareti belirleyen aynı ateş yok muydu diye düşündüm. Sıcacık şöminenin ortasında bu işareti al al parlarken görüyor, bu yazgı fısıltısını pencere pervazına vurup duran sarmaşık dalında duyuyor muydu?

Derken Paddington istasyonuna vardım, eve dönünce de Sebastian'ı orada buldum; bu felâket duygusu yok oluverdi, çünkü tıpkı onunla ilk tanıştığımız günkü gibi neşeli ve özgürdü.

«Cordelia sana çok içten sevgisini gönderdi.»

«Annemle 'küçük bir söyleşi' yaptınız mı?»

«Evet.»

«Onun tarafını tutmaya başladın mı?»

Bir gün önce olsaydı, «İki taraf diye bir şey yok ki,» derdim ama o gün, «Hayır,» dedim. «Ben senden yanayım. 'Sebastian *contra mundum.*'»

Bu da bu konuda, o gün ve sonuna kadar, tek söyleşimiz oldu.

Ama Sebastian'ın çevresine gölgeler siniyordu. Oxford'a döndük, şebboylar gene penceremin dibinde açtılar, atkestaneleri yolları aydınlattı, ılık taşlar tozlarını kaldırım taşlarına savurdu, ama artık hiçbir şey eskisi gibi değildi; Sebastian'ın yüreğine karakış bastırmıştı.

Haftalar geçti gitti; gelecek dönem için kendimize kalacak yer aradık ve Merton Sokağında bulduk, tenis kortuna yakın, gözden ırak, pahalı, küçücük bir evdi.

Son zamanlarda daha seyrek gördüğünüz Bay Samgrass'la karşılaşınca beğendiğimiz evi anlattık. Blackwell'de Almanca kitapların sergilendiği masanın başında durmuş, alacağı kitapları bir yana yığıyordu.

«Demek Sebastian'la aynı evi paylaşacaksınız?» dedi. «Öyleyse gelecek dönem buraya dönüyor.»

«Sanırım. Neden dönmesin?»

«Nedenini bilmiyorum; belki dönmez diye düşünmüştüm. Ama bu gibi konularda hep yanılırım. Mer-

ton Sokağını severim.»

Aldığı kitapları gösterdi, ama Almanca bilmediğimden beni hiç ilgilendirmiyordu. Tam ben giderken, «İşinize karıştığımı sanmayın, ama emin olmadan Merton Sokağı konusunda harekete geçmeyin,» dedi.

Bu konuşmayı Sebastian'a anlattım. «Evet, bir numara dönüyor. Annem benim gözetmen Bell'le oturmamı istiyor,» dedi.

«Bunu bana neden söylemedin?»

«Bell'le oturmayacağım da ondan.»

«Ama bana gene de söylemeliydin. Ne zaman başladı bu iş?»

«Çoktandır sürüyor canım. Annem çok akıllıdır doğrusu. Senden yana başarılı olamadığını gördü. Sanırım Ned Dayımın kitabını okuduktan sonra yazdığın mektuptandır.»

«Ama bir şey söylememiştim ki.»

«İşte bu yüzden. Onun işine yarayacak kişi sen olsaydın, çok şeyler söylerdin. Ned Dayı bir denemedir işte.»

Gene de pek umudunu kesmemiş olsa gerek, çünkü birkaç gün sonra bir mektup aldım, şöyle diyordu: *«Salı günü Oxford'dan geçeceğim, seni ve Sebastian'ı görmek isterdim. Onu görmeden önce seni beş dakika görmeliyim. Çok büyük bir şey istemiyorum ya? Saat on iki sularında senin dairene gelirim.»*

Geldi; oturduğum yeri çok beğendi... «Kardeşlerim Simon ve Ned de burada kalırlardı. Ned'in dairesi bahçeye bakardı. Sebastian'm da buraya gelmesini isterdim, ama kocam Christ Church'teydi ve bildiğin gibi, Sebastian'm eğitimini o ele almıştı.» Resimlerimi de çok beğenirdi... «Herkes senin bahçe-odasındaki resimlerine bayılıyor. Onları bitirmezsen seni hiç bağışlamayız.» Sonunda konuya girdi.

«Sanırım neyi sormak için geldiğimi anlamışsındır. Çok basit, Sebastian bu dönem de çok içiyor mu?»

Anlamıştım; yanıtladım: «İçse, size yanıt vermez-

dim. Yanıtım şu: 'Hayır.'»

«Sana inanıyorum,» dedi. «Şükürler olsun.» Birlikte Christ Church'te öğle yemeğine gittik.

O gece Sebastian'ın başına üçüncü felâket de geldi, saat birde, Tom Quad yakınlarında, çaresizcesine sarhoş olarak dekan yardımcısına yakalandı.

Geceyarısından birkaç dakika önce ondan ayrıldığımda, somurtkan ama ayıktı. Ondan sonraki bir saat içinde tek başına bir şişe viski içmiş. Ertesi sabah bana anlatmaya geldiği zaman pek bir şey hatırlamıyordu.

«Bunu sık sık yaptın mı?» diye sordum. «Ben gittikten sonra bir başına içmeyi?»

«İki kez; belki de dört. Yalnızca benim adıma dertlendikleri zaman. Bana karışmasalar sorunum olmayacak.»

«Ama artık karışacaklar.»

«Biliyorum.»

Bunun bir doruk noktası olduğunu ikimiz de biliyorduk. O gece Sebastian'a sevgim yoktu; buna gereksinimi vardı, ama bende verecek sevgi kalmamıştı.

«Ailenden birini her görüşünde kendini bir başına içkiye vereceksen, bunun sonu yok,» dedim.

Sebastian büyük bir hüzünle, «Doğru,» dedi. «Çok iyi biliyorum. Sonu yok.»

Gururum çok kırılmıştı, çünkü yalancı gibi davranmaya zorlanmıştım, üstelik onun gereksinimine karşılık veremiyordum.

«Peki, ne yapmayı düşünüyorsun?»

«Ben bir şey yapmayacağım. Onlar her şeyi yapar.»

Onun içini rahatlatamadan, gönderdim.

Sonra çark yeniden dönmeye başladı; tıpkı aralık ayında olduğu gibi her şeyin yinelendiğini gördüm; Bay Samgrass ve Yönetici Bell, Christ Church Dekanı'yla görüştü; Brideshead bir geceliğine geldi; iri çark-

lar kıpırdadı, küçük çarklar fır döndü. Herkes Lady Marchmain için pek çok üzülüyordu, kardeşlerinin adı savaş anıtına altın harflerle kazınmıştı, kardeşlerinin anısı nice yüreklerde tazeydi.

Lady Marchmain beni görmeye gene geldi, Holywell'den, Mesopotamia içinden geçip Parks'a, sonra vapurla kuzey Oxford'a, her nasılsa koruması altına aldığı bir ev dolusu rahibeyle birlikte geceyi geçirdiği yere gidinceye kadar sürdürdüğümüz söyleşiyi birkaç sözcüğe sığdırmam gerek.

«Sebastian'ın içmediğini söylediğim zaman, bildiğim kadarıyla size gerçeği söylüyordum, buna inanmalısınız,» dedim.

«Ona iyi bir dost olmak istediğini biliyorum.»

«Demek istediğim bu değil. Size dediklerime inanıyordum ben. Gene de, bir noktaya kadar, inanıyorum. Daha önce iki ya da üç kez sarhoş olmuştu, o kadar, daha fazla değil.»

«Yararı yok, Charles,» dedi. «Sen, onun üzerinde benim sandığım kadar etkiye ya da onun hakkında bilgiye sahip değilsin, bunu demek istiyorsun. İkimizin de ona inanmaya çalışmasının bir yararı yok. Daha önce de sarhoş insanlar tanıdım. Onların en feci yanları, aldatıcı olmalarıdır. En önce yitirilen, gerçeğe olan sevgidir.»

«Birlikte olduğumuz o mutlu öğle yemeğinden sonra. Sen gittikten sonra bana çok hoş davrandı, tıpkı küçücük bir çocukken olduğu gibi, ben de tüm isteklerini kabul ettim. Seninle aynı evi paylaşması konusunda kaygılarım vardı, biliyorsun. Bunu söyleyince, anlayışla karşılayacağını biliyorum. Senin Sebastian'ın arkadaşı olman bir yana, hepimizin seni sevdiğini bilirsin. Bir daha bize gelip bizde kalmazsan hepimiz seni çok ararız. Ama ben Sebastan'ın pek çok dostu olsun istiyorum, bir tane değil. Yönetici Bell'in bana söylediğine göre, öbür Katoliklerle hiç arkadaşlık etmiyormuş, Newman'a hiç gitmiyormuş, hatta ki

liseye de pek ender gidiyormuş. Yalnızca Katoliklerle dostluk etmesini asla istemem, ama bazılarını tanısa iyi olur. Tek başına yaşayabilmek için çok güçlü bir inanç taşımak gerekir, oysa Sebastian güçlü değildir.»

Ama, salı günü öğle yemeğinde öyle mutluydum ki, tüm direncimi bir yana bıraktım. Birlikte gittik, beğendiğiniz evi gördüm. Çok hoş. Daha da güzel olması için Londra'dan getirebileceğiniz eşyaları konuştuk. Ve sonra, benim onu gördüğüm günün gecesi! Yok Charles, bu davranış, mantık çizgisinde değil.»

Bunu söylerken, «Yanımdan ayrılmayan aydın asalaklardan kaptığı bir söz olsa gerek,» diye düşünüyordum.

«Peki, ne gibi bir çare düşünüyorsunuz?» diye sordum.

«Kolej son derece nazik davranıyor. Yönetici Bell' le birlikte oturmayı kabul ederse, onu okuldan uzaklaştırmayacaklar. Ben bunu kendiliğimden öneremezdim, ama bu Başrahibin kendi fikri. Sana özellikle bir haber gönderdi, her zaman seni buyur etmeye hazır olduklarını söyledi. Gerçekten de, Old Palace'da sana yer yok, ama herhalde sen kendin de bunu istemezsin.»

«Lady Marchmain, eğer siz onu ayyaş etmek istiyorsanız, yolunu bulmuşsunuz demektir. Onu gözetim altında tutmanın çok acı sonuçlanacağını göremiyor musunuz?»

«Ah, ne yapsam, ama anlatmaya çalışmam bile boş. Protestanlar hep Katolik rahiplerin casus olduğunu sanırlar.»

«Onu demek istememiştim.» Anlatmaya çalıştım, ama bir türlü beceremedim. «Kendini özgür görmeli.»

«Ama hep özgür oldu, şimdiye dek hep özgürdü; şimdi de sonucuna bir bak.»

Vapura gelmiştik; tam bir çıkmazdaydık. Başka tek söz söylemeden onu manastıra götürdüm, sonra otobüsle Carfax'a döndüm.

Sebastian dairemde beni bekliyordu. «Babama telgraf çekeceğim,» dedi. «Beni bu papazın evine zorla tıkmalarına izin vermez.»

«Ama okulda kalmanın tek koşulu buysa?»

«Ben de kalmam. Beni gözünün önüne getirebiliyor musun — haftada iki kez kiliseye ayine gideceğim, sıkılgan Katolik birinci sınıf öğrencilerine çay dâvetlerinde yardımcı olacağım, Newman'da konuk öğretmenlerle yemek yiyeceğim, konuğumuz varsa bir bardak şarap içeceğim, üstelik fazla kaçırmayayım diye Yönetici Bell'in gözü üstümde olacak, ben odadan çıktım mı annesi çok hoş bir hanım olduğu için eve kabul edilen, oldukça can sıkıcı bir haylaz diye tanıtılacağım.»

«Bunun yürümeyeceğini annene anlattım,» dedim.

«Bu gece iyice sarhoş olalım mı?»

«Dişe dokunur bir zarar vermeyeceği tek gece de bu gece,» dedim.

«*Contra mundum?*»

«*Contra mundum.*»

«Yaşşa, Charles. Artık pek çok akşamımız kalmadı.»

O gece, haftalardır ilk kez, birlikte delice sarhoş olduk; tüm çanlar geceyarısını çalarken onu giriş kapısına götürdüm, sonra da kulelerin arasında sallanıp duran yıldızlı bir göğün altında dolana dolana kendi yerime döndüm, bir yıldır yapmadığım bir şeyi yapıp giysilerimle uyuyakaldım.

Ertesi gün Lady Marchmain Sebastian'ı alarak Oxford'dan ayrıldı. Brideshead'le birlikte onun dairesine gittik, hangi eşyalarını gönderip hangilerini bırakmak istediğini kararlaştırdık.

Brideshead her zamanki gibi donuk ve kayıtsızdı. «Ne yazık ki Sebastian Yönetici Bell'i daha yakından tanımıyor,» dedi. «Birlikte yaşamaya çok uygun ve hoş bulurdu onu. Ben de son yılımda orada kalmıştım. An-

neme göre Sebastian iyice ayyaş olmuş. Doğru mu?»

«Olma tehlikesinde.»

«Bence Tanrı nice saygın kişiye sarhoşları yeğler.»

«Tanrı aşkına,» dedim, o sabah iyice ağlamaklıydım. «Neden her işe Tanrı'yı karıştırırsın?»

«Özür dilerim. Unutmuştum. Ama gerçekten çok komik bir soru bu.»

«Öyle mi?»

«Bana göre. Sana değil.»

«Hayır, bana değil. Bana kalırsa, sizin dininiz olmasa, Sebastian belki mutlu ve sağlıklı bir adam olurdu.»

Brideshead, «Bu tartışılabilir,» dedi. «Acaba şu fil ayağını bir daha odasında ister mi?»

O akşam avludan çıkıp Collins'i görmeye gittim. Kitaplarıyla başbaşaydı, açık penceresinin dibinde, solmaya yüz tutan ışıkta çahşıyordu. «Merhaba,» dedi. «Gelsene. Dönem boyunca seni görmedim. Ne yazık ki sana ikram edecek bir şeyim yok. Neden o şık insanlardan ayrıldın?»

«Oxford'da en yapayalnız adamım,» dedim. «Sebastian Flyte okuldan uzaklaştırıldı.»

Daha sonra, uzun tatilde ne yapacağını sordum. Anlattı; bana dayanılamayacak kadar sıkıcı geldi. Daha sonra, bir sonraki dönem için bir yer tutup tutmadığını sordum. Evet, dedi, biraz uzak, ama çok rahat. Evi, Deneme Kurulu Sekreteri Tyngate'le paylaşıyormuş.

«Daha kimsenin tutmadığı bir oda var. Barker gelecekti, ama öğrenci birliği başkanlığına adaylığını koydu, daha yakın bir yerde olmak istiyor.»

O odaya benim yerleşebileceğim ikimizin de aklındaydı.

«Peki sen nerede kalacaksın?»

«Sebastian Flyte'la Merton Sokağında oturacaktık, ama artık mümkün değil.»

İkimiz de öneride bulunmadık ve bulunma zamanı

geçti. Ben giderken, «Merton Sokağındaki eve birini bulursun umarım,» dedi. Ben de, «Umarım siz de Iffley Yolundaki ev için birisini bulursunuz,» dedim ve onunla bir daha konuşmadım.

Dönemin bitmesine on gün kalmıştı; o günleri bir biçimde geçirdim, bir yıl öncesinden çok farklı bir durumda, hiçbir tasarımım olmadan Londra'ya döndüm.

Babam, «O çok yakışıklı arkadaşın seninle birlikte değil mi?» diye sordu.

«Değil.»

«Burayı kendi evi gibi benimsedi sanmıştım. Üzüldüm, ondan hoşlanmıştım.»

«Baba, benim diploma almamı çok istiyor musunuz?»

«Ben mi isteyeceğim? Daha neler, neden böyle bir şey isteyecekmişim ben? Bana bir yararı yok ki. Sana da bir yararı olacağı yok, gördüğüm kadarıyla.»

«İşte, ben de bunu düşünüyordum. Belki de Oxford'a dönmek yalnızca zaman kaybı.»

O zamana kadar babam benim dediklerime belirli bir sınır içinde ilgi duyardı; bu kez kitabını bıraktı, gözlüklerini çıkardı ve bana dikkatle baktı. «Demek okuldan kovuldun,» dedi. «Kardeşim beni uyarmıştı.»

«Hayır, kovulmadım.»

«Peki, öyleyse neden bunları konuşuyorsun?» Dikkatle soruyordu, bir yandan da gözlüklerini takıp kitapta bıraktığı yeri arıyordu. «Herkes en az üç yıl kalır. Bir adam tanırdım, ilâhiyat bölümünde geçer not almak için tam yedi yıl okumuştu.»

«Düşündüm ki, diploma gerektirmeyen bir uğraşa gireceksem, yapmak istediğim şeye şimdi başlamam en iyisi, ben ressam olmak istiyorum.»

O anda babam bu sözüme yanıt vermedi.

Ne var ki, fikir kafasında iyice kök salmaya başlamıştı; konuya bir daha döndüğümüzde, artık kesinleşmişti.

Pazar günü yemekte, «Ressam olduğun zaman, sa-

na bir atölye gerekir,» dedi.

«Evet.»

«Ama burada atölye yok. Atölye olarak kullanabileceğin elverişli bir oda bile yok. Salonda resim yapmana izin veremem.»

«Hayır. Benim de niyetim yoktu.»

«Ne de evimde çıplak modeller ya da biçimsiz konuşan eleştirmenler isterim. Üstelik terebentin kokusunu sevmem. Herhalde bu işe iyiden iyiye girip yağlıboya kullanacaksm?» Babam, ressamların yağlıboya ya da suluboya kullanmalarma göre ciddî veya amatör olarak smıflandırıldıkları kuşaktandı.

«İlk yıl pek yağlıboya kullanacağımı sanmam. Her neyse, zaten bir okulda çalışırım.»

Babam umutla, «Yurt dışmda mı?» diye sordu. «Yurt dışında çok iyi okullar varmış.»

Konu benim umduğumdan da daha hızlı gelişiyordu.

«Dışarıda ya da burada. Önce bakıp aramam gerek.»

«Sen gene dışarıda bakıp ara,» dedi.

«Öyleyse benim Oxford'dan ayrılmamı kabul ediyorsunuz?»

«Kabul mü? Kabul mü? Sevgili oğlum, sen yirmi iki yaşmdasm.»

«Yirmi,» dedim. «Ekimde yirmi bir olacağım.»

«O kadarcık mı? Sanki çok daha fazla gibi gelmişti.»

Lady Marchmain'den gelen bir mektup, öykünün bu bölümünü burada bitiriyordu.

«*Sevgili Charles,*» diyordu, «*Sebastian yurt dışında babasının yanına gitmek için bu sabah benden ayrıldı. Gitmeden önce sana yazıp yazmadığını sordum. Yazmadığını söyledi, onun için ben yazıyorum, gerçi son yürüyüşümüzde anlatamadıklarımı mektupta anlatabileceğimi pek sanmıyorum. Ama habersiz kalmamalısın.*»

«Kolej Sebastian'ı yalnızca bir dönem için uzaklaştırdı, Noel'den sonra da, Yönetici Bell'le oturmak koşuluyla, gene kabul edecekler. Karar onun. Bu arada Bay Samgrass büyük bir nezaketle Sebastian'a sahip çıkmayı kabul etti. Babasına ziyareti sona erer ermez Bay Samgrass onu alacak ve birlikte Doğu Akdeniz'e gidecekler, Bay Samgrass orada bazı Ortodoks manastırları üzerinde araştırma yapmak istiyordu. Bunun Sebastian için yeni bir ilgi alanı olacağını umuyor.»

«Sebastian burada kaldığı sürece mutlu olamadı.»

«Noel'de döndüklerinde, Sebastian'ın seni görmek isteyeceğini biliyorum, hepimiz de öyle. Gelecek dönem için hazırlıkların umarım çok aksamamıştır ve her şey dilediğin gibi olur.»

Sevgilerimle
Teresa Marchmain

«Bu sabah bahçe-odasına gittim ve çok, pek çok üzüldüm.»

İKİNCİ KİTAP

AYRILIŞ

1

Bay Samgrass, «Geçidin tepesine vardığımız zaman da,» dedi, «ardımızda dörtnala koşan at sesleri duyduk, iki asker kervanın başına yanaştı ve bizi geri çevirdi. Onları General göndermişti, bize tam vaktinde yetiştiler. Bir buçuk kilometre kadar ileride kamp varmış.»

Sustu, bir avuç dinleyicisi kendilerini etkilemek istediğini seziyor, ama nezaketle ilgi göstermenin yolunu bilemediklerinden, ses çıkarmadan oturuyorlardı.

Julia, «Kamp mı?» dedi. «Aman Tanrım!»

Bay Samgrass gene de daha büyük ilgi ister gibiydi. Sonunda Lady Marchmain, «Sanırım oralarda söylenen kamp türküleri çok tekdüzedir,» dedi.

«Sayın Lady Marchmain, bu bir eşkıya kampıydı.» Kanapede yanımda oturan Cordelia, sessizce, uzun uzun kıkırdadı. «Dağlar eşkıyayla dolu. Kemal'in ordusundan kaçanlar, geri çekilirken sürüden ayrılan Yunanlılar. Gözü dönmüş adamlar, inanın bana.»

Cordelia, «Beni çimdiklesene,» diye fısıldadı.

Çimdikledim, kanape yaylarının kıpırtısı durdu. Elinin tersiyle gözlerini silerken, «Sağol,» dedi.

Julia, «Demek, neresiydi orası, gitmek istediğiniz yere gidemediniz,» dedi. «Çok canın sıkıldı mı, Sebastian?»

«Benim mi?» Sebastian, lâmba ışığının ardındaki gölgeden, yanan odunların sıcaklığının ötesinden, aile çemberinin ve oyun masasma dizili fotoğrafların çok uzağmdan konuşuyordu. «Ben mi? Yo, o gün ben ora-

da yoktum sanırım, değil mi Sammy?»

«Hasta olduğunuz gündü.»

Yankı gibi yineledi: «Hastaydım, zaten neresiyse orası, ben gidemezdim, gidebilir miydim, Sammy?»

«İşte bu, Lady Marchmain, Halep'te, hanın avlusundaki kervan. Şu Ermeni aşçımız Begedbiyan; tayın üstündeki benim; şu da toplanmış çadır; bu, durmadan peşimize takılan can sıkıcı bir Kürt... İşte ben, Pontus'ta, Efes'te, Trabzon'da, Krak-des-chevaliers, Semadirek adasında, Batum'da — elbette daha tarih sırasına göre dizmedim.»

Cordelia, «Hep rehberler, rahibeler ve katırlar var, Sebastian nerede?» diye sordu.

Bay Samgrass, soruyu beklermiş de yanıtını hazırlamış gibi, sesinde bir zafer ifadesiyle, «Fotoğraf makinesini tutuyordu,» dedi. «Elini merceğin üzerine koymamayı öğrendiği an uzman kesildi, öyle değil mi Sebastian?»

Gölgelerin ardından ses gelmedi. Bay Samgrass yeniden domuz derisi çantasına daldı.

«İşte,» dedi, «Beyrut'ta St. George Otelinin balkonunda bir sokak fotoğrafçısı tarafından çekilen resim. Sebastian şurada.»

«A, bu da Anthony Blanche, değil mi?» dedim.

«Evet, onu sık sık gördük, İstanbul'da rastladık. Hoş bir arkadaş. Onu tanımasam üzülürdüm. Bizimle ta Beyrut'a kadar geldi.»

Çay servisi toplanmış, perdeler kapatılmıştı. Noel' den iki gün sonra, gelişimin ilk günüydü; Sebastian ve Bay Samgrass'ın da ilk günüydü, istasyonda karşılaşınca şaşırmıştım.

Lady Marchmain üç hafta önce yazmıştı. «*Bay Samgrass'tan haber geldi, umduğumuz gibi, Sebastian' la birlikte Noel için dönüyorlarmış. Onlardan o kadar uzun süre haber almamıştım ki, kayboldular sanıyordum ve haber alana kadar da hazırlık yapmak istemedim. Sebastian seni görmeyi çok isteyecektir. Eğer*

olabilirse, Noel için, olamazsa Noel'den hemen sonra bize beklerim.»

Amcamla birlikte Noel'i geçirmek, iptal edemeyeceğim bir sözdü, ben de ülkeyi bir baştan bir başa geçip oraya varan trene aktarma yaptım, Sebastian'ın çoktan eve yerleşmiş olacağını sanıyordum; oysa benim kompartımanımın bitişiğindeydi, ne yaptığını sorunca, Bay Samgrass öylesine ayrıntılı, öylesine uzun anlatmaya koyuldu ki, başka bir neden olduğunu, ama gizlendiğini anlamıştım.

Bay Samgrass'ın içi rahat değildi; kendine güven görünümünü yüzeyde iyice örtünmüştü, ama suçluluk duygusu bayat puro dumanı gibi onu sarmıştı, Lady Marchmain kendisini karşıladığı zaman da, halinde bir beklenti sezmiştim. Çay içerken yolculuğunu coşkulu ve canlı bir biçimde anlattı, sonra Lady Marchmain onu «küçük bir söyleşi» için çekip yukarıya götürdü. Gidişini, acımaya yakın bir duyguyla izledim; poker sezgisi olan herkesin anlayacağı gibi, elindeki kâğıtlar berbattı ve çay süresince izlediğim gibi, yalnızca blöf değil, hile de yapıyordu. Söylemesi gereken bir şey vardı, söylemek istemiyordu, Noel tatili süresince bunları Lady Marchmain'e nasıl söyleyeceğini bilemediği gibi, üstelik, sanırım, Doğu Akdeniz yolculuğu konusunda söylemesi gereken, ama söylemeye hiç niyetli olmadığı pek çok şey vardı.

Sebastian, «Gel, gidip dadımı görelim,» dedi.

Cordelia, «Ne olur, ben de gelebilir miyim?» diye sordu.

«Haydi, gel.»

Kubbenin altındaki çocuk bölümüne çıktık. Giderken, Cordelia, «Eve döndüğüne sevinmedin mi?» diye sordu.

Sebastian, «Elbette sevindim,» dedi.

«Öyleyse göster biraz. Gelişini dört gözle bekliyordum.»

Dadı kendisiyle konuşulmasından hoşlanmıyordu;

konuklarını en çok ilgi göstermedikleri zaman ve örgüsünü örmesine engel olmadıkları zaman severdi, o zaman onların yüzünü gözler ve küçücük çocukken bildiği hallerini düşünürdü; o günkü durumları, çocukluk günlerinin hastalıkları ve yaramazlıkları kadar anlamlı değildi.

«Bak, sıskan çıkmış,» dedi. «Herhalde yabancı yemekleri sana yaramamıştır. Döndüğüne göre biraz semirsen iyi olur. Gözlerine bakılırsa, geceleri de geç yatmışsın — dans ettin herhalde.» (Hawkins Dadı, üst tabakanın boş akşamlarını balo salonlarında geçirdiği inancındaydı.) «Bu gömleğin de söküğü dikilmeli. Kirliye atılmadan bana getir.»

Sebastian gerçekten de hasta görünüyordu; beş ay onun üzerinde yılların etkisini yapmıştı. Daha solgun, daha zayıftı, gözlerinin altı şiş, ağzının iki yanı çöküktü, çenesinin kenarında bir çıban izi vardı; sesi daha donuk, hareketleri cansız, sinirliydi; yıpranmış bir görünüme girmişti, eskiden özenle dikkatsiz göstermeye çalıştığı giysileri ve saçı artık açıkça bakımsızdı; en kötüsü de, gözlerine, Paskalya'da rastladığım ama şimdi artık yerleşik olan bir ürkeklik sinmişti.

Bu ürkeklik, kendinden sözetmesini istememe engel oldu, ben de güzü ve kışı nasıl geçirdiğimi anlattım. İle Saint-Louis'deki evimden ve sanat okulundan, yaşlı öğretmenlerin ne kadar iyi, öğrencilerin ne kadar kötü olduğundan sözettim.

«Louvre'un kapısından girmezler,» dedim, «girseler de, budala eleştirilerin birinde, eski büyük ustalardan birinin, o ayın estetik kuramına ne denli uyduğunun 'keşfedildiği'ni okudukları için gitmişlerdir. Öğrencilerin yarısı Picabia gibi tutulup ün salmak için, öbür yarısı da *Vogue* dergisine reklâm çizerek ya da gece kulüplerini süsleyerek para kazanmak için geliyorlar. Öğretmenler de onları Delacroix gibi resim yaptırmak için hâlâ uğraşıyor.»

Cordelia, «Charles, Çağdaş Sanat tam bir zırvalık,

değil mi?» dedi.

«Büyük zırvalık.»

«Ay, çok sevindim. Bizim rahibelerden biriyle tartıştım da, anlamadığımız şeyleri eleştirmeye kalkışmamalıyız dedi. Şimdi ona bunu gerçek bir sanatçıdan duyduğumu söyleyeyim de görsün.»

Çok geçmeden, Cordelia'nın akşam yemeğini yeme zamanı geldi, Sebastian'la benim de, kokteyl içmek için salona inme vaktimizdi. Brideshead orada yalnızdı, ama Wilcox hemen ardımızdan gelip, «Lady hazretleri yukarıda sizinle görüşmek isterler, Lord hazretleri,» dedi.

«Annem hiç böyle yapmaz, yani birini gönderip çağırtmaz. Genellikle aklını çelip, yukarıya kendisi çeker insanları.»

Kokteyl tepsisi görünürde yoktu. Biraz sonra Sebastian zili çaldı. Bir uşak göründü. «Bay Wilcox yukarıda Lady hazretlerinin yanında.»

«Olsun, sen kokteyl öteberisini getir.»

«Anahtar Bay Wilcox'ta Lord'um.»

«Eh... peki, indiği zaman söyle getirsin.»

Bir süre Anthony Blanche'dan sözettik — «İstanbul'da sakalı vardı, ama kestirttim.» — On dakika sonra, Sebastian devam etti: «Neyse, zaten kokteyl istemiyordum; gidip banyo yapacağım.» Odadan çıkıp gitti.

Saat yedi buçuk olmuştu; öbürlerinin de giyinmeye gittiklerini düşündüm, ben de tam gidiyordum, aşağıya inmekte olan Brideshead'e rastladım.

«Bir dakika, Charles, sana açıklamak istediğim bir şey var. Annem emir verdi, odalarda içki bulundurulmayacak. Nedenini anlarsın. Bir şey istersen, zili çal, Wilcox'tan iste — daha doğrusu yalnız kalmanı bekle. Özür dilerim ama işte böyle.»

«Bu gerekli mi?»

«Anlaşılan çok gerekli. Belki duymamışsındır, Londra'ya döner dönmez Sebastian gene bir bunalım geçirdi. Noel'de ortadan yok olmuştu. Bay Samgrass

onu ancak dün akşam bulabilmiş.»

«Böyle bir şey olduğunu tahmin etmiştim. Bunu çözümlemenin en doğru yolunun bu olduğundan emin misin?»

«Annemin yolu bu. Artık yukarıya çıktığına göre, bir kokteyl ister misin?»

«Sanırım bu içki beni boğar.»

Bana hep, ilk geldiğimde kaldığım oda ayrılırdı; Sebastian'ın odasının bitişiğindeydi, bir zamanlar giyinme odası olan, sonradan, yirmi yıl kadar önce banyoya dönüştürülen aradaki odayı paylaşırdık, yatak yerine, derin maun çerçeveli, bakırdan bir küvet konulmuştu; su, bir geminin makine parçası gibi ağır, pirinçten bir kolu çekilerek doldurulurdu; odada başka değişiklik yapılmamıştı; kışın sürekli olarak ocakta kömür yakılırdı. O odayı sık sık düşünürüm — buharla bulanan suluboyaları, çiçekli örtüyle kaplı koltuğun arkasında ısıtılan tekdüze, hastane görünümlü, krom kaplama ve aynalarla pırıl pırıl küçücük banyolarıyla kıyaslarım.

Banyoyu doldurup girdim, sonra ocağın karşısında ağır ağır kurulandım, bu arada hep dostumun kasvetli dönüşünü düşünüyordum. Sabahlığımı giydim, Sebastian'ın odasına gittim, her zamanki gibi kapıyı vurmadan içeriye girdim. Şöminenin karşısında, yarı giyinik oturuyordu, geldiğimi duyunca öfkeyle döndü, diş fırçasını koyduğu bardağı bıraktı.

«A, sen miydin? Korkuttun beni.»

«Demek içkin var,» dedim.

«Anlamadım, ne demek istiyorsun?»

«Bırak şimdi numarayı,» dedim, «bana da numara yapman gerekmez. Biraz bana da versene.»

«Az bir şey işte, termosumda vardı. Bitirdim artık.»

«Neler oluyor?»

«Hiç. Çok şey. Bir ara anlatırım.»

Giyindim, Sebastian'ı almaya uğradım, ama onu

hâlâ bıraktığım gibi, şöminenin karşısında, yarı giyinik buldum.

Salonda Julia yalnızdı.

«Neler oluyor burada?» diye sordum.

«Ay, gene can sıkıcı, ailevi bir *potin*.[1] Sebastian gene kafa çekmiş, onun için hepimizin ona göz kulak olmamız gerekiyormuş. Çok tatsız.»

«O da çok sıkılıyor olmalı.»

«Ne yapalım, suç onda. Neden o da herkes gibi olamıyor? Göz kulak olmaksa, Bay Samgrass'tan ne haber? Charles, bu adamda bir sinsilik sezmiyor musun?»

«Çok sinsi. Acaba annen de görmüş olabilir mi?»

«Annem yalnızca işine geleni görür. Bütün ev halkını gözaltında tutamaz ya.. Ben de kaygı kaynağıyım, biliyorsun.»

«Bilmiyordum,» dedim, çekinerek ekledim: «Paris'ten daha yeni geldim.» Böylece, başına bir dert gelmişse, herkesin duymadığı izlenimini vermekten kaçınmıştım.

Garip, kasvetli bir akşamdı Resimli salonda yemek yedik. Sebastian geç kalmıştı, hepimiz öylesine dertlenmiş, heyecanlanmıştık ki, sanırım gülünç bir biçimde, sallanarak ve hıçkırarak salona gireceğinden korkuyorduk. Oysa geldiğinde kusursuz bir ciddiyeti vardı; özür diledi, boş iskemleye oturdu, Bay Samgrass'ın sözünü kesmedi, ama görünürde dinlemedi de. Dürziler, patrikler, ikonlar, pireler, Roma kalıntıları, keçi ve koyun gözünden garip yiyecekler, Fransız ve Türk memurları — Yakın Doğu Gezisinin tüm ayrıntıları eğlenelim diye anlatılıyordu.

Şampanya sunuluyordu. Sıra kendine gelince, Sebastian, «Ben viski rica edeceğim,» dedi, Wilcox'un başını kaldırıp Lady Marchmain'e baktığını, onun da belli belirsiz evet dercesine başını salladığını gördüm.

---

1. *Potin:* (Fr.) Hırgür, kavga.

Brideshead'de küçük içki sürahileri vardı, dörtte bir şişe alırlardı ve daha kimse istemeden, her konuğun önüne bir tane konurdu; Wilcox'un Sebastian'ın önüne koyduğu sürahi yarı boştu. Sebastian belli ederek sürahiyi kaldırdı, eğdi, baktı, sesini çıkarmadan içkiyi bardağına koydu, ancak iki parmak geliyordu. Sebastian dışında hepimiz birden konuşmaya başladık, Bay Samgrass tam Marunilerin şamdanlarını anlatırken kimsenin dinlemediğini farketti; ama çok geçmeden gene sustuk, masa ona kalmış oldu, ardından Lady Marchmain ve Julia salondan çıktılar.

Kapıda, her zamanki gibi, «Geç kalma, Bridey,» dedi, özellikle o akşam gecikemezdik. Bardaklarımıza şarap kondu ve sürahi derhal salondan götürüldü. Çabuk içtik, oturma odasına geçtik; Brideshead annesinden okumasını rica etti, o da, saat ona kadar, büyük keyifle *Hiç Kimsenin Günlüğü*'nü okudu, kitabı kapattı, çok yorgun, o gece kiliseye gidemeyecek kadar yorgun olduğunu söyledi.

«Yarın kim ava çıkıyor?» diye sordu.

Brideshead, «Cordelia,» dedi. «Ben Julia'nın genç atını alacağım, köpekleri tanıtmak için; birkaç saatten fazla tutmam.»

Julia, «Bir ara Rex gelecek,» dedi. «Ben kalıp onu karşılasam iyi olur.»

Sebastian ansızın, «Nerede buluşuyorsunuz?» diye sordu.

«Burada, Flyte St. Mary'de.»

«Öyleyse ben de ava çıkayım, lütfen, bana göre bir şey varsa.»

«Elbette. Çok iyi olur. Sana da sorardım ama sen hep zorla dışarıya çıkarılmaktan yakınırsın. Tinkerbell'i sen al. Bu mevsim çok formunda.»

Herkes Sebastian'ın ava çıkmak istemesine sevinmişti; akşamın tatsızlığı bir bakıma giderilmiş oldu. Brideshead viski istemek için zili çaldı.

«Başka isteyen var mı?»

Sebastian, «Bana da getir,» dedi, bu kez gelen Wilcox değil, sıradan bir uşaktı, ama uşakla Lady Marchmain arasında aynı bakışmayı gördüm. Herkes uyarılmıştı. İçkiler, meyhanede olduğu gibi «duble» halinde bardağa önceden konmuştu, yemek odasında av kokusu arayan köpekler gibi, hepimiz gözlerimizle tepsiyi izliyorduk.

Sebastian'ın ava çıkma isteğiyle oluşan sevinç gene de sürüyordu; Brideshead ahırlara gönderilmek üzere bir not yazdı, hepimiz keyif içinde yatmaya gittik.

Sebastian hemen yattı; ben onun şöminesinin karşısında oturmuş pipo içiyordum. «Keşke yarın ben de seninle gelsem,» dedim.

«Gelsen de pek fazla av göremezsin. Sana ne yapacağımı güzelce anlatayım. Gözden kaybolduğum an, Bridey'den ayrılacağım, en yakın meyhaneye gidip, günü barda kafa çekerek geçireceğim. Bana dipsomanmışım gibi davranırlarsa, ben de dipsoman olayım da görsünler. Zaten avdan nefret ederim.»

«Sana engel olamam.»

«Bir bakıma olabilirsin — bana para vermeyerek. Banka hesabımı kesmişler, bu yaz. En büyük sıkıntım da bu oldu. Mutlu bir Noel geçirebilmek için kol saatimle tabakamı rehin verdim, yarının masrafları için sana başvurmam gerekiyor.»

«Olmaz. Bunu yapamayacağımı sen de biliyorsun.»

«Demek yapamazsın, Charles? Öyleyse ben de başımın çaresine başka türlü bakarım. Bu işte epeyce ilerledim sayılır — yani başımın çaresine bakmakta. Başka çarem yoktu.»

«Sebastian, sen ve Bay Samgrass, neler çevirdiniz?»

«Yemekte anlattı ya — kalıntılar, rehberler ve katırlar, Sammy bunlarla uğraştı. İkimiz de kendi yolumuzu tutmaya karar verdik, o kadar. Zavallı Sammy haddini bildi diyebiliriz. Umarım bunu sürdürür, ama

bana kalırsa, benim mutlu Noel'im konusunda biraz ağzını gevşek tutmuş. Belki de, beni çok iyi gösterirse, gardiyanlık görevini yitirir diye düşünüyordur.»

«İyi de beceriyor doğrusu. Yani çalıyor demiyorum. Sanırım para konusunda oldukça dürüst. Sevimsiz bir defteri var, bozdurduğu her seyahat çekini oraya yazıyor, neye harcadığını da, annemle avukat görsünler diye. Ama o yerleri gezmek istiyordu, öğretmenlerin gezileri gibi değil de, beni yanına alarak gitmesi daha işine geliyordu. Tek sıkıntısı bana katlanmasıydı, çok geçmeden bunun da çaresine baktık.»

«Yolculuğumuza çok şatafatlı başladık, her yerde ileri gelenlere mektuplar yazıldı, Rodos'ta askeri valinin, İstanbul'da Büyükelçinin konuğu olduk. Zaten Sammy özellikle bunun için bu işe girişmişti. Elbette bana göz kulak olmak gibi de bir görevi vardı, ama ev sahiplerimize, benim kafamın yerinde olmadığını önceden söylüyordu.»

«Sebastian.»

«Tam yerinde olmadığını — cebimde param da bulunmadığına göre, başımı alıp gidemiyordum. Bahşişlerimi bile o veriyordu. Parayı adamın avucuna sıkıştırır ve hemen oracıkta defterine verdiği miktarı yazardı. Şansım İstanbul'da açıldı. Sammy görmeden bir akşam kumarda para kazandım. Ertesi sabah onu atlattım, Tokatlıyan'da barda çok keyifli bir saat geçiriyordum, kimi göreyim dersin, Anthony Blanche, sakal bırakmış, bir de Yahudi oğlan vardı yanında. Sammy soluk soluğa gelip beni ele geçirene kadar Anthony bana bir onluk ödünç verdi. Ondan sonra, bir an bile gözden kaybolamadım; Elçilik görevlileri bizi Pire'ye giden vapura bindirdiler ve kalkınca da ardımızdan iyice baktılar. Ama Atina'da iş kolaydı. Bir gün, öğle yemeğinden sonra Kançileryadan çıktım, Cook şirketinde dövizimi bozdurdum ve Sammy'nin aklını karıştırmak için İskenderiye'ye ne zaman vapur olduğunu sordum, sonra otobüsle limana indim, Amerikanca bi-

len bir gemici buldum, gemisi kalkana kadar onunla kaldım, sonra gene İstanbul'a döndüm, oldu bitti.»

«Anthony'yle Yahudi oğlan, kapalıçarşı yakınında, çok hoş, kırık dökük bir evde oturuyorlardı. Havalar iyice soğuyana kadar ben de orada kaldım, sonra Anthony'yle birlikte güneye kaydık, ta ki, üç hafta önce Suriye'de Sammy'yle buluşuncaya dek.»

«Sammy'nin canı sıkılmadı mı?»

«Bence, kendince, o da, sevimsiz haliyle, pek eğlendi — ama ne yazık ki artık üst düzeyde yaşayamıyordu. Önceleri biraz fazla ileri gitti bence. Akdeniz Filosunu peşime takmasın diye ona İstanbul'dan telgraf çektim, çok iyi olduğumu, Osmanlı Bankasına bana para göndermesini söyledim. Telgrafımı alır almaz apar topar geldi. Gerçi güç durumdaydı, reşit olduğum belgelenmediği için beni tutuklatamazdı. Kendi benim paramla geçinirken beni beş parasız, aç da bırakamazdı, iyice budala yerine konmadan anneme de söyleyemezdi. Tam anlamıyla avcumun içindeydi, zavallı Sammy. İlk önce onu yüzüstü bırakmak geldi aklıma, ama Anthony bu konuda çok anlayışlı davrandı, en iyisi işi dostça yoluna koymaktır dedi; o da her şeyi çok güzel ve dostça yoluna koydu. İşte şimdi buradayım.»

«Noel'den sonra.»

«Evet, mutlu bir Noel geçirmeye kararlıydım.»

«Geçirdin mi?»

«Sanırım. Pek hatırlamıyorum, ama bu da iyiye yorulur, değil mi?»

Ertesi sabah kahvaltıda Brideshead allar giymişti. beyaz yakasının üstünde başını dimdik tutan Cordelia da çok şıktı, Sebastian tvit ceketle görününce, sızlandı: «Ah, Sebastian, böyle çıkamazsın. Ne olur, git üstünü değiştir. Ev kılığında ne kadar hoş dursun.»

«Bir yerde kilitli kalmış. Gibbs bir türlü bulamadı.»

«Uydurma. Sen çağrılınca, ben ona giysilerini çıkarması için yardım etmiştim.»

«Ama bir yığın şey eksik.»

«Strickland-Venableselerin ekmeğine yağ sürdün. Çok kötü şeyler yapıyorlar. Seyislerinden silindir şapkayı bile çıkardılar.»

Atlar getirildiğinde saat on bire çeyrek vardı, ama aşağıya başka inen olmadı; sanki herkes gizlenmiş, Sebastian'ın atının ayak seslerini duyduktan sonra görünmek istiyorlardı.

Tam gitmek üzere öbürleri de atlarına binmişken, şapkası, eldivenleri, kamçısı ve sandviçlerinin yanınşapkası, eldivenleri, kamçısı ve sandviçlerinin yanında, doldurulması için bıraktığı cep şişesi duruyordu. Aldı, salladı; boştu.

«Görüyorsun ya, bu kadarcık bile güvenilmiyor bana. Asıl çıldıran onlar, ben değil. Artık bana para vermemezlik edemezsin.»

Bir sterlin verdim.

«Daha ver,» dedi.

Bir sterlin daha verdim, atına bindi, ağabeyi ve kız kardeşinin ardmdan yola çıktı.

Sanki sahneye çıkma sırası gelmiş gibi Bay Samgrass dirseğimin dibinde bitiverdi, koluma girdi, beni ocağın önüne götürdü. Küçük, bakımlı ellerini ısıttı, sonra da poposunu ısıtmak için döndü.

«Demek Sebastian tilki avına gitti, demek küçük sorunumuz da böylece bir iki saatliğine rafa kalkmış oldu.»

Bu sözleri Bay Samgrass'ın yanına bırakamazdım.

«Akdeniz gezinizin tüm öyküsünü dün gece öğrendim,» dedim.

«Ben de öğreneceğinizi bekliyordum zaten.» Bay Samgrass'ın kılı kıpırdamamıştı, bence, bir başkası da bildiği için rahatlamıştı. «Ev sahibemizi bunları anlatarak üzmek istemedim. Üstelik, beklediğimizden daha da iyi sonuçlandı. Ama Sebastian'ın Noel şenliği

konusunda ona bazı açıklamalar yapılması gerektiğini de düşündüm. Bazı önlemler almdığı dün gece dikkatinizi çekmiştir.»

«Çekti.»

«Çok mu aşırı buluyorsunuz? Ben de sizden yanayım, hiç değilse, kendi konukluğumuzun rahatını biraz kaçırdığı için. Bu sabah Lady Marchmain'le görüştüm. Yataktan biraz önce kalktım sanmayın. Ev sahibemizle yukarıda küçük bir söyleşi yaptık. Bu gece ipleri biraz gevşetebileceğiz sanırım. Dün gece, hiçbirimizin bir daha yaşamak istemeyeceği bir geceydi. Sanırım size vakit geçirtme çabalarım değerince hoşa gitmedi.»

Bay Samgrass'le Sebastian hakkında konuşmak bana iğrenç geliyordu ama, «İpleri gevşetmek için bu gecenin iyi bir başlangıç olduğunu sanmıyorum,» demeden edemedim.

«Öyle mi dersiniz? Neden bu gece olmasın, Brideshead'in dikkatli bakışları altında, açık havada geçen bir günden sonra? Daha iyisi bulunabilir mi?»

«Herhalde ben karışmasam daha iyi olur.»

«Ben de öyle, artık sağ salim eve geldiğine göre. Lady Marchmain görüşümü almak suretiyle beni onurlandırdılar. Ama şu anda, kalbim, bizden çok Sebastian'ın iyiliği için çarpıyor. Üçüncü kadeh şarabımı istiyorum; kitaplıktaki o nefis tepsiyi istiyorum. Oysa siz bana özellikle bu gece karşı çıkmamı söylüyorsunuz. Acaba neden derim. Sebastian bugün bir münasebetsizlik yapamaz. Bir defa, parası yok. Biliyorum. Ben ayarladım. Saatiyle sigara tabakası bile yukarıda. Hiçbir terslik yapamaz... yeter ki, kimse o derece insafsız olup da ona... A, Lady Julia, size güzel sabahlar dilerim, güzel sabahlar. Ya bu av sabahı köpekciğiniz nasıl?»

«Köpek iyi. Bakın. Bugün Rex Mottram buraya geliyor. Dün geceki gibi bir gece daha yaşayamayız. Biri annemle konuşmalı.»

«Konuştu bile. Ben. Bu akşam bir şey olmayacak.»

«İşte buna çok sevindim. Bugün resim yapıyor musun, Charles?»

Brideshead'e her gelişimde, bahçeye açılan odanın duvarına küçük bir resim yapmam âdet olmuştu. Bu da benim işime geliyordu, çünkü böylece, istediğim zaman evdekilerden ayrılabiliyordum; ev dolu olduğu zaman, bahçe-odası insanların zaman zaman sığınıp başkalarından yakındığı çocuk dairesinin yerini tutuyordu, ben de, büyük çaba göstermeden söylentileri duyabiliyordum. Artık üç tane duvar resmim bitmişti, her biri kendince güzeldi, ama ne yazık ki, üçü de başka biçimde güzeldi, çünkü on sekiz ay önce, bu resimlere başladığımdan beri zevkim değişmiş, üstelik ressam olarak gelişmiştim. Süsleme açısından, resimler başarısızdı. O sabah, bahçe odasını bir sığınak saydığım sabahlardan biriydi. Oraya gidip hemen çalışmaya koyuldum. Julia, işe başlamamı izlemek için geldi ve çaresiz, Sebastian'dan sözettik.

«Bu konudan bıkmadın mı?» diye sordu. «Neden herkes bunu büyük bir Sorun yapmakta?»

«Onu çok sevdiğimiz için.»

«Olsun. Ben de çok seviyorum onu, bir bakıma, ama ben onun da herkes gibi davranmasını istiyorum. Ailenin bir yüzkarasıyla büyüdüm ben — babam. Hizmetçilerin önünde ondan sözedilmez, çocukken de bizim yanımızda ondan sözedilmezdi. Annem Sebastian'ı da ailenin yüzkarası durumuna sokmak istiyorsa, artık bu kadarı fazla. Durmadan sarhoş dolaşmak istiyorsa, neden Kenya'ya filan gitmiyor, orada önemli olmaz.»

«Kenya'da mutsuz olması başka yerlere göre niçin daha önemsiz?»

«Anlamamış gibi davranmasana, Charles. Bal gibi anladın.»

«Yani orada senin açından utandırıcı durumlar olmaz mı demek istiyorsun? Şimdi ben de şunu söylemeye çalışıyorum, Sebastian bir yolunu bulursa, kor-

karım bu akşam da utandırıcı bir durum ortaya çıkabilir. Canı çok sıkkın.»

«Yok canım, gün boyu ava çıktı ya, sorun kalmaz.»

Herkesin o günkü eve ne türlü bel bağlamış olduğunu görmek hazindi. O sabah bir ara beni görmek için uğrayan Lady Marchmain de, ünlü ince şakacılığıyla, bu konuda kendi kendisiyle eğlenmişti.

«Avdan hep nefret ederdim,» dedi, «çünkü en iyi ve nazik insanların bile kaba yanlarını ortaya çıkarır. Nedendir bilemem ama, giyinip at sırtına çıktılar mı hepsi de Prusya askerlerine dönüşür. Ardından da öylesine övünürler. Akşamları, yemekte oturup tanıdığım onca erkeğin, kadının, kendinden geçmiş, kendine dönük, kendine hayran birer zırdeli oluşunu hayretle izlemişimdir... oysa, gene de — yüzyılların ötesinden gelen bir kalıtım olsa gerek — Sebastian da onlarla birlikte gitti diye içimde bir ferahlık var. 'Onun bir şeyi yok canım,' diyorum, 'ava çıktı' — sanki bir duamın yanıtını almışım gibi.»

Paris'te neler yaptığımı sordu. Irmağa ve Notre Dame'ın kulelerine bakan evimden sözettim. «Dönünce, umarım Sebastian da gelip benimle kalır.»

Lady Marchmain, erişilemeyeni özlercesine içini çekerek, «Ne iyi olurdu,» dedi.

«Umarım, Londra'da bizde kalır.»

«Charles, bunun olamayacağını biliyorsun. Londra en kötüsü. Bay Samgrass bile onu orada zaptedemedi. Bu evde gizlimiz saklımız yok. Noel boyunca kayıptı, Bay Samgrass kaldığı yerde hesabını ödeyemediği için bulabildi onu, eve telefon ettiler. Çok feci. Hayır, Londra olamaz; burada, bizim yanımızda bile kendini tutamazsa... Burada mutlu, sağlıklı olmalı bir süre, ava çıkmalı, sonra onu gene Bay Samgrass'le yurt dışına göndeririz... Dinle bak, bunlar daha önce de başıma geldi.»

Bu sözlerin acı yanıtı, konuşulmamış olsa da, iki-

mizce biliniyordu — «Onu tutamamıştın ama, o kaçmıştı. Sebastian da kaçacak. Çünkü ikisi de senden nefret ediyor.»

Aşağıda, vadide bir borazan ve avcı çığlığı duyuldu.

«İşte gidiyorlar, bildik ormanlarına dalıyorlar. Umarım eğleniyordur.»

Julia ve Lady Marchmain'le böylece çıkmaza girmiştik, birbirimizi anlayamadığımızdan değil, birbirimizi çok iyi anladığımızdan. Brideshead öğle yemeğine eve geldi ve benimle bu konuda konuştu — çünkü bu konu artık, karanlıkta kırmızı-siyah parlayan, eşiklerden sızıp ansızın lombozlardan, hava borularından püsküren, ta derinlerden gemiyi saran alevler gibi evin her yanını sarmıştı — Brideshead'in yanındayken, garip bir dünyada, sönmüş lavlar, son soluklardan oluşan, benim için çoktan ölmüş bir dünyada bulurdum kendimi.

Şöyle konuştu: «Umarım dipsomanyadır. Bu gerçekten öylesine bir bahtsızlıktır ki, hepimiz buna katlanabilmesi için ona yardımcı olmalıyız. Benim asıl korkum, canı istediği vakit sarhoş olması ve bunu zevk aldığı için yapmış olmasıydı.»

«İnsan bedenen çökmüşse, bunda bir kötülük yok. İnsanın Ulaştırma Bakanı ya da Avcılar Başkanı olması ya da seksen yaşında on beş kilometre yürüyebilmesi için manevî bir sorumluluk yoktur.»

«Yanlış,» dedim. «*Manevi zorunluluk* — gene din konusuna döndün.»

Brideshead, «Hiç ayrılmamıştım ki,» dedi.

«Sana bir şey diyeyim mi, Bridey, bir an bile bir Katolik olmayı aklımdan geçirecek olsam, kendime gelmem için seninle beş dakika konuşmam yeter. Sen en makul konuları zırvaya çeviriyorsun.»

«Bunu söylemen çok garip. Başkalarından da duydum. İyi bir papaz olamayacağımı düşünmenin birçok nedeninden biri de bu. Sanırım düşünce tarzımdan

doğuyor.»

Öğle yemeğinde Julia'nın aklı o gün gelecek olan konuğundaydı. İstasyonda onu karşıladı ve eve çaya getirdi.

«Anne, Rex'in Noel armağanına bakar mısın?»

Küçük bir kaplumbağaydı, canlı hayvanın kabuğuna elmas taşlarla Julia'nın adının baş harfleri işlenmişti ve cilâlı tahtaların üzerinde beceriksizce kayan ya da oyun masasını bir boydan bir boya geçen, bir halının üzerinde dolanan, bir dokunulduğunda kabuğuna çekilen ya da boynunu uzatıp, buruşuk, köhne kafasını sallayan bu oldukça sevimsiz küçük yaratık, gecenin unutulmaz bir parçası, daha önemli ve tehlikeli durumdan dikkati başka yere çeken incir çekirdeklerinden biri oluvermişti.

Lady Marchmain, «Acaba bu da sıradan kaplumbağaların yediklerini mi yer?» dedi.

Bay Samgrass, «Bu ölünce ne yapacaksınız? Bu kabuğa uygun bir kaplumbağa bulunabilir mi?» diye sordu.

Rex'e, Sebastian'ın sorunu anlatıldı — anlatılmasaydı o havaya güç katlanırdı — o da hemen çözüm yolunu buldu. Çay içilirken, keyifle, açıkça önerisini anlattı; gün boyu gizli saklı fısıldaşmalardan sonra, konunun açıkça tartışılması herkesi rahatlatmıştı. «Onu Zürih'te Borethus'a gönderin. Tam aradığınız adamdır. Sanatoryomunda her gün mucizeler yaratıyor. Charlie Kilcartney'in ne biçim içtiğini bilirsiniz.»

Lady Marchmain, o tatlı alaycılığıyla, «Bilmem,» dedi. «Korkarım, Charlie Kilcartneyin ne biçim içtiğini ben bilmiyorum.»

Sevgilisiyle eğlenildiğini duyunca Julia kaplumbağaya bakıp kaşlarını çattı, ama Rex Mottram böylesine zarif bir alaydan alınmamıştı.

«İki karısı da onu bırakmıştı. Sylvia'yla nişanlandığı zaman, Sylvia onun Zürih'e tedaviye gitmesi koşulunu koşmuştu. İşe de yaradı. Üç ay sonra, bambaşka

bir adam olarak döndü. Gerçi Sylvia da onu bıraktı, ama o günden sonra ağzına içki koymadı.»

«Peki, Sylvia neden bıraktı onu?»

«Zavallı Charlie içkiyi bıraktıktan sonra pek sıkıcı bir adam oldu. Ama öykümün amacı bu değil elbette.»

«Ben de sanmam. Aslında, bizi yüreklendirici bir öykü olsa gerek.»

Julia elmaslı kaplumbağasına bakıp surat astı.

«Seks hastalarını da alıyor.»

«Vah, vah, zavallı Sebastian demek Zürih'te çok garip kişilerle tanışacak.»

«Aylar öncesinden yer ayırtmak gerek, ama sanırım ben isteyince yer bulunur. Bu gece buradan telefon edebilirim.»

(Rex, en sevecen anlarında, isteksiz ev kadınının eline elektrik süpürgesi sıkıştırılmış gibi telâşlı bir içtenlikle hareket ederdi.)

«Düşünelim.»

Tam biz düşünürken, Cordelia avdan döndü.

«Ay, Julia, *bu da nesi?* Ay, ne *feci.*»

«Rex'in Noel armağanı.»

«Özür dilerim. Hep çam deviririm. Ama çok haince bir iş! Kimbilir ne kadar canı yanmıştır.»

«Acı duymazlar.»

«Nereden biliyorsun? Bahse girerim ki, duyarlar.»

Bütün gün görmediği annesini öptü, Rex'in elini sıktı, yumurta istemek için zili çaldı.

«Bayan Barney'de bir çay içtim, oradan telefon edip arabayı çağırdım, ama hâlâ açım. Çok hoş bir gündü. Jean Strickland-Venables çamura düştü. Bengers'den Yukarı Eastrey'e hiç durmadan koştuk. Altı, yedi kilometre olsa gerek, değil mi, Bridey?»

«Üç.»

«Ama atın koşuşu öyle değildi...» Ağzı tıka basa yumurta doluyken, bize avı anlatıyordu. «... Çamurdan kalktığında Jean'i görecektiniz.»

«Sebastian nerede?»

«Utanç içinde.» Açık seçik çocuk sesinde bu sözcükler bir felâket habercisi gibiydi, ama Cordelia devam etti: «O korkunç fare kapanı görünümlü ceket, bir de boynunda kiralık Binicilik kulübü üyesi gibi incecik, ufacık külüstür bir kravat. Önce doğrusu tanımadım onu, umarım başkaları da tanımamıştır. Dönmedi mi? Herhalde yolunu şaşırmıştır.»

Wilcox çay takımlarını toplamaya geldiğinde, Lady Marchmain, «Lord Sebastian görünmedi mi?» diye sordu.

«Hayır efendim.»

«Biriyle bir yerde çay içiyordur. Oysa hiç böyle şeyler yapmaz.»

Yarım saat sonra, Wilcox kokteyl tepsisini getirdiği zaman, «Lord Sebastian biraz önce telefon edip South Twining'den aldırılmalarını istediler,» dedi.

«South Twining mi? Kim oturuyor orada?»

«Otelden aramıştı, Lady hazretleri.»

«South Twining mi? dedi Cordelia. «Ay, iyice yolunu şaşırmış!»

Döndüğünde yanakları al al, gözleri ateş gibiydi; bir hayli sarhoştu.

Lady Marchmain, «Sevgili yavrum,» dedi. «Seni bu kadar iyi görmek ne güzel. Açık havada gün geçirmek iyi gelmiş. İçkiler masanın üzerinde, lütfen kendin al.»

Bu sözlerde yadırganacak bir şey yoktu ya da bu sözlerin söylenmiş olması yadırganmalıydı. Altı ay önce bu sözlere gerek yoktu.

Sebastian, «Teşekkür ederim, alırım,» dedi.

Bir vuruş, beklenmedik, yinelenen, bir yaranın üstüne inen, şaşırtmayan, ürkütmeyen, yalnızca boğuk, tiksindirici bir acı, bir benzerine dayanılabilir mi diye bir kaygı — o akşam yemekte Sebastian'ın karşısında oturmak, bulutlu gözlerini ve bocalayan hareketlerini görmek, pesleşen sesini arada bir, uzun sus-

kunluklar arasında, olmadık anda duymak böylesine bir duyguydu. Sonunda Lady Marchmain'le Julia ve uşaklar salondan çıkınca, Brideshead, «Sen gidip yatsan iyi olur Sebastian,» dedi.

«Önce biraz şarap içeyim.»

«İstiyorsan biraz şarap iç. Ama oturma odasına gelme.»

Sebastian güçlükle başını sallayarak, «Feci sarhoş,» dedi. «Tıpkı eskiden olduğu gibi. Eskiden beyler hep çok sarhoş olur, hanımlara katılamazlardı.»

(Daha sonra, bu konuda benimle çene çalmak isteyen Bay Samgrass, «Oysa eskiden olduğu gibi değildi,» demişti. «Acaba fark nereden ileri geliyor? Hoşgörü ve neşe olmadığından mı? Dostluk kurulamadığından mı? Bence bugün bir başına içmiş olmalı. Acaba parayı nereden buldu?»)

Oturma odasına gittiğimizde, Brideshead, «Sebastian yatmaya gitti,» dedi.

«Öyle mi? Okuyalım mı?»

Julia'yla Rex bezik oynadılar; pekin köpeğinin rahat bırakmadığı kaplumbağa kabuğuna çekildi; Lady Marchmain *Hiç Kimsenin Günlüğü*'nü yüksek sesle okudu ve oldukça erken bir saatte yatma vaktinin geldiğini söyledi.

«Biraz daha oynayamaz mıyım, anne? Yalnız üç oyun.»

«Peki yavrum. Yatmadan önce gelip beni gör. Uyumayacağım.»

Bay Samgrass'la ben de Julia'yla Rex'in yalnız kalmak istediklerini anlamıştık, biz de ayrıldık; ama Brideshead bir türlü anlayamadığı için, o gün henüz okumadığı *Times* gazetesini okumaya koyuldu. Evin kendi odalarımızın bulunduğu tarafına geçerken, Bay Samgrass, «Hiç eski günlere benzemiyor,» dedi.

Ertesi sabah Sebastian'a sordum: «Şimdi bana dürüstçe yanıt ver, burada kalmamı istiyor musun?»

«Hayır, Charles, istemiyorum.»

«Bir yardımım olmuyor mu?»

«Hiç.»

Gidip annesinden özür dileyerek ayrılacağımı söyledim.

«Sana sormam gereken bir şey var Charles. Dün Sebastian'a para verdin mi?»

«Evet.»

«Anlayamıyorum,» dedi. «İnsanın nasıl bu kadar insafsız davranabileceğini anlayamıyorum.»

Sustu, ama yanıt beklediğini sanmam; o bildiğimiz, sonsuz tartışmaya yeniden girmeden söyleyebileceğim bir şey yoktu.

«Sana sitem edecek değilim,» dedi. «Tanrı bilir, benim kimseye sitem edecek halim yok. Çocuklarımın yanılgısı, benim yanılgımdır. Ama anlayamıyorum. Nasıl olur da sen pek çok bakımdan böylesine iyi olursun da, sonra bu kadar acımasız bir iş yapabilirsin? Bunu neden hakettik, anlayamıyorum.»

Hiç etkilenmemiştim; onun acısı beni hiçbir açıdan duygulandırmamıştı. Kafamda okuldan kovulmak neyse, bu da öyleydi. Neredeyse şöyle demesini bekliyordum: «Ne yazık ki, babanıza bu üzücü haberi yazılı olarak bildirmiş bulunuyorum.» Oysa uzaklaşırken, arabanın arkasından dönüp eve son kez diye bildiğim bir bakışla baktım, kendimden bir parçayı ardımda bıraktığımı ve sonra nereye gidersem gideyim, ardımda bıraktığımı arayacağımı, umutsuzca, tıpkı hayaletlerin anlatılan arayışları gibi, tıpkı başka bir dünyaya göçebilmek için gereksinimleri olan varlıklarını gömdükleri yerlere dönüşleri gibi, umutsuzca arayacağımı seziyordum.

Kendi kendime, «Oraya bir daha hiç dönmeyeceğim,» dedim.

Bir kapı kapanmıştı, arayıp Oxford'da bulduğum, duvarda alçacık bir kapı; artık onu açsam da, ardında büyülü bahçeyi bulamayacaktım.

Güneşsiz mercan saraylarda ve okyanus yatağının

salınan ormanlarında uzun süren tutsaklıktan sonra, yüzeye, sıradan gün ışığına ve denizin taze havasına çıkmıştım.

Ardımda bıraktığım neydi? Gençlik mi? Ergenlik mi? Duyular mı? Tüm bunların bileşimi, «Genç Sihirbazın Gizi», içinde fildişi değneğin ve aldatıcı yuvarlak topların yanında, ikiye katlanan paranın, içi boş muma sokulan tüyden çiçeklerle yan yana yattığı bir sandık.

«Düşleri ardımda bıraktım,» diyordum kendi kendime. «Artık üç boyutlu bir dünyada yaşayacağım — beş duyumun yardımıyla.»

O günden bu yana böylesine bir dünya olmadığını öğrendim, ama o anda, araba dönüp ev gözden kaybolunca, bu dünyayı aramaya gerek olmadığını, önümdeki yolun sonunda, çevremde bulunduğunu sanıyordum.

Sonra Paris'e, orada edindiğim dostlara ve alışkanlıklara döndüm. Brideshead'den artık hiç haber almayacağımı sanıyordum, oysa yaşamda böylesine kesin kopmalar çok enderdir. Üç hafta geçmeden, Cordelia'nın Fransız benzetisi manastır elyazısıyla bir mektup aldım:

«*Çok sevgili Charles,*» diyordu, «*Sen gidince öyle üzüldüm ki. Hiç değilse gelip veda edebilirdin!*»

«*Senin işlediğin ayıbı duydum, şimdi sana benim de ayıp ettiğimi söylemek için yazıyorum. Wilcox'un anahtarlarını çaldım, Sebastian için viski aldım ve yakalandım. Öyle çok istiyordu ki. Çok kötü bir patırtı koptu (hâlâ da kopuyor).*»

«*Bay Samgrass gitti (ne iyi!), o da biraz ayıp etmiş, ama ne olduğunu bilmiyorum.*»

«*Bay Mottram Julia'nın çok hoşuna gidiyor (fena!) ve Sebastian'ı da götürüyor (fena! fena!), bir Alman doktora.*»

«*Julia'nın kaplumbağası kayboldu. Kaplumbağa-*

lar öyle yaparmış, kendi kendini gömdüğünü sanıyoruz, böylece bir armağan da gitti (Bay Mottram'ın deyimi).»

«Ben çok iyiyim.»

«Pek çok sevgiler,»

«Cordelia.»

Bu mektubu aldıktan bir hafta kadar sonraydı, bir gün öğleden sonra eve geldim, baktım Rex beni bekliyordu.

Saat dört olmalıydı, yılın o aylarında atölyem erkenden kararırdı. Kapıcı bana yukarıda bir konuğum olduğunu söylerken, yüzünden, yukarıda etkileyici birinin beklediğini anlamıştım; yaş ve konum farklarını belirten bir anlatım yeteneği vardı, bu kez gelenin üstün nitelikli olduğunu belirten bir anlatım takınmıştı, Rex gerçekten bunu haketmişti, odamda, sırtında koca yolculuk paltosuyla, ırmağa bakan pencereyi kaplamıştı.

«A,» dedim. «A...»

«Bu sabah geldim. Öğle yemeği yediğin yeri söylediler, ama orada bulamadım. Sende mi kalıyor?»

Kim diye sorma gereğini duymadım. «Demek senin de elinden kaçtı?»

«Dün gece buraya geldik, bugün de Zürih'e gidecektik. Onu yemekten sonra Lotti'de bıraktım, yorgun olduğunu söyledi, ben de bir el oynamak için Travellers'a gittim.»

Benimle konuşurken başka bir yerde anlatmak için prova yaptığının farkındaydım. «Yorgun olduğunu söyledi» lâfı fena değildi. Rex, yarı sarhoş bir çocuğun, kendi kumarına engel olmasını istemezdi.

«Demek dönünce baktın ki, gitmiş.»

«Yok, öyle değil. Keşke öyle olsaydı. Baktım, yatmamış beni bekliyor. Travellers'da şansım iyi gitmiş, parsayı toplamıştım. Ben uyurken, Sebastian tamamını yürütmüş. Bana da, aynanın kenarına iliştirdiği,

Zürih'e iki tane birinci mevki tren bileti bırakmış. Neredeyse üç yüz kâğıt vardı, Allah kahretsin...»

«Demek ki şu anda herhangi bir yerde olabilir.»

«Herhangi bir yerde. Sen gizlemiyorsun ya onu?»

«Hayır. O aileyle ilişkim bitmiştir.»

Rex, «Benimkiyse henüz başlıyor,» dedi. «Bak, anlatacak çok şey var, ama Travellers'da birine sözüm var, dünün acısını çıkarmak için oynayacak. Benimle akşam yemeği yer misin?»

«Olur. Nerede?»

«Çoğunlukla Ciro'ya giderim.»

«Neden Paillard'a gitmiyorsun?»

«Hiç duymadım. Yemek benden elbette.»

«Farkındayım. Yemeği ben söyleyeyim.»

«Peki, öyle olsun. Nerededir bu yer?» Bir kâğıda yazıp verdim. «Buranın yerli yaşamını görebileceğim bir yer mi?»

«Evet, öyle denebilir.»

«Eh, iyi bir deneyim olacak. İyi bir şeyler ısmarla.»

«Benim niyetim de o.»

Oraya Rex'ten yirmi dakika önce gittim. Onunla başbaşa bir akşam geçireceksem, hiç olmazsa, benim stilimde geçmeliydi. Yemeği çok iyi hatırlıyorum — *oseille*[1] çorbası, beyaz şaraplı sosta çok sade pişirilmiş dilbalığı, bir *caneton à la presse*,[2] bir limon sufle. Son anda, bütün bunlar Rex için çok basit olabilir kaygısıyla, *caviar aux blinis*[3] ısmarladım. Şarap olarak da, ona o sıralarda doruğunda olan, bir şişe 1906 Montrachet ısmarlattım, ördekle birlikte de 1904 yılından bir Clos de Bèze.

O sıralarda Fransa'da geçim kolaydı; o sıralardaki döviz kuruyla, bana gönderilen para bol bol yetiyor-

1. Oseille: (Fr.) Kuzukulağı.
2. (Fr.) Ördek.
3. (Fr.) Havyar.

du, üstelik pek tutumlu değildim. Gene de pek ender olarak böyle bir yemek yiyebiliyordum, Rex gelip de bir daha eline geçmeyecekmiş gibi bir havayla şapkasını ve paltosunu bıraktığı an kendimi ona borçlu hissettim. Bu sade görünümlü yere, serseriler ve kafa çeken öğrenciler görecekmiş gibi kuşkuyla baktı. Göre göre, sakallarının altına peçetelerini sıkıştırıp sessizce yemek yiyen dört senatör gördü. Daha sonra tüccar arkadaşlarına şöyle dediğini duyar gibi oluyordum: «... ilginç bir genç tanıyorum; Paris'te oturan bir resim öğrencisi. Beni küçük, garip bir restorana götürdü — dönüp de bakmadan geçeceğiniz bir yer — işte orada hayatımda yediğim en güzel yemeği yedim. Beş altı da senatör vardı, yani tam gidilecek yerdi. Ucuz da değildi doğrusu.»

«Sebastian'dan bir haber var mı?» diye sordu.

«Para gerekene kadar olmaz,» dedim.

«Böyle çekip gitmesi de doğrusu tuhaf. Onu biraz yola getirebilirsem, başka bakımdan bana yararı olur diye düşünmüştüm.»

Kendi işlerinden sözetmek istediği belliydi; bu konu, iyice doyup konyağa geldiğimiz zamanı bekleyebilir diye düşündüm; insanın dikkati bulanıp yarım kulakla dinleyeceği vakte kadar bekleyebilir; oysa şimdi, *maître d'hôtel*[1] tavada blinileri çevirirken ve ardında iki kişi *presi* hazırlarken, benden sözetmeliydik.

«Brideshead'de çok kaldın mı? Ben gittikten sonra benden sözedildi mi?»

«Edildi mi ne demek? Adını duymaktan bıktım usandım dostum. Lady'nin senden yana 'vicdanı karanlık'. Son görüşmenizde de sana iyice veriştirmiş, anladığım kadarıyla.»

«İnanılmayacak kadar insafsız,» anlaşılamaz bir acımasızlık».

«Çok sert sözler.»

---

1. Maitre d'hotel: (Fr.) Başgarson.

«İnsanlar dilediklerini söylesinler, yeter ki yağ bal deyip sonradan yiyip bitirmesinler.»

«Ne?»

«Hiç. Bir atasözü.»

«Ha.» Krema ve sıcak tereyağı eriyip karıştı, taştı kabardı, her bir havyar tanesini öbüründen ayırıp ak ve altın rengine buladı.

Rex, «Benimkine biraz ince doğranmış soğan rica edeceğim,» dedi. «Biri bana tadının böyle daha iyi ortaya çıkacağını söylemişti.»

«Önce soğansız dene,» dedim. «Sonra da bana, biraz daha benimle ilgili haber ver.»

«Ha, bir de, Samgas mı nedir — o tatsız öğretmen — bozguna uğradı. Herkes de buna çok sevindi. Sen gittikten sonra birkaç gün boynu bükük dolaştı. Bizim teyzeye seni o savdırmadıysa şaşarım. Adam hep üstümüze varıyordu, sonunda Julia daha fazla dayanamadı ve maskesini düşürdü.»

«Julia mı yaptı bunu?»

«Canım, adam burnunu bizim işimize de sokmaya başlamıştı. Julia onun sahtekâr olduğunu anlamıştı, bir gün öğleden sonra, Sebastian iyice kafayı çekmişken — çoğu zaman kafayı çekiyordu — Julia ona Akdeniz gezisini ayrıntısıyla anlattırmış. Bu da Bay Samgrass'ın sonu oldu. Ondan sonra Lady hazretleri de sana biraz fazla sert davranmış olabileceğini düşünmeye başladı.»

«Ya Cordelia'yla olan patırtı?»

«İşte bu, her şeyi gölgede bıraktı. O çocuk yürüyen bir mucize — bizim burnumuzun dibinde, tam bir hafta Sebastian'ı viskiyle beslermiş. Nereden bulabildiği aklımıza gelmiyordu. Sonunda bir gün Lady işi çakmış.»

Lezzetli blinilerden sonra çorba nefisti — sıcak, duru, acı, köpüklü.

«Sana bir şey diyeyim mi, Charles, şu Ana Marchmain var ya, kimseye göz açtırmıyor. Çok hasta bir ka-

dın. Her an patlayabilir. George Anstruther onu sonbaharda gördü de, iki yıla kalmaz dedi.»

«Ya sen nereden biliyorsun?»

«Ben duyarım böyle şeyleri. Ailenin durumuna bakarken, ben bir yıla kalmaz derim. Viyana'da tam ona göre birini biliyorum. Herkes, hattâ Anstruther bile umudu kesmişken Sonia Bamfshire'i ayağa kaldırmıştı. Ama Ana Marchmain kılını kıpırdatmıyor. Sanırım saçma diniyle ilgisi var bu işin, bedenine bakım sağlamamak.»

Dilbalığı öylesine nefis ve sadeydi ki, Rex önce farkına varmadı. *Press*in sesini dinleyerek yedik — kemiklerin kırılışı, kan ve iliğin damlayışı, incecik göğüs dilimlerine sos döken kaşığın sesi. Ondan sonra bir çeyrek saatlik bir ara verildi, ben ilk Clos de Bèze kadehimi yudumlarken Rex ilk sigarasını içiyordu. Arkasına dayandı, masaya sigarasının dumanını üfledi ve, «Biliyor musun, burada yemek hiç de fena değil; biri burayı ele alıp, çeki düzen verse bir şeyler olur,» dedi.

Çok geçmeden gene Marchmainlere döndü:

«Sana bir şey daha söyleyeyim — dikkat etmezlerse çok geçmeden para açısından başları derde girecektir.»

«Ben onları çok, pek çok varlıklı sanırdım.»

«Doğru, ama paralarını işletmeden bir yana bırakanlar ne kadar varlıklı olursa o kadar varlıklıdırlar. Bu durumda olan herkes 1914'e göre bugün daha az varlıklıdır, Flytelar da bunun farkında değiller. Bana kalırsa, onların işine bakan avukatlar, istedikleri parayı onlara veriyor ve sorgu sual istemiyor. Baksana nasıl yaşadıklarına — hem Brideshead hem de Marchmain Malikânesi, ikisi de tam kadro sürdürülüyor, av köpekleri sürüsü, üstelik kira da almazlar, kimseyi çıkarmazlar, işleri gören bir düzine yaşlı uşak, hizmetçi, onlara hizmet eden başka hizmetçiler, üstelik bir de baba ayrı bir yaşam sürüyor — hem de hiç sade bir

yaşam değil. Gelirlerinden ne kadar daha fazla harcadılar dersin?»

«Ne bileyim?»

«Londra'da neredeyse yüz bin. Başka yerlerde ne kadar borçlandılar bilmem. Parasını işletmeyen insanlar için bu oldukça yüksek bir rakam. Geçen kasımda doksan sekiz binmiş. Benim duyduğum bu kadar.»

Onun duydukları bunlar, hastalık ve borç, diye düşündüm.

Burgonya şarabının tadını çıkardım. Şarap bana, dünyanın Rex'in sandığından daha eski ve daha güzel bir yer olduğunu ve insanoğlunun da, yıllanmış duygusallığı içinde, onunkinden çok başka bir bilgelik edindiğini hatırlattı. Bir rastlantıyla St. James sokağında kendi şarapçımla yemek yerken, gene aynı şarabı içmiştim, savaşın ilk güzüydü; aradan geçen yıllarda daha hafiflemiş, rengi biraz solmuştu, ama gene de, gerçek diliyle, olgun yıllarının aynı saf umut sözcüklerini söylüyordu.

«Yani, beş parasız kalırlar demek istemiyorum; adam gene en azından yılda bir otuz bin çıkarır, ama yakında bir sarsmtı geçirirler, bu üst tabakanın kulağına sabun kaçtı mı, ilk işleri kızların harçlığını kısmaktır. Bu olmadan, evlenme işini tamamlamak istiyorum.»

Daha konyağa sıra gelmemişti, ama ondan sözetmeye başlamıştık. Yirmi dakika daha geçseydi, bütün diyeceklerine hazır olabilirdim. Elimden geldiğimce, kulağımı ve kafamı ona kapattım, kendimi önümdeki yemeğe verdim, ama sözcükler gelip mutluluğumu buluyor, beni Rex'in tatsız, açgözlü dünyasına sürüklüyordu. Bir kadın istiyordu; piyasada bulabileceği en iyi kadını istiyordu, bunu da kendi koşullarına göre alacaktı; olan biten bu kadardı.

«... Ana Marchmain benden hoşlanmıyor. Ben de hoşlanmasmı istemedim ya. Onunla evlenecek değilim. Cesaret edip açıkça söyleyemiyor: 'Sen bir beyefendi

değilsin. Sen sömürgelerden gelmiş bir serüven düşkünüsün,' demiyor. Biz ayrı dünyaların insanlarıyız diyor. Doğru, ama Julia benim dünyamdan hoşlanıyor... Sonra din konusunu açıyor. Onun dinine bir diyeceğim yok; biz Kanada'da Katolikleri pek umursamayız, ama bu başka; Avrupa'da çok şatafatlı Katolikler var. Olsun, Julia dilediği zaman kilisesine gider. Ona engel olacak değilim. Bana kalırsa, onun da umurunda değil, ama kadın dediğinin bir dini olmalı. Üstelik canı isterse çocuklar da Katolik olabilir. Dilediklerı 'vaatleri' yaparım... Bir de benim geçmişim var. 'Senin hakkında çok az şey biliyoruz.' Aslında biraz da fazla biliyor. Belki duymuşsundur, bir iki yıl bir başkasıyla bağım oldu.»

Biliyordum; Rex'i tanıyan herkes de Brenda Champion'la ilişkisini bilirdi; üstelik onu öbür sıradan komisyonculardan ayırdeden özelliklerini, Gal Prensiyle golf oynamasını, Bratt'ta üyeliğini, hattâ Avam Kamarasındaki ahbaplıklarını da ona borçlu olduğu bilinirdi, çünkü ilk kez Avam Kamarasına girdiği zaman kendi partisinin ileri gelenleri, «A, işte kuzey Gridley' den Kira Sınırlaması konusunda güzel bir konuşma yapan genç,» dememiş, «İşte Brenda Champion'un son sevgilisi,» demişlerdi; bu ilişkinin erkekler açısından ona çok yararı olmuştu, kadınlara gelince, onlara nasıl olsa çoğunlukla hoş görünürdü.

«Neyse, bunun üstüne bir sünger çekildi. Ana Marchmain konuyu deşmeme nezaketini gösterdi; yalnızca benim 'çapkınlığım'dan sözetti. Yani, o da damat olarak nasıl birini bekliyordu — Brideshead gibi et kafalı bir rahip mi? Julia o konuyu ayrıntılarıyla biliyor; o aldırış etmediğine göre, kime ne?»

Ördekten sonra, frenk soğanı bulutu altında su teresi ve hindiba salatası geldi. Ben yalnızca salatayı düşünmeye çalıştım. Bir süre, yalnız sufleyi düşünmeyi başardım. Ardından konyakla birlikte bu tür iç dökmeye uygun an gelmiş oldu. «... Julia yirmisine geli-

yor. Reşit olana kadar beklemek istemiyorum. Üstelik her şeyi gereğince yapmadan evlenmeye niyetim yok... aceleye getirilmiş bir iş olmamalı... Kendi payına düşen mirastan yoksun kalmamalı. Yani Ana Marchmain yola gelmezse, ben de gidip babasını göreceğim ve onu kafaya alacağım. Bence, karısının sinirine dokunan her şeyi yapmaya razı olacaktır. Bu sırada Monte Carlo'da. Sebastian'ı Zürih'e bıraktıktan sonra oraya gidecektim. İşte bu yüzden onu kaybettiğime bu kadar canım sıkıldı.»

Konyak Rex'in zevkine uygun değildi. Duru ve solgundu, üstünde toz toprak izi ve Napolyon harfleri olmayan bir şişede getirilmişti. Rex'ten birkaç yaş daha büyüktü ve son yıllarda şişelenmişti. Konyağı, orta boy, incecik, lâle biçimi kadehlerde verdiler.

Rex, «Konyak, biraz anladığım şeylerden biridir,» dedi. «Bu renk iyi değil. Üstelik bu yüksükte tadını da alamam.»

Ona, kafası büyüklüğünde yuvarlak kadeh getirdiler. Kadehi ispirto lambasında ısıttırdı. Sonra o güzelim içkiyi kadehte evirip çevirdi, kafasını buharına tuttu, evde soda içercesine bir yudum içti.

Böylece, biraz da utanarak, Rex gibileri için sakladıkları kocaman, paslı, lekeli şişeyi sakladıkları yerden çıkardılar.

Pekmezimsi karışımı, kadehin kenarında kara çizgiler bırakıncaya dek salladıktan sonra, «İşte konyak bu,» dedi. «Hep bir yerlerde sakladıkları bir şişe vardır, ama sen patırtı etmezsen çıkarmazlar. Al sen de biraz.»

«Benimkinden memnunum,» dedim.

«Gerçekten anlamıyorsan, bunu içmek yazık,» dedi.

Purosunu yaktı, kendi dünyasından memnun, arkasına dayandı. Ben de, onunkinden çok başka bir dünyada, halimden memnundum. İkimiz de keyifliydik. O Julia'dan sözediyordu, ben de sesini, sâkin bir gecede,

kilometrelerce uzakta havlayan bir köpeğin sesi gibi, ta uzaklardan, belli belirsiz duyuyordum.

Mayıs başında nişan açıklandı. *Continental Daily Mail* gazetesinde nişan ilânını gördüm ve Rex'in «babayı kafaya aldığını» anladım. Ama işler beklendiği gibi yolunda gitmedi. Ardından, aldığım haber haziran ortasındaydı, küçük Savoy kilisesinde, sessizce evlendiklerini okudum. Kral ailesinden kimseler yoktu; ne Başbakan, ne de Julia'nın ailesinden biri. «Aceleye getirilmiş bir iş»e benziyordu, ama işin içyüzünü ancak yıllar sonra öğrenebildim.

2

Artık Julia'da sözetme zamanı geldi; Julia, Sebastian'ın acı öyküsünde zaman zaman oldukça gizsel bir yer almıştır. O sıralarda o bana böyle görünmüştü, ben de ona. Ayrı yollar tutmuştuk, bu yollar sonradan bizi yanyana getirdi, ama gene de birbirimize yabancı kaldık. Daha sonraları, tıpkı kitap rafını belli bir kitap için tararken, insanın gözünün bir başka kitaba takılması, kitabı alıp kapağına bakması ve 'vakit bulunca bunu da okumalıyım' diyerek yerine bırakması, aramaya devam etmesi gibi beni kafasında bir yere yerleştirmiş olduğunu söylemişti. Benim ilgim daha büyüktü, çünkü bu iki kardeş arasında görünüm olarak büyük bir benzerlik vardı, bu benzerlik değişik duruşlarla, değişik ışıklar altında her görüşümde içime işlerdi ve Sebastian hızlı çöküşünde her gün solup ufalanırken, Julia o denli açık seçik beliriyordu.

O günlerde zayıftı, göğsü dümdüz, bacakları sıskaydı; yalnız boyun, kol ve bacaktı, gövdesiz, örümcek gibiydi; modaya uyardı ama ne saç kesimi ve o dönemin şapkaları, ne o dönem gözde olan boş bakışlar ve aralık dudaklar, soytarıları andırırcasına elmacık kemiklerinin üzerine sürülen allık onu o günlerin sıradan tekdüze görünümüne indiremiyordu.

Onunla ilk karşılaştığımda, istasyonda beni karşılayıp alacakaranlıkta eve götürdüğü zaman, 1923 yazının ortasında, henüz on sekizindeydi ve Londra'da geçirdiği ilk mevsimden dönüyordu.

Bazılarına göre, o mevsim savaştan bu yana en parlak mevsim olmuş, her şey savaş öncesi haline dö-

nüşmekteymiş. Julia da tam odak noktasıymış. O sırada «tarihî» denebilecek beş altı ev vardı Londra'da; St. James alanındaki Marchmain malikânesi de bunlardan biriydi, Julia'yı tanıtmak için düzenlenen balo, o günlerin tatsız modasına karşın, her bakımdan görkemli bir şölen olmuş. Sebastian istemeye istemeye gitti, benim de onunla gitmemi istedi, ama ben kabul etmedim, sonradan da pişman olduın, çünkü o balo, orada düzenlenen baloların sonuncusu oldu, görkemli bir dizinin sonuncusu.

Nereden bilecektim? O günlerde her şey için vakit var sanılırdı; dünya, dilenildiği vakit keşfedilmek üzere, açık ve hazırdı. O yıl Oxford'la öylesine doluydum ki, Londra sonraya kalabilir diye düşünmüştüm.

Öbür büyük evler Julia'nın akrabalarına ya da çocukluk arkadaşlarına aitti, üstelik Mayfair ve Belgravia alanlarında da pek çok büyük ev vardı, ya biri ya öbürü her gece aydınlatılır, dolar taşardı. Kendi donuk ülkelerinden dönen yabancılar, kendi ülkelerine gönderdikleri mektuplarda, çamurlar ve tel örgüler arasında, sonsuza dek yitti sandıkları bir dünyaya burada görebildiklerini yazıyorlardı; işte o keyifli haftalar boyunca Julia sekiyor, parlıyordu, kimi zaman ağaçların arasındaki güneş ışığı, kimi zaman aynaya türlü renklerle yansıyan ınum ışığının bir parçası oluveriyordu, kendi anılarıyla bir köşede oturup gözleyen yaşlı kadınlarla erkekler, o mavi kuşa ne gözle bakarsa, ona öyle bakıyorlar,«'Bridey' Marchmain'in en büyük kızı,» diyorlardı. «Yazık, bu gece onu görebilseydi.»

O gece, ertesi gece, geceler gecesi, gittiği her yere, kendi yakın arkadaşlarının ortasında, anlık neşeler saçardı, tıpkı yalıçapkınının ansızın suyun içinden fırlayışını, ırmak kenarında gözlerken yüreğin ta dibinde duyulan bir anlık sevinç gibi.

İşte o yaz akşamı, alacakaranlıkta beni arabasında götüren oydu, ne çocuk, ne de kadın; aşkın derdi-

ne uğramamış, kendi güzelliğiyle başı dönmüş, yaşamın soğuk kıyısında duraklayan; sonradan, hiç farketmeden ansızın kendini silâhlanmış bulan; elindeki büyülü yüzüğü çeviren bir peri masalı kahramanı; yüzüğü parmağıyla okşadı mı, sihirli sözcüğü söyledi mi, dünya ayaklarının dibinde yarılacak ve bir dudağı yerde bir dudağı gökte dev cin yarıktan fırlayacak, her dilediğini ona getirecekti, ama belki de istenmedik biçimde sunacaktı.

O akşam benimle hiç ilgilenmemişti; cin, yerin dibinde, hiç çağrılmadan bekledi; ayrı, küçük bir dünyada yaşıyordu, küçücük bir dünya, Çin'de özenle yontulan fildişi toplar gibi aynı odağın çevresinde toplanmış küreler kümesinin ortasında bir dünya; aklını kurcalayan küçük bir sorun vardı — bu sorunu soyut deyimler ve simgelerle görüyor ve küçük buluyordu. Duyusuz ve fersah fersah ötelerden bakarak düşünüyordu kiminle evleneceğini. Strateji saptayanlar da, harita başında böyle duraksarlar, üç beş iğne ve renkli tebeşir çizgilerinin başında, iğneler ve çizgilerde değişiklik düşünürler; birkaç santimlik bir değişikliktir, oysa odanın dışında, görevine bağlı subaylardan uzaklarda, bu değişiklik geçmişi, bugünü ve geleceği, yıkıntı ya da yaşam olarak kucaklayabilir. O günlerde kendisi için bir simgeydi, hem çocuk hem de kadın yaşamından yoksundu; zafer ya da yenilgi, iğnelerle çizgilerdeki değişiklikti; savaştan hiç anlamıyordu.

«Keşke yabancı bir ülkede yaşasaydım,» diye düşünüyordu, «bu işlerin ana babalarla avukatlar arasında düzenlendiği bir yerde.»

Bir an önce ve görkemli bir evlilik yapmak bütün arkadaşlarının amacıydı. Düğünden öteye baktığında, evliliği kişisel bir yaşam biçimi; insanın kendi mahmuzlarını ele geçirip, gerçek yaşam serüvenine dalacağı bir süreç olarak görüyordu.

Yaşıtlarının arasında en parlağı oydu, ama dünyalar içindeki küçücük dünyasında, kendi yaşadığı

dünyacıkta, bazı engelleri ve eksikleri olduğunu biliyordu.. Yaşlıların oturup parmak hesabı yaptıkları, duvara dayalı kanepede ona karşı çıkan şeyler vardı. Babasının çıkardığı rezalet vardı; kendi dünyasını gölgeleyen bu kalıtımsal leke, kendi yaşam biçimiyle biraz daha kararıyordu — dikbaşlılık ve inatçılık, kendi yaşıtlarına göre hafif bir başkaldırı alışkanlığı; ama bu yüzden de, kimbilir?...

Duvar dibinde oturan kibar bayanlar açısından, bir nokta öbürlerini gölgede bırakıyordu; genç prensler kiminle evlenecekti? Julia'dan daha soylusu ya da daha zarifi bulunamazdı; ama onu en yüksek onurlardan alıkoyan hafif bir gölge vardı: dini.

Kral soyundan biriyle evlenmek Julia'nın aklından bile geçmezdi. Ne istediğini biliyordu ya da bildiğini sanıyordu; istediği bu değildi. Ama nereye dönse, kendisiyle doğal amacı arasında dininin bir engel gibi karşısına çıktığını görüyordu.

Ona göre, tam çıkmaza girmişti. Dinini değiştirecek olsa, Katolik dinine göre yetiştirildiği için, cehenneme giderdi, oysa tanıdığı Protestan kızlar, mutlu bir bilgisizlikle yetiştirildiklerinden, soylu ailelerin büyük oğullarıyla evlenebilirler, dünyayla başları derde girmez, cennete de ondan önce varabilirlerdi. Ailenin mirasa konacak büyük oğlu ona uygun olamazdı, küçük oğullar da tartışma götürürdü, gerekliydiler, ama onlardan pek sözedilmezdi. Küçük oğullar, tanınmazlığın ayrıcalığının keyfini de süremezlerdi; onların belirgin görevi, bir felâketin gelip de kendilerini ağabeylerinin yerine geçirme olasılığını gözönünde tutarak gizli kalmaktı, işlevleri bu olunca da, halef olabilecek biçimde kendilerini yetiştirmeleri gerekirdi. Üç dört oğlu olan bir ailenin belki en küçük oğlunu bir Katolik elde edebilirdi. Elbette bir de Katolik cemaat vardı, ama Julia'nın kendine kurduğu küçük dünyaya bunlar pek ender girerlerdi; girenler de annesinin akrabalarıydı, Julia'ya pek sıkıntılı ve tuhaf

gelirlerdi. Bir düzine varlıklı ve soylu Katolik ailenin hiçbirinin uygun yaşta bir varisi yoktu. Yabancılara gelince — annesinin ailesinde pek çok vardı — para konusunda bir tuhaftılar, halleri garipti, onlarla evlenecek İngiliz kızı için de tam bir başarısızlık adayı olarak görünüyorlardı. Peki, geriye ne kalmıştı?

Londra'da geçen zafer haftalarının ardında, Julia'nın sorunu buydu. Bunun aşılamaz bir engel olmadığını biliyordu. Kendi dünyasının dışında, ama içine çekilmeye uygun pek çok kişi olabileceğini düşündü; işin kötü yanı, onları araması gereğiydi. Seçimin acımasız, zarif keyfi, ocak başında halı üstündeki zahmetsiz kedi fare oyunu ona göre değildi. Penelope değildi o; onun ormanda avlanması gerekti.

Uygun erkeğin uydurma bir resmini kafasında çizdi: Bu adam bir İngiliz diplomattı, çok yakışıklıydı ama fazla erkekçe değildi; şimdi yurt dışında olmalıydı, evi Brideshead'den daha küçük ve Londra'ya daha yakın olmalıydı; bu adam yaşlıydı, otuz iki otuz üç yaşlarında, üstelik kısa bir süre önce de hazin bir şekilde eşini kaybetmişti; Julia bir acı geçirip durulmuş bir adamı yeğleyeceğini düşünürdü. Adamın geleceği parlaktı, ama yalnızlıktan cansız kalmıştı; belki de serüven meraklısı, vicdansız bir yabancının eline düşme tehlikesi de vardı; onu Paris Elçiliğine götürecek taze ve genç kana gereği vardı. Gerçi kendisi biraz dine karşıydı, ama dinsel törenlerden hoşlanırdı, çocuklarının Katolik olarak yetiştirilmelerine razıydı; ayrıca, ailenin iki oğlan ve bir kızla sınırlandırılmasından yanaydı, bu çocuklar hoş bir şekilde on iki yıllık bir süre içinde doğmalı, Katolik bir koca gibi, her yıl çocuk istememeliydi. Aylığından başka yılda on iki bin geliri olacak, yakın akrabası bulunmayacaktı. Julia böyle biri olabilir diye düşünüyordu, tam böyle bir adam ararken tren istasyonuna beni karşılamaya gelmişti. Aradığı adam ben değildim. Dudaklarımın arasından sigarayı alırken, ağzından tek

sözcük çıkmadan bunu bana da anlatmıştı.

İnsan sevdiği kadının eski yaşamını — o andaki algısıyla hazırlık dönemini — nasıl öğrenir ve bir yolunu bulup kendine yönelterek, kendisinin de bu yaşamın bir parçası sayarsa, ben de Julia hakkında bütün bunları azar azar, teker teker öğrendim.

Julia Sebastian'la beni Brideshead'de bırakıp, teyzesi Lady Rosscommon'ın Cap Ferrat'daki villasında kalmaya gitmişti. Yol boyunca bu sorunu düşünmüştü. Bu dul diplomata bir ad da takmıştı; ona «Eustace» diyordu, o andan sonra da bu kişi onun için bir eğlence, için için yaşayan, anlatılamayan bir şaka oluvermişti, o kadar ki, gerçekte böyle bir adam yoluna çıkınca — gerçi diplomat değil, ama cankurtaran ekibinden mahzun bir binbaşı — ve kendisine âşık olup, dilediklerini önüne serince, Julia adamı daha da beter küstürüp mahzun bir hale sokarak başından savmıştı; çünkü o arada Rex Mottram'la tanışmıştı.

Rex'in yaşı çok olumlu bir puandı, çünkü Julia'nın arkadaşları arasında bir tür yaş züppeliği vardı; gençlere acemi, sivilceli yaratıklar gözüyle bakılırdı; Ritz'de öğle yemeği yerken — o günlerde, pek az kıza, ancak Julia'nın yakın dostlarının dar çevresindeki kızlara orada yemek yeme izni verilirdi ve balo salonunda müziğe uyarak ayak vuran, duvarın dibinde tatlı tatlı sohbet eden yaşlılarca hoş karşılanmazdı — içeri girince soldaki masada, annesinin genç bir kızken kaçınılması gerekli diye uyarılan, saçına ak düşmüş, yüzü kırışmış, yaşlı bir çapkınla görülmek, salonun ortasında bir avuç cıvıl cıvıl gençle bulunmaktan iyiydi. Rex'in ne saçına ak düşmüştü, ne de yüzü kırışmıştı; üstleri onu işini bilir bir serseri olarak tanırlardı, ama Julia adamın gözden kaçmayan şıklığını farketmişti — «Max» ve «F.E.» ve Gal Prensinin havası, ikinci şişe içki, dördüncü puro, umursamadan saatlerce bekletilen şoför — arkadaşlarının imreneceği nice şeyler gözün-

den kaçmamıştı. Sosyal konumu eşsizdi; bir giz, hattâ bir suç havası bile vardı; bazı kişiler Rex'in silâhlı dolaştığını söylerlerdi. Julia ve arkadaşları «Pont Sokağı» dedikleri şeylerden çok keyifli bir şekilde tiksinirlerdi; bazı deyimler uydurmuşlardı, kime kullanırlarsa işi bitikti, kendi aralarında — çoğu kez de, hiç çekinmeden başkalarının yanında — kendi uydurdukları bir dille konuşurlardı. Markalı yüzük takmak «Pont Sokağı» işiydi; danslı bir eğlentide «Sizi rica edebilir miyim?» dediniz mi, «Pont Sokağı»ndandınız, tiyatroda çikolata ikram etmek «Pont Sokağı» stiliydi. Rex her ne olursa olsun, kesinlikle «Pont Sokağı» değildi. Yeraltı dünyasından çıkmış ve doğruca Brenda Champion'ın dünyasına katılmıştı, onun dünyası da zaten bir yığın fildişi kulenin en ucundaydı. Julia belki de Brenda Champion'da, kendisi ve arkadaşlarının on iki yıl sonraki halini sezmiş olabilirdi; genç kızla genç kadının arasındaki düşmanlık başka türlü açıklanamazdı. Hiç kuşkusuz, Brenda Champion'ın malı olması, Julia'nın Rex'e isteğini kamçılamıştı.

Rex ve Brenda Champion, o yıl Cap Ferrat'da, bir gazete kralının kiraladığı ve politikacıların sık sık kaldığı bir villada kalıyorlardı. Lady Rosscommon'ın çevresi olmamakla birlikte, o kadar yakınında oturunca, gruplar hemen birleşmiş, Rex de açıkgözlük edip kur yapmaya başlamıştı.

Yaz boyu hep huzursuzdu. Bayan Champion'la çıkmaza girmişti; önce iyiydi hoştu da, artık aralarındaki bağ gevşemeye başlamıştı. Bayan Champion, gördüğü kadarıyla, tam İngilizler gibi yaşıyordu, küçük bir dünyanın içindeki küçücük bir dünyada; Rex'e daha geniş ufuklar gerekliydi. Çıkarlarını, ganimetlerini toparlamak; kara bandırasını çekmek, karaya çıkıp kılıcını ocağın üstüne asmak, biçeceği ekinleri düşlemek istiyordu. Artık evlenme vakti de gelmişti; o da bir «Eustace» arıyordu, ama sürdürdüğü yaşamda pek az kızla tanışabiliyordu. Julia'yı duymuştu; her ba-

kımdan en gözde genç kız, elverişli bir avdı.

Bayan Champion'ın güneş gözlüğü ardından izleyen soğuk bakışlarının altında Cap Ferrat'da Rex'in yapabileceği tek şey, sonradan geliştirilmek umuduyla bir dostluk kurmaktı. Julia'yla hiç başbaşa kalamadı, ama düzenlenen her olayda onun da bulunmasına özen gösterdi; ona bakara öğretti, Monte-Carlo ya da Nice'e giderken, onu kendi arabasında götürmeye dikkat etti; Lady Rosscommon'ın Lady Marchmain'e mektup yazmasını ve Bayan Champion'ın tasarladıkları günden önce taşınmasını sağladı.

Julia annesiyle buluşmak üzere Salzburg'a gitti.

«Fanny Teyzenin anlattığına göre Bay Mottram'la pek dost olmuşsun. Çok iyi bir insan olduğunu sanmam.»

Julia, «Ben de sanmam,» dedi. «İyi insanlardan hoşlandığımı da sanmıyorum.»

Sonradan servet edinenlerin çoğu hakkında bir giz yaratılması âdettir, ilk on bini nasıl edindikleri merak edilir; daha paralı ve güçlü olmadan, henüz herkesten çekindikleri sıralarda, tek sarıldıkları şey umutken, ancak dünyadan sevimlilik ve güleryüzle bir şeyler elde edebilir ve bir yerlere varabilirken, eğer başarılarından sağ salim çıkabilirlerse, onları kadınlara karşı başarılı kılan, o sıralarda sergileyebildikleri nitelikleridir. Rex, Londra'nın göreceli özgürlüğü içinde Julia'ya kul köle oldu; kendi yaşamını onunkine göre ayarladı, onu görebileceği yerlere gitti, kendisinden ona iyi sözedecek kişilere hoş görünmeye çabaladı; Lady Marchmain'e yakın olabilmek için nice hayır derneklerinde görev aldı; Brideshead'e Parlamentoya seçilmesi için yardımcı olmayı önerdi (ama orada baştan savıldı); Katolik dinine özel bir ilgi gösterdi, ama Julia'nın yüreğine erişmenin bu yoldan olamayacağını öğrendi. Julia nereye gitmek isterse istesin onu Hispano marka arabasında götürmeye her zaman hazırdı; Julia'yı ve arkadaşlarını boks maçlarına,

ringin dibindeki sıralara dâvet etti ve maçtan sonra onları boksörlerle tanıştırdı, bu arada da bir kez bile onunla sevişmeye kalkışmadı. Julia önce Rex'ten hoşlandı, sonra onsuz edemez oldu; önce Julia onunla kalabalık içinde övünç duyarken, sonradan biraz utanır oldu, ama o arada, Noel ile Paskalya arasında, Julia artık onsuz edemez olmuştu. Ve ansızın, hiç beklemediği bir anda, Julia ona âşık oldu.

Bunu, bu sinir bozucu ve beklenmedik duyguyu bir mayıs akşamı farketti, o akşam Rex Parlamentoda işi olduğunu söylemişti, Julia da bir rastlantıyla Charles Sokağından geçerken onu Brenda Champion'ın evinden çıkarken gördü. Öyle gücendi, öyle öfkelendi ki, yemek süresince bile belli etmemeyi başaramadı; bir an önce eve gidip on dakika hüngür hüngür ağladı; sonra acıktı, yemekte keşke daha çok yeseydim diye düşündü, ekmek ve süt getirilmesini istedi, yatmadan önce de, «Sabah Bay Mottram telefon edince, saat kaç olursa olsun, söyleyin rahatsız edilmek istemiyorum,» dedi.

Ertesi sabah kahvaltısını her zamanki gibi yatakta etti, gazeteleri okudu, arkadaşlarına telefon etti. Sonunda sordu: «Acaba Bay Mottram telefon etti mi?»

«Evet, efendim, dört kez. Bir daha arayınca size bağlayayım mı?»

«Evet. Hayır. Dışarı çıktığımı söyle.»

Aşağıya indiğinde, holdeki masanın üstünde kendisine bir not vardı. *Bay Mottram saat 13:30'da Ritz' de Lady Julia'yı bekliyorlar*. «Bugün öğle yemeğini evde yiyeceğim,» dedi.

O gün öğleden sonra annesiyle alışverişe çıktı; teyzelerinin birinde çay içtiler, saat altıda döndüler.

«Bay Mottram bekliyorlar, efendim. Kendisini kitaplık odasına buyur ettim.»

«Ayy, anne, şimdi onunla uğraşamam. Ne olursunuz, söyleyin gitsin.»

«Bu hiç de nazik bir davranış değil, Julia. Sana

sık sık söyledim, arkadaşlarının arasında en beğendiklerimden biri değil, ama ona iyice alıştım, hattâ hoşlanıyorum bile diyebilirim. İnsanları avucuna alıp sonra böyle fırlatıp atmamalısın — özellikle Bay Mottram gibilerini.»

«Ayy, anne, onu görmem gerekli mi? Görürsem, kıyamet kopabilir.»

«Saçmalama, Julia. Adamcağızı parmağında oynatıyorsun.»

Böylece Julia kitaplık odasına girdi, bir saat sonra çıkıp nişanlandığını bildirdi.

«Ah anneciğim, size söylemiştim o odaya girersem sonunun bu olacağını.»

«Hiç de söylemedin. Yalnızca, gidersen kıyamet kopacağını söyledin. Hiç bu türlü kıyamet görmemiştim.»

«Neyse anne, ondan hoşlanıyorsunuz değil mi, öyle demiştiniz.»

«Birçok bakımdan pek nazik. Ama onu sana uygun bir koca olarak asla görmüyorum. Herkes de aynı görüşte olacaktır.»

«Herkesin canı çıksın.»

«Onun hakkında hiçbir şey bilmiyoruz. Belki de kanında zenci kanı vardır — zaten tuhaf bir şekilde esmer. Yavrucuğum, bu olacak iş değil. Nasıl bu kadar aptallık edebilirsin, anlayamıyorum.»

«Peki ama, başka türlü o feci yaşlı kadınla ilişkisine kızmaya nasıl hakkım olabilirdi? Siz, düşmüş kadınları kurtarmayı çok büyütürsünüz, çok önemsersiniz. İşte ben de, kendime göre, düşmüş bir erkeği kurtarıyorum. Rex'i günaha girmekten kurtarıyorum.»

«Julia, saygısızlık etme.»

«Pekâlâ, Brenda Champion'la sevişmek, günaha girmek değil de nedir?»

«Ayıptır.»

«Onu bir daha görmeyeceğine söz verdi. Bunu ondan nasıl isteyebilirdim, ona âşık olduğumu söyleme-

den?»

«Çok şükür, Bayan Champion'ın ahlâkı beni ilgilendirmez. Ama senin mutluluğun ilgilendirir. Şimdi sana söyleyeyim, bence Bay Mottram çok nazik, çok yararlı bir dost, ama ona dünyada güvenemem, üstelik pek sevimsiz çocukları olacaktır. Hep babaya çekerler. Hiç kuşkum yok, çok geçmeden pişman olursun. Bu arada, *hiçbir şey yapılmamalı.* Kimseye bir şey söylenmemeli, kimse de kuşkulanmamalı. Onunla öğle yemeği yememelisin artık. Onu burada görebilirsin elbette, ama dışarıda, başkalarının önünde değil. Şimdi onu bana gönder, onunla küçük bir konuşma yapayım.»

Julia'nın gizli nişanlılığı böyle başladı; bu büyük bir baskı dönemi oldu, çünkü o gün Rex onunla ilk kez sevişti; bundan önce duygusal ve çekingen çocuklarla bir iki kez geçirdiği deneyim gibi değildi, öyle bir aşkla sevişti ki, Jula'nın da içinde tutkuya benzer bir şeyin kapısını aralamış oldu. Bu duygu onu korkuttu, bir gün günah çıkarıp eve döndüğü zaman, buna bir son verme kararına varmıştı.

«Yoksa, seni bir daha göremem,» dedi Rex'e.

Rex, tıpkı kışın koca arabasında, soğukta, günlerce bekleyişi gibi, hemen boyun eğdi.

Julia, «Bir an önce evlenebilseydik,» dedi.

Altı hafta boyunca, birbirlerine pek sokulmadılar, buluşunca ve ayrılırken öpüştüler, bu arada birbirlerinden hep uzak oturdular, neler yapacaklarını, nerede oturacaklarını, Rex'in müsteşar olma olasılığını konuştular. Julia memnundu, çok âşıktı, gelecekte yaşıyordu. Derken, parlamento tatile girmeden önce, Rex' in kendi seçim bölgesinde bulunduğunu söylemesine karşın, hafta sonu bir komisyoncuda kaldığını, Bayan Champion'ın da orada olduğunu öğrendi.

Bunu duyduğu günün akşamı, Rex her zamanki gibi Marchmain Malikânesine geldiğinde, iki ay önceki sahneyi yeniden yaşadılar.

Rex, «Ya ne bekliyordun?» dedi. «Böylesine az şey verirken, böylesine çok şey istemeye ne hakkın var?»

Julia sorununu Farm Sokağına, kiliseye taşıdı, günah çıkarma odacığında değil de, bu tür görüşmelere ayrılan, arkada, karanlık küçük bir salonda, oldukça genel bir biçimde içini döktü.

«Ama Peder, onu daha büyük bir günahtan alıkoymak için kendim küçük bir günah işleyebilirim herhalde?»

Ama o nazik, yaşlı Cizvit yumuşamıyordu. Julia ona pek kulak asmadı; istediği şeyi vermiyordu, bu kadarını bilmek yeterdi.

Papaz sözlerini bitirince, «Şimdi günah çıkarsan iyi olur,» dedi.

Julia, sanki bir dükkânda gösterilen bir malı geri çevirircesine, «Hayır, istemem, teşekkür ederim,» dedi. «Bugün canım istemiyor,» diyerek öfkeyle eve yürümeye koyuldu.

O andan başlayarak da, kafasından dini çıkardı.

Lady Marchmain bunu farketti, bunu Sebastian'ın yeni acısına, kocasının eski acısına ve vücudunun düşkünlüğüne ekledi, tüm bu acıları da günbegün kilisesine taşıdı; acılarının okları yüreğine saplanmış, alçı ve boyadan yapılmış yüreğe benzer canlı bir yürek olmuştu; eve dönerken ne türlü bir teselli taşıdığını ancak Tanrı bilebilirdi.

Günler böylece geçiyordu, gizli nişan da Julia'nın sırdaşlarına, onlardan onların sırdaşlarına aktarıldı, sonunda çamurlu kıyıya çarpan dalgacıklar gibi, basında haber çıtlatıldı, nedime olarak Lady Rosscommon'a sorular soruldu, artık bir şeyler yapma zamanı gelmişti. Derken Julia, Noel'de Ayin'den kaçındı, Lady Marchmain de, önce benden yana, sonra Bay Samgrass'tan, ardından Cordelia'dan yana düş kırıklığına uğradığından, 1925'in ilk kurşuni günlerinde harekete geçmeye karar verdi. Nişandan sözedilmesini tümden yasakladı. Marchmain malikânesini altı ay kapatıp

Julia'yla birlikte akrabalarını ziyaret ederek Avrupa'yı dolaşmayı tasarladı. Tüm inceliğinin yanısıra, atalardan kalma eski bir umursamazlıkla, en bunalımlı anında bile olsa, Sebastian'ı Dr. Borethus'a gönderirken Rex'e emanet etmekten çekinmedi, Rex de bu işte onu yaya bırakıp doğruca Monte Carlo'ya gitti ve orada Lady Marchmain'i tam bozguna uğrattı. Lord Marchmain Rex'in kişiliğindeki ince ayrıntılarla hiç ilgilenmedi, bunların kızını düşündürmesi gerektiği kanısındaydı. Görünüşte Rex kanı canı yerinde, sağlıklı, varlıklı bir adamdı, politik raporları okuduğundan, adı kulağına çalınmıştı; sözü sohbeti de yerindeydi; geleceği parlaktı; üstelik Lady Marchmain ondan hoşlanmamıştı. Lord Marchmain genel olarak, Julia'nın eş adayını böylesine akıllıca seçtiğine sevindi ve derhal evlenmeleri için izin verdi.

Rex hazırlıkları büyük bir zevk ve incelikle yürüttü. Alyansı, beklendiği gibi Cartier'de bir tepsi içinden seçmedi, tuttu Hatton Garden'da, kasadan küçük keseler içinde taşlar çıkarıp bir yazı masasının üzerinde taşları Julia'ya sergileyen bir kuyumcu seçti; başka bir arka odada, başka bir adam da, bir defter kâğıdının üzerine, yontulmaktan küçülmüş bir kurşun kalemle, montürün resimlerini çiziyordu, sonuç olarak Julia'nın arkadaşlarının hepsi hayran kaldı.

Julia, «Sen bütün bunları nereden biliyorsun, Rex?» diye sordu.

Gün geçmiyordu ki, Julia onun bildiği ya da bilmediği şeylere şaşmasın; o sıralarda ikisi de Julia'nın çok hoşuna gidiyordu.

Hertford Sokağında oturduğu ev ikisine de yetecek kadar büyüktü, en pahalı firma tarafından daha yeni döşenmiş ve eşyaları yerleştirilmişti. Julia şimdilik kent dışında bir ev istemediğini söyledi; oralara gitmek isterlerse, döşenmiş bir ev tutabilirlerdi.

Evlenmelerinin para yanıyla Julia kesinlikle ilgilenmiyordu. Avukatlar ne yapacaklarını şaşırmışlardı.

Rex hisse senedi kabul etmeye asla yanaşmıyordu. «Mütevellilerin elindeki hisse senetlerini ben ne yapayım?» diye sordu.

«Bilmem, sevgilim.»

«Ben parayı işletirim. Yüzde on beş, yirmi gelir beklerim, alırım da. Yüzde üç buçukla sermayeyi bağlamak ziyandır.»

«Herhalde öyledir sevgilim.»

«Bu adamlara bakarsan, sanki ben seni soymaya çalışıyorum. Aslında soyan onlar. Sana kazandıracağım gelirin üçte ikisini elinden almak istiyorlar.»

«Ne farkeder, Rex? Dünya kadar paramız yok mu?»

Rex'in umudu Julia'nın çeyiz parasının tümünü ele geçirmek ve işletmekti. Avukatlar parayı bağlamakta direniyorlardı, ama onun dediği gibi bir gelir sağlayamazlardı. Sonunda, istemeye istemeye, yaşam sigortası yaptırtmayı kabul etti, avukatlara da, bu yoldan, kendi meşru kârının bir bölümünün başkasının cebine aktarılacağını anlattı, ama bir sigorta şirketiyle ilişkisi olduğundan, koşullar biraz yumuşatılabilirdi, böylece de, avukatların umdukları komisyon Rex'in cebine girmiş oldu.

En son ve en önemsiz konu olarak, Rex'in dini ele alındı. Bir zamanlar Madrid'de bir düğüne gitmişti, kendisi için de böyle bir düğün istiyordu.

«İşte sizin kilisenin yapabileceği bir şey varsa, o da budur,» dedi. «Güzel bir gösteri düzenlemek. Kardinaller gibisi yoktur. İngiltere'de kaç kardinal vardır?»

«Yalnız bir tane, sevgilim.»

«Bir tane mi? Avrupadan kiralayamaz mıyız?»

Bunun üzerine, kendisine karışık bir evliliğin ancak gösterişsiz bir olay olabileceği anlatıldı.

«Ne demek 'karışık'? Ben zenci filan değilim.»

«Yok sevgilim, bir Katolik'le bir Protestan'ın evliliği.»

«Ha, bu mu? Hepsi buysa, karışıklık derhal ayık-

lanır. Ben de Katolik olurum. Ne yapılması gerekir?»

Bu yeni gelişme Lady Marchmain'i hem korkuttu hem de şaşırttı; kendi kendine, dindarlık ve anlayışla, Rex'in iyi niyetini kabullenmesi gerektiğini söylemesinin de yararı olmadı; bu haber, bir başka evlilik hazırlığı ve bir başka din değiştirme olayını hatırlatıyordu.

«Rex,» dedi, «bazan merak ediyorum, acaba İnancı kabul etmekle ne kadar büyük bir sorumluluk altına girdiğinin farkında mısın diye. Gerçekten inanmadıkça, böylesine bir adım atmak çok kötüdür.»

Lady Marchmain'e davranışında gerçekten ustaydı.

«Dindar bir adam olduğumu iddia etmeyeceğim, din bilgini de değilim, ama bir evde iki din olmasının iyi bir durum olmadığını biliyorum. İnsanın bir dine gereksinimi vardır. Sizin İnancınız Julia için iyiyse, benim için de iyidir.»

Lady Marchmain, «Pekâlâ,» dedi. «Şimdi eğitilmen için gereğini yapalım.»

«Bakınız, Lady Marchmain, benim vaktim yok. Bana eğitim sağlamak, boşuna nefes tüketmektir. Siz bana başvuru kâğıdını verin, ben altını imzalayayım.»

«Bu iş çoğunlukla aylar sürer — bazan da bir yaşam boyu.»

«Olsun, ben çabuk öğrenirim. Siz bir deneyin bakalım.»

Rex böylece, Farm Sokağına, en katı din öğrencilerini başarıyla eğitmekle ünlü bir papaz olan Peder Mowbray'e gönderildi. Üçüncü görüşmelerinden sonra, Peder, Lady Marchmain'e çaya gitti.

«Gelecekteki damadımı nasıl buluyorsunuz?»

«Gördüğüm en çetin aday.»

«Nasıl olur, ben çok kolay olacağını sanmıştım.»

«İşte sorun da bu. Adama ulaşamıyorum. Düşünsel olarak hiç merak etmediği gibi doğal olarak da dine yönelik değil.»

«İlk gün, şimdiye kadar ne türlü bir dinsel yaşam sürdürmüş olduğunu öğrenmek istedim ve kendisine. duadan ne anladığını sordum. 'Hiçbir şey. Siz anlatın bana,' dedi. Birkaç sözcükle anlatmaya çalıştım, o da, 'Tamam. Dua bu kadar. Bundan sonra ne geliyor?' dedi. Ona alsın götürsün diye din dersleri kitabını verdim. Dün, Tanrımızın birden fazla evreni var mıdır diye sordum. 'Siz ne kadar var diyorsanız, o kadardır Peder,' dedi.»

«Sonra gene sordum: 'Eğer Papa göğe bakıp da bulut görür ve yağmur yağacak derse, yağması mı gerekir?' 'A, elbette, Peder.' 'Ya yağmazsa?' 'Herhalde manen yağıyordur da, biz çok günahkâr olduğumuz için görmüyoruzdur.'»

«Lady Marchmain, bu adam, misyonerlerin tanıdığı dinsizlerin bile hiçbirine uymuyor.»

Papaz gittikten sonra Lady Marchmain, «Julia,» dedi, «Rex'in bu işi yalnız bizim hoşumuza gitmek için yapmadığmdan emin misin?»

«Aklına bile gelmiyordur bence.»

«Din değiştirmede gerçekten içten mi?»

«Katolik olmaya kesinlikle kararlı anne.» Julia içinden kendi kendine şöyle diyordu: «Katolik Kilisesi, kendi tarihi boyunca, din değiştiren çok garip kişilere tanık olmuştur. Clovis'in ordusunun tümünün Katolik düşüncelerine sahip olduğunu sanmıyorum. Bir kişi daha eklenirse, ne çıkar?»

Cizvit Rahibi ertesi hafta gene çaya geldi. Paskalya olduğu için Cordelia da evdeydi.

«Lady Marchmain, siz daha genç papazlardan birini seçmeliydiniz. Rex Katolik oluncaya kadar, ben çoktan ölürüm.»

«Vah vah, oysa ben çok yolunda gidiyor sanmıştım.»

«Bir bakıma yolundaydı. Çok yumuşak başlıydı, ne desem kabul ediyordu, birazını hatırlıyordu, hiç soru sormuyordu. Ama içim rahat değildi. Sanki gerçek-

likten habersiz, ama sağlam bir Katolik etkisine girmiş gibi geliyordu, ben de onu kabul etmeye razıydım. Bazan insanın bazı şeyleri göze alması gerekir — yarı aptallar, sözgelişi. Onların ne kadarını anlayabildiklerini pek bilemezsiniz. Ama ona göz kulak olacak biri bulunduğu sürece, insan belki göze alabilir.»

Cordelia, «Rex bunları duysun ne kadar isterdim!» dedi.

«Ama dün gözlerim iyice açıldı. Çağdaş eğitimin kusuru şudur, insanların ne denli bilgisiz olduğunu bir türlü kestiremezsiniz. Ellisini geçmiş biri oldu mu, nelerin öğretildiğini, nelerin atlandığını az çok bilirsiniz. Oysa gençler yüzeyde öylesine zekî, öylesine bilgili görünüyor ki, sonra ansızın kabuk çatlıyor ve siz, varlığından hiç haberiniz bulunmadığı bir karmaşanın derinliklerine bakıp kalıyorsunuz. Diyelim bugün. Önce çok iyiydi. Din derslerinin bir bölümünü ezbere biliyordu ve Tanrı'nın Duası'nı, Yüce Meryem Ana'yı ezberlemişti. Ben de, aklını çelen bir şey var mı diye soracak oldum, kurnazca bana bakıp, 'Bakınız peder, bana karşı çok açık davranmıyorsunuz. Ben sizin Kilisenize katılacağım, ama benden pek çok şey esirgiyorsunuz,' dedi. Ne demek istediğini sordum, bana şöyle dedi: 'Bir Katolikle uzun uzun konuştum — çok dindar, çok iyi eğitim görmüş biri, ondan bir iki şey öğrendim. Örneğin, ayaklarınız Doğuya doğru uyumanız gerekirmiş, çünkü Cennet o yöndeymiş, uykuda ölecek olursanız, cennete yaya gidebilirmişsiniz. Oysa ben, Julia hangi yana isterse, ayaklarım o yana dönük yatacağım, ama siz aklı başında bir adamın, cennete yaya gidileceğine inanmasını nasıl beklersiniz? Ya atlarından birini Kardinal yapan Papa'ya ne demeli? Ya Kilisenin ön avlusundaki kutu, bir sterlinlik kâğıt paranın üstüne birinin adını yazıp o kutuya atarsanız, o adam cehenneme gidermiş. Tamam, bütün bunların bir nedeni olmalı, yerinde bir nedeni, ama ben bunları kendi kendime öğreneceğime, bana sizin anlatmanız

gerekirdi.'»

Lady, «Adamcağız acaba ne demek istedi?» diye sordu.

Peder Mowbray, «Görüyorsunuz ki, henüz Kilisenin çok uzağında,» dedi.

«Peki ama, acaba kiminle konuşmuş? Uydurdu mu? Cordelia, neyin var?»

«Amma budalaymış! Ay, anne, ne müthiş bir budalaymış!»

«Cordelia, sen söyledin bunları!»

«Ama anne, bunları yutacağını nereden bilebilirdim? Daha başka çok şeyler söyledim. Vatikan'daki kutsal maymunlar — daha neler neler.»

Peder Mowbray, «Benim işimi fazlasıyla güçleştirdin,» dedi.

Lady Marchmain, «Zavallı Rex,» dedi. «Bence bu haliyle pek sevimli. Siz de ona geri zekâlı bir çocukmuş gibi davranın Peder Mowbray.»

Eğitim devam etti, Peder Mowbray de sonunda düğüne bir hafta kala, Rex'i kabule razı oldu.

Rex, «Ben onların dinine girdiğim için keyiften uçarlar sanırsınız, değil mi?» diye yakınıyordu. «Çok da işlerine yarardım onların, türlü yollardan; oysa adamlar sanki gazinoya oyun kâğıdı çıkarıyorlar. Üstelik, Cordelia öylesine kafamı karıştırdı ki, neyin gerçekten din dersinde var olduğunu, neyin uydurulduğunu ayırdedemez oldum.»

Düğünden üç hafta öncesine kadar durum böyleydi; davetiyeler gönderilmiş, armağanlar üstüste geliyor, nedimeler giysilerine seviniyorlardı. İşte o sırada, Julia'nın «Bridey'nin bombası» dediği şey patladı.

Tam kendine özgü umursamazlıkla, o ayak bastığı ana kadar mutlu bir aile toplantısı sayılan duruma, hiç kimseyi uyarmadan, fitil soktu. Marchmain Malikânesinin kitaplık odası düğün armağanlarına ayrılmıştı. Lady Marchmain, Julia, Cordelia ve Rex paketleri açıp listeler düzenliyorlardı. Brideshead içeriye gi-

rip bir an onları izledi.

Cordelia, «Betty Teyzeden Çin vazoları,» diyordu «Eski şeyler. Buckborne'da merdiven başından hatırlıyorum.»

Brideshead, «Nedir bunlar böyle?» diye sordu.

«Bay ve Bayan Pendle-Garthwaite ve kızları, bir tek sabah çayı takımı. Goode mağazásında otuz şilin, amma cimrilik.»

«Bu nesneleri gene paketlerine sokun.»

«Bridey, ne demek istiyorsun sen?»

«Düğün iptal edildi demek istiyorum.»

«Bridey!»

«Gelecekteki kayınbiraderim hakkında biraz soruşturma yapayım dedim, başka kimse ilgilenmediğine göre. Son yanıt bu gece geldi. Rex, 1915 yılında Bayan Sarah Evangeline Cutler adlı biriyle Montreal'de evlenmiş, bu bayan da hâlâ orada oturuyormuş.»

«Rex, doğru mu bu?»

Rex, elindeki yeşim ejderhaya dikkatle bakarak olduğu yerde duruyordu; elindekini dikkatle abanoz desteğine bıraktı ve hepsine birden bakıp, saf ve açık yürekli bir ifadeyle gülümsedi.

«Elbette doğru,» dedi. «Ne var bunda? Neden hepiniz birden şaşkın şaşkın bakıyorsunuz? Benim için o hiçbir şey ifade etmiyor ki... Zaten hiç yola gelmemişti. Ben de çocuk denecek yaştaydım. Bu tür yanılgıya herkes düşebilir. 1919'da boşandım. Bridey şimdi burada söyleyinceye dek, nerede oturduğunu bile bilmiyordum. Neden bu telâş?»

Julia, «Bana söylemiş olman gerekirdi,» dedi.

«Sormadın ki... Doğrusu, yıllardır hiç aklıma bile gelmemişti.»

Öyle içtenlikle konuşuyordu ki, herkes sükûnetle konuşmak için oturdu.

Julia, «Sevgili budala, anlamıyor musun, senin hayatta bir başka karın daha varken, sen bir Katolik olarak evlenemezsin,» diyordu.

«Ama yok ki! Biraz önce, altı yıl oldu boşanalı demedim mi?»

«Ama Katolik olarak boşanamazsın.»

«Katolik değildim ve boşandım. Kâğıtlarım da bir yerde olacak.»

«Ama Peder Mowbray sana evlilik konusunu anlatmadı mı?»

«Senden boşanmamam gerektiğini söyledi. Ben de zaten bunu istemem. Bana anlattıklarının hepsini hatırlayamıyorum — kutsal maymunlar, pişmanlıkla bağışlanma, dört de son şey — bana söylediklerinin hepsini hatırlamaya kalksam başka bir şeye vaktim kalmazdı. Peki, ya senin İtalyan akraban, Francesca'ya ne buyrulur — o da iki kez evlendi.»

«O butlan kararı aldı.»

«Öyle olsun, ben de aynını yaparım. Kaça olur bu? Kimden alınır? Peder Mowbray'de var mı? Ben doğrusu neyse onu yapmak istiyorum. Kimse beni uyarmadı ki.»

Rex'e, evliliğinin ciddi bir engelle karşılaştığını anlatmak bir hayli uzun sürdü. Yemek zamanı gelince hizmet edenlerin önünde konu bir yana bırakıldı, ama yalnız kalır kalmaz yeniden ele alındı ve tartışma geceyarısından sonraya kadar devam etti. Tartışma, martılar gibi, bir yukarı, bir aşağı, bir sağa bir sola dolana dolana, kimi zaman deniże açılarak, gözden ırak, bulutların içine, ilgisiz, önemsiz ayrıntılarla dalıp gidiyor, kimi zaman da çerçöpün yığıldığı yere dönüyordu.

Rex, durmacasına, «Peki, benim ne yapmamı istersiniz? Kimi görmeliyim? Bu işi düzeltecek kimse yoktur demeyin bana,» diye söylenip duruyordu.

Brideshead, «Yapılacak bir şey yok, Rex,» diyordu. «Bu çok basit, senin evliliğin gerçekleşemez demektir. Bunun böyle birdenbire ortaya çıkması herkes için çok üzücü, ben de buna üzülüyordum. Bunu bize kendin bildirmiş olmalıydın.»

Rex, «Beni dinle,» dedi. «Belki söylediklerin doğrudur; belki yasal açıdan sizin kilisenizde evlenmemem gerekir. Ama kiliseyi ayırttık; orada kimsenin bir soru sorduğu yok ki; Kardinal'in bundan haberi bile yok; Peder Mowbray'in de haberi yok. Yalnızca biz biliyoruz. Öyleyse, neden ortalığı bulandıralım? Hiç ses etme, sanki bir şey olmamış gibi, bırak bu işler yürüsün gitsin. Kim ne kaybeder sanki? Belki ben cehennemi boylarım sonunda. Ne yapalım, bunu göze alıyorum. Başka kimi ilgilendirir?»

Julia, «Neden olmasın?» dedi. «Ben de bu papazların her şeyi bildiğine inanmıyorum. Bu gibi işlerde, cehenneme de inanmam. Hattâ, hiçbir bakımdan inandığımı da sanmıyorum. Her neyse, bu bizim işimiz. Size kendi ruhunuzu tehlikeye atın diyen yok. Siz karışmayın yeter.»

Cordelia, «Julia, senden nefret ediyorum,» dedi ve odadan çıktı.

Lady Marchmain, «Hepimiz yorgunuz,» dedi. «Söylenecek bir şeyler varsa, sabahleyin konuşalım, daha iyi olur.»

Brideshead, «Ama konuşacak bir şey yok ki,» dedi. «Yalnızca bu olayı en az üzücü biçimde nasıl kapatabileceğimiz var, o kadar. Annemle ben buna karar veririz. *Times* ve *Morning Post* gazetelerine ilân veririz; armağanlar geri gönderilmeli. Nedimelerin giysileri ne yapılır, onu bilemiyorum.»

Rex, «Dur bir dakika,» dedi. «Bir dakika. Belki kendi kilisende evlenmemize engel olabilirsin. Varsın olsun, bana ne, biz de Protestan kilisesinde evleniriz.»

Lady Marchmain, «Buna da engel olabilirim,» dedi.

Julia, «Ama bunu yapacağını sanmam, anneciğim,» dedi. «Çünkü bir süredir Rex'in metresiydim, evlensek de, evlenmesek de, bunu sürdüreceğim.»

«Rex, doğru mu bu?»

Rex, «Allah kahretsin, ama doğru değil. Keşke olsaydı,» dedi.

Lady Marchmain, «Görüyorum ki, sabahleyin bütün bunları bir daha görüşmemiz gerekecek,» dedi. «Şimdilik daha fazla dayanamayacağım.»

Merdivenlerden oğlunun yardımıyla çıkabildi.

Yıllar sonra Julia bana bu olayı anlatırken, «Neden durup dururken annene bunu söyledin?» diye sordum.

«Rex de bunu bilmek istemişti. Belki, doğru olduğunu düşündüğüm için söylemişimdir. Sözcüğün tam anlamıyla değil — üstelik unutma, ancak yirmi yaşındaydım ve hiç kimse, salt kendine anlatıldı diye 'yaşamın katı gerçeklerini' öğrenemez — ama, kuşkusuz, ben de o zaman, bunun sözcüklerin anlattığı anlamda doğru olduğunu söylemek istememiştim. Nasıl bir anlatım gerektiğini bilemiyordum. Demek istediğim, 'Kararlaştırılan evlilik gerçekleşmeyecektir,' deyip olanı biteni unutamayacak kadar Rex'e yaklaşmıştım, içiçe olmuştuk. Dürüst bir kadın olarak onurumu kurtarmak istiyordum. O gün bugün de hep isterim, aslına bakarsan.»

«Peki sonra?»

«Sonra görüşmeler sürdü gitti. Zavallı anacığım. İşe papazlar karıştı, teyzeler karıştı. Akla gelen her türlü öneri ileri sürüldü — yok Rex Kanada'ya gitmeliymiş, yok Peder Mowbray Roma'ya gitmeliymiş de butlan kararı alma yollarını araştırmalıymış; ben bir yıl Avrupa'ya gitmeliymişim. Bu işlerin tam ortasında, Rex babama telgraf çekti: 'Julia ve ben Protestan töreniyle evlenmek istiyoruz. Sizce sakıncası var mı?' Babam şöyle yanıtladı: 'Çok sevindim.' Böylece de, hiç değilse annemin yasal olarak bizi engellemesi sorunu ortadan kalkmış oldu. Bundan sonra kişisel çabalar sürdürüldü. Ben papazlara, rahibelere, teyzelere gönderildim. Rex de, tasarılarımızı sessizce — ya da oldukça sessizce — yürütüyordu.»

«Ah Charles, bilsen ne sefil bir düğün oldu! Savoy

kilisesi, o günlerde boşanmış çiftlerin evlendiği bir kiliseydi — Rex'in kafasındaki kiliseye hiç mi hiç benzemeyen, küçük, berbat bir yer. Benim istediğim, bir sabah nikâh dairesine gidip, iki hademeyi de tanık göstererek işi bitirmekti, ama Rex ille de, nedimeler, portakal çiçekleri ve düğün marşı olsun istiyordu. Feciydi.»

«Zavallı anneciğim tam bir azize gibiydi, her ne olursa olsun, onun dantel gelinliğini giymemde diretti. Diretmesi de gerekiyordu — gelinlik düğün için hazırlanmıştı. Kendi arkadaşlarım geldi elbette, Rex'in kendi arkadaşları dediği garip iş ortakları da geldi; geri kalan çağrılılar tuhaf bir karışımdı. Annemin ailesinden tek kişi bile gelmedi haliyle; babamın bir iki akrabası geldi. Kendini beğenmiş, burnu havada kim varsa gelmedi — bilirsin, Anchorage'lar, Chasm'lar, Vanbrugh'ler — ben de, 'Çok şükür, zaten bana hep burun bükerlerdi,' dedim, ama Rex öfkelenmişti, anlaşılan bütün istediği bu insanların gelmesiymiş.»

«Bir an, düğün dâveti olamayacak diye umdum. Annem, bizim büyük evi kullanamayacağımızı söyledi, Rex de babama telgraf çekip başlarında avukatı, evi garsonlarla ve ikramla doldurup taşırmak istiyordu. Sonunda düğünden bir akşam önce, armağanları görmek için evde bir dâvet yapılmasına karar verildi — anlaşılan Peder Mowbray açısından bunun bir sakıncası yoktu. Elbette, kimse gidip kendi armağanını görmeden edemez, böylece dâvet çok güzel geçti, ama ertesi gün Rex'in Savoy otelinde yaptığı düğün dâveti hazindi.»

«Malikânenin kiracıları konusunda da bir şaşkınlık vardı. Bridey onların olduğu yere gitti, akşam yemeği şöleni çekti, bahçede ateş yakıldı falan, ama armağan ettikleri gümüş çorba kâsesine karşılık olarak bu kadarcığı hiç hoşlarına gitmedi.»

«Olanlara en güç Cordelia göğüs gerdi. Benim nedimem olmayı öylesine istiyordu ki — daha ben genç

kız olarak sosyeteye tanıtılmadan çok önce bunu sık sık konuşurduk — üstelik çok da dindar bir çocuktu. İlk önceleri benimle hiç konuşmadı. Sonra, düğün sabahı — bir akşam önce Fanny Rosscommon Teyzeme taşınmıştım; böylesi daha uygun görülmüştü; daha ben yataktan kalkmadan, ansızın ve doğruca Farm Sokağından çıkageldi, iki gözü iki çeşme, evlenmemem için bana yalvardı, sonra bana sarıldı, satın aldığı çok şeker küçük iğneyi verdi ve benim hep mutlu olmam için dua ettiğini söyledi. *Hep mutlu olmam için*, Charles!»

«Pek tatsız, pek sevimsiz bir düğün olmuştu. Herkes, her zaman olduğu gibi, annemden yana çıktı — bu da bari annemin işine yarasaydı. Yaşamı boyunca, kendi sevdiklerinin dışında, herkesten anlayış görmüştür. Herkes benim ona çok kötü davrandığımı söylüyordu. Hattâ zavallı Rex dilediğinin tam tersine, herkesin omuz silkip uzak durmak istediği biriyle evlenmiş oluyordu.»

«İşte, görüyorsun ya, durum işlerin yolunda gidemeyeceğini gösteriyordu. Daha başlangıçta sarpa sarmıştık. Ama ben hâlâ Rex'e deli oluyordum.»

«Düşünmek bile tuhaf, değil mi?»

«Bak, daha başlangıçta Peder Mowbray Rex hakkındaki gerçeği görmüştü, ama benim görebilmem için bir yıl evli kalmam gerekti. Rex, varla yok arasıydı. Tam bir insan değildi. Küçücük bir insancıktı, doğal gelişmemişti; bir şişenin içinde bir şey, bir laboratuvarda canlı saklanan bir organdı. Önceleri onu ilkel bir yaban sandım, oysa kesinlikle çağdaş ve günceldi, ancak bu korkunç çağın yetiştirebileceği türden bir şeydi. Tam bir insanmış gibi görünmek isteyen, küçük bir insan parçacığı.»

«Neyse, bitti artık.»

Bunları bana Atlas Okyanusunda, bir fırtınanın ortasında, tam on yıl sonra anlatmıştı.

3

Londra'ya 1926 baharında Genel Grev için döndüm.

Paris'te günün konusuydu. Eski dostlarının huzursuzluğundan her zaman keyiflenen ve Manş denizi ötesinde, bizim oldukça buğulu kavramlarımızı kendi kesin deyimlerine çevirmeye bayılan Fransızlar, hemen devrimden ve iç savaştan sözetmeye başladılar. Her akşam gazeteciler felâket haberleri sergilediler, kahvelerde ahbaplar yarı alayla, «A, dostum, ülkende olmaktansa, burada olmak daha iyi değil mi?» diye karşılar oldular, sonunda hem ben, hem de benimle aynı durumda olan dostlar, ülkemizin gerçekten tehlikeye girdiğini ve bizim yerimizin de yurdumuzda olduğunu derin derin düşünmeye başlamıştık. Bize bir de, sanırım Jean de Brissac la Motte takma adıyla dolaşan Belçikalı bir fütürist katılmıştı, aşağı tabakaya karşı savaşta, nerede olursa olsun, silâh taşıma hakkına inanıyordu.

Coşkulu bir avuç erkektik, son zamanlarda, Avrupa'nın her yanında aşağı yukarı aynı biçimde yinelenen tarihin Dover'de önümüze serileceği beklentisindeydik; sonunda, hiç olmazsa benim kafamda «Devrim»in açık seçik bir görüntüsü belirlenmişti — postaneye dikilen kızıl bayrak, tepetaklak bir tramvay, kafa çekmiş assubaylar, kapıları ardına kadar açık cezaevleri, sokaklarda kol gezen caniler ve Londra'dan bir türlü gelemeyen tren. Altı yedi yıldır bunları gazetelerde okuyor, sinemalarda izliyor, kahve masalarında ardarda duyuyorduk, artık tıpkı Belçika'nın ça-

muru ve Mezopotamya'nın sinekleri gibi, yaşamın bir parçası olarak kabullenmiştik.

Derken kıyıya yanaştık ve alıştığımız gümrük binasına, saatinde gelen trene, Victoria istasyonunda dizilip birinci sınıf vagonlara üşüşen hamallara, bekleyen dizi dizi taksilere kavuştuk.

«Ayrılalım, bakalım neler oluyor, görelim,» dedik. «Akşam yemeğinde buluşur, gördüklerimizi birbirimize anlatırız.» Oysa hiçbir şey, hiç değilse bizim orada bulunmamızı gerektiren hiçbir şey olmadığını içimizden biliyorduk.

Merdivende bana rastlayan babam, «A, seni yeniden görmek ne kadar güzel,» dedi. (On beş aydır yurt dışındaydım.) «Çok biçimsiz bir zamanda geldin ya. İki gün sonra gene grev yapacaklarmış — ne saçmalık — kimbilir ne zaman dönebilirsin.»

Kaçırdığım akşamı, Seine kıyısında parıldayan ışıkları, buluşacağım dostları düşündüm — o sıralarda Auteuil'de bir *garçonnière*[1] paylaşan iki ilerici Amerikalı kızla ilgileniyordum — ve gelmemiş olmayı yeğledim.

Café Royal'da akşam yemeği yedik. Durum biraz daha savaşı andırıyordu, çünkü Kahve «Vatan Görevi»ni yerine getirmeye çağrılmış üniversite öğrencileriyle doluydu. Cambridge'den Taşımacılık Kurulu adına haber iletmek için gönüllü yazılmış bir grup vardı, onların masasının ardında da özel güvenlik görevlileri oturuyordu. Arada bir, iki gruptan biri arkasına doğru kışkırtıcı lâflar atıyordu, ama sırt sırta dönükken ciddî bir çatışmaya girmek güç olduğundan, sonunda birbirlerine birer büyük bardak bira ikram ettiler.

Jean, «Horthy girdiğinde Budapeşte'de olacaktın,» dedi. «İşte politika diye buna derler.»

O akşam, İngiltere'ye yeni gelmiş olan «Kara Kuşlar» onuruna Regent's Park'ta bir eğlenti düzenlen-

1. Garçonniere: (Fr.) Bekâr evi.

mişti. Birimiz çağrılıydı, hepimiz gittik.

Rue Blomet'de Bricktop'a ve Bal Nègre'e sık sık giden bizler için bu gösterinin pek ilginç bir yanı yoktu; daha kapıdan girmeden, çok uzak bir geçmişten yankılanır gibi çok tanıdık bir ses kulağıma çalındı.

«Hayır,» diyordu, «bunlar hayvanat bahçesindeki hayvanlar değildir, Mulcaster, onlarla eğlenilmez. Onlar sanatçıdır, dostum, büyük sanatçı, saygı duymak gerek.»

Anthony Blanche'la Boy Mulcaster, şarabın bulunduğu masanın başında, ayakta duruyorlardı.

Onlara katıldığım sırada, Mulcaster, «Çok şükür tanıdık biri çıktı,» dedi. «Beni bir kız getirmişti. Gözden kayboldu.»

«Kız seni atlattı dostum, hem neden biliyor musun? Çünkü sen buraya hiç uymuyorsun da ondan, Mulcaster. Burası sana uygun bir eğlence yeri değil; sen buraya gelmemeliydin; iyisi mi, sen Belgrave Alanında tatsız bir dansa ya da Old Hundredth'a git.»

Mulcaster, «Ben de öyle bir yerden geliyorum zaten,» dedi. «Old Hundredth'a gitmek için de çok erken. Biraz daha kalayım. Belki canlanır burası da.»

Anthony, «Ben seni canlandırayım da gör,» dedi. «Ben bari seninle konuşayım Charles.»

Bir şişe şarap ve kadehlerimizi aldık, başka bir odada kendimize bir köşe bulduk. Ayaklarımızın dibinde, «Kara Kuşlar» orkestrasının beş üyesi yere çökmüş, zar atıyorlardı.

Anthony, «Şu var ya, soluk yüzlü olanı, geçen sabah Bayan Arnold Frickheimer'in kafasına bir süt şişesi indirmiş,» dedi.

Ve anında, çaresiz, Sebastian'dan sözetmeye başladık.

«Ne ayyaş adam. Geçen yıl, sen ona sırt çevirince geldi, Marsilya'da bende kaldı. Doğrusu, daha fazla dayanamadım. Çek, çek, çek, ayyaş karılar gibi, durmadan çekti. Hem de öyle sinsi ki... Hep bir şeylerimi

yitiriyordum, hoşlandığım şeyler; bir gün, daha sabahleyin Lesley ve Roberts'ten gönderilen iki takım elbisem yok oldu. Elbette, Sebastian'ın yaptığı aklıma gelmiyordu — benim küçük daireye türlü çeşit insanlar girip çıkıyordu. Bu türlü çeşitlere merakımı senden iyi bilen olur mu? Neyse, sonunda, Sebastian'ın bunları b-b-b-bıraktığı rehinciyi bulduk, üstelik makbuzları da yoktu; bistroda bunların alışverişi de yapılıyordu.»

«Şimdi gözünün içinde, o dürüst ve kınayan bakışı görüyorum Charles, sanki çocuğu ben baştan çıkarmışım gibi. Sebastian'ın sevmediğim yanlarından biri de budur, hep baştan çıkarılıyormuş gibi bir hali vardır — sirkte küçük bir at gibi. Ama inan bana, elimden geleni yaptım. Ona hiç durmadan, 'Ne diye içersin? Kafayı bulmak istiyorsan daha hoş yolları vardır,' diyordum. Onu en iyisine götürdüm, sen de bilirsin, Nada Alopov ve Jean Luxmore, tanıdığımız hemen hemen herkes yıllarca o adama gitmiştir — hep Regina Bar'da bulunur — ama bu yüzden de başımız derde girdi, çünkü Sebastian adama karşılıksız çek vermiş — başedilir gibi değil — sonra bir sürü feci adam eve gelmeye başladı — düpedüz serseri canım — o sırada Sebastian hiç lâf anlamıyordu, çok tatsızdı işte.»

Boy Mulcaster bize doğru geldi ve çağrılmadan, yanıma oturdu.

«Buralarda içki bitiyor,» dedi, bir yandan da bizim şişeyi dikip boşalttı. «Daha önceden tanıdığım tek kişi yok burada — hep karalarla dolu.»

Anthony ona aldırış etmeden sözünü sürdürdü: «Biz de Marsilya'dan ayrıldık, Tanca'ya gittik, işte orada canım, Sebastian yeni dostunu buldu. Nasıl anlatsam sana onu? *Uyaran Gölgeler*'deki uşak gibi biri — Yabancı Lejyon'da bulunmuş, iri kıyım bir Alman. Ayak başparmağına ateş etmiş de, Lejyon'dan öyle kurtulmuş. Daha iyileşmemişti. Sebastian onu Kasbah'ta evlerin birine yarı aç yarı tok simsarlık ederken

bulmuş, yanımıza getirdi. Felâket bir durumdu. Ben de şekerim, sevgili İngiltere'ye döndüm — Sevgili İngiltere,» diye yineleyip elini sallayarak ayağımızın dibinde kumar oynayan Zencileri gösterdi, Mulcaster boş gözlerle önüne bakıyordu, ev sahibemiz de pijamalarıyla gelip kendini bize tanıttı.

«Sizi daha önce hiç görmemiştim,» dedi. «Sizi çağırmadım da. Kim bu beyaz herifler? Başkasının evindeyim sanki.»

Mulcaster, «Ulus tehlikede,» dedi. «Ne olur, ne olmaz.»

Kadın merakla sordu: «Eğlenti iyi gidiyor mu? Florence Mills şarkı söyler mi acaba?» Sonra, Anthony'ye dönerek devam etti: «Seninle daha önce tanışmıştık.»

«Çok kez, güzelim, ama beni bu gece çağırmamıştın.»

«Ya, belki de seni sevmemişimdir. Oysa ben herkesi severim sanırdım.»

Ev sahibemiz yanımızdan ayrılınca, Mulcaster, «Acaba itfaiyeye haber versek hoş olur mu?» diye sordu.

«Olur, olur, Boy, hadi koş telefon et.»

«Yani biraz eğlenirdik demek istedim.»

«Çok doğru.»

Mulcaster telefon aramaya gitti.

Anthony, «Galiba Sebastian'la topal dostu Fas'a gittiler,» diye sözlerini sürdürdü «Ben onlardan ayrıldığım vakit, Tanca polisiyle başları derde girmişti. Londra'ya geldiğimden beri Markiz hazretleri canıma okuyor, kendisini aramamı istiyor. Kadıncağız ne çekiyor bir bilsen. Biraz da, adaletin varlığını kanıtlamış oluyor bu haliyle.»

Çok geçmeden Bayan Mills şarkı söylemeye başladı, zar atanların dışında herkes yandaki odaya doldu.

Mulcaster, «İşte benim kız şu,» dedi. «Orada, şu

zencinin yanında. Beni buraya o getirmişti.»

«Seni unutmuşa benziyor.»

«Doğru. Keşke gelmeseydim. Haydi, başka bir yere gidelim.»

Tam biz çıkarken iki yangın arabası yanaştı ve miğferli bir sürü adam yukarıdaki kalabalığa karıştı.

Mulcaster, «Şu Blanche denen adam var ya,» dedi, «iş yok onda. Bir ara kulübe de götürmüştüm onu.»

Birkaç gece kulübüne gittik. İki yıl içinde, Mulcaster bu tür yerlerde tanınma ve sevilme tutkusunda başarıya ulaşmıştı. Son gittiğimiz yerde, ikimizin de yüreğinde vatanseverlik ateşi tutuşmuştu.

«Sen de, ben de savaşa katılamayacak kadar küçüktük. Başkaları savaştı, milyonlarcası öldü. Ama biz değil. Göstereceğiz onlara. O ölülere, bizim de savaşabileceğimizi göstereceğiz,» dedi.

«Bunun için buradayız,» dedim. «Denizaşırı ülkelerden, bize gereği olduğu an, yurdumuza döndük işte.»

«Avustralyalılar gibi.»

«Zavallı, ölü Avustralyalılar gibi.»

«Sen nereye katıldın?»

«Daha bir yere değil. Savaş henüz hazır değil.»

«Katılınacak tek bir yer var — Bill Meadows'un gösterisi — Savunma Birliği. Hepsi harika çocuklar. Bratt'te ayarlanıyor.»

«Katılırım.»

«Bratt'in yerini hatırladın mı?»

«Hayır. Ona da katılırım.»

«Oldu işte. Ölenler gibi iyi çocuklar onlar da.»

Böylece ben de Bill Meadows'un gösterisine katıldım, Londra'nın en yoksul yörelerine yapılan yiyecek dağıtımını koruyan bir ekipti. Önce Savunma Birliğine katılmış, bağlı kalacağıma and içmiştim, bana bir miğferle bir cop verildi; sonra Bratt'in birliğine yazıldım, başka adaylarla birlikte, özel olarak düzenlenen bir komite toplantısında ben de seçildim. Bir hafta, ku-

manda altında Bratt'te oturduk, günde üç kez, süt kamyonlarından oluşan bir konvoyun başında, büyük bir kamyonda yol aldık. Bize bağrıldı çağrıldı, taşlandık, üstümüze pislik atıldı, ama bir kez dışında, hiç harekete geçmedik.

O gün öğle yemeğinden sonra oturuyorduk, Bill telefon ediyordu, büyük bir keyifle döndü.

«Çabuk gelin,» dedi. «Commercial Sokağında nefis bir savaş var.»

Son sürat gittik, vardığımızda baktık lâmba direklerinin arasına kablo gerilmiş, bir kamyon devrilmiş, kaldırımda tek bir polis var, onu da beş altı genç tekmeliyor. Bu çatışma odağının her iki yanında, biraz uzakta, iki karşıt taraf oluşmuş. Biz kamyonlardan inerken yakınımızda bir polis kaldırıma oturmuştu, iyice şaşkındı, başını ellerinin arasına almıştı, parmaklarının arasından kan akıyordu; iki üç yandaşı durmuş tepesinden aşağı bakıyordu; gerili kablonun öbür yanında, bir grup düşman, genç dok işçisi duruyordu. Büyük bir keyifle işe koyulduk, polisi kurtardık, tam düşmanın ortasına saldırıyorduk, o anda, başka bir yoldan, dövüşenleri yatıştırmak için gelen yerel papazlar ve belediye encümen üyeleriyle toslaştık. Tek kurbanlarımız da onlar oldu, çünkü tam indikleri anda, biri bağırdı: «Dikkat edin. Polisler geliyor.» Ve ardımızda bir polis kamyonu durdu.

Kalabalık dağıldı ve kayboldu. Barış sağlamaya gelenleri aldık (yalnızca biri bir hayli yaralanmıştı), kavga patırtı aramak için arka sokakları dolaştık, bir şey bulamadık ve sonunda Bratt'e döndük. Ertesi gün Genel Grev durduruldu, ülke, kömür yataklarının dışında, normal yaşama döndü. Sanki dehşetiyle ün salmış korkunç bir hayvan bir saat için ininden çıkmış, tehlike kokusu almış ve gene yerine dönmüştü. Paris'ten ayrılmaya değmemişti.

Başka bir ekibe katılan Jean'in başına Camden Town'da yaşlı bir kadın bir saksı eğreltiotu atmıştı,

Jean de bir hafta hastanede yatmıştı.

Bill Meadows Birliğine üyeliğim nedeniyle Julia İngiltere'de olduğumu öğrenmişti. Telefon edip annesinin beni çok görmek istediğini söyledi.

«Onu çok hasta bulacaksın,» dedi.

Barış sabahı Marchmain Malikânesine gittim. Holde yanımdan Sir Adrian Porson geçti, ben girerken o çıkıyordu, yüzüne koca bir mendil kapattı ve görmeden, el yordamıyla şapkasını, bastonunu buldu; gözleri yaşlıydı.

Beni kitaplığa aldılar, bir dakika geçmeden Julia geldi. Hiç alışık olmadığım bir yumuşaklık ve ciddiyetle elimi sıktı; odanın loş ışığında bir hayalet gibiydi.

«Ne iyi ettin de geldin. Annem hep seni soruyordu, ama artık seni görebilecek mi bilemem. Az önce Adrian Porson'a 'elveda' dedi, bu da yordu onu.»

«Elveda mı?»

«Evet. Ölüyor. Bir iki hafta daha yaşayabilir ya da her an ölebilir. Çok bitik. Gidip hemşireye sorayım.»

Eve ölüm durgunluğu sinmişti. Marchmain Malikânesinde kimse kitaplıkta oturmuyordu. Victoria meşesinden yapılmış raflarda kimsenin açıp okumadığı Hansard ciltleri ve eski ansiklopediler duruyordu; bomboş maun masa bir komite toplantısı için hazırlanmış gibiydi; oda hem herkese açık, hem ayak basılmamış bir görünümdeydi; dışarıda ön avlu, parmaklıklar ve sâkin çıkmaz sokak vardı.

Biraz sonra Julia döndü.

«Yazık ki onu göremeyeceksin. Uyuyor. Belki saatlerce böyle yatar; ne istediğini sana söyleyeyim. Gel, başka bir yere gidelim. Bu odadan nefret ediyorum.»

Holü geçtik, eskiden öğle yemeği davetlerinin yapıldığı küçük oturma odasına gittik, birimiz ocağın bir yanma, birimiz öbür yanma oturduk. Julia sanki duvarların kırmızısını ve altın rengini yansıtıyordu, yu-

muşaklığını biraz kaybetmiş gibiydi.

«Her şeyden önce, annemin sana son görüşmenizde çok kötü davrandığı için ne kadar üzüldüğünü söylemek istediğini biliyorum. Bundan çok sözetti. Senden yana çok yanıldığını artık biliyor. Senin anlayış gösterdiğini ve bu olayı kafandan attığını ben biliyorum, ama annem bu konularda kendini hiç bağışlamaz — çok ender yapar da ondan.»

«Lütfen söyle ona, hiç gücenmemiştim.»

«Öbürünü de, sen tahmin etmişsindir — Sebastian. Onu istiyor. Bilmem ki olabilir mi? Ne dersin?»

«Duyduğuma göre çok kötü durumdaymış.»

«Biz de duyduk. Bizdeki son adresine telgraf çektik, ama yanıt gelmedi. Belki hâlâ annemi görmesi için vakit vardır. Tek umut olarak seni düşündüm, İngiltere'de olduğunu öğrenir öğrenmez. Çok büyük bir şey istediğimi biliyorum, ama farkında olsaydı, sanırım Sebastian da isterdi.»

«Bir denerim.»

«Rica edeceğimiz başka kimse yok. Rex o kadar dolu ki.»

«Evet. Gaz işletmelerini örgütlemek için yaptıklarını duymuştum.»

Julia eski kuru anlatımıyla, «A, evet,» dedi. «Grev yüzünden hayli ün kazandı.»

Daha sonra, birkaç dakika Bratt'in birliğinden sözettik. Brideshead, dâvânın adil olduğundan kuşku duyduğu için herhangi bir kamu görevi almak istememiş; Cordelia Londra'daymış, bütün gece annesine baktığı için o anda yataktaymış. Ben de ona, mimari resim yaptığımı ve bundan çok hoşlandığımı söyledim. Bütün bu konuşmalar boştu; söyleyeceklerimizi ilk iki dakika içinde söylemiştik; çaya kaldım, sonra ondan ayrıldım.

Air France'ın Casablanca'ya bir uçuşu vardı; oradan Fez otobüsüne bindim, sabah gün doğarken yola

çıkmıştım, akşama bu yeni kente vardım. Otelden İngiliz Konsolosuna telefon ettim, o akşam, eski kentin surlarının dibinde, güzelim evinde birlikte akşam yemeği yedik. Çok nazik, ciddî bir adamdı.

«Sonunda birinin gelip de Flyte'ı aramasına çok sevindim,» dedi. «Burada bayağı içimize dert olmuştu. Burası, dışarıdan gönderilen parayla geçinen adamlara göre değil. Fransızlar onu hiç anlayamıyorlar. Onlara göre, tüccar olmayan herkes casustur. Üstelik bir Lord gibi yaşasa, neyse. Burada işler hiç de kolay sayılmaz. Bu evden elli kilometre ötede savaş var, belki aklınıza bile getirmezsiniz. Daha geçen hafta, bir avuç bisikletli budala genç, Abdül Kerim'in ordusuna gönüllü katılmak için gelmişlerdi.»

«Üstelik Faslılar da garip adamlar; içkiden pek hoşlanmazlar, bizim delikanlı da bildiğiniz gibi, sabahtan akşama kadar içer. Peki, neden buraya gelmek istedi? Rabat ya da Tanca'da ona göre yer çok, orada turiste alışıklar. Yerlilerin mahallesinde bir ev kiralamış. Engel olmaya çalıştım, ama Sanat Bakanlığında çalışan bir Fransız'dan tutmuş. İçinde bir kötülük yok ama, bayağı kaygı kaynağı oluyor. Sırtından geçinen feci bir adam da var — Lejyondan çıkma bir Alman. Ne yanından bakarsanız bakın, kötü bir adam. Er geç başına bir şey gelecek.»

«Şunu da söyleyeyim, Flyte'i seviyorum. Onu pek görmem. Buraya yıkanmaya gelirdi, ama artık evine yerleşti. Her zaman çok sevimli ve nazikti, karım da çok hoşlandı ondan. Ona bir uğraş gerek.»

Neden geldiğimi anlattım.

«Şu anda onu herhalde evinde bulursunuz. Eski kentte, akşamları gidecek bir yer nasıl olsa yoktur. İsterseniz, kapıcı sizinle gelip yolu göstersin.»

Yemekten sonra yola çıktım, konsolosluğun kapıcısı, elinde fenerle önde yürüyordu. Fas benim için yepyeni ve değişik bir ülkeydi. O gün düzgün, bakımlı yolda, bağların, askerî ordugâhların, yepyeni yerleşim

alanlarının, uçsuz bucaksız tarlalarda yeni yeşeren ekinlerin ve Fransa'nın başlıca ürünlerini sergileyen reklâm tahtalarının — Dubonnet, Michelin, Louvre mağazası — yanısıra kilometrelerce yol alırken, gördüklerimi çok çağdaş, güncel banliyö yaşamına uygun bulmuştum; oysa şimdi, sokakları tozlu basamaklardan oluşan, her iki yanında penceresiz duvarlar yükselen; aşınmış taşları toz toprak kaplı; insanlarının yumuşacık terlikleri ya da çıplak, nasırlı ayaklarıyla, beyaz entarileriyle sessizce dolaştığı; havası karanfil, ödağacı ve duman isiyle yüklü, surlarla çevrili bu kentte, yıldızların altında yürürken, Sebastian'ı buraya çeken ve onca zaman burada tutan şeyin ne olduğunu anlamıştım.

Konsolosluk kapıcısı hafifçe salınarak, upuzun bastonunu taşlara vurarak, önümsıra hışımla yürüyordu; kimi zaman açık bir kapıdan, mangal çevresinde, lâmbanın altın ışığında sessizce oturan insanlar görülüyordu.

Kapıcı omzunun üstünden konuşarak, «Çok pis insanlardır,» dedi. «Okumamışlar. Fransızlar onları böyle pis yaşatır. İngilizler gibi değil. Benimkiler, benim millet çok İngilizdir.»

Adam Sudan Polis Örgütündendi, bir Yeni Zelandalı Roma'yı nasıl görürse, o da kendi kültürünün bu eski odağına o gözle bakıyordu.

Derken, çivili kapıların sonuncusuna geldik, kapıcı bastonuyla kapıya vurdu.

«İngiliz Lord'un evi,» dedi.

Demirli küçük pencereden lâmba ışığı ve karanlık bir surat göründü. Konsolosluk kapıcısı emredercesine konuştu; sürgüler çekildi, orta yerinde asma çardaklı bir kuyu bulunan küçük bir avluya alındık.

Kapıcı, «Ben burada beklerim, siz bu yerliyle içeri girin,» dedi.

Evin kapısından içeriye ve bir basamak inerek oturma odasına girdim, içeride bir gramofon, bir gaz

sobası, ve ikisinin ortasında genç bir adam vardı. Daha sonra, çevreme göz gezdirince, daha başka, daha güzel şeyler de gördüm — yerde halılar, duvarlarda işlemeli ipek örtüler, tavanın oyma ve renkli payandaları, bir zincirin ucunda asılı, odaya kendi biçimini yumuşacık gölgelerle yansıtan, ağır, delikli lâmba. Ama ilk bakışta, bu üç şey, gürültüsü nedeniyle gramofon — bir Fransız caz plağı çalmıyordu — kokusu nedeniyle soba ve kurt bakışıyla genç adam beni çarpmıştı. Hasır koltukta sallanıyordu, sarılı ayağını bir tahta kutuya uzatmıştı; sırtında ince, ortaAvrupa tvit taklidi bir ceket, yakası açık bir tenis gömleği vardı; sağlam ayağında da kahverengi keten bir pabuç. Yanında, tahta ayaklı pirinç tepside, iki şişe bira, kirli bir tabak, izmarit dolu bir fincan tabağı duruyordu; elinde bira bardağı, alt dudağında, konuşurken de oraya yapışık kalan bir sigara vardı. Uzun saçları ayrılmadan arkaya taranmıştı; yüzü çok belirgin genç yaşma uymayacak kadar kırışıktı; ön dişlerinden biri eksikti, bu yüzden konuşurken ya dili peltekleşiyor ya da tatsız bir ıslık çıkarıyordu, bunu örtmek için de kesik kesik gülüyordu; kalan dişleri ayrık ve tütünden sapsarıydı.

Bu adam, anlaşılan konsolosun tarif ettiği «çok kötü adam», Anthony'nin filmdeki uşağa benzettiği kişiydi.

«Sebastian Flyte'ı arıyorum. Burası onun evi, değil mi?» Dans müziğinden sesim duyulsun diye bağırarak konuşmuştum, ama yanıt, sık sık konuştuğunu belli eden akıcı bir İngilizceyle ve hafif bir sesle geldi.

«Evet. Ama kendisi burada değil. Benden başka kimse yok.»

«Önemli bir konuda görüşmek için İngiltere'den geldim. Onu nerede bulabileceğimi söyler misiniz?»

Plak bitmişti. Alman plağı çevirdi, gramofonu kurdu, yanıt vermeden yeniden çalmaya başladı.

«Sebastian hasta. Rahipler onu hastaneye götür-

düler. Belki görmeme izin verirler, belki vermezler. Bugünlerde benim de gidip ayağımın sargısını değiştirmem gerek. Söylerim onlara. İyileşince belki izin verirler, görüşürsün.»

Bir iskemle daha vardı, oturdum. Kalmaya niyetli olduğumu anlayınca, Alman bana bira ikram etti.

«Sebastian'ın ağabeyi misin?» diye sordu. «Ya da kuzeni. Belki kız kardeşiyle evlenmişsindir?»

«Ben yalnızca dostuyum. Üniversitede birlikteydik.»

«Benim de üniversitede bir arkadaşım vardı. Tarih okuyorduk. Arkadaşım benden daha zekiydi; küçücük, sıskanın biriydi — kızınca onu havaya kaldırır, sallardım — ama ne zekiydi! Sonra bir gün dedi ki. 'Boşversene. Almanya'da iş bulamayız. Almanya gümbürdedi.' Biz de profesörlerimize veda ettik, onlar da bize, 'Doğru, Almanya gümbürdedi. Burada artık öğrencilere iş yok,' dediler, yola çıktık, yürüdük, yürüdük, derken buraya geldik. Sonra da, 'Almanya'da artık ordu yok, ama biz asker olmalıyız,' dedik ve Lejyon'a yazıldık. Arkadaşım geçen yıl dizanteriden öldü, Atlas'ta çarpışırken. Ölürken, 'Boşversene,' dedim, ayağıma ateş ettim. Şimdi irin dolu, oysa vuralı bir yıl oldu.»

«Evet,» dedim. «Çok ilginç. Ama ben şu anda Sebastian'la ilgileniyorum. Bana biraz ondan sözetsene.»

«Sebastian çok iyi bir insan. Bana göre iyi. Tanca berbat bir yer. Beni buraya o getirdi — güzel bir ev, iyi yemek, iyi hizmetçi — burada benim işim yolunda. öyle olsa gerek. Ben memnunum.»

«Annesi çok ağır hasta,» dedim. «Ona haber vermeye geldim.»

«Zengin midir?»

«Evet.»

«Neden ona daha çok para göndermez? O zaman belki Casablanca'da otururduk, güzel bir apartman-

da. Onu iyi tanır mısın? Ona biraz daha fazla göndertebilirsin belki.»

«Nesi var Sebastian'ın?»

«Bilmiyorum. Belki içkiyi fazla kaçırmıştır. Rahipler ona iyi bakarlar. Orası onun için iyidir. Rahipler iyi adamlardır. Orası çok ucuz.»

Ellerini çırptı, biraz daha bira istedi.

«Gördün mü? Bana bakan iyi bir uşak var. Durum iyidir.»

Hastanenin adını aldıktan sonra ayrıldım.

«Sebastian'a söyle, ben hâlâ buradayım, her şey iyi. Belki beni merak ediyordur.»

Ertesi sabah gittiğim hastane, eski ve yeni mahallelerin arasında birkaç kulübeden oluşuyordu. Buraya Fransiskan rahipleri bakıyordu. Faslı hastalar kalabalığını aşıp doktorun odasına girdim. Din adamı değildi, temiz yüzlüydü, beyaz, kolalı tulum giymişti. Fransızca konuştuk, Sebastian'ın durumunun tehlikeli olmadığını, ama yolculuk yapamayacağını söyledi. Grip olmuştu, bir ciğeri de hafif iltihaplıydı; çok halsizdi; direncini yitirmişti; zaten başka ne beklenirdi? Alkolikti. Doktor duygusuzca, neredeyse insafsızca, uğraşlarını budayıp arındırırcasına kendilerini önemsiz ayrıntılarla sınırlayan kimi bilim adamlarına özgü bir keyifle konuşuyordu; oysa, beni devrettiği, sakallı, çıplak ayaklı, bilimsel iddialardan yoksun olan, ama koğuşun tüm pis işlerini gören rahip bambaşka bir öykü anlattı.

«Öyle sabırlıdır ki. Hiç genç bir adam gibi değildir. Öylece yatar, hiç yakınmaz — oysa yakınılacak çok şey vardır. Gerekli olanaklarımız yok. Hükümet bize askerlerden ne ayırabilirse, o kadarcık para verir. Çok da naziktir. Yanında zavallı bir Alman genci kalıyor, ayağı hiç iyileşmeyecek, ikinci derecede frengi, bize tedaviye gelir. Lord Flyte onu Tanca'da açlıktan ölmek üzereyken bulmuş, yanına almış, onu barın-

dırmış. Düşkünlere destek olan gerçek bir iyiliksever.»

«Zavallı keşişcik,» diye düşündüm, «zavallı budala.» Tanrı beni bağışlasın!

Sebastian, Avrupalılara ayrılmış olan bölümdeydi, burada yataklar alçak bölmelerle, küçük hücreler halinde ayrılmış yerlerdeydi, biraz bağımsız sayılabilirdi. Sebastian, elleri yorganın üzerinde, gözleri tek süsü yağlıboya dinsel bir resim olan tavana dikilmiş yatıyordu.

Rahip, «Arkadaşınız geldi,» dedi.

Yavaş yavaş dönüp baktı.

«Ben de Kurt geldi sanmıştım. Sen burada ne arıyorsun, Charles?»

Bir deri bir kemik kalmıştı; başkalarını semirtip kızartan içki, Sebastian'ı eritmişti. Rahip yanımızdan ayrıldı, yatağına oturdum, hastalığından konuştuk.

«Bir iki gün kendimi kaybetmişim,» dedi. «Hâlâ Oxford'daymışım gibiydi. Benim evime mi gittin? Beğendin mi? Kurt hâlâ orada mı? Kurt'u sevdin mi diye sormayacağım, kimse sevmez. Çok garip — onsuz sürdüremezdim.»

Ona annesini anlattım. Bir süre bir şey demedi, yattı, gözlerini tavandaki Yedi Ağıtçının resmine dikti. Sonra,

«Zavallı annem. Gerçekten bir *femme fatale*di,[1] değil mi? Bir dokunuşta öldürürdü,» dedi.

Julia'ya telgraf çekip Sebastian'ın yolculuk yapacak durumda olmadığını bildirdim ve Fez'de bir hafta kaldım, Sebastian eve çıkacak kadar iyileşene kadar her gün hastaneye gittim. Gücünü yeniden kazandığının ilk işareti olarak, ziyaretimin ikinci günü konyak istedi. Ertesi gün, nasılsa, konyak bulmuştuk, yatağında saklıyordu.

Doktor, «Arkadaşınız gene içmeye başladı,» dedi.

---

1. *Femme fatale:* (Fr.) Baştan çıkartıcı kadın. *Fatal:* Öldürücü.

«Burada yasaktır. Ben ne yapabilirim? Burası ıslahhane değil. Koğuşlarda polislik yapamam. Benim görevim insanları iyileştirmek, onları kötü alışkanlıklara karşı korumak ya da kendilerine hâkim olmayı öğretmek değil. Şimdilik konyak ona zarar vermez. Ama bir daha hastalandığı zaman, onu daha da zayıf düşürmüş olur, sonra bir gün, küçücük bir hastalık onu alıp püf diye götürür. Burası sarhoşları tedavi evi değil. Bu haftanın sonunda buradan çıkması gerek.»

Sıradan bir adam olan bakıcı, «Arkadaşınız bugün çok daha mutlu,» dedi. «Sanki bambaşka bir insan olmuş.»

«Zavallı keşişçik,» diye düşündüm, «zavallı yavru»; ama o sözlerine devam etti. «Neden biliyor musunuz? Yatağında bir şişe konyak vardı. Bu, bulduğum ikinci şişe. Şişeyi götürür götürmez, o bir şişe daha ediniyor. Öyle söz dinlemez biri. Arap çocuklar getiriyor ona. Ama öylesine mahzun olduktan sonra, onu böyle mutlu görmek çok güzel.»

Son gün, «Sebastian, artık annen öldü,» dedim, haber o sabah gelmişti. «İngiltere'ye dönmeyi düşünmez misin?»

«Birçok bakımdan çok hoş olur,» dedi. «Ama Kurt'un hoşuna gider mi dersin?»

«Bana bak, yaşamını sonuna kadar Kurt'la geçirecek değilsin ya?» dedim.

«Bilmiyorum. Anlaşılan, o yaşamını artık benimle sürdürmek istiyor.» Kurt'un peltek konuşmasını taklit ederek, «Ona göre hava hoş,» diye devam etti. Sonra söylediği sözlere biraz daha dikkat etseydim, aradığım ipucunu da verdiğini farkederdim, ama duyduğum ve hatırladığım an, dikkatimi çekmemişti. «Sana bir şey söyleyeyim mi, Charles,» demişti. «Yaşamın boyunca sana başkaları bakmışsa, senin birine bakman çok güzel bir şey. Elbette benim bakmamı gereksinmesi için, çok acıklı durumda biri gerek.»

Dönmeden önce, onun para işlerini yoluna koya-

bildim. O güne kadar hep başı derde girmiş, sonra da avukatlarından garip miktarlarda paralar istemiş. Bankanın şube müdürünü gördüm, bir düzenleme yaptım, Londra'dan üç ayda bir gelen parası ona haftalık olarak ödenecek, bir yanda da, acil durumlar için bir miktar ayrı tutulacaktı. Bu para ancak Sebastian'ın kendisine, o da banka müdürü gerçekten gerektiğinden emin olunca verilecekti. Sebastian bunları rahatlıkla kabul etti.

«Yoksa ben sarhoşken, Kurt bana paranın tamamı için bir çek yazdırır, sonra gidip başını derde sokar,» dedi.

Sebastian'ı hastaneden evine götürdüm. Hasır koltuğunda, yatağında olduğundan daha halsiz görünüyordu. İki hasta adam, Sebastian ve Kurt, aralarında gramofon, birbirlerinin karşısında oturuyorlardı.

Kurt, «İyi ki geldin,» dedi. «Sana ihtiyacım vardı.»

«Var mıydı, Kurt?»

«Vardı ya. Hastayken, yalnız olmak iyi değil. Bu çocuk tembel — ben onu ne zaman istesem, o kaytarıyor. Bir gece, hep dışarıdaydı, uyandığımda kahvemi yapacak kimse yoktu. İrin dolu bir ayak kötü şey. Bazan doğru dürüst uyuyamıyorum. Belki bir gün ben de başımı alıp giderim, bakılabileceğim bir yere.» Ellerini çırptı, ama uşak gelmedi. «Gördün ya?» dedi.

«Ne istiyorsun?»

«Sigara. Yatağımın altındaki çantada var.»

Sebastian güçlükle koltuğundan kalkmaya çalışıyordu.

«Ben getiririm,» dedim. «Yatağı nerede?»

Sebastian, «Yok, bu benim işim,» dedi.

Kurt, «Öyle,» dedi. «Bu Sebastian'ın işidir.»

Ben de onu, çıkmaz sokağın sonunda, küçücük, gizli saklı evde dostuyla başbaşa bıraktım. Sebastian için artık elimden hiçbir şey gelmezdi.

Doğruca Paris'e gidecektim, ama Sebastian'ın para işi için Londra'ya gidip Brideshead'i görmem gere-

kiyordu. Deniz yoluyla gittim; Tanca'dan vapura bindim, haziran başı Londra'ya varmıştım.

Brideshead, «Sence, kardeşimin bu Alman'la ilişkisinde bir kötülük var mı? diye sordu.

«Yok. Eminim ki, yok. İki kimsesiz çocuk bir araya gelmiş, o kadar.»

«Adam suç mu işlemiş dedin?»

«Adam 'suç işleyecek tipe benziyor,' demiştim. Askeri cezaevinde kalmış ve askerlikten kovulmuş.»

«Doktor da Sebastian içki içerek kendisini ölüme sürüklüyor demiş ha?»

«Kendini güçsüzleştiriyor. Daha siroz falan olmadı.»

«Delirmedi ya?»

«Yok canım. Hoşlandığı bir arkadaş ve yaşamak istediği bir yer bulmuş.»

«Öyleyse, parası senin dediğin biçimde gönderilmeli. Durum çok açık.»

Birçok bakımdan Brideshead kolay yönetilir bir insandı. Kararlarını çabuklaştıran ve kolaylaştıran bir kesinliğe sahipti her konuda.

Ansızın, «Bu evin resmini yapmak ister miydin?» diye sordu. «Bir önden görünümü, bir parka bakan arkadan resmi, bir merdivenlerin resmi, bir de büyük salonun resmi. Dört küçük yağlıboya resim; babam da, görüntünün saptanması için, Brideshead'de bulundurulmak üzere bunu istiyor. Ben ressam tanımam. Julia senin mimaride uzmanlaştığını söyledi.»

«Evet,» dedim. «Bunu çok isterim.»

«Duydun mu bilemem, ev yıkılacak. Babam evi satıyor. Buraya apartmanlar yapacaklar. Adını koruyacaklar — anlaşılan buna engel olamayacağız.»

«Ne hazin.»

«Öyle, ben de üzülüyorum. Ama mimarî açıdan güzel bir ev mi?»

«Gördüğüm en güzel evlerden biri.»

«Ben öyle göremiyorum. Bana hep oldukça çirkin gelmiştir. Belki resimlerin başka türlü görmeme neden olur.»

Bu, aldığım ilk siparişti; çok hızlı çalışmam gerekiyordu, çünkü müteahhitler yıkım için son imzaları bekliyorlardı. Buna karşın ya da bu yüzden — çünkü benim kusurum, tuval üstünde çok fazla vakit geçirmek ve bir türlü resmi bitirememektir — bu dört resim en çok sevdiğim resimlerimdir, üstelik, gerek kendim gerek başkaları açısından, bu resimlerin başarısı, o günden bu yana uğraşım olan konuda beni güçlendirmişti.

Büyük salonda başladım, çünkü bir an önce eşyaları kaldırmak istiyorlardı, eşyalar ev yapıldığından beri oradaydı. Uzun, gösterişli, simetrik bir odaydı, Yeşil Parka bakan iki cumbası vardı. Resme başladığım gün, batıdan gelen ışık, dışarıdaki körpe ağaçlardan ötürü taze ve yeşildi.

Perspektifi kara kalemle çizmiş, ayrıntıları dikkatle yerleştirmiştim. Su başında bir dalgıç gibi, boyaya karşı direniyordum; ama bir kez başlayınca, canlandım, keyiflendim. Genel olarak, yavaş ve ölçülü çalışırdım; oysa o gün, ertesi gün, günler boyu hızlı çalıştım. Hiç hatâ yapmamalıydım. Her bölümün sonunda duruyordum, gergindim, şansının dönüp kazandıklarını yitirtmesinden korkan bir kumarbaz gibi, ikinci bölüme başlamaya korkuyordum. Parça parça, anbean, yaptığım resim canlanmaya başladı. Hiç güçlük çekmemiştim; onca ışık ve renk birleşip bir bütün olmuştu; en uygun renk palette istediğim yerde hazırdı; fırçanın sürdüğü her renk, sanki hep orada varmış gibiydi.

Son gün ardımda bir ses duydum: «Burada kalıp izleyebilir miyim?»

Döndüm, baktım, Cordelia arkamda duruyor.

«Evet,» dedim, «ama konuşmamalısın.» Ve işime koyuldum, onu unutmuştum, gün batışıyla fırçamı ye-

rine kaldırdım.

«Bunu yapabilmek çok güzel bir şey olmalı.»

Onun orada olduğunu unutmuştum.

«Öyledir.»

Gün batmış, oda tek renge dönüşmüştü, ama gene de resmi bırakamıyordum. Sehpadan aldım, pencereye tuttum, sonra yerine koydum ve bir gölgenin rengini açtım. Sonra ansızın başım, gözlerim, sırtım ve kolum yorgun, o akşamlık işi bıraktım ve Cordelia'ya döndüm.

On sekiz ay içinde on beşine gelmiş, boy atmıştı, neredeyse tam boyuna ulaşmıştı. Julia'nın tam *quattrocento* güzelliğine ulaşacağını muştalayan bir şeyi yoktu; burnunun uzunluğu ve elmacık kemiklerinin çıkıklığıyla daha şimdiden Brideshead'i andırıyordu; karalar giymişti, annesinin yasını tutuyordu.

«Yorulmuşum,» dedim.

«Yorulmuş olman gerek. Bitti mi?»

«Hemen hemen. Yarın üzerinde uğraşmalıyım.»

«Akşam yemeği vakti çoktan geçti, biliyor musun? Şimdi de yemek hazırlayacak kimse yok. Daha bugün geldim, evin ne kadar harap olduğunu farketmemiştim. Beni yemeğe götürür müsün?»

Bahçe kapısından parka çıktık, Ritz Lokantasına doğru alacakaranlıkta yürüyorduk.

«Sebastian'ı görmüşsün. Şimdi bile eve dönmek istemiyor, değil mi?»

O ana kadar, böylesine anlayışlı olduğunu farketmemiştim. Bunu ona da söyledim.

«Doğrusu, onu herkesten çok severim,» dedi. «Eve ne yazık değil mi? Yerine blok apartmanlar yapacaklarını, Rex'in de en üst katta bir daire istediğini duymuş muydun? Ondan başka ne beklenirdi? Zavallı Julia. Bu kadarına katlanamazdı. Oysa Rex onu bir türlü anlayamadı; eski evinde yeniden oturmak hoşuna gidecek sanmıştı. Her şey ne kadar da çabuk bitiverdi, değil mi? Anlaşılan babam uzun süredir çok

borca girmiş. Evi satınca borçtan kurtulmuş ve yılda bilmem ne kadar faizden kazanmış. Ama yıkmak da yazık. Julia, orada başkalarının oturduğunu görmektense, yıkıldığını görmek daha iyi diyor.»

«Peki, sen ne yapacaksın?»

«Ya, ne yapacağım? Pek çok öneri var. Teyzem Fanny Rosscommon kendisiyle birlikte oturmamı istiyor. Sonra, Rex ve Julia, Brideshead malikânesinin yarısını devralıp orada oturmayı düşünüyorlar. Babam dönmeyecek. Belki döner dedik, ama dönmeyecekmiş.»

«Bridey ve Piskopos, Brideshead'deki küçük kiliseyi kapattılar; annemin duası, orada yapılan son âyin oldu. Annem gömüldükten sonra papaz geldi — ben orada yalnızdım. Sanırım beni görmemişti — mihrap taşını alıp çantasına koydu; sonra kutsal yağa bulanmış pamuk parçalarını yaktı ve küllerini bahçeye attı; kutsal su yalağını boşalttı, kutsal yerdeki lâmbayı söndürdü, tapınağı açık ve boş bıraktı, sanki artık paskalya öncesi Cuma günü hep sürecekmiş gibi. Bunlar senin için anlamsız olsa gerek, Charles, zavallı dinsiz dostum. O gidene kadar kaldım orada, sonra ansızın artık ortada kilise değil, yalnızca garip döşenmiş bir oda kaldı. Bunun nasıl bir duygu olduğunu anlatamam. Sen hiç Paskalya arifesi dualarına katılmadın değil mi?»

«Hiç.»

«Eğer katılmış olsaydın, Yahudiler kendi tapınakları için neler hisseder, bilirdin. *Quomodo sedet sola civitas*... eşsiz bir ilâhidir. Sırf dinlemek için, bir kez olsun gitmelisin.»

«Hâlâ bana din değiştirtmek istiyorsun, değil mi, Cordelia?»

«Yo, hayır. Bu da bitti artık. Babam Katolik olduğunda ne demişti, bilir misin? Annem bir kez söylemişti bana. Ona şöyle demiş: 'Ailemi atalarının dinine döndürdün.' Çok şatafatlı bir söz. Herkesi başka türlü etkiler. Neyse, ailem pek tutarlı sayılmaz, değil

mi? Babam gitti, Sebastian gitti, Julia da gitti. Ama Tanrı onları uzun süre uzak tutmaz. Sebastian'ın ilk sarhoş olduğu akşam annemin bize okuduğu öyküyü ansır mısın — yani, o kötü akşam. Rahip Brown şöyle bir şey der: 'Onu (hırsızı) yakaladım, görünmez bir oltayla, ipi öylesine uzundu ki, o dünyanın öbür ucuna kadar dolaşabilecek, ama usulca seyirtince, dönecekti.'»

Annesinden pek sözetmedik. Biz konuşurken, o iştahla yiyordu. Bir ara şöyle dedi:

«*Times* gazetesinde Sir Adrian Porson'un şiirini okudun mu? Çok garip; onu herkesten iyi tanırdı — onu yaşam boyu sevmişti, bilir misin — oysa şiirin sanki onunla hiçbir ilişkisi yoktu.»

«İçimizde onunla en iyi ben anlaşırdım, ama onu gerçekten sevdiğimi de sanmıyorum. İstediği ve haketttiği gibi sevemedim onu. Çok garip değil mi, çünkü benim içim doğal sevecenlikle doludur.»

«Anneni gerçekten tanımıştım diyemem,» dedim.

«Ondan hoşlanmazdın. Bazan düşünürüm de, Tanrı'dan nefret etmek isteyenler, annemden nefret ederlerdi.»

«Bununla ne demek istedin, Cordelia?»

«Annem azize gibiydi, ama azize değildi. İnsan gerçekten bir azizeden nefret edemez, değil mi? Tanrı'dan da nefret edemez. Ama Tanrı'dan ve azizlerinden nefret etmek isterlerse, kendilerine benzer birini bulurlar, ona Tanrıymış gözüyle bakarlar ve ondan nefret ederler. Sanırım bunları iyice saçma buluyorsundur.»

«Aşağı yukarı aynı sözleri daha önce bir kez duymuştum — çok başka türlü birinden.»

«Bak, ben çok ciddi konuşuyorum. Bunu çok düşündüm. Zavallı annemi açıklar bu sözler, bir bakıma.»

Ardından bu garip çocuk yepyeni bir iştahla yemeye koyuldu. «Bir restorana ilk kez yalnız başıma ge-

tirildim,» dedi.

Daha sonra da şöyle devam etti: «Evin satılacağını ilk duyduğunda Julia şöyle demişti. 'Zavallı Cordelia. Büyüdüğü zaman, burada yapılacak bir baloyla sosyeteye tanıtılamayacak.' Bundan aramızda sözederdik — tıpkı onun nedimesi olmam gibi. Bu da gerçekleşmemişti. Julia'nın balosunda, bana da aşağıya inmem ve Fanny Teyzemle bir köşede oturmam için izin verilmişti. Teyzem, 'Altı yıl sonra, bunlar senin için de yapılacak,' demişti... Umarım benim de çağrım olur.»

«Bu ne demek, anlayamadım.»

«Rahibe olabilirsin demek. Çağrılmazsan, ne denli istesen de, yararı olmaz; ama çağrılırsan, kopamazsın, ne denli nefret etsen de. Bridey kendisinin çağrıldığını sanıyor, ama değil. Ben Sebastian'ın çağrılı olduğunu ve bundan nefret ettiğini sanırdım — ama şimdi bilemiyorum. Her şey ansızın öyle değişti ki..»

Bu manastır söyleşilerine dayanamadım. O gün, fırçanın elimde canlandığını hissetmiştim; parmaklarım yaratıcılığın özlü hamuruna dalmıştı. O akşam bir Rönesans insanıydım — Browning'in Rönesans'ı. Sırtımda Cenova kadifesi, Roma sokaklarında gezinmiş, Galileo'nun dürbününden yıldızları gözlemiştim, tozlu koca kitapları, göçük kıskanç gözleri, tüyler ürpertici kınayışlarıyla rahipleri ancak hor görebilirdim.

«Bir gün âşık olursun,» dedim.

«Yo, dua et, olmayayım. Bak, acaba şu nefis bezeli pastalardan bir tane daha yiyebilir miyim?»

ÜÇÜNCÜ KİTAP

KASILAN İP

1

İzleğim anılardır; savaş günlerinde, kurşuni bir sabah, çevremde dolanan o kanatlı ağırlayıcı.

Benim yaşamım olan bu anılar — çünkü gerçekten sahip olduğumuz tek şey geçmişimizdir — San Marko alanında, kimi zaman ayaklarımın dibinde, kimi zaman tek, kimi zaman çift, bal sesli kümeciklere katılan, baş sallayan, seken, göz kırpan, boyunlarının yumuşacık tüylerini dalgalandıran, kıpırdamıyorsam omzuma tüneyen güvercinler gibi her yerdeydi; ta ki öğle saati vurulana ve bir anda, taşlar bomboş, tepede gökyüzü kanat kargaşasıyla kapkara kalana dek. İşte savaş günlerinde, o sabah da böyle bir sabahtı.

Cordelia'yla geçirdiğim o akşamdan sonra, aşağı yukarı on yıl, dışarıdan bakınca değişiklikler ve olaylarla dolu görünen bir yolda sürüklendim gittim, ama onca yıl boyunca, resim yaptığım — giderek seyrekleşen — anlar dışında, Sebastian'la dostluğum süresindeki kadar canlı olamadım. Yitirdiğim şeyin yaşam değil gençlik olduğunu sanıyordum. Beni uğraşım ayakta tutuyordu, çünkü iyi yaptığım, günden güne daha da iyi yapabildiğim ve yapmayı sevdiğim bir iş tutmuştum; üstelik, o günlerde kimsenin heves etmediği bir işti. Mimarî ressam olmuştum.

Sevdiğim, büyük mimarların yapıtları değil, yüzyıllar boyu sessizce yaşlanan, her kuşağın en iyisini, en güzelini yakalayıp koruyan yapılardı, bu yapılarda zaman sanatçının gösterişini, görgüsüzlerin şatafatını, kaba işçinin özrünü örtmüştür. İngiltere'de böylesi yapılar çoktu ve görkeminin son on yılı sürecinde

İngilizler, önceleri kanıksadıkları bu yapıları sanki ilk kez farketmiş ve tükenmek üzereyken, ulaştıkları düzeye saygı göstermeye yönelmişlerdi. İşte, yeteneğimin ötesinde varsıllaşmamın nedeni buydu; çalışmam çok övülecek bir şey değildi, ancak teknik becerim ve konuya coşkum artmaktaydı, kalabalığın geçici hevesine de bağlı değildim.

O dönemdeki mali çöküş çoğu ressamın işsiz kalmasına neden olmuş, ama benim başarımı artırmıştı, bu da çöküntünün bir belirtisiydi. Suyolu kuruyunca, insanlar su içmeye seraplara koştular. İlk sergimden sonra ülkenin dört bir yanından çağrıldım, yakında terkedilecek ya da yıkılacak evlerinin resmini yapmamı istiyorlardı; gerçekten de, kötü yazgının habercisi gibi hep açık artırmacıdan birkaç adım önde gidiyordum.

Çok görkemli üç albüm yayınladım — *Ryder'ın Kent Dışı Evleri, Ryder'ın İngiliz Evleri* ve *Ryder'ın Köy ve Taşra Mimarisi;* her albüm, beşer sterlinden bin adet satıldı. Beğenilmemem olanaksızdı, çünkü benimle resmi yaptıranlar arasında çelişki yoktu, hepimiz aynı şeyi istiyorduk. Ama yıllar geçip giderken, bir zamanlar Marchmain malikânesinin oturma odasında, daha sonraları da birkaç kez tattığım bir şeyi, içtenlik ve özelliği, her şeyin el yapısı olmadığı inancını, tek kelimeyle esin denen şeyi yitirmiş olmanın yasını tutuyordum.

Bu solgun ışığın ardına düşüp yurt dışına çıktım; ereğim sanattı, uğraşımın araçlarını yüklenmiştim, yabancı sanat türleri arasında iki yıl süreyle tazelenecektim. Avrupa'ya gitmedim; oradaki hazineler güvencedeydi, üstelik uzmanların korumasında, saygınlığın kanadı altında, çok fazla güvencedeydi. Avrupa'ya da sıra gelirdi. Avrupa'ya gitmenin de bir zamanı olacaktır diye düşündüm; çok geçmeden sehpamı kuracak, boyalarımı taşıyacak biri gerekecektir bana; iyi bir otelden çıkıp bir saatten uzun sürecek bir yola çıka-

mayacağım günler gelince; gün boyu yumuşak rüzgârlar ve ılık güneş ışığı aradığım zaman; işte o zaman kocamış gözlerimi Almanya'ya ve İtalya'ya taşırdım. Ama gücüm yettiğince, insanların yerini bırakıp gittiği, yüce ormanların eski yerlerine yayıldığı yaban ülkelere gidecektim.

Bu düşünceyle, ağır ve hayli güç aşamalarla Meksika ve Orta Amerika'dan geçtim, aradığım dünyada dolaştım, parklar ve avlulardan sonra, bu değişiklik beni canlandıracak, kendimle barışık tutacaktı. Harap saraylar ve otlara bürünmüş manastırlarda, kubbesinde vampir-yarasaların kurumuş tohum zarfları gibi sarktığı, sıraların arasında yalnızca karıncalarm dizi dizi dolaştığı terkedilmiş kiliselerde; hiçbir yolun ulaşmadığı kentlerde ve tek bir sıtmalı Kızılderili ailenin yağmurdan barındığı türbelerde esin aradım. Oralarda, büyük çabalar, hastalıklar ve arasıra da tehlikelerden sonra, *Ryder'ın Latin Amarika'sı* adlı kitabım için ilk resimleri çizdim. Birkaç haftada bir dinleniyor, kendimi yeniden ticaret ya da turizm bölgesinde buluyor, dinleniyor, atölyemi kuruyor, skeçlerimi temize çekiyor, sonra da coşku ve özlemle tamamlanmış tuvalleri paketliyor, New York'taki temsilcime gönderiyor, ardmdan gene kendi ıvır zıvırımla yaban yerlerin yolunu tutuyordum.

İngiltere'yle bağlantı kurmaya pek uğraşmıyordum. Programım için yerel kaynaklara danışıyordum, belli bir adresim de olmadığından, mektuplarımın çoğu bana ulaşamıyordu, kimi de bir okunuşta okunamayacak kadar birikip bekliyordu. Çoğunlukla çantama bir tomar mektup doldurur, canım istediğinde okurdum, bu da çok garip koşullarda olurdu — cibinlik altında, hamakta, gemici fenerinin ışığında; sandalda, ırmaktan aşağılara kayarken, çocuklar kıç tarafta tembel tembel kıyıyı gözlerken, yeşil gölgeler altında, koca ağaçlar tepemizde yükselir ve ormanın tavanında, ta yukarılarda çiçekler arasmda maymunlar güneş

ışığında cırlarken; barındığımız çiftliğin balkonunda, buzlar ve zarlar tıkırdar, yaban kedisi kırpık çimlerde zinciriyle oynarken okurdum da, okuduklarım bana anlamını yitirmiş, ırak sesler gibi gelirdi; özü, kafamdan saydamca geçip gider, tıpkı Amerika'daki tren istasyonlarında yolcuların kendilerine ilişkin cömertçe dağıttıkları bilgiler gibi, ardında iz bırakmadan çıkıp giderdi.

Böyle bir başına kalmama ve yabancı bir dünyada geçen uzun bir yolculuğa karşın gene de değişmemiştim; hâlâ bir bütünmüşüm gibi yapmacık içindeydim, kendimin küçük bir parçasıydım. Elimde çalışma araçlarımla iki yıl gezip tozmamın deneyimini bir yana bırakıp New York'a, nasıl yola çıkmışsam gene öyle döndüm. Yüküm iyiydi — on bir yağlıboya, elliyi aşkın da karakalem resim — sonunda bunları Londra'da sergiledim, eleştirmenlere gelince, daha önce, başarım nedeniyle beni korurlarken, bu kez yapıtlarımda yepyeni ve zengin bir nitelik bulduklarını söylüyorlardı. En saygınlarından biri şöyle diyordu: *Bay Ryder, bambaşka bir kültürün aşıladığı yeni kanla, taptaze, genç bir alabalık gibi su yüzüne çıkıyor, yükseliyor ve kendine özgü gizemlerin yelpazesinde güçlü bir yansıma sergiliyor... Kendi inceliğinin köklü kaynağıyla, barbarlığın girdabında yükselen bilgeliği denkleştirerek, Bay Ryder sonunda kendini bulmuş oluyor.*

Güzel sözler, ama ne yazık ki gerçekten çok uzak. New York'a beni görmeye gelen karım, ayrılığımızın meyvelerini temsilcimin bürosunda gördüğünde, durumu çok daha iyi özetlemişti: «Doğrusu çok parlak şeyler, gerçekten de çok güzel, oldukça hmzır bir biçimde, ama nedense, bana kalırsa, bunlar gerçekten *sen* değil.»

Avrupa'da karımı süslü ve gösterişli giyimi, güzelliğinin sağlıklı görünümü nedeniyle Amerikalı sanırlardı; Amerika'daysa, İngiliz yumuşaklığı ve sus-

kunluğuna bürünürdü. Benden birkaç gün önce gelmişti, bindiğim gemi rıhtıma yanaşırken oradaydı.

Karşılaşınca, sıcak bir sevgiyle, «Çok uzun süre ayrı kaldık,» dedi.

Gezime katılmamıştı; dostlarımıza açık havanın ona iyi gelmediğini ve bir de oğlumuz olduğunu söylemişti. Şimdi bir de kızımız olduğunu bildirdi ve birden, ben daha yola çıkmadan, benimle gelmemesinin ek bir nedeni olarak bundan sözettiğini hatırladım. Mektuplarında da yazmıştı.

Gece geç saatte, bir yemek dâveti ve bir kabarede geçen birkaç saatten sonra, kendimizi otel odamızda başbaşa bulduğumuz zaman, «Mektuplarımı okumuş olduğunu sanmıyorum,» dedi.

«Kimi kayboldu. Meyve bahçesindeki zerrinlerin bir düş gibi güzel, dadının bir mücevher, on dokuzuncu yüzyıl başına ait dört direkli yatağın büyük bir kelepir olduğunu yazmıştım, kesinlikle hatırlıyorum da, yeni bebeğin adının Caroline olduğunu söylediğini bilmiyorum. Neden bu adı verdin ona?»

«Charles adına uyduğu için, elbette.»

«Ya!»

«İsim anası Bertha Van Halt oldu. Artık iyi bir armağan alır diye düşünmüştüm. Ne verdi dersin?»

«Bertha Van Halt ünlü bir numaracıdır. Ne?»

«Ucuz bir kitap şeridi, sayfa ayırmak için. Eh, artık Johnjohn'a da bir arkadaş var...»

«Kime?»

«Oğluna sevgilim. Onu da unutmadın ya?»

«Yapma, canım. Neden bu adı taktın ona?» diye sordum.

«Bu adı o kendi kendine uydurdu. Çok şeker değil mi? Artık Johnjohn'a bir arkadaş geldiğine göre, bir süre başka çocuk yapmasak, ne dersin?»

«Sen nasıl istersen.»

«Johnjohn senden çok sözediyor. Sağ salim dön diye her gece dua ediyor.»

Soyunurken, rahat görünmeye çabalayarak, hep böyle konuştu; sonra tuvalet masasının başına oturdu, saçını taradı, sırtı bana dönük, aynada kendine bakarak, «Suratımı yatağa taşıyayım mı?» diye sordu.

Bu bildik bir deyimdi, ben de hiç hoşlanmazdım; makyajını silip yüzünü kreme bulayıp, başına file geçirsin mi diye soruyordu.

«Hayır,» dedim, «hemen değil.»

Kendisinden ne istendiğini anlamıştı. Bu konuda da düzenli ve sağlıklı bir davranıştaydı, ama güleryüzle karşılayışında da hem rahatlama hem zafer ifadesi vardı; daha sonra ayrıldık, bir iki metre aralıklı çift yataklarımızda yatıp sigara içtik. Saatime baktım; dörttü, ama ikimizin de uykusu gelmemişti, çünkü bu kentte, burada yaşayan insanların enerji sandıkları bir sinir gerilimi vardı.

«Bence sen hiç değişmemişsin. Charles,» dedi.

«Hayır, ne yazık ki, öyle.»

«Değişmek istiyor musun?»

«Yaşamın tek belirtisidir.»

«Ama belki değişince bana sevgin bitebilir.»

«Evet, bunu göze almak gerek.»

«Charles, bana olan sevgin bitmedi ya?»

«Değişmediğimi sen söyledin.»

«Şimdi değişmişsin gibi geliyor. Ben değişmedim.»

«Doğru,» dedim. «Farkındayım ben de.»

«Bugün benimle karşılaşmaktan korkuyor muydun?»

«Hiç korkmuyordum.»

«Bu arada bir başkasına âşık olup olmadığımı merak etmiyor muydun?»

«Yo... Ya sen?»

«Olmadığımı biliyorsun. Sen oldun mu?»

«Hayır. Âşık olmadım.»

Karım bu yanıtla yetinmişti. Benimle ilk sergim açıldığında, altı yıl önce evlenmişti, o günden beri de ortak çıkarlarımız için çok çabalamıştı. Çok kişi, be-

ni onun «oluşturduğunu» söylerdi, oysa kendi yalnızca bana hoş bir çevre sağlamış olmakla övünürdü; benim dehâma ve «sanatçı ruhuma» ve bir iş yapılacaksa, iyice tasarlanıp yapılması gerektiğine inanırdı.

Biraz sonra sordu: «Bir an önce eve dönmek istiyor musun?» (Babam, düğün armağanı olarak bize bir ev parası vermişti, ben de karımın doğup büyüdüğü yerde, bir zamanlar bir papazın oturduğu eski bir ev almıştım.) «Sana bir sürprizim var.»

«Öyle mi?»

«Eski ahırı onarıp sana atölye yaptırttım, evde yatıya konuk olunca, çocuklar seni rahatsız etmez artık. Emden yaptı. Herkes bayıldı. *Köy Yaşamı* dergisinde bir yazı vardı orası için; göresin diye getirmiştim.»

Yazıyı gösterdi: «... *mimari zerafetin başarılı bir örneği... Geleneksel malzemenin çağdaş gereksinime Sir Joseph Emden tarafından incelikle uygulanması...*»; birkaç fotoğraf da vardı; toprak zemini artık geniş meşe tahtalar kaplamıştı; kuzeydeki duvara taş tirizli bir cumba yapılmıştı ve eskiden gölgede gizli duran koca ahşap tavan şimdi aydınlanmış, apaçık ortadaydı, kirişlerin arası tertemiz bembeyaz sıvalanmıştı; bir köy salonunu andırıyordu. Artık yitmiş olması gereken eski kokusunu hatırladım.»

«Ben o ahırı severdim,» dedim.

«Ama artık orada çalışabilirsin, değil mi?»

«Sivrisinekler arasında, çizdiğim kâğıt kızgın güneşte kızarırken çalıştıktan sonra, artık bir otobüsün tepesinde bile çalışabilirim. Kasaba papazı arada bir bağış kampanyası için kullanmak isteyebilir burasını.»

«Seni bekleyen dünya kadar iş var. Lady Anchorage'a söz verdim, döner dönmez Anchorage Köşkünün resmini yapacaksın. O da yıkılıyor da — altına dükkânlar, üstüne iki odalı daireler yapılacak. Charles, yaptığım bu garip resimler yüzünden, bu tür çalışmalar için yeteneğin bozulmamıştır, değil mi?»

«Neden bozulsun?»

«Çok değişik de. Kızma.»

«Bir ağ daha örülüyor tepemize.»

«Ne hissettiğini biliyorum, sevgilim. Georgian Derneği kıyameti kopardı, ama elimizden bir şey gelmedi... Boy hakkında yazdığım mektubu aldın mı?»

«Aldım mı? Ne yazmıştm?»

(«Boy» Mulcaster kardeşiydi.)

«Nişanlandığını. Artık farketmez, çünkü nişan bozuldu, ama annem de babam da çok üzülmüşlerdi. Feci bir kızdı. Sonunda para vermeleri gerekti.»

«Hayır, Boy hakkında bir şey duymadım.»

«Şimdi Johnjohn'la çok iyi dost oldular. Onları bir arada görmek öyle hoş ki... Geldiği zaman ilk işi arabasma atlayıp doğruca bizim eve yollanmak olur. Eve girer, kimseye aldırış etmez, bağırır: 'Dostum Johnjohn nerede?' Johnjohn da yuvarlana yuvarlana merdivenlerden iner, birbirlerine sarılıp dönerler, saatlerce oynarlar. Konuşmalarını duysan, aynı yaşta sanırsın. Aslında Johnjohn onun kızlar konusunda gerçeği görmesini sağladı; inan, çok zeki çocuk. Annemle benim konuştuklarımı duymuş olmalı, çünkü Boy'un bir dahaki gelişinde, 'Boy amca o pis kızla evlenip Johnjohn'u bırakmayacak,' dedi, o gün de mahkemede iki bin sterline kızla anlaşmışlardı. Johnjohn Boy'a öylesine hayran ki, her şeyi onun benzetisi. İkisine de iyi geliyor.»

Odanın karşı tarafına yürüdüm, boş yere radyatörleri kısmaya çahştun; buzlu su içtim, pencereleri açtım, ama gecenin serin havasıyla birlikte, bitişik odada çalınan radyonun sesi de içeriye doldu. Pencereyi kapattım, karıma döndüm.

Gene uzun uzun konuşmaya başlamıştı, bu kez sesi uykuluydu... «Bahçe epeyce gelişti... Senin ektiğin tarhlar geçen yıl on beş santim boy attı... Londra'dan adam getirtip tenis kortunu düzelttirdim... şu andaki aşçımız birinci sınıf...»

Aşağılarda kent uyanırken biz uykuya daldık, ama uzun sürmedi, telefon çaldı; kadın-erkek birleşimi şen bir ses, «Savoy-Carlton Oteli, günaydın. Saat şimdi sekize çeyrek var,» diyordu.

«Ben aramanızı istememiştim ki.»

«Ne dediniz?»

«Önemi yok.»

«Rica ederim.»

Ben traş olurken karım banyodan seslendi: «Tıpkı eski günler gibi. Artık dertlenmiyorum, Charles.»

«İyi.»

«Bu iki yıl çok şey değiştirir diye pek korkuyordum. Şimdi, nerede kaldıksa, oradan devam edebiliriz.»

«Ne?» diye sordum. «Neye nerede kaldıksa? Ne zaman?»

«Gittiğin zaman elbette.»

«Yoksa başka bir şey mi düşünüyordun, biraz daha öncesini?»

«Yok, Charles, o çok eski. Bir şey değildi zaten. Hiçbir zaman bir şey değildi. Geçti ve unutuldu.»

«Yalnızca bilmek istedim,» dedim. «Yani, şimdi, gittiğim gün nasılsa öyleyiz, öyle mi?»

Ve işte, iki yıl önce, o gün nasılsak, gene öyleydik, karım gözyaşları içindeydi.

Yumuşaklığı ve İngiliz şıklığı, bembeyaz, biçimli dişleri, bakımlı, pembe tırnakları, masum yaramazlık ve küçük kız giysileriyle okul çocuğu havası, uzaktan bakınca fabrika ürünü görünümü verilsin diye dünya kadar para harcanan modern mücevherleri, her zaman hazır, beğeni dolu gülümseyişi, bana bağlılığı ve benim çıkarlarımı içtenlikle izlemesi, her gün dadıya telgraf çeken ana yüreğiyle — kısaca kendine özgü sevimliliğiyle — karımı Amerikalılar çok sevdiler ve yola çıkacağımız gün, kamaramız, bir haftadır edindiği dostlardan gelen, jelatin kâğıtlara sarılı armağanlar-

la — çiçek, meyve, şeker, kitap, çocuklara oyuncaklarla — dolup taşıyordu. Kamarotlar, tıpkı hastanedeki hastabakıcılar gibi yolcuların önemini, ganimetin sayısı ve değeriyle ölçerlerdi; bu nedenle yolculuğa çok saygın başladık.

Gemiye ayak basar basmaz, karım her şeyden önce yolcu listesiyle ilgilendi.

«Ne çok ahbap var,» dedi. «Çok hoş bir yolculuk olacak. Bu akşam bir kokteyl parti verelim.»

Geçirenler gönderilir gönderilmez, telefonun başına oturdu.

«Julia. Ben Celia — Celia Ryder. Seni vapurda bulmak ne hoş... Nerelerdeydin bakayım? Gel bu akşam bizimle bir kokteyl iç de anlat.»

«Hangi Julia?»

«Mottram. Yıllardır görmemiştim onu.»

Ben de görmemiştim; daha doğrusu evlendiğim günden beri, o zaman da konuşacak vakit bulamamıştım, Marchmain Malikânesinin Brideshead tarafından ödünç verilen dört tablosunun yanyana durduğu ve çok ilgi çektiği özel sergimden bu yana görmemiştim. Bu resimler, Flyte ailesiyle son ilişkimdi; bir iki yıl önce yakın olan yaşantımız, sonradan kopmuştu. Bildiğim kadarıyla, Sebastian hâlâ yurt dışındaydı; Rex ve Julia, arasıra kulağıma çalındığına göre, birlikte mutsuzdular. Rex, beklentilerin tersine, giderek varsıllaşmıyordu; hükümetin dış kanadında kalmıştı, yeri önemliydi, ama biraz kuşkuyla bakılıyordu. Büyük zenginlere yakın yaşıyordu, ama konuşmalarında devrimsel düşünlerden yana çıkıyor, Komünistler ve Faşistlerle oynaşıyordu. Söyleşilerde Mottramların adını duyuyor, yüzlerini sözgelişi birini beklerken aceleyle çevirdiğim *Tatler*'in sayfalarında görüyordum, ama onlarla İngiltere'de ve yalnız İngiltere'de olabilecek bir biçimde ayrı düşmüştük, kişisel ilişkilerin küçücük, devingen uyduları gibiydik, belki bu süreç için fizikte güç birimlerinin ayrı manyetik sistemlerde birleşmeleri

gibi yarım yamalak anlayabildiğim bir benzeti vardır; bu konularda güvenceyle konuşabilenlere uygun hazır bir benzeti olabilir, ama bana göre olamazdı; benim gibilere göre ancak İngiltere'de böyle yakın dost grupları olurdu ve bunlar Julia'yla benim olduğum gibi, Londra'da aynı sokakta oturur, arasıra birkaç kilometre ötede, kır ufkunu gözler, birbirini sever, birbirinin yazgısını az çok merak eder, belki de birbirinden ayrı düştüğüne üzülür, telefonu açıp birbirine yastıklarının dibinde seslenebilir, hattâ bir sabah bir bardak meyve suyu ve güneşle birlikte odasına girip birlikte olmanın keyfini sürebilir, ama bundan her biri kendi dünyasının odak gücü ve aralarındaki soğuk uzaklık ve boşluk yüzünden alıkonur.

Karım, jelatin ve ipek fiyonk yığınları arasında kanapenin arkasına tünemiş, yolcu listesini dikkatle izleyerek telefon konuşmalarına devam ediyordu... Evet, Charles sonunda yaban ellerden döndü; ne hoş değil mi... Ay, senin adını listede görünce bayıldım... Yolculuğun keyfi geldi... şekerim, biz de Savoy-Carlton'daydık; nasıl oldu da görmedik sizi?»... Arada bir de bana dönüp, «Sen hâlâ gerçekten burada mısın, görmeliyim. Daha alışamadım,» diyordu.

Gemi ağır ağır yol alırken, dışarıya ve yukarıya çıktım, karanın usulca kayıp gidişini koca camdan izleyen yolculara katıldım. Karım, «Ne de çok ahbap var,» demişti. Bana yabancı geliyordu kalabalık; vedalaşma duygusallığı ve coşkusu yatışmak üzereydi; kendilerini geçirenlerle son ana kadar kafa çeken kimi yolcular hâlâ çakırkeyifti; bazıları da şezlonglarını güvertenin neresine yerleştireceklerini tasarlıyorlardı; orkestra kimse umursamadan çalıp duruyordu — herkes karıncalar gibi huzursuzdu.

Geminin salonlarını dolaştım, görkemli olamadan kocamandılar, sanki tren için tasarlanmış, sonra büyütülmüş gibiydiler. Üzerinde kâğıt inceliğinde Asur hayvanları kabartması bulunan koca bronz kapılar aş-

tım; kurutma kâğıdını andıran halılara bastım; duvarlardaki renkli panolar da kurutma kâğıdını andırıyordu — duvarların arasında metrelerce, marangoz aracı değmemiş bisküvi rengi tahtalar vardı, köşeleri eğilmiş, yol yol görünmez biçimde birleştirilmiş, buharlanmış, sıkıştırılmış, cilâlanmış tahtalar; kurutma kâğıdı benzetisi halının üstü, bir olasılıkla bir hastane mimarı tarafından çizilebilecek masalarla bezeliydi, dörtköşe, ortası oturakyeri gibi oyuk bloklar, gene kurutma kâğıdını andıran bir kumaşla kaplıydı; salonların ışığı sayısız oyuklardan süzülüyor, gölge salmadan, düzenli bir aydınlık yansıtıyordu — bu koskoca alanlar yüzlerce vantilatörle uğulduyor, aşağıdaki koca makinelerle titreşiyordu.

«İşte döndüm,» diye düşünüyordum, «yüce ormanlardan, çöküntü ve kalıntıdan döndüm. Buraya, varhğın görkemli olmadığı, gücün vakarını yitirdiği yere döndüm. *Quomodo sedet sola civitas*» (bu yüce ağıtı, Cordelia'nın bir zamanlar Marchmain malikânesinin oturma odasında bana söylediği bu ağıtı, bir yıl kadar önce, Guatemala'da yarı dinsel bir korodan dinlemiştim).

Bir kamarot yaklaştı.

«Bir şey içmek ister miydiniz efendim?»

«Bir viski-soda, soğuk olmasın.»

«Özür dilerim efendim, bütün sodalar soğutulmuştur.»

«Su da soğutulmuş mudur?»

«A, evet efendim.»

«Peki, farketmez.»

Adam, gürültünün içinde şaşkın ve sessiz uzaklaştı.

«Charles.»

Arkama baktım. Julia kurutma kâğıdından bir blokun içinde oturuyordu, ellerini kucağında kavuşturmuştu, öyle durgun oturuyordu ki, geçerken onu görmemiştim.

«Burada olduğunu duydum. Celia telefon etti. Ne hoş.»

«Sen ne yapıyorsun?»

Kucağındaki boş ellerini zarif bir hareketle açtı. «Bekliyorum. Hizmetçim bavullarımı açıyor; İngiltere'den ayrıldığımızdan beri pek sevimsizdi. Şimdi de kamaramdan yakınıyor. Nedir anlamıyorum. Bana göre çok hoş.»

Kamarot viski ve iki küçük sürahiyle döndü, birinde buzlu su, öbüründe kaynar su vardı; ikisini karıştırdım. Adam baktı, «Suyu nasıl içtiğinizi hatırlayacağım efendim,» dedi.

Yolcuların çoğunun bir garipliği vardı; kamarota da yolcuların kendine güven ve saygısını artırması için ücret ödeniyordu. Julia bir fincan sıcak kakao istedi. Yanındaki bloka yerleştim.

«Artık seni hiç göremiyorum,» dedi. «Artık sevdiğim kimseleri göremez oldum. Acaba neden...»

Sanki aradan yıllar değil, haftalar geçmiş gibi ve ayrılmadan önce yakın dostmuşuz gibi konuşuyordu. Davranışı bu tür karşılaşmalarda alışılmış olanın tersineydi, genellikle zaman kendi savunma hattını çizer, can yakan noktaları örtüp gizler ve tanış nice yollara mayın döşerdi, böylece bizler de, ancak tel örgülerin ötesinden birbirimize seslenebilirdik. Oysa şimdi, daha önceden pek yakın dost olmayan biz, ikimiz, upuzun, aralıksız bir dostluk havasında buluşmuştuk.

«Amerika'da neler yapıyordun?»

Başını yavaş yavaş kakaosundan kaldırdı, o güzelim, içten bakışlı gözlerini benim gözlerime dikti: «Bilmiyor musun? Bir gün anlatırım sana. Budalalık ettim. Birine âşık oldum sandım, ama öyle çıkmadı.» Düşüncelerim birden on yıl öncesine, Brideshead'deki o akşama gitti, o akşam, çok güzel, örümcek gibi ince uzun, on dokuzunda bir çocuk, sanki bir saatliğine dadısından ayrılmış ve büyüklerin ilgisizliğinden sıkılmışçasına, «Ben de kaygıya neden oluyorum, biliyor

musun?» demişti de, o anda, çocukluktan henüz erginleşmiş olan ben, «Şu kızlar da aşk öykülerinden dolay kendilerini ne kadar önemsiyorlar,» diye düşünmüştüm.

Oysa şimdi başkaydı; sözlerinde yalnızca alçakgönüllü, dostça bir içtenlik vardı.

Ben de ona güvence verebilmek, kabullenmenin bir belirtisini gösterebilmek isterdim, ama yaşadığım son yılların tatsızlığında, olaylarında onunla paylaşabileceğim hiçbir şey yoktu. Ben de ona ormanlarda geçirdiğim günlerden, tanıdığım garip kişilerden, ziyaret ettiğim yitik yerlerden sözettim, ama bu eski dostluk havasında öykülerim silindi ve birden bitiverdi.

«Resimleri görmek isterdim,» dedi.

«Celia sandıkları açıp, kokteyl parti için kamaraya birkaç tane dizmemi istedi. Bunu yapamazdım.»

«Hayır... Celia gene eskisi gibi güzel mi? Ben onu hep kendi yaşıtlarının arasında en cici kız bilirdim.»

«Değişmedi.»

«Sen değişmişsin, Charles. Ne kadar ince ve durusun; Sebastian'ın eve getirdiği o güzel yüzlü çocuğa hiç benzemiyorsun. Daha sert görünüyorsun.»

«Sen de daha yumuşak.»

«Evet, sanırım... ve artık çok sabırlıyım.»

Daha otuzuna varmamıştı, ama güzelliğinin doruğuna yaklaşıyordu, vadettiği tüm güzellikler cömertçe gerçekleşmişti. Modaya uygun, örümcek görünümünden kurtulmuştu; bir zamanlar *quattrocento* yakıştırması yaptığım ve biraz garipçe yükselen başı, artık vücuduyla bütünleşmişti, hiç de süslü ve gösterişli değildi; ne resimlere ne öteki sanat dallarına özentiliydi, ta kendisiydi, boş yere tek tek bakıp güzellik aramak gereksizdi, gerçekte güzellik onun özüydü; bu güzellik ancak onun içinde, onun izniyle ve çok geçmeden ona duyacağım aşkla bulunabilirdi.

Zaman bir başka değişiklik daha yapmıştı; artık Gioconda'nın gizli, doyumlu gülümseyişi yoktu; yıllar

'yalnızca lir ve flüt sesleri'yle bezeli geçmemiş, ona hüzün de vermişti. Sanki şöyle der gibiydi: «Bakın bana. Üstüme düşeni yaptım. Ben güzelim. Olağanüstü bir şeydir, benim olan bu güzellik. Ben mutluluk için yaratılmışım. Ama bundan bana kalan ne? Benim ödülüm nerelerde?»

On yıldan bu yana ondaki değişiklik işte buydu; ödülü de bu, bu yüreğe işleyen, giz dolu hüzündü, insanın ta içine işleyen ve suskunluğa bürüyen hüzün; bu hüzün onun güzelliğini tamamlıyordu.

«Daha da hüzün dolu,» dedim.

«Doğru, çok daha hüzün dolu.»

İki saat kadar sonra kamarama döndüğüm zaman, karım daha da coşkuluydu.

«Her şeyi kendim yapmak zorunda kaldım. Nasıl olmuş?»

Daha fazla para ödememiz gerekmeden bize çok geniş bir daire vermişlerdi, öyle genişti ki, vapur işletmesinin yönetim kurulu üyeleri dışındaki müşteriler tarafından pek ender olarak tutulurdu, muhasebenin dediğine göre çoğu zaman onurlandırmak istedikleri yolculara verirlermiş. (Karım bu türlü küçük çıkarların yolunu bulmakta çok becerikliydi, önce göze batan şıklığı ve benim ünümle etkin olur, üstünlüğünü böylece kanıtladıktan sonra da, neredeyse kırıştıracakmış gibi bir davranışa bürünürdü.) Hizmetine bir karşılık olarak, baş muhasebeci dâvetimize çağırılmıştı, o da bu çağrıya karşılık bize gerçek boyutlarıyla içi havyar dolu buzdan bir kuğu göndermişti. Bu soğuk görkem odaya başat olmuştu, tam ortada bir masanın üstünde duruyor, kibarca eriyor, damlalar gaganın altındaki gümüş tabağa damlıyordu. Sabah gelen çiçekler duvar kaplamalarını bir hayli kaplayabilmişti (çünkü bu kamara, yukarıdaki feci salonun bir minyatürüydü).

«Hemen giyinmelisin. Saatlerdir neredeydin?»

«Julia Mottram'la konuşuyordum.»

«Onu tanır mıydın? Ha, elbette, onun ayyaş kardeşinin arkadaşıydın. Ama ne hoş, çekici bir kadın!»

«O da seni çok beğeniyor.»

«Kardeşimin sevgilisiydi.»

«Yok canım?»

«Kardeşim hep öyle derdi.»

«Konuklarının bu havyarı nasıl yiyebileceğini hiç düşündün mü?»

«Düşündüm. Havyar suda erimez. Sonra şunlar da var.» Bir tepsi dolusu kraker, bisküvi gibi şeyler gösterdi. «Üstelik insanlar davetlerde sunulan şeyleri yemenin bir yolunu mutlaka bulur. Hatırlar mısın, bir kez biz de kâğıt açacağıyla kavanozda karides yemiştik?»

«Öyle mi?»

«Sevgilim, senin o soruyu sorduğun geceydi.»

«Bildiğim kadarıyla soru senden gelmişti.»

«Neyse, nişanlandığımız gece diyelim. Ama, yaptığım düzenlemeyi nasıl bulduğunu hâlâ söylemedin.»

Düzenleme, kuğu ve çiçeklerden başka, sonradan uydurulmuş barın arkasında daha şimdiden tutuklanmış gibi duran bir kamarotla, elinde tepsi, biraz daha özgürce duran bir başka kamarottan oluşuyordu.

«Sinema artistlerinin düşleri gibi,» dedim.

«Sinema artisti dedin de,» diye yanıtladı, «ben de sana bundan sözetmek istiyordum.»

Giyinme odama geldi, ben giyinirken, o konuştu. Gerçek ilgim mimarlık dalında olduğundan, en büyük ustalığım da filmler için dekor çizmek olmalı diye düşünmüş ve beni tanıştırmak istediği iki önemli Hollywood'cuyu dâvet etmiş.

Oturma odasına döndük.

«Sevgilim, sen bu kuştan fena halde sıkılmışsın anlaşılan. Rica ederim, muhasebecinin yanında ters bir lâf etme. Üstelik, on altıncı yüzyılda Venedik'te verilen bir şölende böyle bir kuğunun sunulmuş olduğu-

nu okusaydın, işte yaşanacak günler bunlar diye düşünürdün.»

«On altıncı yüzyılda, Venedik'te herhalde kuğu başka bir biçimde sunulmuştur.»

«Ah, işte Noel baba geldi. Biz de kuğunuza ne kadar bayıldığımızı konuşuyorduk.»

Başmuhasebeci kamaraya girdi ve hararetle el sıktı.

«Sayın Lady Celia,» dedi, «yarın iyice kalın giyinip benimle soğuk hava deposunu dolaşacak olursanız, ben size bu tür şeylerden, Nuh'un gemisini dolduracak kadar bol bol gösteririm. Kızarmış ekmekler neredeyse gelir. Sıcak tutuyorlar.»

Karım, «Kızarmış ekmek!» dedi, sanki oburluk düşlerini de aşmış gibi. «Duydun mu Charles? *Kızarmış* ekmek!»

Çok geçmeden konuklar gelmeye başladılar; gecikmeleri için bir neden de yoktu. «Celia,» dediler, «ne harika bir kamara ve ne şahane bir kuğu!» Geminin en büyük dairesi olduğu halde, oda kısa bir süre içinde tıka basa doldu; gelenler, kuğunun çevresinde biriken küçük buzlu su gölcüğünde sigaralarını söndürüyorlardı.

Başmuhasebeci, gemicilere yaraşır biçimde, bir fırtına kopacağını haber verdi. Karım, yalnızca kamara ve havyar değil de, tüm dalgalar da onun buyruğundaymış gibi, biraz da kırıtarak, «Ah, nasıl bu kadar hain olabilirsiniz?» diye sordu. «Neyse, fırtına böyle bir gemiyi etkilemez, değil mi?»

«Biraz yolu engeller.»

«Ama bizi tutmaz değil mi?»

«İyi bir denizciyseniz, tutmaz. Çocukluğumdan beri beni deniz tutar.»

«İnanmıyorum. Hınzırlık ediyor, o kadar. Gelin buraya, size bir şey göstermek istiyorum.»

Çocuklarının en büyük fotoğrafıydı. «Charles daha Caroline'i görmedi bile. Ne müthiş bir şey değil

mi?»

Orada benim hiçbir dostum yoktu ama gelenlerin üçte birini tanıyordum, kibarca konuştuk. Yaşlı bir kadın bana, «Demek Charles sizsiniz. Celia sizden o kadar çok sözetti ki, sizi artık iyice tanıyorum,» dedi.

«İyice,» diye düşündüm. «İyice tanımak, çok güç iş, hanımefendi. Kendi gözlerimle boşuna arandığım o derin karanlığı siz seçebiliyor musunuz, bana yol gösterebilir misiniz? Aziz Bayan Stuyvesant Oglander — yanılmıyorsam karım sizden böyle sözetmişti — şimdi burada sizinle gelecek sergimi konuşurken, tam şu anda, neden yalnızca Julia ne zaman gelir diye düşünüyorum, bana söyleyebilir misiniz? Neden sizinle böyle konuşabiliyorum da, onunla konuşamıyorum? Neden daha şimdiden onu tüm insanlardan ayrı tutuyorum, neden kendimi de onunla birlikte ayrı tutuyorum? Sizin öylesine gördüğünüzü sandığınız, ruhumun o gizli yerlerinde neler oluyor? Neler olup bitiyor dersiniz, Bayan Stuyvesant Oglander?»

Julia hâlâ gelmemişti, çok büyük diye kimselerin tutmadığı bu küçücük odada yirmi kişinin gürültüsü, kat kat artmaktaydı.

Sonra garip bir şey gördüm. Görünürde kimsenin tanımadığı ve karımın konuklarına hiç benzemeyen, ufak tefek, kızıl saçlı bir adam vardı; yirmi dakikadır havyarın yanında durmuş, tavşan gibi son hızla yiyordu. Mendiliyle ağzını sildi, sonra eğildi, bir süredir kuğunun gagasının ucunda duran ve az sonra akacak olan damlayı kuruladı. Sonra, kimse gördü mü diye çevresine bakındı, benimle gözgöze geldi, ve sinirli sinirli, kıkır kıkır güldü.

«Deminden beri bunu yapmak istiyordum,» dedi. «Dakikada kaç damla damlar, bilmezsiniz sanırım. Ben biliyorum, saydım.»

«Hiçbir fikrim yok.»

«Tahmin edin. Bilemezseniz, altı peni, bilirseniz yarım dolar. Bence iyi bir bahis.»

«Üç,» dedim.

«Vay, amma da zekiymişsiniz. Siz de sayıyordunuz galiba.» Ama borcunu ödemeye hiç niyeti yoktu. Tuttu, «Şimdi buna ne dersiniz?» dedi. «Doğma büyüme İngilizim ama, ilk kez Atlas Okyanusu'nu geçiyorum.»

«Belki uçakla geçmişsinizdir.»

«Hayır, üzerinden de geçmedim.»

«Öyleyse, dünyayı dolaşıp, Pasifik Okyanusu'ndan gelmişsinizdir.»

«Ha, siz iyice zekisiniz, buna kuşku yok. Bu konuda çok tartışma çıkartmışımdır.»

«Hangi yoldan gittiniz?» diye sordum, nazik davranmaya çalışıyordum.

«A, işte bu uzun sürer. Neyse, ben biraz dolaşayım. Hoşça kalın.»

Karım, «Charles,» dedi. «Seni Bay Kramm'le tanıştırayım, Interastral Films Şirketinden.»

Bay Kramm, «Demek Bay Charles Ryder sizsiniz,» dedi.

«Evet.»

«Vay, vay, vay.» Sustu. Bekledim. «Başmuhasebeci havanın bozacağını söylüyor. Siz buna ne dersiniz?»

«Başmuhasebeciden az derim.»

«Özür dilerim, Bay Ryder. Sizi anlayamadım.»

«Yani, bu konuda Baş Kâtipten daha az şey bilirim demek istedim.»

«Öyle mi? Vay, vay, vay. Konuşmamız pek keyifliydi. Umarım daha nice konuşmalarımızın başlangıcıdır.»

Bir İngiliz kadın da, «Ah, şu kuğu yok mu!» diyordu. «Amerika'da altı hafta kaldıktan sonra, buzdan ödüm kopar oldu. İki yıl sonra Celia'yla karşılaşmak nasıldı, anlatsanıza. Ben olsam doğrusu yeni gelin gibi hissederdim. Ama Celia, daha duvağındaki portakal çiçeklerini çıkarmamış gibi, değil mi?»

Bir başka kadın da şöyle diyordu: «Ay ne hoş de-

ğil mi, veda etmek ve yarım saat sonra gene buluşacağımızı bilmek, ve günlerce hep yarım saat sonra buluşmak?»

Konuklarımız gitmeye başladılar, her biri giderken, karımın beni çok yakında bir yerlere götürmeye söz verdiğini anlatıyordu; gecenin ana teması, hepimizin birbirimizi çok sık göreceğimiz ve elbirliğiyle ancak fizikçilerin gösterebileceği bir özdekler düzeni kurmuş olduğumuzdu. Sonunda kuğu da tekerlekli masasında sürülüp çıkarıldı, ben de karıma, «Julia gelmedi,» dedim.

«Evet, telefon etmişti. Ne dediğini pek anlayamadım, öyle gürültü vardı ki — giysiyle ilgili bir şey. İyi de olmuş, bir kediye bile ayakta duracak yer kalmamıştı. Parti çok hoştu değil mi? Çok sıkılmadın ya? Ama tam bir harikaydın, öyle kibar duruyordun ki... Kimdi o kırmızı saçlı arkadaşın?»

«Benim arkadaşım filan değil.»

«Amma da tuhaf! Peki, Bay Kramm'e Hollywood'da çalışmaktan hiç sözettin mi?»

«Etmedim elbette.»

«Ah, Charles, bazan beni gerçekten kaygılandırıyorsun. Öyle kibarca durup, Sanat kurbanı pozlarıyla etrafına bakmak yetmez. Haydi, yemeğe gidelim. Kaptanın masasındayız. Bu gece aşağıda yemez herhalde, ama vaktinde gidersek iyi olur.»

Biz masaya vardığımızda aynı masada oturacaklar gelmiş, yerleşmişlerdi. Kaptanın boş duran iskemlesinin bir yanında Julia, öbür yanında Bayan Stuyvesant Oglander oturuyordu; onların dışında bir İngiliz diplomatla eşi, Senatör Stuyvesant Oglander; bir de dört boş iskemlenin ortasında bir başına kalmış Amerikalı bir din adamı vardı. Bu din adamı daha sonra — oldukça tumturaklı biçimde — kendini Episkopal Piskopos olarak tanıttı. Burada eşler yanyana oturuyordu. Karımın çok çabuk bir karar vermesi gerekiyordu, gerçi kamarot bizi tam tersine oturtmaya çaba-

ladıysa da, karım öyle ayarladı ki, onun yanına senatör, benim yanıma da Piskopos düştü. Julia biraz acıyarak, biraz üzülerek baktı.

«Davetiniz konusunda çok üzgünüm,» dedi. «Hınzır hizmetçim tüm giysilerimle birlikte yok oldu. Ancak yarım saat önce ortaya çıktı. Pinpon oynuyormuş.»

Bayan Stuyvesant Oglander, «Ben de Senatöre neler kaçırdığını anlatıyordum. Celia nereye giderse gitsin, tüm önemli kişileri tanır,» dedi.

Piskopos, «Sağ tarafımda, önemli bir çift bekleniyor. Yemeklerini hep kamaralarında yerler, ancak Kaptan'ın burada yemek yiyeceği önceden haber verilirse gelirler,» dedi.

İç sıkıcı bir gruptuk; karımın hoş sohbet olma çabası bile fazla dayanamadı. Arada bir kopuk kopuk konuştuğunu duyuyordum.

«... çok garip, küçük, kızıl saçlı bir adam. Kaptan Foulenough'un ta kendisi.»

«Ama Lady Celia, yanılmıyorsam, onu tanıdığınızı söylemiştiniz.»

«Yani, Kaptan Foulenough'a benziyordu demek istedim.»

«Şimdi anlamaya başlıyorum. Davetinize gelmek için, arkadaşınıza benzemeye çalışmış.»

«Hayır, hayır. Kaptan Foulenough komik bir kahramandır.»

«Ama bu öbür adamın pek güldürücü bir yanı yokmuş. Arkadaşınız aktör müdür?»

«Yok, yok. Kaptan Foulenough bir İngiliz gazetesinde, komik çizgi roman kahramanıdır. Hani sizin 'Popeye" gibi.»

Senatör çatalını bıçağını bıraktı. «Şimdi özetleyelim: davetinize, bir başkasının kılığında biri geldi, siz de onu bir çizgi roman kahramanına benzediği için

---

1. Temel Reis.

kabul ettiniz.»

«Eh, böyle de denebilir.»

Senatör karısına, «Pek önemli, değişik insanlar, ha!» dercesine bakıyordu.

Masanın karşı tarafında Julia, diplomatın hatırı için, Macar ve İtalyan kuzenlerinin evlilik bağlarını anlatmaya çalışıyordu. Saçında ve parmaklarında elmaslar pırıldıyordu, ama parmakları sıkıntıdan ekmek kırıntılarıyla oynuyordu, pırıldayan başı keyifsizce önüne eğilmişti.

Piskopos bana Barcelona'ya yapmakta olduğu iyi niyet yolculuğunu anlatıyordu... «çok, çok değerli bir arındırma işi başarıldı Bay Ryder. Artık daha geniş temellerin kurulma zamanı gelmiştir. Benim amacım Anarşist denenlerle Komünist denenleri uzlaştırmaktır, işte bu niyetle de, ben de, komitem de, bu konudaki bütün belgeleri taradık. Vardığımız sonuca hep birlikte ulaştık Bay Ryder. Her iki ideoloji arasmda temel bir fark yoktur. Bu bir kişilik sorunudur, Bay Ryder, kişilerin koparıp ayırdığını, gene kişiler birleştirebilir...»

Öbür yandan şu konuşmalar duyuluyordu: «Size şunu sormak cüretinde bulunabilir miyim, eşinizin gezisini hangi kurullar destekledi?»

Diplomatın eşi, büyük bir cesaretle, aralarındaki uzaklığa karşın, Piskoposun ilgisini çekti.

«Barcelona'ya gidince hangi dilde konuşacaksınız?»

«Akıl ve kardeşlik dilinde hanımefendi.» Sonra bana dönerek devam etti: «Gelecek yüzyılın dili, sözcüklere dökülmeyen düşüncelerdir. Aynı görüşte değil misiniz, Bay Ryder?»

«Evet,» dedim. «Evet.»

Piskopos, «Sözcükler nedir ki?» diye sordu.

«Doğru ya, nedir ki?»

«Yalnızca basmakalıp simgeler, Bay Ryder, ama çağımız, basmakalıp simgelere haklı olarak güven

duymamaktadır.»

Kafamın içi uğulduyordu; karımın dâvetinin papağan kafesi şamatasından, öğleden sonra kapağı açılamayan duygulardan, karımın New York'tan da yorucu olan eğlencelerinden ve yoğun ormanlarda buram buram, yeşil gölgelerde geçen aylardan sonra, bu kadarı fazlaydı; kırlarda dolaşan Lear, delilerin sardığı Malfi Düşesi gibiydim. Çağlayanlar, tufanlar özlüyordum, duam kabul edilmişçesine, özlemim gerçekleşti.

Bir süredir, sinirden mi öyle geldi bilemiyordum, ama giderek yinelenen ve artan bir hareket hissediyordum — yemek salonu, derin uykuda bir insanın göğsü gibi, inip kalkıyordu. Karım bana dönerek, «Ya biraz sarhoşum, ya da deniz kabarıyor,» dedi ve daha o konuşurken, iskemlelerimizde yana kaydık; kırılan cam sesleri ve duvarın dibinde yere düşen çatal bıçak gürültüsü duyuldu; masamızda şarap kadehleri bir araya toplandı, sonra yuvarlandı, bu arada hepimiz tabakları, çatalları tuttuk, diplomatın eşinin gözündeki açık seçik dehşetle Julia'nın gözlerindeki rahatlama ifadesi arasında, hepimizin duyguları değişikti.

Kapalı ve dış dünyadan kopup ayrılmış dünyamızda duyulmayan, görülmeyen, sezilmeyen fırtına, tepemizden aşmış, hızını kapmış, geminin başına binmişti.

Gümbürtüyü suskunluk izledi, ardından sinirli kahkahalar atıldı. Kamarotlar yere dökülen şarap birikintilerine peçete yaydılar. Konuşmamızı sürdürmeye çabaladık ama, kızıl saçlı adamın kuğunun gagasından damlanın düşmesini bekleyişi gibi, hepimiz bir sonraki darbeyi bekliyorduk; bir öncekinden daha büyük bir güçle indi.

Diplomatın eşi yerinden kalkarak, «Artık hepinize iyi geceler demek istiyorum,» dedi.

Kocası onu kamarasına götürdü. Yemek salonu hızla boşalıyordu. Çok geçmeden, masada yalnızca Julia, karım ve ben kalmıştık Julia, içine doğmuşcasına, «Kral Lear gibi,» dedi.

«Tek farkla, her birimiz, onların üçü gibi,» dedim.

Karım, «Bu da ne demek?» diye sordu.

«Lear, Kent ve soytarı.»

«Ah, şekerim, gene şu usanç verici Foulenough söyleşisine döndü. Anlatmaya hiç çalışma.»

«Anlatabileceğimi de sanmam,» dedim.

Gene bir yükseliş ve gene bir düşüş. Kamarotlar hızla iş görüyor, hızla bir şeyler kapatıyor, hızla oynak eşyaları kaldırıyordu.

Karım, «Neyse, yemeği bitirdik ve İngiliz soğukkanlılığına güzel bir örnek gösterdik,» dedi. «Şimdi gidip bakalım neler oluyor.»

Salona giderken, bir kez, üçümüz birden bir sütuna sarılmak zorunda kaldık; vardığımızda salon bomboştu; orkestra çalıyordu ama dans eden yoktu; masalar tombala için hazırlanmıştı ama kart alan da yoktu, numaraları alt salona özgü türlü bağırtı, çığırtı ve neşeli yakıştırmalarıyla — bugün ayın ön dördü — yaşın altmış işin bitmemiş — takara tak tak, on altıma bak — çeken gemi görevlisi, cansız cansız arkadaşlarıyla konuşuyordu; birkaç kişi orada burada roman okuyor, birkaç masada briç oynanıyor, kimileri sigara salonunda konyak içiyordu, ama iki saat önceki konuklarımızın hepsi gözden kaybolmuştu.

Üçümüz bir süre boş dans pistinin yakınında oturduk; karımın fazla kabalık etmeden yemek salonunda başka bir masaya kaymamız için çeşitli tasarıları vardı. «Aynı yemeği yemek için restorana gidip üstüne para ödemek delilik,» diyordu. «Oraya yalnız sinemacılar gider zaten, neden bizi zorunlu tuttular anlayamıyorum.»

Daha sonra da, «Zaten başım ağrıyor, üstelik yorgunum. Ben yatmaya gidiyorum,» dedi.

Julia da onunla gitti. Ben gemiyi dolaştım, kapalı güvertelerin birinde yürüyordum, rüzgâr uğulduyor, dalgalar karanlıktan fırlayıp, camlarda bembeyaz ve

kahverengi köpükler halinde patlıyordu; yolcuların açık güvertelere çıkmasını önlemek için nöbetçiler dikilmişti. Ben de aşağıya indim.

Giyinme odasında kırılabilir ne varsa kaldırılmıştı, kamaranın kapısı açılıp çengellenmişti, karım içerden yakınarak sesleniyordu.

«Çok fenayım. Bu kadar büyük bir geminin böyle sallanacağını bilemezdim.» Gözleri, günü gelip de, sonunda doğumevi ne denli lüks olsa da, doktor ne kadar çok para alsa da, sancının kaçınılmaz olduğunu anlayan kadın gibi dehşet ve küskünlük doluydu; geminin inip çıkması, doğum sancısı gibi düzenli olmaya başlamıştı.

Ben bitişikte yattım, daha doğrusu düşle uyanıklık arasında uzandım. Dar bir yatakta, sert bir şiltede bile dinlenebilirdim, oysa burada yataklar geniş ve yumuşacıktı; bulabildiğim bütün yastıkları topladım, kendimi sıkıştırmaya çalıştım, ama gece boyunca geminin her kıvrılıp sarsılışında ben de döndüm durdum — gemi artık inip çıktığı gibi, iki yana da sallanıyordu, her bir gıcırtı ve boğuk gümbürtü kafamda çınlıyordu.

Bir ara, gün doğmadan bir saat önce, karım hayalet gibi kapıda göründü, iki eli kapının iki yanında, tutunmaya çalışıyordu. «Uyanık mısın? Bir şeyler yapamaz mısın? Bana doktordan bir şey getiremez misin?»

Gece kamarotunu çağırmak için zili çaldım, adamda hazır bir ilâç vardı, onu içince karım oldukça rahatladı.

Gece boyunca düşle uyanıklık arasında hep Julia'yı düşündüm; kısacık düşlerimde yüzlerce çılgın, korkunç, müstehcen biçime dönüşüyordu, oysa uyanıkken düşüncelerimde, onu yemekte gördüğüm gibi mahzun ve pırıl pırıl başıyla karşımdaydı.

Tanyeri ağardıktan sonra bir iki saat uyumuşum, sonra kafam sâkin, içimde neşe dolu bir beklentiyle

uyandım.

Kamarotun dediğine göre rüzgâr biraz dinmişti ama gene de sert esiyordu ve yükseklere kabaran dalgalar vardı; «kabaran dalgadan daha kötüsü yoktur,» diyordu, «yolcuların keyfi açısından. Bu sabah pek kahvaltı isteyen olmadı.»

Gidip karıma baktım, uyuyordu, aramızdaki kapıyı kapattım; daha sonra yumurtalı mersin balığı ve soğuk Bradenham jambonu yedim, gelip beni traş etmesi için telefonla berber çağırdım.

Kamarot, «Hanımefendiye pek çok şey var salonda, şimdilik bırakayım mı?» diye sordu.

Gidip baktım. Gemideki dükkânlardan gene birçok platin kâğıtlı paket gelmişti, kimi, sekreterleri hareket vaktimizi bildirmediği için, New Yorklu dostlardan telsizle sipariş verilmişti, bazıları da, kokteyl dâvetimizden ayrılan konuklar tarafından gönderilmişti. Vazoya çiçek konacak gün değildi bu; adama yerde bırakmasını söyledim, sonra birden aklıma bir şey geldi, Bay Kramm'in güllerinden kartını çıkardım, çiçekleri sevgilerimle birlikte Julia'ya gönderdim.

Ben traş olurken telefon etti.

«Ne feci bir şey bu, Charles! Hiç sana yakışmadı.»

«Beğenmedin mi?»

«Böyle bir günde gülleri ne yapayım ben?»

«Koklarsın.»

Bir suskunluk, arkasından açılan paketin sesi duyuldu. «Hiç kokusu yok bunların.»

«Kahvaltıda ne yedin?»

«Misket üzümüyle kavun.»

«Seni ne zaman görebilirim?»

«Öğle yemeğinden önce. Daha önce masözle işim var.»

«Masöz mü?»

«Evet, tuhaf değil mi? Daha önce hiç masaj yaptırmamıştım, yalnız bir kez, avda omzumu incittiğim zaman. Neden vapurda insanlar film yıldızı gibi dav-

ranırlar dersin?»

«Ben öyle değilim.»

«Peki, bu can sıkıcı güllere ne denir?»

Berber işini olağanüstü bir beceriyle sürdürüyordu, büyük bir incelik ve ustalıkla demeliyim, çünkü bale yapan bir şövalye gibi duruyordu, kimi zaman bir ayağına, kimi zaman öbür ayağına ağırlığını veriyor, usturadan köpükleri hafifçe sıyırıyor, gemi düzelince gene çeneme davranıyordu; bu sallantıda ben kendimi jiletle bile traş edemezdim.

Gene telefon çaldı.

Arayan karımdı.

«Nasılsın, Charles?»

«Yorgun.»

«Beni görmeye gelmiyor musun?»

«Demin geldim. Gene gelirim.»

Oturma odasından çiçekleri alıp götürdüm; kamarada yaratmayı becerdiği doğum odası hali, çiçeklerle daha da arttı; kamara hizmetçisi de ebeye benziyordu; kolalı beyaz üniformasıyla yatağın başında bir sünnet anıtı gibi dikilmişti. Karım yastığm üzerinde başını çevirdi ve mahzun mahzun gülümsedi; çıplak kolunu uzatıp, en büyük buketin ipek kurdelesini ve selofan kâğıdını parmaklarının ucuyla okşadı. Fırtına ona özgü bir felâketmiş de, dünya birleşip onu teselli ediyormuş gibi, hafif, cılız bir sesle, «İnsanlar ne şeker,» dedi.

«Herhalde kalkmayacaksın,» dedim.

«A, yok, Bayan Clark da öyle şeker ki,» dedi, hizmetçilerin adını hemen öğrenirdi. «Sen aldırma. Arada bir gel de olup bitenleri anlat.»

Kadın, «Yok, yok, yavrum,» dedi. «Bugün ne kadar az rahatsız edilirsek, o kadar iyi olur.»

Karım, deniz tutmasını bile kutsal, dişi bir törene çevirmeyi becermişti.

Julia'nın kamarasının bizden bir kat aşağıda olduğunu biliyordum. Büyük güvertede, asansörün ya-

nında onu beklemeye koyuldum; gelince yürüyüş güvertesinde bir kez dolaştık; ben parmaklığa tutundum, o da öbür koluma girdi. Güç yürüyorduk; buharlı camdan bakınca dışarıda boz rengi bir gökyüzü ve kara sulardan oluşan karmaşık bir dünya vardı. Gemi güçle sallanınca onu kavrayıp çektim, böylece öbür eliyle de parmaklığı tutabildi; rüzgârın uğultusu dinmişti, ama zorlanmaktan gemi boydan boya gıcırdıyordu. Güverteyi bir kez dolaştıktan sonra, Julia, «Yararı yok. Kadın canıma okudu, kendimi cansız hissediyorum zaten. Gel, oturalım,» dedi.

Salonun koca bronz kapıları çengellerinden kurtulmuş, gemi sallandıkça düzenli biçimde savruluyor ve çaresiz, önce biri, sonra öbürü önce kapanıyor, sonra açılıyordu; her bir yarım yuvarlaktan sonra, kapılar bekliyor, sonra ağır ağır hareket ediyor, ardından bir gümbürtüyle ve hızla vuruyordu. Kapılardan geçmenin sakıncası yoktu, yeter ki insan ayağı takılıp kaymasın ve son darbeye yakalanmasın; geçmek için bol bol vakit vardı, ama başını almış savrulan bu koca maden parçalarında ürkütücü bir şey vardı, ürkek bir adam, hemen koşarak geçmeye çalışırdı; Julia'nın elini kolumda son derece sakin hissedince ve yanımda hiç tedirgin olmadan yürüdüğünü görünce, keyiflendim.

Yakında bir yerde oturan bir adam, «Bravo,» dedi. «Doğrusu ben öbür yandan dolaşmıştım. Bu kapıların görünümü beni ürküttü. Sabahtan beri onarmaya çalışıyorlar.»

O gün ortalıkta pek az insan vardı, olanlar da karşılıklı duyulan saygınlığın yarattığı bir yoldaşlıkla bir araya birikmişlerdi; yapacakları bir şey yoktu, sıkıntıyla koltuklarında oturuyorlar, arada bir içki içiyorlar ve vapur tutmadığı için birbirlerini kutluyorlardı.

Adam, «Gördüğüm ilk hanım sizsiniz,» dedi.

«Ben çok şanslıyım.»

Adam, «Şanslı olan biziz,» deyip eğilmek üzere gi-

riştiği hareketin sonunda diz üstü yuvarlanıp çöktü, bir yandan da kurutma kâğıdına benzeyen döşeme, aramızda iyice eğildi. Sallantı bizi ondan bir hayli uzaklaştırdı, birbirimize tutunuyorduk, ama hâlâ ayaktaydık, hızla bu dansın bizi götürdüğü yere, salonun öbür ucuna, bir başımıza kalacağımız yere oturduk, salon boyunca tutunmak için can kurtaran ipleri gerilmişti, biz de halatlarla çevrili ringde boksörlere benzemiştik.

Kamarot yaklaştı. «İçkiniz her zamanki gibi mi, efendim? Viski ve ılık su, yanılmıyorsam. Ya, hanımefendi? Biraz şampanya önerebilir miyim?»

Julia, «Sana bir şey diyeyim mi, çok feci ama gerçekten canım çok şampanya istedi,» dedi. «Ne zevk dünyasıymış bu — güller, dişi bir boksörle geçen yarım saat, şimdi de şampanya!»

«Güller diye tutturmasan iyi olur. Zaten benim fikrim değildi. Biri Celia'ya göndermişti.»

«A, bak işte bu başka. Şimdi paçayı kurtarmış oldun. Şimdi masajım daha da gülünç kaldı.»

«Ben de yatakta traş edildim.»

Julia, «Güllerden yana sevindim,» dedi. «Doğrusunu istersen, çok şaşırmıştım. Güne yanlış yoldan başladık sandım.»

Ne demek istediğini anlamıştım, o anda, son kupkuru on yılın tozunu toprağını silkeledik gibi geldi; o anda ve ondan sonra her zaman, benimle ne türlü konuşursa konuşsun, ister yarım cümlelerle, ister tek sözcüklerle, günlük deyimlerden basmakalıp sözlerle, ister belli belirsiz göz, dudak, ya da el hareketleriyle olsun, düşünceleri ne denli anlatılamasa da, görüştüğümüz konudan ne kadar çabuk ve uzak kopsa da, sık sık olduğu gibi, yüzeyden derinliklere ne denli hızla dalsa da, bilecektim; o gün bile, aşkın kıl payı kenarında durmuş bakarken, ne demek istediğini biliyordum.

Şampanyamızı içtik, çok geçmeden yeni dostumuz can kurtaran halatlarının yanısıra sallanarak bize

doğru ilerlemeye başladı.

«Size katılabilir miyim? Kötü hava kadar hiçbir şey insanları böylesine yaklaştıramaz. Bu benim okyanusu onuncu geçişim, böylesini hiç görmemiştim. Siz deneyimli bir denizci misiniz bayan?»

«Değilim. Doğrusu, New York'a gelişimin dışında, daha önce deniz yolculuğu yapmamıştım, elbette Manş'ı geçmiştim. Deniz tutmuyor, şükürler olsun, ama yorgunum. Önce masaj yüzünden sanmıştım, ama sanırım geminin yüzünden oldu.»

«Karım feci durumda. Üstelik deneyimli bir denizcidir. Görüyorsunuz ya, hiç belli olmaz.»

Yemekte bize katıldı, onun yanımızda olması canımı sıkmadı, Julia'dan hoşlandığı belliydi, bizi de karı koca sanmıştı; bu yanılgı ve adamın efendiliği bir bakıma bizi birbirimize daha da yaklaştırmıştı. «İkinizi dün akşam Kaptanın masasmda görmüştüm,» dedi, «o züppelerle.»

«Çok sıkıcı züppeler.»

«Bana sorarsanız züppeler hep sıkıcıdır. İnsan bunun gibi bir fırtına yiyince, insanların içyüzünü öğrenir.»

«Siz iyi denizcileri mi yeğlersiniz?»

«Şimdi bu biçim sorunca siz, bilmem, ben de bilmiyorum — yani demek istediğim, böyle olunca insanlar buluşur.»

«Evet.»

«Bizi ele alın, sözgelişi. Bu olmasaydı, hiç tanışamayabilirdik. Gençliğimde benim pek romantik tanışmalarım olmuştu, denizde. Bayan kusuruma bakmazsa, daha genç yıllarımda Kuzey Akdeniz'de başımdan geçen küçük bir serüveni anlatayım size.»

İkimiz de bitiktik; uykusuzluk, bitmeyen gürültü, her bir devinimin gerektirdiği çaba, bizi halsiz bırakmıştı. O gün öğleden sonrayı, ayrı ayrı kendi kamaralarımızda geçirdik. Ben uyudum, uyandığımda deniz daha da beter kabarmış, kapkara bulutlar tepe-

mizi sarmıştı, camlar hâlâ buğulu, ıslaktı, ama uykumda fırtınaya alışmış, ritmini benimsemiş, onun bir parçası oluvermiştim, güç ve güven dolu kalktım, Julia'yı aynı havada buldum.

«Ne demezsin?» dedi, «o adam bu akşam sigara salonunda 'bir buluşma partisi' düzenliyormuş, tüm iyi denizcilere. Bana kocamı da getirmemi söyledi.»

«Gidiyor muyuz?»

«Elbette... Acaba ben de dostumuzun Barcelona'ya giderken rastladığı kadın gibi mi hissetmeliyim kendimi? Öyle hissetmiyorum Charles, hem de hiç.»

«Buluşma partisi»nde on sekiz kişi vardı; deniz tutmaması dışında hiçbir ortak yanımız yoktu. Şampanya içtik, çok geçmeden ev sahibimiz konuştu; «Bakın, size bir şey söyleyeyim, ben de bir rulet masası var. Karım yüzünden kamarama gidemeyiz, kalabalıkta oynamamıza da izin yok.»

Böylece benim kamaramın oturma odasında toplandık, gece yarısına kadar az bir paraya oynadık, Julia gitti, bizi dâvet eden adam da ikimizin aynı dairede kalmayışına çok şaştı. Onun dışında herkes gidince, o da bir koltukta uyuyakaldı, orada öylece bıraktım. Onu bir daha da görmedim — rulet takımlarını adamın kamarasına götürmek üzere gelen kamarotun dediğine göre — koridorda düşüp bacağını kırmış ve geminin revirine götürülmüş.

Ertesi günü, akşama kadar, Julia'yla birlikte, hiç rahatsız edilmeden geçirdik; konuştuk, hemen hemen hiç hareket etmedik, denizin kabarıp inmesiyle koltuklarımıza tutsak olmuştuk. Öğle yemeğinden sonra, dayanıklı en son yolcular da dinlenmeye gidince, sanki alan bizim için boşaltılmış, sanki tümünü kapsayan bir nezaketle, yolcular parmaklarının ucuna basarak, usulca, bizi başbaşa bırakmak için uzaklaşınca, yalnız kalmıştık.

Salonun bronz kapıları onarılmıştı, ama iki gemici sakatlanmıştı. Çeşitli yollar denenmişti, halatlarla

bağlamışlar, bu da tutmayınca çelik tellerle tutturmuşlardı, ama bağlayacak bir yer yoktu; en sonunda, kapılar iyice ardına kadar savrulup bir an soluk aldığında, tahta takozlar sıkıştırdılar, bunlar kapıyı tutabildi.

Yemekten önce, kamarasına hazırlanmaya gittiğinde (o akşam kimse yemek için giyinmiyordu) ben de ardından, hiç çağrılmadan, ama karşı konmadan, beklenerek, girip kapıları kapatıp onu kollarıma aldığım ve ilk kez öptüğümde, o gün öğleden sonraki davranışımız ve duygularımızda hiçbir değişiklik olmamıştı. Daha sonra, geminin yükselip inişiyle, yatağında dönerken, upuzun, yapayalnız, bezgin gece boyunca, kafamın içinden o anı geçirirken, on yıl öncesinin geçmiş, tükenmiş sevgilerini hatırladım; daha yola çıkmadan, kravatımı düzeltirken, gardenyamı yakama takarken akşamı tasarlar ve işte şu ya da bu anda, şu ya da bu fırsatta, sınırı aşıp ne olursa olsun, atağımı yapmayı hesaplar, «savaşın bu aşaması artık çok uzun sürdü», derdim; «artık bir karara varma vakti geldi.» Oysa Julia'yla, ne aşama, ne atak anı, ne de taktik vardı.

Ama, gece daha sonra, o yatmaya gidip ben de ardından kapısma izlediğimde beni durdurdu.

«Hayır, Charles, daha olmaz. Belki de hiç olmaz. Bilmiyorum. Aşk istiyor muyum, bilemiyorum,» dedi.

Sonra ansızın, o on ölü yıldan arta kalan bir hayalet — çünkü insan, kısacık bir süre de olsa, kayıp vermeden ölemez — bana, «Aşk mı?» dedirtti, «Ben aşk istemedim ki.»

«Evet, Charles, istiyorsun,» dedi, başını kaldırdı, hafifçe yanağımı okşadı; sonra kapısını kapattı.

Uzun, yarı aydınlık, boş koridorda, önce bir duvara, sonra öbür duvara yalpalayarak döndüm; fırtına artık yuvarlaklar çiziyor gibiydi; gün boyu fırtınanın durgun odağında seyretmiştik; şimdi gene rüzgârın dolu dizgin hışmına kapılmıştık — bu gece bir ön-

cekinden de sert olacaktı.

On saat süren bir söyleşi: Söyleyecek neyimiz vardı? Daha çok olaylar, iki yaşamın tarihçesi, öylesine ırak ve ayrık olan iki yaşam şimdi birlikte örülüyordu. Fırtınanın hırpaladığı gece boyunca, bana anlattıklarını yeniden kafamdan geçirdim; o artık bir gece öncesinin kimi zaman dişi şeytanı, kimi zaman ışıltılı düşü değildi; geçmişinden ne aktarabilirse bana sunmuştu. Aşkının ve evliliğinin daha önce anlattığım öyküsünü anlatmıştı, eski bir çocuk kitabının sayfalarını sevgiyle çevirircesine çocukluğunu anlatmıştı, ben de onunla birlikte, Hawkins dadı kamp iskemlesinde oturur, Cordelia beşiğinde uyurken çayırlarda uzun güneşli günler geçirmiş, gece ışıkları solar, ocakta korlar yerlerine yerleşirken, yatağının çevresinde dinsel resimler giderek solgunlaşırken aynı kubbenin altında onunla birlikte sâkin geceler geçirmiştim. Bana Rex'le yaşamını ve onu New York'a getiren, gizli, kötü, acı serüveni anlatmıştı. Onun da ölü yılları olmuş. Çocuk yapıp yapmamakta Rex'le uzun süren savaşımını anlatmıştı; önceleri çocuk istemiş, ama bir yıl sonra çocuğu olması için bir ameliyat gerektiğini öğrenmişti; o zaman da artık Rex'le birbirlerine sevgileri bitivermiş, ama Rex gene de çocuk istiyormuş, sonunda boyun eğmiş, ama çocuk ölü doğmuş.

«Rex hiçbir zaman bilinçli olarak beni kırmadı,» dedi. «Aslında o, gerçek bir insan değil; gelişmiş bir erkeğin birkaç yeteneği var onda; ama gerisi yok işte. Balayımızdan Londra'ya döndükten iki ay geçtikten sonra, Brenda Champion'la ilişkisini öğrenince neden üzüldüğümü bir türlü anlayamamıştı.»

«Ben Celia'nın beni aldattığını öğrendiğimde sevinmiştim,» dedim. «Böylece ondan hoşlanmamakta haklıydım artık.»

«Öyle mi yaptı? Demek öyle? Sevindim. Ben de ondan hoşlanmıyorum. Neden onunla evlendin?»

«Görünüşü beni çekti. Hırs. Herkes onun bir res

sam için bulunmaz bir eş olduğunu söylüyor. Yalnızlık, Sebastian'a özlemim.»

«Sebastian'ı seviyordun değil mi?»

«A, evet. Bu sevgi onunla başlamıştı.»

Julia anladı.

Gemi çatırdadı, sarsıldı, yükseldi ve indi. Karım yan odadan seslendi: «Charles, orada mısın?»

«Evet.»

«Uyuyakalmışım. Saat kaç?»

«Üç buçuk.»

«Düzelmedi değil mi?»

«Daha kötü oldu.»

«Ama ben biraz daha iyiyim. Zili çalarsam çay filan getirirler mi dersin?»

Gece kamarotuna çay ve bisküvi getirttim.

«Akşam eğlendin mi?»

«Herkesi deniz tutmuştu.»

«Zavallı Charles. Oysa ne güzel bir yolculuk olacaktı. Belki yarına düzelir.»

Işığı söndürdüm, ara kapıyı kapattım.

Upuzun gecenin kabarıp inişleri arasında, yarı uyanık, yarı uykuda, düşmemek için kollarım ve bacaklarımı yayıp sırt üstü yatarken, gözlerim karanlığa açık, yattığım yerde Julia'yı düşünüyordum.

«... annem öldükten sonra babam İngiltere'ye döner ya da belki bir daha evlenir sandık, oysa gene eskisi gibi yaşıyor. Rex'le birlikte onu sık sık görmeye gidiyoruz artık. Onu sevmeye başladım... Sebastian tümden yitti... Cordelia bir cankurtaran arabasıyla İspanya'da... Bridey kendi garip yaşantısını sürdürüyor. Annem öldükten sonra Brideshead'i kapatmak istedi, ama nedense babam izin vermedi, biz de Rex'le orada oturuyoruz, Bridey'nin kubbenin altında iki odası vardı, Hawkins dadının odasına bitişik, eski çocuk dairesinin bir bölümü. Tıpkı bir Çehov kahramanına benziyor. Arada bir ona kitaplıktan çıkarken ya da merdivenlerde rastlarım — eve ne zaman geldiği hiç belli

olmaz — kimi zaman da, beklenmedik bir anda, bir hayalet gibi yemeğe geliverir.»

«... Ha, bir de Rex'in davetleri. Politika ve para. Para uğruna değilse, parmaklarını oynatmazlar; gölün çevresinde dolaşacak olsalar, kaç kuğu gördüklerine dair bahse girerler... saat ikilere kadar kalırlar, Rex' in çağırdığı kızları eğlendirirler, kızlar durmamacasına tavla oynarken, yaptıkları dedikoduları dinlerler, kendileri de kâğıt oynayıp, puro içerler. O puro dumanı... Sabah uyandığımda, saçımda kokusunu duyarım; gece soyunurken, giysilerime sinmiştir, kokusunu alırım. Şimdi de duman kokuyor muyum? Bana masaj yapan kadın acaba kokuyu derimde duymuş mudur?»

«... Önceleri, Rex'le arkadaşlarının evinde yatıya kalıyorduk. Artık beni zorlamıyor. Onun istediği gibi bir kadın olmadığımı anlayınca benden utandı, yanıldığı için de kendinden utandı. Onun hesabında bu yoktu. Benim anlamımı bir türlü çıkaramadı, ama bir anlam olmadığına aklı yattığı ve içi rahatladığı zaman da, ansızın beklemediği bir şeyle karşılaşır — saygı duyduğu bir adam, hattâ bazan bir kadın benden hoşlanıverir ve birden, bizim anladığımız ama onun anlayamadığı koskoca, dünyalar dolusu, bir yığın şey olduğunu farkeder... ben evden ayrılınca canı sıkıldı. Dönünce sevinecek. Bu son şey ortaya çıkana kadar da ona bağlı kaldım. Aile görgüsü başka şey. Geçen yıl, çocuğum olacağını düşündüğüm sırada, çocuğu Katolik olarak yetiştirmek istedim, ne dersin? Daha önce dini hiç düşünmemiştim; o günden bu yana da düşünmedim; ama o sırada, doğumu beklerken, 'Ona hiç değilse bunu verebilirim. Bana yararı dokundu diyemem, ama çocuğuma bu inancı vermeliyim,' dedim. İnsanın kendi yitirdiğini vermek istemesi garip. Ama, sonunda, bunu bile veremedim: Ona yaşammı bile veremedim. Onu hiç göremedim; ne olduğunu anlayamayacak kadar bitiktim, sonra da, uzun süre, şimdiye dek, ondan sözetmek istemedim — kızdı,

bu yüzden, öldüğüne Rex pek aldırış etmedi.»

«Rex'le evlendiğim için biraz cezalandırılmıştım. Anla işte, bu tür şeyleri kafamdan bir türlü atamıyorum — Ölüm, Yargı, Cennet, Cehennem, Hawkins Dadı ve din dersleri. Çocuğum da bunlara erişsin istedim... şimdi de, sanırım, yaptıklarım için cezalandırılacağım. Belki, seninle benim burada, birlikte olmamız da... bir tasarının parçasıdır.»

Aşağıya inip, onu kamarasının kapısında bırakıncaya dek, söylediği son söz de bu olmuştu — «Bir tasarının parçası».

Ertesi gün rüzgâr gene durdu, biz gene denizin kabarmasıyla sallanıyorduk. Artık deniz tutmasından değil, kırılan kemiklerden sözediliyordu; yolcular gece oraya buraya fırlatılmış, banyolarda pek çok kötü kaza olmuş.

Ertesi gün, bir gün önce uzun konuştuğumuzdan ve söylememesi gerekenler birkaç sözcükle söylenebileceğinden çok az konuştuk. Kitaplarımız vardı; Julia hoşlandığı bir oyun buldu. Uzun suskunluklardan sonra konuştuk, baktık, düşüncelerimiz birlikte, yanyanaymış.

Bir ara, «Sen hüznünün bekçiliğini yapıyorsun,» dedim.

«Elimde bir bu kaldı. Dün söylemiştin. Ücretim.»

«Yaşamdan bir borç senedi. Anında ödeme koşuluyla.»

Gün ortası yağmur durdu; akşama bulutlar dağılmıştı, ardımızdaki güneş oturduğumuz yeri birden aydınlattı, tüm ışıkların boynunu büküverdi

Julia, «Gün batımı,» dedi. «Günümüzün sonu.»

Kalktı, gerçi geminin sallantısı dinmemişti, ama beni üst güverteye götürdü. Koluma girdi, koca paltomun cebinde, elini avcuma bıraktı. Güverte kuruydu, boştu, esen, geminin hızından yükselen rüzgârdı. Güçlükle, sendeleyerek ilerlerken; bacalardan uçuşan ku-

rumlardan sakınmaya çabalarken, kimi zaman birbirimize doğru fırlatılıyor, kimi zaman ayrılıyor, neredeyse kopuyor, sonra kollarımız parmaklarımız kenetli, ben bir elimle parmaklığı tutuyorken, Julia bana sarılıyor, gene birbirimize fırlatılıyor, gene ayrılıyorduk; sonra, öncekilerden büyük bir sarsıntıyla birden ona doğru fırladım, parmaklığa doğru ona yaslandım, iki yanında sarılı kollarımla, parmaklıktan güç alarak kendimi geriye çekmeye çabaladım, gemi ikinci bir atılışa güç toplarcasına, inişinden sonra bir an beklerken ve biz öylece, gökyüzünün altında, birbirimizin kollarında, yanak yanağa dururken, saçları gözlerimin üstünde uçuşurken; artık yer yer altın parıltısına bürünen, suların sıçrayıp uzandığı kapkara ufuk hâlâ başımızın üstündeyken, birden gene çöktük, artık Julia'nın kara saçlarının arasından engin ve altın sarısı gökyüzüne bakıyordum, Julia tam göğsümde, yüreğimin üzerindeydi, parmaklığa sarılı kollarımla dik duruyordu, yüzü yüzümdeydi.

İşte o anda, dudakları kulağımda, soluğu tuzlu rüzgârla ılık, ben hiç ses etmeden, Julia «Evet, şimdi,» dedi ve gemi düzeldi, bir an için durgun sulara koyuldu, işte o an, Julia beni aşağıya götürdü.

Keyfin, neşenin tadına varma vakti değildi; kırlangıçlar uçar, ıhlamur ağacı çiçek açarken, bunun da zamanı gelecekti. Oysa şimdi, kabaran suların üstünde, alışılması gereken bir uyum vardı, o kadar. Sanki daracık belinde, bir ant içilmiş, bir söz verilmişti. Sonradan, mutluluğuna erip yücelteceğim bir varsıllığa, bu ilk girişimdi.

O akşam, yukarıda, lokantada yemek yedik, yıldızlar bir zamanlar Oxford'un kuleleri ve kemerlerinin üstünde gördüğüm gibi, göğü süpürüp yayıldılar. Kamarotlar ertesi gece orkestranın çalacağını, salonun yeniden dolacağını vaad ettiler. İyi bir masa istiyorsak, önceden ayırtmamızı önerdiler.

Julia, «Eyvah,» dedi, «hava düzelince, biz fırtına yetimleri, nerelerde gizleneceğiz?»

O gece ondan ayrılamazdım, ama ertesi sabah erkenden, koridorda kendi kamarama doğru yürürken, güçlük çekmeden ilerlediğimi farkettim; gemi, düzgün denizde kolayca yol alıyordu, ıssız dünyamızın bozulacağını anlamıştım.

Karım, kamarasından neşeyle seslendi: «Charles, Charles, öyle iyiyim ki... Bil bakalım, kahvaltıda ne yiyorum?»

Gidip baktım. Biftek yiyordu.

«Berbere gitmek için randevu aldım — düşün, öğleden sonra saat dörde kadar beni alamıyorlar, öyle doluymuşlar ki. Ben de akşamdan önce ortaya çıkmam, ama bir sürü insan bu sabah bizi görmeye geliyor, Miles ve Janet'i bizim kamaranın salonunda öğle yemeğine çağırdım. Ne yazık ki, son iki gündür senin hiç işine yaramadım. Sen neler yaptın bakalım?»

«Bir tek keyifli akşam geçirdim,» dedim. «Bitişik odada saat ikiye kadar rulet oynadık, bizi çağıran adam da sızdı.»

«Daha neler... Çok feci, ayıp doğrusu... Yaramazlık etmedin ya Charles? Yoksa, meş'um kadınlar mı buldun?»

«Ortalıkta pek kadın yoktu. Daha çok Julia'yla beraberdim.»

«Ah, iyi. Sizi hep buluşturmak isterdim. Seveceğini tahmin ettiğim bir arkadaşımdır. Sen de herhalde onun imdadına yetişmiş oldun. Son zamanlarda pek keyifsiz. Sanırım söylememiştir sana, ama...» Karım, Julia'nın New York yolculuğunun daha güncel bir öyküsünü anlatmaya koyuldu. «Bu sabah onu da kokteyl içmeye çağırırım.»

Julia da öbürleriyle geldi, onun yakınında olmak bile yeterince bir mutluluktu.

Karım, «Benim yerime kocama sen bakmışsın anlaşılan,» dedi.

«Evet, bir hayli dostluk ettik gemide. O, ben, bir de adını bilemediğimiz bir adam.»

«Bay Kramm, kolunuza ne oldu böyle?»

Bay Kramm, «Banyoda yere düştüm,» dedi ve olayı ayrıntılarıyla anlatmaya başladı.

O akşam, kaptan masasında yemek yedi, çevresindeki konuklar da tamamdı, Piskoposun sağına yerleşen iki Japon, onun dünya-kardeşliği projesiyle çok ilgilenmişti. Kaptan, Julia'nın fırtınaya dayanıklılığına övgü doluydu, onu gemici olarak işe almayı önerdi; yıllardır denize açılmak, ona her olaya bir şaka bulmayı öğretmişti. Güzellik salonundan henüz çıkan karımda üç günün sıkıntısından iz kalmamıştı, çoğunun gözünde, Julia'yı gölgede bırakıyordu, Julia'nın da hüznü gitmiş, yerini kimsenin sezemeyeceği bir rahatlık ve sükûnet almıştı; bunu ancak ben sezebilirdim; aramızda onca insana karşın, birlikte, başbaşa ve tıpkı bir gece önce birbirimizin kollarında yatarken olduğu gibi, içiçeydik.

O gece gemide bir gala havası vardı. Gerçi şafakta kalkıp bavullarımızı toplamamız gerekiyordu, ama gene de herkes fırtına yüzünden yoksun kaldığı keyfi sürdürmeye kararlıydı. Yalnızlık kesinlikle yoktu. Geminin her yeri doluydu; dans müziği, coşkulu konuşmalar, ellerinde bardak dolu tepsilerle durmadan seğirten kamarotlar, tombalayı yöneten adamın sesi — «bir numara baş numara; iki bacak on bir demek, haydi sallayalım torbayı» — başında kâğıt şapkayla Bayan Stuyvesant Oglander, sargılarıyla Bay Kramm, usanmadan kâğıt şeritler atan, ve kazlar gibi ıslık sesine benzer sesler çıkaran iki Japon.

Akşam boyunca, Julia'yla yalnız konuşamadım.

Ertesi gün, herkes limana bakan yanda, görevlilerin gemiye çıkışını ve Devon kıyılarının yeşilini gözlerken, sancak tarafında bir an için buluşabildik.

«Ne yapmayı tasarlıyorsun?»

«Biraz Londra'da kalacağım,» dedi.

«Celia doğruca eve gidiyor. Çocukları görmek istiyor.»

«Sen de mi?»

«Hayır.»

«Öyleyse, Londra'da.»

«Charles, o ufacık, kızıl saçlı adam var ya — Foulenough. Gördün mü? İki sivil polis aldı götürdü.»

«Kaçırmışım. Geminin o yanı çok kalabalıktı.»

«Tren saatlerini öğrendim, telgraf çektim. Yemek vakti eve varmış oluruz. Çocuklar uykuda olurlar. Belki bir defalığına Johnjohn'u uyandırırız.»

«Sen git,» dedim. «Benim Londra'da kalmam gerekiyor.»

«A, ama Charles, gelmelisin. Daha Caroline'i görmedin.»

«Bir iki haftada çok değişir mi?»

«Sevgilim, her gün değişiyor.»

«Öyleyse şimdi görmemin ne yararı var? Özür dilerim canım, ama resimleri sandıktan çıkarıp yolda bir şey olmuş mu, görmeliyim. Hemen bir sergi ayarlamalıyım.»

«Gerekli mi bu?» dedi ama uğraşımın gizlerine sığındığımda yumuşadığını biliyordum, «Çok üzücü doğrusu. Üstelik, Andrew ve Cynthia apartmandan çıkmışlar mıdır, bilmiyorum. Ay sonuna kadar tutmuşlardı.»

«Ben de otelde kalırım.»

«Ama çok tatsız bu. Yurda dönüşte ilk geceni yalnız geçirmene dayanamam. Ben de kalır, yarın eve giderim.»

«Ama çocukları düş kırıklığına uğratmamalısın.»

«Doğru.» Onun çocukları, benim resimlerim, kendi uğraşlarımızın iki gizi.

«Hafta sonu gelir misin?»

«Elimden gelirse.»

Bir kamarot, «İngiliz pasaportu taşıyanlar, sigara salonuna lütfen,» diye seslendi.

Karım, «Masamızda oturan o şeker Dış İşleri görevlisini ayarladım, biz de onunla, ilk çıkanlardan olacağız,» dedi.

2

Açılışı cuma günü yapmak karımın fikriydi.

«Eleştirmenleri bu kez yakalamalıyız,» demişti. «Artık seni ciddiye almalarının vakti geldi, onlar da bunun farkında. Şimdi fırsatını bulmuş oluyorlar. Açılışı pazartesi yaparsan, çoğu kent dışından yeni gelmiş olur, akşam yemeğinden önce birkaç paragraf karalayıverirler — beni düşündüren haftalık dergiler elbette. Onlara düşünmek için hafta sonunu bırakırsak, 'Pazarı kent dışında geçiren kentliler' havasına girmiş olurlar. Güzel bir öğle yemeğinden sonra kolları sıvarlar ve uzun, güzel bir yazıyı rahat rahat yazarlar, sonra da bunu hoş, küçük bir kitapta yayımlarlar. Bu sergide, bundan azı da olmaz.»

Hazırlığın sürdüğü bir ay boyunca, kente birkaç kez geldi, çağrılı listesini gözden geçirdi, resimlerin asılmasına yardım etti.

Açılış gününün sabahı, Julia'ya telefon ettim: «Resimlerden şimdiden öyle bıktım ki, bir daha görmek istemiyorum. Ama sergide bulunmalıyım herhalde.»

«Benim gelmemi istiyor musun?»

«Gelmesen daha iyi olur.»

«Celia bana bir davetiye göndermiş, ortasına da yeşil kalemle 'Herkesi getir' diye yazmış. Ne zaman buluşuyoruz?»

«Trende. Bavullarımı sen al.»

«Hemen toplanırsan seni de alır galeriye bırakırım. Bitişikte, saat on ikide provam var.»

Galeriye vardığımda karım pencereden dışarıya bakıyordu. Ardında, beş altı resim meraklısı ellerinde

katalog, tuvalden tuvale geziniyordu; bunlar, bir zamanlar bir gravür alıp o gün bugün galerinin müşteri listesinde yer alan kişilerdi.

Karım, «Daha gelen yok,» dedi. «Saat ondan beri buradayım, çok sıkıldım. Kimin arabasıyla geldin?»

«Julia'nın.»

«Julia'nın mı? Onu niye getirmedin? İşin garip yanı, az önce, bizi çok iyi tanıdığını söyleyen tuhaf bir adamla Brideshead'den sözediyorduk. Adı Bay Samgrass'mış. Anlaşılan *Daily Beast* dergisinde Lord Cooper'in orta yaşlı gençlerinden biri. Ona bir iki paragraflık bilgi vereyim dedim, ama anlaşılan seni benden daha iyi tanıyor. Benimle yıllarca önce Brideshead'de tanışmış. Keşke Julia da gelseydi; ona adamı sorardık.»

«Onu iyi hatırlıyorum. Sahtekârın biridir.»

«Belli, yüzünden akıyor. Uzun uzun, 'Brideshead takımı' dediklerini anlattı. Anlaşılan Rex Mottram orasını kendi partisinin adamlarına yuva yapmış. Bunu biliyor muydun? Teresa Marchmain kimbilir ne derdi?»

«Bu akşam oraya gidiyorum.»

«Bu akşam olmaz, Charles; bu akşam gidemezsin oraya. Evde bekliyorlar seni. Sergi hazır olur olmaz eve geleceğine söz vermiştin. Johnjohn'la dadı, üstünde 'Hoşgeldin' yazılı bir bayrak yaptılar. Daha Caroline'i de görmedin.»

«Kusura bakma, ama söz verdim bile.»

«Üstelik babam da çok şaşıracak buna. Boy pazar günü için döndü. Yeni stüdyoyu da daha görmedin. Bu gece gidemezsin. Beni de çağırdılar mı?»

«Elbette, ama gelemeyeceğini biliyordum.»

«Şimdi gelemem. Gelebilirdim, daha önce haber verseydin. 'Brideshead takımı'nı evlerinde görmeyi çok isterdim. Çok kötü yaptın doğrusu, ama şimdi aile dırıltısının vakti değil. Clarence'ler yemekten önce geleceklerine söz vermişlerdi; neredeyse gelirler.»

Sözümüzü soylular değil, günlük gazetelerden birinin bayan muhabiri kesti, galerinin yöneticisi onu yanımıza getiriyordu. Gazeteci, resimleri görmeye değil de, yolculuğumun tehlikeleri konusunda, 'ilginç bir öykü' çıkarmak için gelmişti. Onu karıma bıraktım, ertesi gün de gazetede şunları okudum: «*'Malikâneler' ressamı Charles Ryder, haritanın dışına çıktı. Ünlülerin evlerini bırakıp ekvator Afrikasının yıkıntılarına giden sosyete ressamı, aşılmaz ormanların yılanlarının ve vampirlerinin Londra'nın kibar mahallelerinden daha çekici olduğu kanısında...*»

Salonlar dolmaya başlamıştı, ben de çok geçmeden uygarca davranma çabasına giriştim. Karım her yerdeydi, gelenleri karşılıyor, insanları birbiriyle tanıştırıyor, büyük beceriyle ortalığı bir eğlentiye dönüştürüyordu. *Ryder'in Latin Amerika Kitabı* abone listesini imzalasınlar diye dostlarını bir bir masaya götürdüğünü görüyor; sesini duyuyordum: «Yok şekerim, hiç de şaşırmadım, ama benim şaşırmamı da beklemezdin, değil mi? Bak, canım, Charles tek bir şey için yaşar — Güzellik. Bunu İngiltere'de hazır bulmaktan usandı bence; gidip kendisi yaratmak istedi. Yeni dünyalar fethedecekti. Zaten, köy evleri için diyeceklerini de dedi, öyle değil mi? Yani, bu çalışmayı büsbütün bırakmış değil. Eminim, sırf dostlar için bir iki resim yapacaktır.»

Bir fotoğrafçı bizi bir araya getirdi, suratımıza flaş patlattı, sonra bizi salıverdi.

Çok geçmeden, bir soylu girdiği an, ardından onu izleyen sessiz uğultu ve kenara çekilip yer vermeler başladı. Karımın diz kırarak selâm verdiğini gördüm. «Ah, efendim, ne kadar naziksiniz,» diyordu; derken ben de boşaltılan yere çekildim, Clarence Dükü, «Oraları çok sıcaktı herhalde,» dedi.

«Öyleydi efendim.»

«Sıcaklık havasını çok zekice vermişsiniz. Şu koca paltonun altında beni bunalttı.»

«Ha, ha.»

Gittikleri zaman, karım, «Aman, yemeğe geç kalmışız,» dedi. «Margot senin onuruna bir dâvet yaptı.» Takside sözlerine devam etti. «Şimdi aklıma bir şey geldi. Neden Clarence Düşesine bir mektup yazıp da, *Latin Amerika*'yı ona ithaf etmiyorsun?»

«Neden edeyim?»

«Bayılır da ondan.»

«Kimseye ithaf etmeyi düşünmemiştim.»

«Gördün mü işte, hep böylesindir, Charles. Neden birini sevindirme olanağını kaçıracaksın?»

Yemekte on iki kişi vardı, gerçi bu çağrının benim onuruma olduğunu söylemek karımın da, ev sahibemizin de hoşuna gidiyordu, ama gelenlerin yarısının sergimden haberi olmadıkları, çağrıldıkları için ve yapacak başka bir işleri bulunmadığından geldikleri belliydi. Yemek boyunca durmadan Bayan Simpson' dan sözedildi, ama hepsi ya da hemen hemen hepsi, bizimle galeriye geldiler.

Yemekten sonraki bir saat en dolu saatti. Tate Galerisi'yle Ulusal Sanat Koleksiyonu Fonu'ndan temsilciler gelmişti, hepsi de meslektaşlarıyla birlikte dönmeye söz verdiler ve bu arada, yeniden düşünüp karar vermek üzere, birkaç resim de ayırttılar. Geçmişte beni birkaç yaralayıcı kalem darbesiyle geçiştiren en etkin eleştirmen, kulaklarına kadar geçirdiği şapkasıyla yün atkısı arasından bana baktı, kolumu kavradı ve konuştu: «Sende bu vardı, biliyordum. Görmüştüm. Bekliyordum.»

Modaya uyan ve uymayan dudaklardan aynı övgü parçacıkları dökülüyordu: «Bil bakalım kim, deseydiniz, dünyada aklıma Bay Ryder gelmezdi. Ne kadar canlı, ne kadar tutkulu.»

Yeni bir şey bulduklarını sanıyorlardı. Yurt dışına gitmeden kısa bir süre önce aynı salonlarda açtığım son sergide böyle olmamıştı. O zamanlar, gözden kaçmayan bir bezginlik bıkkınlık seziliyordu. O sergi-

de, benden değil, evlerden, evlerin sahiplerine değgin öykülerden sözediliyordu. Şimdi canlılığımı ve tutkululuğumu öven aynı kadın, hatırlıyorum da, yanıma yaklaşmış, özenle çalışılmış çabalanmış bir resmin önünde durup, «Ne kadar kolay,» demişti.

Sergiyi başka bir nedenle de hatırlıyordum; karımın beni aldattığını o hafta farketmiştim. O zaman da, şimdi olduğu gibi, yorgunluk bilmeyen bir ev sahibesiydi ve söylediklerini duyuyordum: «Bugünlerde güzel ne görsem — bir yapı ya da bir manzara — kendi kendime şöyle düşünürüm: 'Bunu Charles yaratmıştır'. Her şeyi onun gözleriyle görürüm. O, benim için İngiltere'dir.»

Bunu söylediğini duymuştum; ağzının alıştığı sözlerden biriydi. Evliliğimiz boyunca, söylediği şeyler hep karnımı sancılara boğmuştur. Oysa o gün, bu galeride onu duymuş ve hiç etkilenmemiştim, birden, artık beni üzme gücünden yoksun kaldığını anlamıştım, özgür bir adamdım; onun kısa, sinsi kaçamağı beni azadetmiş, boynuzlarım da beni ormanların şahı yapmıştı.

Günün sonunda, karım, «Sevgilim, gitmem gerek,» demişti. «Doğrusu müthiş bir başarı, değil mi? Evdekilere bir özür bulur söylerim, ama keşke böyle olmasaydı.»

«Demek biliyor,» diye düşündüm. «Açıkgözdür. Öğle yemeğinden beri burnu yerdeydi, kokuyu almış.»

Karımın çıkmasını bekledim, ben de ardından çıkacaktım — salonlar toplanmış, boşalmıştı — tam o sırada, yıllardır duymadığım, unutulmaz, kekeleyen bir ses, âhenkli bir çıkışma duydum.

«Hayır. Dâvetiye filan getirmedim. Alıp almadığımı bile bilmiyorum. Ben bir dâvete de gelmiş değilim, ne de Lady Celia'yla ahbaplığa çalışıyorum; *Tatler*'de fotoğrafım çıksın da istemiyorum; kendimi sergilemeye gelmedim ben. Ben buraya *resimleri* görmeye geldim. Belki de burada resim sergilendiğinin farkında

değilsinizdir. Ben sanatçıyla ilgileniyorum — eğer bu sözlerim sizin için bir anlam taşıyorsa.»

«Antoine,» dedim, «gel içeriye.»

«Dostum, burada bir canavar var, z-z-z-orla girmek istediğimi sanıyor. Londra'ya daha dün geldim, öğle yemeğinde, bir rastlantıyla sergi açtığını duydum ve elbette hemen saygılarımı sunmak üzere şu tapmağa gelmiş bulunuyorum. Değişmiş miyim? Beni tanır mıydın? Resimler nerede? Dur sana onları anlatayım.»

Son gördüğümden bu yana, hattâ ilk gördüğümden beri, Anthony Blanche hiç değişmemişti. Salonun ortasına, en büyük tuvalin — bir orman manzarasının — karşısına seyirtti, bir an susup durdu, başı bilgiç bir teriyer gibi bir yana eğikti. «Aziz Charles, bu görkemli yeşilliği de nereden buldun? Yoksa, bir ser köşesinde mi? Bu otları hangi tantanalı tefeci yetiştirdi senin için?»

Ardından salonları dolaştı; bir iki kez derin derin iç çekti ama bunun dışında hep sustu. Sonuna gelince, daha da derin iç çekerek, «Ama, aziz dostum, bunlar bana senin mutlu ve âşık olduğunu söylüyor. Bu da her şey demektir, değil mi ya da ona yakın bir şey?»

«O kadar kötü mü bunlar?»

Anthony sesini, kulak tırmalayan bir fısıltıya dönüştürerek kıstı: «Dostum, gel biz senin bu küçük sahtekârlığını şu iyi, sade insanlara belli etmeyelim» — sergiye gelenlerden son birkaç kişiye kuşkulu bir bakış attı — «onların masum keyiflerini bozmayalım. Biz biliyoruz ya, sen de ben de, bunların f-f-feci bir s-s-s-üprüntü olduğunu. Bu işten anlayanları bezdirmeden, gel biz gidelim. Buraya çok yakın, *louche*[1] bir meyhane biliyorum. Gidelim de orada senin başka ne z-z-z-aferlerin var, konuşalım.»

Kendime gelmem için geçmişten gelen bu ses ge-

1. *Louche:* (Fr.) Karanlık, kuşkulu.

rekti bana; sıkışık gün boyunca tekdüze övgüler beni uzun bir yolda sıra sıra dizili kavakların arasında kilometrelerce uzanan, insana yeni bir otelde kalmasını emreden, yolunun sonunda, yorgun argın, tozlu paslı gideceği yere vardığında, çaresiz önce sıkan sonra öfkelendiren adın yazılı olduğu yere sokan ve sonunda yorgunluğun ayrılmaz bir parçasına dönüşen reklâmlar gibi boğmuştu.

Anthony beni galeriden çıkarttı, yan bir sokağa girdik, kötü şöhretli bir haber ajansıyla kötü şöhretli bir eczanenin arasında, üstünde «Mavi Mağara Kulübü. Üye olmayan giremez» yazılı bir kapıya geldik.

«Pek senin ortamın değil azizim, ama benim yerim pekâlâ. Ne de olsa, sen gün boyu kendi ortamındaydın zaten.»

Beni aşağıya indirdi, kedi kokusundan cin ve izmarit kokusuna ve radyo sesine geçmiştik.

«Bu adresi bana Boeuf sur le Toit'de pasaklı pis bir adam vermişti. Ona çok minnettarım. İngiltere'den o kadar uzun zaman ayrı kaldım ki, üstelik böyle sevimli küçük yerler de çok çabuk değişiyor. Kendimi ilk kez dün akşam buraya tanıttım, şimdiden alıştım bile. İyi akşamlar, Cyril.»

Barın arkasında duran genç seslendi, «Merhaba Toni, döndün demek?»

«İçkimizi alıp bir köşede oturacağız. Unutma dostum, ben B-b-bratt'te ne kadar göze batarsam ve bence anormal kaçarsam sen de burada öylesin.»

Burası maviye boyanmıştı, yer mavi muşamba döşeliydi. Gümüş ve altın yaldızlı kâğıttan balıklar gelişigüzel tavana ve duvarlara yapıştırılmıştı. Beş altı genç içki içiyor ve oyun makineleriyle oynuyordu; daha yaşlı, süslü püslü bir ayyaş, duruma hâkim görünüyordu; meyveli çiklet makinesinin başında bir gülüşme koptu; sonra gençlerden biri bize yaklaştı, «Arkadaşınız rumba yapmak ister mi?» diye sordu.

«Hayır, Tom, istemez, ben de sana içki ikram et-

meyeceğim, hiç değilse, şimdilik etmem. Bu çok terbiyesiz bir çocuk. tam para avcısı dostum.»

Bu izbe yerde kesinlikle duymadığım zoraki bir rahatlığa bürünerek, «Anlat bakalım, bunca yıl neler yaptın?» diye sordum.

«Bak canım, biz asıl senin neler yaptığını konuşmak için buradayız. Ben sadık bir dostum, gözümü senden ayırmadım.» O konuşurken, bar ve barmen, mavi hasır eşyalar, kumar makineleri, gramofon, muşamba döşeli yerde dans eden genç çiftler, makinelerin başında gülüşen gençler, karşımızdaki köşede içki içen, mor damarlı, ciddî giyimli yaşlı adam, bu kasvetli kaçamak yer soldu gitti, ben gene Oxford'daydım, Ruskin-Gotik mimarisi yapının penceresinden Christ Kilisesinin çayırlığına bakıyordum. Anthony, «Senin ilk sergine gitmiştim,» diyordu, «çok... sevimli bulmuştum, çok düzgün ama çok tatlı. 'Charles bir şeyler yapmış,' demiştim, 'yapacağı bu kadar değil, yapabileceği de bu kadar değil, ama bir şeyler yapmış.'»

«O zaman bile, dostum, biraz şaşırmıştım. Bana kalırsa, senin resimlerinde biraz efendilik vardı. Unutma, ben İngiliz değilim; görgülü olmaya bu denli özeni ben anlayamam. İngilizlerin züppeliği, bence İngilizlerin ahlâk kurallarından daha da dehşet vericidir. Neyse, gene de 'Charles çok hoş bir şey yapmış. Acaba bundan sonra ne yapar?' demiştim kendi kendime.»

«Ondan sonra senin o çok güzel kitabını gördüm — '*Köy ve Taşra Mimarisi*', öyle miydi adı? Yaman bir ad, dostum, ama kitapta ne buldum? Gene sevimlilik. 'Bana göre değil,' diye düşündüm. 'Bu, fazla İngiliz.' Ben biraz ateşli şeyler severim, bilirsin; sedir ağacı gölgesi, salatalık sandviçi, gümüş sütlük, İngiliz kızlarının, tenis oynarken ne giyerlerse, o giysileri — bunlar, Jane Austen, B-b-bayan M-m-mitford bana göre değildir. Sonra da, doğrusunu söylemek gerekirse, sevgili Charles, senden umudu kestim. 'Ben yolsuz, soysuz bir m-m-melezim,' dedim. 'Oysa Charles — yalnız-

ca sanatından sözediyorum dostum — çiçekli muslin elbise giymiş bir dekan kızıdır.'»

«Bu yüzden, bugün öğle yemeğinde ne türlü coştum düşün artık. Herkes senden sözediyordu. Beni davet eden, annemin arkadaşıydı, Bayan Stuyvesant Oglander adında biri; senin de ahbabınmış, dostum. Ne rüküş şey! Senin uyabileceğin tipler değil. Her neyse, hepsi senin sergine gitmişler, ama konuştukları sendin, nasıl başını alıp gitmişsin, canım, tropikal bölgelere gitmişsin, bir Gauguin, bir Rimbaud olmak için. Düşün, yorgun yüreğim nasıl da çarptı.»

«'Zavallı Celia,' dediler, 'onun için neler yapmadı...' 'Her şeyini ona borçlu. Yazıklar olsun.' 'Üstelik Julia'yla,' dediler, 'onun Amerika'da yaptıklarından sonra.' 'Tam da Rex'e dönecekken.'»

«'Ama ya resimler,' dedim. 'Bana resimlerden sözedin.'»

«'A, resimler mi,' dediler, 'resimler çok garip.' 'Her zaman yaptıklarına hiç benzemiyor.' 'Çok güçlü.' 'Dehşetli barbarca.' Bayan Stuyvesant Oglander de, 'Bence düpedüz hasta,' dedi.»

«Dostum, kendimi yerimde zor tuttum. Evden fırlayıp bir taksiye atlayıp 'Beni Charles'm hastalıklı resimlerine götür,' demek geldi içimden. Gittim de, ama galeri yemekten sonra, zorla ağızlarına tıkılması gereken zırva şapkalı saçma sapan kadınlarla öylesine doluydu ki, bir yerde biraz dinlendim — burada, Cyril ve Tom ve şu sulu çocuklarla dinlendim. Sonra da, modaya uymayan bir saatte, beşte döndüm, herkes gitmişti dostum ve geldim de ne buldum? Çok hınzırca, ama çok başarılı kocaman bir şaka buldum. Sebastian'ı hatırladım, takma favorilerle dolaşmaya bayıldığı günleri hatırladım. Gene sevimliydi resimler dostum, basit, tatlı, yağlı ballı İngiliz sevimliliği, kaptancılık oynuyordu.»

«Çok haklısın,» dedim.

«Elbette haklıyım, dostum. Yıllar önce de haklıy-

dım — ne mutlu, ne kadar önce olduğunu ikimiz de göstermiyoruz — seni o zaman uyarmıştım. Seni yemeğe götürmüş ve sevimliliğe, çekiciliğe karşı uyarmıştım. Çekicilik ve sevimlilik, feci bir İngiliz hastalığıdır. Bu nemli adaların dışında barınamaz. Dokunduğu her şeyi bereler ve öldürür. Aşkı öldürür, sanatı öldürür ve korkarım ki sevgili Charles, seni de öldürmüş.»

Tom adındaki genç gene yanımıza yaklaştı. «Hadi, can sıkma Toni; bana bir içki söyle.» Trene yetişeceğim aklıma geldi, Anthony'yi çocukla bırakıp çıktım.

Peronda, vagon-restoranın yanında beklerken, kendi bavullarımla Julia'nınkilerin, hamalın yanında çalımla yürüyen ekşi suratlı hizmetçisiyle birlikte önümden geçtiğini gördüm. Vagon kapıları kapanırken Julia geldi, hiç telâşlı değildi, karşımdaki yerine oturdu. İki kişilik bir masa ayırtmıştım. Bu çok uygun bir trendi; yemekten önce yarım saat, yemekten sonra da yarım saat vakit vardı; sonra da, Lady Marchmain'in zamanında olduğu gibi aktarma yapmıyorduk, ara istasyonda bizi karşılayacaklardı. Paddington'dan hareket ettiğimizde hava kararmıştı, kentin parıltılı ışıkları yerini kent dışının seyrek ışıklarına, sonra da tarlaların karanlığına bıraktı.

«Seni görmeyeli sanki günler geçti,» dedim.

«Altı saat; dün de bütün gün birlikteydik. Yorgun görünüyorsun.»

«Kâbus gibi bir gündü — kalabalık, eleştirmenler, Clarence'lar, Margot'da yemek dâveti, ardından da bir ibne meyhanesinde yarım saat süreyle resimlerimin haklı bir eleştirisi... Sanırım Celia'nın bizden haberi var.»

«Bir gün nasıl olsa öğrenecekti.»

«Anlaşılan herkes biliyor. Benim ibne dostum Londra'ya geleli daha yirmi dört saat geçmeden öğrenmiş.»

«Herkesin canı cehenneme.»

«Ya Rex?»

«Rex kimse sayılmaz,» dedi. «Rex yok.»

Biz karanlıkta hızla ilerlerken çatal bıçaklar masanın üstünde çınlıyordu; kadehlerdeki yuvarlak cin ve vermut çemberi uzayıp ovallaştı, sonra gene çekildi, trenin sarsıntısıyla dudağa değip yeniden kadehe çöktü, ama hiç dökülmedi; günü ardımda bırakıyordum. Julia şapkasını çıkardı, üstteki rafa attı, keyifli bir solukla gece karası saçlarını salladı — yastığa, közleşen ocak ateşine, yıldızlara ve fısıldaşan çıplak ağaçlara açık bir yatak odası penceresine uygun bir soluk.

«Seni yeniden burada görmek çok güzel Charles; tıpkı eski günler gibi.»

«Eski günler gibi mi?» diye düşündüm.

Rex kırkını biraz aşmıştı, şişmanlamış, yüzü al al olmuştu; Kanadalı gibi konuşmuyordu artık, onun yerini arkadaşlarının tümüne özgü çatlak, bağırtılı bir konuşma almıştı, sanki kalabalıkta kendilerini duyurma çabasıyla sesleri sürekli çatlamış, sanki gençlik onları yaya bıraktığından, konuşma olanağını kaçıracak vakit yokmuş, dinlemeye vakit yokmuş, yanıta vakit yokmuş, ancak gülmeye, genizden neşesiz, iyi niyet gösterisinin geçer akçesi bir gülüşe vakit varmış gibi bir konuşmaydı.

Arkadaşlarının beş altısı Goblenli Salonda toplanmıştı: politikacılar; kırkında, seyrek saçlı, yüksek tansiyonlu 'genç Muhafazakârlar'; kömür madenlerinden madencilerin konuşma biçimini çoktan kapmış, purosu dudaklarında sönüp parçalanan, kadehine içki koyarken dudakları titreyen bir Sosyalist; öbürlerinden daha yaşlı ve ona davranışlarına bakılırsa, daha da varlıklı bir maliyeci; içlerinde tek başına susan, gruptaki tek kadının çevresinde mahzun suratla dolanan, aşk tutkunu bir sütun yazarı; bir de 'Grizel' dedikleri, tümünün de içten içe biraz ürktükleri, çok bilmiş bir yos-

ma.

Grizel dahil, hepsi Julia'dan biraz ürküyorlardı. Julia hepsini bir süre susturan bir resmiyetle onları selâmladı ve karşılamak için evde bulunmadığından dolayı özür diledi; sonra gelip ocağın başına, yanıma oturdu, ardından konuşma fırtınası gene ortalığı sarıp kulaklarımızda uğuldamaya başladı.

«Elbette, onunla evlenip yarın onu bir kraliçe yapabilir.»

«Ekim ayında elimizde fırsat vardı. İtalyan filosuna neden Akdeniz'in dibini boylatmadık? Neden Spezia'yı yakıp kavurmadık? Neden Pantelleria'ya çıkmadık?»

«Franco, Alman ajanının tekidir. Onu hava üsleri kurup Fransa'yı bombalamak için diktiler. Ama blöf de görüldü.»

«Tudorların çağından bu yana olduğundan da daha çok güçlenecektir monarşi. Halk ondan yana.»

«Basın ondan yana.»

«Ben ondan yanayım.»

«Zaten boşanmayla, evde kalmış bir iki yaşlı kızdan başka kim ilgilenir?»

«Kanalı neden kapatmadık? Neden Roma'yı bombalamadık?»

«Buna da gerek yoktu. Sert bir nota...»

«Sert bir konuşma.»

«Bir gösteri.»

«Zaten Franco yakında Fas'a çekilecektir. Bugün birini gördüm, Barcelona'dan yeni dönmüş...»

«... Fort Belvedere'den yeni gelmiş biri...»

«... Palazzo Venezia'dan yeni gelmiş biri...»

«Tek isteğimiz bir gösteri.»

«Baldwin'e bir gösterelim.»

«Hitler'e bir gösterelim.»

«Pis budalalara bir gösterelim.»

«...Bir görsem şu yurdumun... Clive'lerin ve Nelson'ların yurdu...»

«... Hawkins'ler ve Drake'lerin yurdu.»

«... Palmerston'ların yurdu...»

Grizel, sarhoş kafayla bileğini burkmaya çabalayan gazeteciye, «Bunu yapmamanı rica etsem,» dedi, «hoşuma gitmiyor.»

«Acaba hangisi daha kötü?» dedim, «Celia'nın Sanatı ve Modası mı, Rex'in Politikası ve Parası mı, merak ediyorum.»

«Neden bunlarla kafanı yoruyorsun?»

«Ah, sevgilim, neden aşk beni dünyadan nefret ettiriyor? Oysa tam ters etkisi olmalı. Bana öyle geliyor ki, tüm insanlık, Tanrı da, bize karşı birleşmiş.»

«Öyle, öyle, doğru.»

«Oysa onlara karşın biz mutluluğu bulduk; burada, şimdi, mutluluk artık bizim. Onlar canımızı yakamazlar, değil mi?»

«Bu gece değil; daha değil.»

«Daha kaç gece?»

3

Durgun, ıhlamur kokulu akşam, Julia sordu: «Hatırlıyor musun? Fırtınayı hatırlıyor musun?»

«Çarpan bronz kapıları...»

«Jelatin kâğıdında gülleri.»

«Buluşma partisi düzenleyip, bir daha görünmeyen adamı.»

«Son akşamımızda, güneşin tıpkı bugünkü gibi doğuşunu hatırlıyor musun?»

Gün, öğleden sonra, alçak bulutlar ve yaz fırtınasıyla yüklüydü, kimi zaman hava öylesine kararıyordu ki, resmi bırakıp Julia'yı arada bir sığındığı belli belirsiz esrimeden uyandırıyordum; resmini yapmaktan hiç bezmiyordum, onda yepyeni varsıllıklar ve incelikler buluyordum — sonra, erkenden banyomuzu yapıp, giyindik; aşağıya inerken günün son yarım saatinde tüm dünyanın değişmiş olduğunu gördük; güneş batmıştı; rüzgâr yumuşacık bir esintiye dönüşmüş, ıhlamur ağaçlarının tomurcuklarını sallıyor, gecikmiş yağmurlardan taptaze kokusunu yayıyor, çalıların, kuruyan taşların tatlı soluğuna katıyordu. Dikilitaşın gölgesi balkona yayılmıştı.

Sütunlu balkonun kuytu köşesinden iki bahçe minderi alıp havuzun yanına koymuştum. Julia, oraya oturmuştu, beyaz elbise, simli daracık küçük bir yelek giymiş, bir elini, yüzüğüne batan güneşin yansıması için, suyun içinde evirip çeviriyordu; taştan oyma hayvanlar, kapkara başının ardında, yeşil yosunlar, parıldayan taşlar ve koyu gölgelerden bir bulut örmüştü, çevrelerindeki su bir anda parlıyor, fokurdu-

yor ve serpilmiş alevlere dönüşüyordu.

«... Hatırlanacak ne çok şey var,» dedi. «O günden bu yana görüşmeyeli kaç gün oldu dersin; yüz gün mü?»

«O kadar değil.»

«İki Noel geçti» — törelere yönelik, kasvetli, yıllık yolculuklar. Boughton, ailemin yerleştiği yer, kuzenim Jasper'in evi, çocukluğunun nice tatsız anılarıyla evimizin çam tahtası kaplı koridorlarını ve nemli duvarlarını yeniden ziyaret etmiştim! Amcamın Humber arabasında, yanyana otururken, Wellingtonias caddesine yaklaşırken ve yolun sonunda, Jasper'i ve sonraki yıllarda, karısı ve çocuklarını, onların yanısıra belki de daha önce gelmiş olan karımı ve çocuklarımı bulacağımızı önceden bilirken, babamla ben, nasıl da küskün, öfkeli yolculuk ederdik. Bu yıllık özveri bizi birbirimize bağlardı; burada, çoban püskülleri ve ökseotları ve kesilmiş ladinler arasında, töresel oyunlar, konyaklı tereyağı ve Carlsbad erikleri, sakızlı çam ağacı balkonlarda köy korosu, ince dal desenleriyle bezeli paket kâğıdı ve sırmalı ipler arasında, geçmişte ne türlü çirkin söylentiler dolaşmış olsa da, bizi karı koca olarak kabullenmişlerdi. Karım, «Ne pahasına olursa olsun, çocukların uğruna, bunu sürdürmeliyiz,» demişti.

«Evet, iki Noel geçti... Ve, seni Capri'ye izlememden önce, üç eşsiz gün.»

«İlk yazımız.»

«Hatırlar mısın, nasıl da Napoli'de dolanmış, sonra ardından gelmiştim ve nasıl yamaç yolunda buluşmayı ayarlamıştık da nasıl belli olmuştu?»

Villaya dönüp, 'Baba, bilin bakalım otele kim gelmiş?' demiştim, o da, 'Charles Ryder herhalde,' demişti. 'Neden aklına o geldi?' diye sormuştum, babam da, 'Cara Paris'ten döndü ve ikinizin hep birlikte olduğunuzun haberini getirdi. Adamın benim çocuklarıma tutkunluğu var anlaşılan. Neyse, getir onu buraya; yerimiz var sanırım,' demişti.

«Bir keresinde sarılık olmuştun ve seni görmeme izin vermemiştin.»

«Grip olduğum zaman da sen gelmeye korkmuştun.»

«Rex'in seçim bölgesine bol bol yolculuk.»

«Ve Taç Giyme Haftası, sen o sırada Londra'dan kaçmıştın. Kayınpederine iyi niyet ziyareti yapmıştın. Bir de Oxford'a resim yapmaya gitmiştin de resmi beğenmemişlerdi. Ah, evet, evet, yüz gün de ne demek?»

«İki yıldan ziyan olan yüz gün... ve tek bir gün bile ne soğukluk, ne güvensizlik ne de düş kırıklığı.»

«Hiç olamaz.»

Sustuk; yalnızca ıhlamur ağaçlarında binlerce küçücük, berrak sesli kuş söyleşiyordu; yalnızca, yontuk taşların arasında sular konuşuyordu.

Julia göğüs cebimden mendilimi alıp elini kuruladı; bir sigara yaktı. Ben anıların gizini bozmaktan korkuyordum, ama bir kez, yalnızca bir kez, düşüncelerimiz başbaşa gitmemişti, çünkü, sonunda Julia konuşunca, hüzünle, «Daha ne kadar? Bir yüz gün daha mı?» dedi.

«Bir ömür boyu.»

«Seninle evlenmek istiyorum, Charles.»

«Bir gün olacak; ama neden şimdi?»

«Savaş,» dedi, «bu yıl, gelecek yıl, ama yakın bir zamanda. Seninle gerçek huzur içinde birkaç gün istiyorum.»

«Bu huzur değil mi?»

Güneş artık vadinin ötesinde, orman çizgisine çökmüştü; karşı yamaçlar tümden akşamın alacakaranlığına bürünmüştü, ama aşağılardaki güller alev alevdi; ışık ölümüne yaklaşırken güç ve görkem kazanıyor, çayırlığa boylu boyunca uzun gölgeler çiziyor, evin geniş taşlıklarına olanca ateşiyle yansıyor, pencere camlarını ateşliyor, kornişlerde, sütunlarda ve kubbede parlıyor, taşta, toprakta, yaprakta, renkten ve kokudan ne varsa salıyor, yayıyor, yanıbaşımdaki kadının

başını ve altın omuzlarını yüceltiyordu.

«Huzur bu değilse, ne demektir sence?»

«Çok daha fazlası.» Sonra buz gibi, umursamazmış gibi bir sesle devam etti: «Evlilik, içgüdümüze göre izleyeceğimiz bir yol değildir. Bir boşanma gerek — iki boşanma. Plan yapmalıyız.»

«Planlar, boşanma, savaş — böylesine bir akşamda.»

Julia, «Bazan bana öyle geliyor ki,» dedi, «geçmiş ve gelecek her iki yandan bastırıyor, şimdiki zamana yer kalmıyor.»

O anda Wilcox merdivenlerden güneşin batışına iniverdi ve yemeğin hazır olduğunu bildirdi.

Resimli salonda, kepenkler kapanmış, perdeler çekilmiş, mumlar yakılmıştı.

«Aa, masa üç kişi için hazırlanmış.»

«Yarım saat önce Lord Brideshead geldiler Lady hazretleri. Bir haber de gönderdiler, belki gecikebilirlermiş, lütfen kendilerini yemeğe beklemeyecekmişsiniz.»

Julia, «Buraya aylardır gelmemiş gibi,» dedi. «Londra'da ne yapıyor ki?»

Aramızda bir bulmaca halini almıştı — nice düşler yaratırdık; çünkü Bridey bir gizdi; yeraltından gelen bir yaratık; sert hortumlu, yerdeşen, kış uykusuna yatan, ışıktan kaçan bir hayvan. Yetişkin yaşamı boyunca tümden devinimsizdi; orduya ya da parlamentoya ya da bir manastıra gireceği söylentileri hep boş çıktı. Kesinlikle bilinen tek bir uğraşı olmuştu — o da *'Lord'un Bilinmedik Merakı'* başlıklı bir gazete yazısında konu edildiğinde — kibrit kutusu koleksiyonu yapıyordu; tahta altlıklara taktığı, kartlarda listesini tuttuğu bu kibritler, Westminster'deki küçük evinde giderek daha büyük bir yer tutmaya başlamıştı. Önce, gazetenin neden olduğu patırtıdan utanmıştı, ama sonradan da sevinmişti, çünkü böylece dünyanın

dört bucağında başka koleksiyoncularla bağlantı kurabilmişti ve artık onlarla yazışıyor ve eş kibritleri değiş tokuş ediyordu. Bunun dışında ilgi duyduğu bir şey bilinmiyordu. Marchmain Malikânesinin ortak sahibi olarak kaldı, evde olduğu zamanlar, onlarla her zamanki gibi haftada iki kez ava çıktı; ama av alanı daha güzel olan komşu avcılarla hiç çıkmadı. Spora pek meraklı değildi; o mevsim on on beş kez bile dışarıya çıkmadı, pek az dostu vardı; teyzelerini ziyaret ederdi; Katolikler yararına yapılan yemek toplantılarına giderdi. Brideshead'de zorunlu yerel görevlerin tümünü yerine getirir, sehpalara, yortulara ve komite odalarına kendi beceriksizliğinin ve umursamazlığının incecik bir bulutunu taşırdı.

Eski bir düş masalımızı hatırlayarak, «Geçen hafta Wandsworth'te boğazı dikenli telle kesilmiş bir kız bulunmuş,» dedim.

«Bridey olmalı. Çok yaramazdır.»

Masaya oturduktan bir çeyrek saat sonra, o da bize katıldı, odaya sessizce, sırtında Brideshead'de bırakıp da her gelişinde giydiği cam yeşili akşam ceketiyle girmişti. Otuz sekizinde şişmanlamış, saçları dökülmüştü, kırk beşinde görünüyordu.

«Ya,» dedi, «ya, yalnız ikiniz. Rex'i de burada bulurum sanıyordum.»

Bana ve benim sürekli orada bulunmama ne anlam verdiğini merak ederdim; anlaşılan, pek de merak etmeden, beni ev halkından biri olarak kabul etmişti. Son iki yıl içinde, iki kez beni bir tür dostluk ifadesi olan hareketleriyle şaşırtmıştı; o yıl Noel'de bana Malta Şövalyesi kılığıyla çektirdiği bir fotoğrafını göndermişti, kısa bir süre sonra da kendisiyle birlikte akşam yemeğine bir kulübe gitmemi istemişti. Her iki hareketin de bir açıklaması vardı: Resmin öyle çok kopyasını yaptırmıştı ki, ne yapacağını bilemiyordu; kulübüyle de övünüyordu. Uğraşlarında saygınlık kazanmış kişilerin ayda bir törensel bir gülünçlükle buluş-

tukları garip bir dernekti; her birinin bir takma adı vardı — Bridey'ye «Ulu Kardeş» deniliyordu — her birinin de, adını simgeleyen, bir tür kahramanlık nişanı gibi takılan bir iğnesi vardı; yakalarında kulüp rozeti taşırlardı, konuklarını tanıtmak için de gösterişli bir törenleri vardı, yemekten sonra bir yazı okunuyor ve komik konuşmalar yapılıyordu. Anlaşılan soylu ve önemli konuklar getirmekte yarışıyorlardı, Bridey'nin pek arkadaşı olmadığımdan, ben de oldukça ün kazanmış olduğumdan çağrılmıştım. Böyle şenlikli bir akşamda bile, Bridey'nin manyetik dalgalar gibi toplumsal bir huzursuzluk soluduğunu, kendi çevresinde genel bir rahatsızlık havası yarattığını ve bu hava içinde kütük gibi durgun yüzdüğünü hissedebiliyordum.

Karşıma oturdu, seyrek saçlı pembe kafasını tabağına eğdi.

«Anlat bakalım, Bridey. Ne var, ne yok?»

«Doğrusu, bende haberler var, ama acelesi yok.»

«Şimdi anlat.»

Bence, «Hizmetkârların önünde olmaz,» anlamına gelen donuk bir gülücükle, «Resim nasıl gidiyor Charles?» dedi.

«Hangi resim?»

«Şimdi ne yapıyorsan, o.»

«Bugün Julia'nın resmini çizmeye başladım ama gün boyu bir tuhaftı.»

«Julia mı? Onun resmini daha önce yapmıştın sanıyordum. Herhalde mimariden sonra bir değişiklik olmuştur, daha da güçtür.»

Konuşmasmda uzun suskunluk araları olurdu, bu suskunluk sürecinde kafası devinimsizdi ve hep kaldığı noktaya dönerek dinleyeni şaşırtırdı. Şimdi de, bir dakikadan fazla bir süre sonunda: «Dünya değişik konularla dolu,» dedi.

«Çok doğru, Bridey.»

«Ben ressam olsaydım,» dedi, «her defasında değişik bir konu seçerdim; içinde çok devinim olan konu-

lar, sözgelişi...» Gene suskunluk. Ardından ne gelecek diye merak ettim. Uçan İskoçyalı mı? Kahraman Alayın Saldırısı mı? Henley Regatta mı? Sonra sözüne bizi şaşırtarak devam etti: «... Macbeth gibi.» Bridey'i devinimli resimler yapan bir ressam olarak düşünmenin akıl almaz bir yanı vardı; her zaman akıl almaz bir adamdı, ama gene de umursamazlığı ve belirsiz yaşıyla bir tür vakar edinmişti; hâlâ yarı çocuktu, şimdiden yarı emekli olmuştu; onda çağdaş yaşamdan bir kıvılcım bile yoktu; yoğun dürüstlüğü ve erişilmezliği, dünyaya karşı kayıtsızlığıyla, zorla saygı uyandırırdı. Gerçi çoğunlukla ona gülerdik, ama hiçbir zaman tümden gülünç değildi; hattâ bazan ondan çekinirdik.

Orta Avrupa haberlerinden sözettik, sonra ansızın, konuyu ortasından keserek sordu. «Annemin mücevherleri nerede?»

Julia, «Bu onundu,» dedi, «bu da. Onunkileri Cordelia'yla ben aldık. Aile mücevherleri bankada.»

«Görmeyeli çok oldu onları — gördüğümü bile hatırlamıyorum. Neler vardır? Çok ünlü yakutlar yok muydu, biri bana anlatmıştı?»

«Evet, bir gerdanlık. Annem sık sık takardı, hatırlamıyor musun? Sonra inciler vardı — onlar da hep ortadaydı. Ama çoğu, yıllar boyu bankada kaldı. Pek çirkin elmas bir paravan vardı, hatırlıyorum, bir de Victoria döneminden elmas bir yaka, ama artık kimse takamaz. Bir yığın da iyi taş. Neden?»

«Bir gün bakmak isterdim onlara.»

«Yoksa babam onları almak mı istiyor? Gene borca mı girmiş?»

«Yok, yok, öyle bir şey değil.»

Bridey yavaş ve bol yemek yerdi. Julia'yla birlikte onu şamdanların arasından izliyorduk. Biraz sonra, «Rex'in yerinde olsaydım,» dedi — kafası hep böyle varsayımlarla doluydu: «Westminster Başpiskoposu olsaydım», «Büyük Batı Demiryolu örgütünün başı olsaydım», «Oyuncu olsaydım» derdi, sanki bunların hiç-

biri olmayışı yazgının bir oyunuydu ve bir sabah uyanıp durumun düzelmiş olduğunu görecekti — «Rex'in yerinde olsaydım, kendi seçim bölgemde otururdum.»

«Rex'in dediğine göre, orada oturmayarak haftada dört gün boyu vakit kazanıyormuş.»

«Burada bulunmadığına üzüldüm. Küçük bir açıklama yapacaktım.»

«Bridey, böyle gizsel olma. Çıkar ağzından.»

«Hizmetkârların önünde olmaz,» dercesine, hafifçe yüzünü buruşturdu.

Daha sonra, şarap masaya konup da biz yalnız kalınca, Julia, «Hâlâ açıklamanı bekliyorum,» dedi.

Bridey arkasına dayanıp gözlerini şarap kadehine dikerek konuştu: «Eh, pazartesi sabahını bekleseniz, zaten gazetelerden okursunuz. Nişanlandım, evleneceğim. Umarım sevinmişsinizdir.»

«Bridey. Ne büyük... bir heyecan! Kiminle?»

«Şey, tanıdığınız biri değil.»

«Güzel mi?»

«Pek güzel denemez; 'eli yüzü düzgün' denir sanırım onun için. İri bir kadın.»

«Şişman mı?»

«Hayır, iri. Soyadı Muspratt; adı Beryl. Onu uzun süredir tanırım, ama geçen yıla kadar evliydi; şimdi dul. Neden güldün?»

«Özür dilerim. Hiç de gülünecek şey değil. Pek beklemiyorduk da. O da... o da senin yaşında mı?»

«Aşağı yukarı, sanırım. Üç çocuğu var, en büyük oğlu Ampleforth Okuluna yeni kaydoldu. Hali vakti pek yerinde değil.»

«Ama, Bridey, nerede buldun onu?»

Bridey büyük ciddiyetle, «Merhum kocası, Amiral Muspratt, kibrit koleksiyonu yapardı,» dedi.

Julia kahkahalarla gülecek gibi titriyordu, ama kendini tuttu, «Yoksa onunla kibrit kutuları için mi evleneceksin?» diye sordu.

«Yok, yok; koleksiyonun tümü Falmouth Kent Ki-

taplığına verildi. Ona karşı büyük bir sevgim var. Tüm güçlüklerine karşın, çok neşeli bir kadın, tiyatrodan çok hoşlanıyor. Katolik Oyuncular Birliği'yle de ilgili.»

«Babam biliyor mu?»

«Bu sabah ondan, beni onaylayan bir mektup aldım. Çoktandır evlenmem için ısrar ediyordu.»

Julia da ben de, aynı anda, o ana kadar merak ve hayret içinde olduğumuzu farkettik, artık, alay etmeden daha yumuşak ve tatlı bir biçimde onu kutlamaya başlamıştık.

«Teşekkür ederim,» dedi, «teşekkür ederim. Çok şanslı olduğuma inanıyorum.»

«Peki onunla ne zaman tanışacağız? Onu da beraberinde getirebilirdin.»

Bir şey demedi, bir yudum içti, baktı.

Julia, «Bridey,» dedi, «Seni sinsi, sessiz, hesaplı herif, neden onu buraya getirmedin?»

«Yo, bunu yapamazdım, biliyorsun.»

«Ama neden yapamazmışsm? Bir an önce onunla tanışmak istiyorum. Haydi, telefonla arayalım, çağıralım. Böyle bir zamanda onu yalnız bırakırsak bizi çok garip bulur.»

Brideshead, «Çocuklar var,» dedi. «Üstelik senin garip olduğun bir gerçek, değil mi?»

«Bu da ne demek?»

Brideshead başını kaldırdı, ciddiyetle kız kardeşine baktı, sonra, sanki söyleyecekleri biraz önce dediklerinden pek farklı değilmiş gibi aynı basit biçimde devam etti: «Bu durumda onu buraya çağıramazdım. Uygun düşmezdi. Ne de olsa, ben burada kiracı sayılırım. Şimdilik burası birine aitse, şu anda Rex'in evi. Burada olup bitenler onu ilgilendirir. Ama Beryl'i buraya getiremezdim.»

Julia, biraz sertçe, «Bir türlü anlayamıyorum,» dedi. Ona baktım. Tatlı alaycılığı gitmişti; dikkat kesilmişti, bence biraz da korkmuştu. «Elbette, Rex de, ben

de, gelmesini isteriz.»

«A, elbette, bundan kuşkum yok. Güçlük bambaşka bir yönde.» Şarabını bitirdi, kadehini yeniden doldurdu ve sürahiyi bana doğru itti. «Şunu anlamalısın; Beryl orta tabakanın önyargılarıyla güçlenmiş, koyu Katolik ilkelerine sahip bir kadındır. Onu kesinlikle buraya getiremem. Senin Rex'le ya da Charles'la ya da her ikisiyle günah içinde yaşaman beni ilgilendirmez — hiçbir zaman senin *ménage*[1] içyüzünü bilmek istemedim — ama Beryl hiçbir şekilde senin konuğun olmak istemeyecektir.»

Julia ayağa kalktı. «Seni kendini beğenmiş eşşek...» dedi, durdu ve kapıya doğru döndü.

Önce kahkahalarla gülüyor sandım; sonra, ona kapıyı açarken, hayretle, dehşetle, gözlerinden yaşlar aktığını gördüm. Durakladım. Bakmadan, yanımdan geçip gitti.

Bridey sükûnetle devam ediyordu: «Size, bunun bir anlaşma evliliği olduğu izlenimini vermiş olabilirim. Beryl adına konuşamam; durumumun güvencesi kuşkusuz onu etkilemiştir. Bundan sözetti de. Ama bana gelince, şunu kesinlikle belirteyim, ona fazlasıyla kapılmış bulunuyorum.»

«Bridey, Julia'ya ne berbat bir hakarette bulundun.»

«Karşı çıkacağı bir şey söylemedim ki. Yalnızca onun çok iyi bildiği bir şeyi belirttim.»

Kitaplıkta değildi; odasına çıktım, ama orada da yoktu. Üzeri dolu tuvalet masasının başında, belki gelir diye bekledim. Sonra ışık açık pencereden, balkondan alacakaranlığa doğru kayar, ferahlık ve tazelik veren bizi kendine çeken çeşmeye doğru süzülürken, taşlara karşı beyaz bir etek gözüme ilişti. Gece basmak üzereydi. Onu en karanlık sığmakta, havuzu çevrele-

---

1. *Menage:* (Fr.) Aile ilişkileri.

yen kırpılmış çalılığın kuytusunda, tahta bir bankın üzerinde buldum. Kollarıma aldım, yüzünü yüreğime yasladım.

«Burada üşümüyor musun?»

Yanıt vermedi, yalnızca bana daha da sokuldu, hıçkırıklarla titriyordu.

«Sevgilim, neyin var? Neden üzüldün? Bu aklıkısanın dediklerinin ne önemi var?»

«Yok, değil. Birden şaşırttı, o kadar. Gülme bana.»

Yaşam boyu gibi gelen iki yıllık sevgimiz boyunca, onu böylesine dertlenmiş, kendimi böylesine yardım edemeyecek kadar güçsüz görmemiştim.

«Seninle nasıl böyle konuşabilir?» dedim. «Duygusuz budala...» Ama ona anlayış göstermekte yetersiz kalıyordum.

«Yok,» dedi, «sorun o değil. O çok haklı. Olanları biliyorlar, Bridey de, dul nişanlısı da; ak kâğıtta kara yazı olarak biliyorlar; kilisenin kapısında beş paraya alınır. Orada her şeyi beş paraya, ak kâğıtta kara yazı olarak alabilirsin, para verdiğini bile gören olmaz; yalnızca elinde süpürge öbür yanda dolaşan, günah çıkarma odalarında dolanan yaşlı bir kadın, bir de yedi acıyı simgeleyen Meryem Ana heykelinin dibinde mum yakan genç bir kadmdan başka. Kutuya beş para at ya da atma, canın nasıl isterse; kitapçığını al. İşte, her şey yazılı, ak kâğıda kara yazıyla.»

«Her şey, tüm bir yaşamı kapsayan tek bir sözcükte, tek, küçücük, düpedüz, öldüresiye bir sözcüktedir.»

«'Günah içinde yaşamak'; yalnızca yanılgı değil, benim Amerika'ya gittiğimde yaptığım gibi yanılgıya düşmek, yanlış olduğunu bilmek, bir daha yapmamak, unutmak değil. Onların demek istediği bu değil. Bridey'nin beş parasının karşılığı değil. O, ak kâğıt üzerinde kara yazıyla ne denmişse onu diyor.»

«*Günah içinde yaşamak*, günahla, hep aynı, tıpkı dikkatle bakılan, dünyaya karşı korunan küçük buda-

la bir çocuk gibi. 'Zavallı Julia,' derler, 'dışarıya çıkamaz. Günahına bakması gerek. Ne yazık ki günahı yaşadı,' derler, 'ama gene de güçlü. Böylesi çocuklar hep güçlüdür. Julia da o küçük, çılgın günahına ne kadar iyi bakıyor.'»

«Daha bir saat önce,» diye düşündüm, «gün batımının altında oturmuş, suyun içinde yüzüğünü çeviriyor, mutluluk günlerini sayıyordu, oysa şimdi, ilk yıldızların ve günün son, boz rengi fısıltılarının altında, bu gizsel keder çığırtıları. Resimli Salonda bize neler olmuştu? Mum ışığına ne türlü bir gölge düşmüştü? İki kaba cümle, bir budala sözcük.» Kendinden geçmişti, sesi kimi zaman göğsümde boğuk, kimi zaman berrak ve kederli, bana tek tek sözcükler ve kırık dökük cümlelerle ulaşıyordu.

«Geçmiş ve gelecek; iyi bir eş olmaya çalıştığım yıllar, puro dumanları içinde, tavla tahtaları öterken, iskambil masasında kâğıtlarını açan adam kadehleri doldururken; ben Rex'in çocuğunu taşımaya çalışır ama zaten ölmüş bir şeyle paramparça edilirken; onu bir yana koyar, onu unutmaya çalışırken, seni bulurken, seninle birlikte geçen son iki yıl boyunca, seninle birlikte geçecek gelecekte, seninle ya da sensiz gelecekte, savaş yaklaşırken ve dünya sona ererken — günah içinde.»

«Çok eski bir geçmişten değil, ama geçmişten bir ses, ocak başında, Kutsal Yüreğin önünde gece ışığı yanarken, örgü ören Hawkins dadının söylediği bir sözcük. Cordelia ve ben, elimizde dinsel öğreti kitabı, annemin odasında, pazar günleri, öğle yemeğinden önce. Annem, benim günahımı kiliseye taşırken, küçük kilisede, kara dantel peçesinin altında, günahımla eğilirken; ocaklar yakılmadan onunla Londra'da sokağa seğirtirken; onun yanında boş sokaklarda, sütçü beygirleri ön ayakları kaldırımda bekleşirken; kendi acımasız hastalığından daha da acımasız günahlarım onu yiyip bitirdikçe, annem ölürken.»

«Annem bu günahla ölürken; İsa bu günahla, elinden ayağından çivili, ölürken; çocukluğum gece yatağının üzerinde sallanırken; Farm Sokağında pırıl pırıl muşambanın üzerinde, küçücük, karanlık yazı odasında yıllar yılı sallanıp dururken; yaşlı temizlikçi kadının toz kaldırdığı ve tek bir mumun yandığı karanlık kilisede asılı dururken; kalabalığın içinde ve askerlerin başının üstünde, öğleüstü sallanırken; sirkeli bir sünger ve bir hırsızın sevecen sözleri dışında bir teselli yokken; sonsuza dek sallanıp dururken; ne serin gömütler, ne taşa serili mezar giysileri, ne de yağlar ve baharat karanlık mağarada; hep gün ortası güneşi ve kaba abayı bekleyen yazgı.»

«Dönüşü yok; kapılar örtülü; tüm azizler ve melekler duvarlara itilmiş. Kovulmuş, kazınmış, çürümekte; cildi veremli yaşlı adam, elinde çatallı sopası. gece vakti pazarlanabilir bir çöp bulup çuvalına tıkmak için çerçöpü karıştırırken, tiksintiyle başını çevirip gider.»

«Adsız ve ölü, ben daha görmeden sarıp sarmalayıp götürdükleri bebek gibi.»

Gözyaşları arasında, konuşa konuşa suskunluğa erişti. Elimden bir şey gelmedi; bilmediğim bir denizde sürükleniyordum; yeleğinin sırma tellerine dokunan ellerim soğuk ve kaskatı, gözlerim kuruydu; o bana karanlıkta sarılırken, yıllar önce, istasyondan gelirken sigarasını yaktığım sırada ne kadar ondan uzaksam, o anda da ruhum ondan öylesine uzaktı; eski evimde, koca ormanlarda geçen kuru, boş yıllarda ne denli aklımdan uzaktaysa, gene o denli uzaktı.»

Gözyaşları sözcüklerden doğar; çok geçmeden, suskunluğu içinde ağlaması da durdu. Başını benden uzağa kaldırdı, mendilimi aldı, titredi, ayağa kalktı.

Olağana yakın bir sesle, «Şu Bridey de iyi bomba değil mi?» dedi.

Ardından onu eve ve odasına kadar izledim; aynasının önüne oturdu. «Bir isteri nöbetinden henüz çıktı-

ğım düşünülürse,' dedi, «hiç de kötü görünmüyorum.» Gözleri her zamankinden daha iri ve parlak, yanakları birer al leke dışında solgundu, eskiden, genç bir kızken, oraya allık sürerdi. «Sinir nöbeti geçiren kadınlar çoğunlukla nezle olmuş gibidirler. Aşağıya inmeden gömleğini değiştirsen iyi olur. Gözyaşı ve dudak boyası bulaşmış.»

«Aşağıya iniyor muyuz?»

«Elbette, nişanlandığı gece zavallı Bridey'yi yalnız bırakamayız.»

Dönüp geldiğimde, «O feci sahne için özür dilerim, Charles. Anlatamam ki,» dedi.

Brideshead kitaplıktaydı, piposunu içiyor, sakin sakin bir polis romanı okuyordu.

«Dışarısı güzel miydi? Çıkacağınızı bilsem, ben de gelirdim.»

«Biraz soğuktu.»

«Umarım buradan taşınmak Rex'in canını sıkmaz. Barton Sokağı, üç çocukla bizim için pek küçük. Üstelik Beryl kent dışını sever. Babam mektubunda malikânenin tümünü devretmeyi öneriyordu.»

Rex'in beni Julia'nın konuğu olarak ilk gelişimde, nasıl karşıladığını hatırladım. «Çok yerinde bir ayarlama,» demişti. «Bana göre biçilmiş kaftan. Babası burayı ayakta tutuyor; Bridey de kiracılarla ortaçağ anlaşmalarını yönetiyor; ben de evi, kira ödemeden geçindiriyorum. Bana tek maliyeti, yiyecek parasıyla evin içinde çalışan hizmetçiler. Bundan âlâsı olmaz, değil mi?»

«Bence, gideceğine üzülecektir,» dedim.

Julia, «Aldırma, başka bir yerde, bir kelepir daha bulur. O becerir bunu,» dedi.

«Beryl'in kendine ait, çok sevdiği eşyalar var. Buraya pek uyar mı, bilmem. Bilirsin, meşe konsollar, arkalıksız iskemleler filan. Bence annemin eski odasına koyabilir.»

«Evet, oraya uygun düşer.»

İki kardeş yatma vaktine kadar evin düzenlenmesini konuştular. «Bir saat önce,» diye düşündüm, «çalıların dibinde, karanlığa sığınmış, Tanrısının ölümüne gözyaşı döküyordu; şimdi de Beryl'in çocukları eski sigara salonuna mı, okul odasına mı yerleşsinler diye konuşuyor.» İyice şaşıp kalmıştım.

Daha sonra, Brideshead yukarıya çıkınca, «Julia,» dedim, «Holman Hunt'ın 'Uyanan Vicdan' adlı bir resmi var, hiç gördün mü?»

«Hayır.»

Birkaç gün önce, kitaplıkta *Raphael Öncesi* kitabını görmüştüm; gene buldum ve ona Ruskin'in betimlemesini okudum. Keyifle güldü.

«Çok haklısın. Ben de tıpkı böyle hissetmiştim.»

«Ama, sevgilim, o koca gözyaşlarının Bridey'nin söylediği bir iki sözden dolayı aktığına inanamam. Bunu daha önce de düşünmüş olmalısın.»

«Hiç de değil; arada bir; daha çok son zamanlarda, Son An yaklaştı da.»

«Bunu kuşkusuz psikologlar açıklayabilir; çocukluktan gelen bir koşullanma; küçükken öğretilen saçmalıklardan doğan suçluluk duygusu. Bunların zırvalık olduğunu aslında biliyorsun, değil mi?»

«Keşke öyle olsaydı!»

«Bir zamanlar Sebastian da bana aynı şeyi söylemişti.»

«Gene Kiliseye, Dine döndü, biliyor musun? Elbette o benim gibi kökten bırakmamıştı hiç. Ben çok ileriye gittim; artık dönüş yok; bunu biliyorum, zırvalık demekle bunu demek istiyorsan. Şimdi bütün umudum, insanca bir biçimde yaşamımı bir tür düzene sokmak, tüm insanlık düzeni sona ermeden. İşte bu yüzden seninle evlenmek istiyorum. Bir çocuğum olsun istiyorum. Yapabileceğim bir şey de bu... Haydi, gene dışarıya çıkalım. Ay neredeyse doğar.»

Ay yusyuvarlaktı, yükselmişti. Evin çevresini dolaştık; Julia ıhlamurların altında durdu, uzanıp uzun

filizlerden birini, geçen yılın bir uzantısını, gövdeden fışkıran ince ucu kopardı, yürürken budadı, tıpkı çocukların yaptığı gibi bir çubuk yaptı, ama çocuğa yaraşmayan ters, sinirli bir hareketle yapıyordu, hırsla yaprakları yoluyor, parmaklarının arasında eziyordu, ince dalın kabuğunu soymaya, tırnaklarıyla kazımaya başladı.

Gene çeşmenin başında durduk.

«Bir komedi dekoru gibi,» dedim. «Yer: soylu bir ailenin arazisinde Barok bir çeşme. 1. Perde: gün batışı; 2. Perde: alacakaranlık; 3. Perde: ayışığı. Kişiler, nedeni pek belli olmadan, çeşmenin başında toplanıp dururlar.»

«Komedi mi?»

«Dram. Trajedi. Fars. Nasıl istersen. Şimdi barışma sahnesi.»

«Kavga mı olmuştu?»

«İkinci perdede yabancılaşma ve yanlış anlama.»

«Ay, böyle biçimsiz konuşma. Neden her şeyi dolaylı görmelisin? Bu neden bir oyun olsun? Neden benim vicdanım Rafael öncesi döneminden bir resim olsun?»

«Bu benim duyum.»

«Nefret ediyorum.»

Bu akşam hızla değişen her ruh hali gibi öfkesi de beklenmedik bir değişmeydi. Ansızın, çubuğu elinden geldiğince hızla, hırs içinde yüzüme savurdu.

«Şimdi anladın mı nasıl nefret ettiğimi?»

Bir daha vurdu.

«Peki,» dedim, «devam et.»

O anda, eli kalkmışken durdu, yarı yüzülmüş dal parçacığını suya attı, dal ay ışığında ak ve kara, suyun üstünde yüzüp gitti.

«Acıttı mı?»

«Evet.»

«Acıttı mı?... Acıttım mı?»

Bir anda hırsı geçmişti; yeniden boşalan gözyaş-

ları yüzümdeydi. Kollarımı uzatıp onu tuttum, başını eğdi, yüzüyle omzumdaki elimi, kedi gibi ama kediye hiç benzemeden okşamaya başladı, bir damla gözyaşı da elime aktı.

«Damda kedi,» dedim.

«Hayvan!»

Elimi ısırdı, ama ben çekmeyince, dişleri de bana değince, ısırmaktan öpüşe, öpüşten, diliyle yalamaya geçti.

«Ayışığında kedi.»

Bu bildiğim havasıydı. Eve doğru döndük. Işıklı hole vardığımızda, «Zavallı yüzün,» dedi, izlere parmağıyla dokundu. «Yarına izi kalır mı?»

«Sanırım kalır.»

«Charles, ben çıldırıyor muyum? Bu gece ne oldu? Çok yorgunum.»

Esnedi; esneme nöbetine tutuldu. Tuvalet masasına oturdu, başı öne eğik, saçı yüzüne sarkmış, çaresizlik içinde esniyordu; başını kaldırdığında aynadan, geri çekilen askerin yüzündeki bezginliği ve şaşkınlığı yüzünde okudum, yanında, kendi yüzümde iki al çizgi vardı.

«Çok yorgunum,» diye yineledi, simli yeleğini çıkarıp yere bıraktı, «Yorgunum, çılgınım ve bir işe yaramam.»

Onu yatırdım; mavi gözkapakları gözlerini örttü; solgun dudakları yastıkta hareket etti, bana iyi geceler mi diliyordu, dua mı ediyordu — kederle uyku arasındaki alacakaranlık dünyada bir çocukluk ezgisiydi bastıran: Yüzyıllar boyu yatak başlarında fısıldanıp Hacıların Yolunda yük atları günlerinden bu yana, değişen dillerle taşınıp Hawkins Dadıya kadar ulaşan, eski dinsel bir ezgi — bilemedim.

Ertesi akşam Rex ve politika arkadaşları bizimleydi.

«Savaşmayacaklar.»

«Savaşamazlar. Paraları yok; petrolleri yok.»

«Tungstenleri yok; adamları yok.»

«Yürekleri yok.»

«Korkuyorlar.»

«Fransızlardan korkuyorlar; Çeklerden korkuyorlar; Slovaklardan korkuyorlar; bizden korkuyorlar.»

«Blöf bu.»

«Elbette blöf. Nerde tungstenleri? Nerede manganezleri?»

«Nerede kromları?»

«Size bir şey diyeyim...»

«Şuna kulak verin; iyi olacak; Rex size bir şey diyecek.»

«... Bir dostum, geçen gün Kara Ormanda arabasıyla dolaşıyormuş, henüz geldi, golf oynarken bana anlattı. İşte arabasıyla dolaşan bu arkadaş, bir yoldan dönüp üst yola çıkmış. Bir de ne görsün? Askeri bir konvoy. Duramamış, doğru üstlerine gitmiş, bir tanka bindirmiş, yanlamasına. Öldüğünü sanmış... Durun, gülünç yanı şimdi başlıyor.»

«Gülünç yanı bu işte.»

«Toslamış geçmiş, boyası bile aşınmamış. Ne dersiniz? Branda bezinden yapılmış — kamış çerçeve ve boyalı branda.»

«Çelikleri yok.»

«Aletleri yok. İşçileri yok. Yarı açlar. Yağları yok. Çocukları raşitik.»

«Kadınlar kısır.»

«Erkekler iktidarsız.»

«Doktorları yok.»

«Doktorlar Yahudiydi.»

«Şimdi de zatüree olmuşlardır.»

«Frengilidirler.»

«Göring bir dostuma demiş ki...»

«Göbels bir dostuma demiş ki...»

«Ribbentrop bana dedi ki, Hitler'i ordu iktidarda tutuyormuş, bedavaya bir şeyler edinebildiği sürece. Biri ona karşı çıktı mı, işi bitik. Ordu kurşuna dizer

onu.»

«Liberaller asarlar.»

«Komünistler paramparça ederler.»

«O kendi kendini keser.»

«Chamberlain olmasa yapardı.»

«Halifax olmasaydı.»

«Sir Samuel Hoare olmasaydı.»

«Bir de 1922 Komitesi.»

«Barış Andı.»

«Dış İşleri.»

«New York Bankaları.»

«Gerekli olan, şöyle güzel, güçlü bir söz.»

«Rex'ten bir söz.»

Avrupa'ya güzel bir söz bulalım. Avrupa, Rex'ten bir söylev bekliyor.»

«Benden de bir söylev.»

Benden de bir söylev. Dünyanın barışsever halklarını canlandıralım. Almanya ayağa kalkacak. Avusturya ayağa kalkacak. Çekler ve Slovaklar da kalkacak.»

«Rex'in söylevine ve benim söylevime.»

«Bir el iskambile ne dersiniz? Ya viskiye? Hanginiz koca bir puro ister? Hey, dışarıya mı çıkıyorsunuz?»

Julia, «Evet, Rex,» dedi. «Charles'la ben ayışığına çıkıyoruz.»

Ardımızdan pencereleri kapattık, sesler kesildi; ayışığı balkona donmuş kar taneleri gibi yayılmıştı, çeşmenin sesi kulaklarımıza doluyordu; balkonun taş trabzanı Truva'nın duvarları olabilirdi, sessiz park da, Kresida'nın o gece yattığı Yunan çadırları.

«Birkaç gün, birkaç ay.»

«Yitirilecek zaman yok.»

«Ayın doğuşuyla batışı arasında bir yaşam boyu. Ardından karanlık.»

4

«Ha, bir de, çocuklar Celia'nın vesayeti altında olacak elbet.»

«Elbette.»

«Peki ya ev? Senin Julia'yla burnumuzun dibine yerleşeceğini sanmam. Çocukların orasını kendi evleri olarak görüyorlar. Amcası ölene kadar Robin'in kendine ait bir yeri yok. Sen zaten atölyeni hiç kullanmamıştın, değil mi? Robin geçen gün oranın ne güzel bir oda olacağını söylüyordu — büyük, badminton bile oynanır.»

«Ev Robin'in olsun.»

«Para konusuna gelince, Celia ve Robin kuşkusuz kendileri için para istemiyorlar, ama çocukların eğitimi konusu var.»

«Sorun yok. Avukatlarla bu konuda konuşurum.»

Mulcaster, «Sanırım başka bir şey yok,» dedi. «Birkaç boşanma olayı biliyorum, ama böyle herkesi mutlu eden bir boşanmaya rastlamamıştım. Çoğunlukla işin başında insanlar iyi niyetlidirler de, iş ayrıntılara geldi mi, öfkeler kabarır. Doğrusunu istersen, son iki yıl boyunca, zaman zaman Celia'ya haksızlık ettiğini düşünmüştüm. İnsanın kız kardeşi olunca, kestirmek zor, ama onu hep oldukça hoş, çekici bir kız diye düşünmüştüm, kim olsa isterdi — sanat yönü de var, tam senin için biçilmiş kaftan. Ama doğrusu sende de iyi zevk var. Julia'ya hep bayılmışımdır. Neyse, işler yoluna girdi, herkes hayatından memnun. Robin de bir yıldır falan Celia'ya yanıp tutuşuyormuş. Tanır mısın onu?»

«Çok az. Sünepe, sivilceli bir oğlandı hatırladığım kadarıyla.»

«Yok, pek de öyle denemez. Biraz genç doğrusu, ama işin en iyi yanı, Johnjohn ve Caroline ona bayılıyorlar. İki harika çocuğun var, Charles. Julia'ya selâm söyle; eski günler anısına, ona mutluluk dilerim.»

Babam, «Demek boşanıyorsun,» dedi. «Gereksiz değil mi, onca zaman birlikte pek mutluydunuz.»

«Pek de mutlu sayılmazdık doğrusu.»

«Değil miydiniz? Demek değildiniz? Çok iyi hatırlıyorum, geçen Noel'de sizi bir arada görmüştüm, ne kadar mutlu görünüyordunuz, ben de acaba neden diye merak etmiştim. Biraz da canın sıkılacak, yaşamını yeniden düzenlemekle. Kaç yaşındasın? Otuz dört mü? Yaşamını değiştirme yaşı değil. Artık yerleşip, yaşamını yoluna koymalısın. Tasarıların var mı?»

«Var. Boşanma biter bitmez yeniden evleneceğim.»

«Bence bu da saçmalık. İnsan evlendiğine pişman olup bu işten kurtulmak isteyebilir, bunu anlarım — gerçi kendim hiç böyle bir şey hissetmedim — ama bir eşten kurtulup da hemen bir başkasını almak, akıl alır gibi değil. Celia bana karşı hep çok nazikti. Ben de ondan bir bakıma hoşlanırdım. Onunla mutlu olamamışsan, başkasıyla olabileceğini nasıl düşündün? Beni dinlersen, oğlum, bundan vazgeç.»

Rex, «Bu işe Julia'yla beni neden karıştırıyorsun?» diye sordu. «Celia bir daha evlenmek istiyorsa, iyi; bırak evlensin. Bu bir onu, bir de seni ilgilendirir. Ama bence Julia ve ben olduğumuz gibi mutluyuz. Güçlük çıkardığımı söyleyemezsin. Çok kişi, başına dert açardı. Ama ben dünya görmüş adamım. Ben de kendime göre cevizler kırdım. Boşanmaya gelince, bu başka iş; boşanmanın kimsenin işine geldiğini daha görmedim.»

«Bu Julia'yla seni ilgilendirir.»

«A, Julia kararını vermiş. Ben, belki sen caydırabilirsin diye düşünmüştüm. Ben elimden geldiğince,

aranıza girmekten kaçındım; girdimse söyle, alınmam. Ama şu sırada zaten bir sürü şey çıktı, Bridey de tutmuş, evden çıkmamı istiyor; can sıkıcı, zaten kafam karışık.»

Rex'in kamu görevleri, bunalıma sürüklenmekteydi. İşler onun tasarladığı gibi yolunda gitmiyordu. Maliyeden anlamam, ama yaptığı işlere köklü Muhafazakârlarca iyi gözle bakılmadığını duymuştum; hattâ beğenilen o içten ve coşkulu haline bile kusur bulunuyormuş, çünkü Brideshead'de yaptığı toplantılar duyulmuş. Gazetelerde hakkında çok fazla yazı çıkmış; Basın krallarına ve onların mahzun bakışlı, gülücüklü askıntılarına pek bağlanmış, konuşmaları Basın çevrelerinde «öykü» yaratan sözlerle doluymuş, bu da parti başkanlarının hiç hoşuna gitmiyormuş. Ancak savaş, Rex'in bahtını düzeltebilir ve onu güce eriştirebilirdi. Boşanma ona zarar veremezdi; aslında masadan başını kaldıramaması bu yüzden değil, bankada büyük bir açık verdiğindendi.

«Julia boşanmakta direnirse, boşanır elbette,» dedi. «Ama çok kötü bir zaman seçti. Söyle ona biraz daha dayansın, Charles, olmaz mı?»

«Bridey'nin dul nişanlısı bana şöyle dedi: 'Demek bir boşanmış adamdan boşanıp, bir başka boşanmış adamla evleniyorsun. Biraz karışık gibi geldi şekerim, ama,' — bana en azından yirmi kez 'şekerim' dedi — 'çok görmüşümdür, her Katolik ailede bir de günahkâr vardır, üstelik bu da ailenin en sevimli üyesidir.'»

Julia, Brideshead'in nişanı onuruna Lady Rosscommon'ın düzenlediği öğle yemeği dâvetinden dönmüştü.

«Nasıl bir şey?»

«Görkemli ve şehvetli; görgüsüz elbette, çatlak ses, koca ağız, küçücük gözler, boyalı saçlar — sana bir şey diyeyim mi, yaşı konusunda Bridey'ye yalan söylemiş. Rahat kırk beşinde var. Onun bir varis doğu-

rabileceğine inanmıyorum. Bridey gözlerini ayıramıyor. Yemek boyunca iğrenç biçimde kadının üstüne düştü.»

«Dostça davrandı mı?»

«Ne demezsin, küçümsercesine ama. Sanırım, deniz subayları çevresinde kafa tutmaya alışmış, genç assubaylar, teğmenler çevresinde dolaşıp yüzüne gülmüşler. Elbette Fanny Teyzeler de kimselere kafa tutamadı, ama beni ailenin yüz karası olarak görmek içine su serpti. Daha çok benim üzerimde durdu, dükkânlar, şunlar bunlar hakkında fikrimi sordu ve üzerine basa basa, beni *Londra'da* sık sık görmeyi umduğunu söyledi. Anlaşılan, Bridey'nin kaygısı, benimle onun aynı dam altında yatmamamız, anlaşılan şapkacı dükkânında, berberde ya da Ritz'de öğle yemeği yerken pek zararım dokunamaz. Kaygılanan Bridey, kadının dünya umurunda değil.»

«Bridey'ye de kafa tutuyor mu?»

«Şimdilik pek değil. Bridey, zavallıcık, aşk budalası olmuş, ne olup bittiğinin farkında değil. Kadın aslında çocuklarına iyi bir yuva sağlamak isteyen ve hiçbir engel tanımayan iyi bir kadıncağız. Şimdilik işine geldiği için din numarasını iyi oynuyor. Evlenip barklanınca yumuşayacaktır.»

Boşanmalarımız dostlarımız arasında çok konuşuldu: herkesin ürküp telâşlandığı o yaz boyunca, özel ilişkilerin önemle sözünün edildiği sâkin köşeler de vardı. Karım bu konuda kendisinin kutlanması, benim de kınanmam gerektiğini, harikulâde bir tutum içinde olduğunu, olanlara hiç kimsenin kendisi kadar dayanamayacağını yaymakta büyük beceri gösterdi. Robin'in kendisinden yedi yaş daha genç ve yaşından beklendiğinden daha az olgun olduğu köşe bucakta fısıldanıyordu, ama zavallı Celia'ya karşı çok iyi davrandığı, onun da, çektiklerinden sonra bunu hakettiği de bir yandan söyleniyordu. Julia'yla bana gelince, bu es-

ki bir öyküydü, kuzenim Jasper, sanki herhangi bir şeyi nazikçe söyleyebilirmiş gibi, «Nezaket bir yana,» dedi, «açıkça söylemek gerekirse, neden onunla evlenmeye kalkışıyorsun, değer mi, anlamıyorum.»

Yaz geçti; başı dönmüş insan kalabalıkları, Münih dönüşü Neville Chamberlain'i alkışlıyordu; Rex Avam Kamarasında, öfkeli bir konuşma yaptı, bu da tıpkı daha sonra denizde açılmak üzere deniz komutlarının yazılıp çizilip kapanıp mühürlenmesi gibi, onun yazgısını mühürleyiverdi. Julia'nın avukatları, üzerinde «Marchmain Markisi» yazılı kara teneke kutuları odaları dolduran bu baylar, boşanmasının ağır aksak işlemlerine giriştiler; benim iki kapı aşağıdaki daha uyanık avukatlarım, benim işlerimde haftalar boyu ileri-deydiler. Rex'le Julia'nın bir süre resmen ayrı oturmaları gerekiyordu ve henüz Brideshead kendi evi sayıldığından Julia orada kaldı, Rex de sandıklarını ve uşağını Londra'daki evlerine taşıdı. Benim dairemde, Julia'yla bana karşı boşanma kanıtı saptandı. Brideshead'in düğünü için de, üvey çocukları da katılabilsin diye, Noel dinlencesinin ilk günleri seçildi.

Kasımda bir öğleden sonraydı, Julia'yla oturma odasının penceresinde durmuş, rüzgârın ıhlamur ağaçlarını süpürüşünü, sarı yapraklarını döküşünü, balkondan, çimenlikten savurup su birikintilerinden, ıslak çimenlerden fırlatıp, duvarlara, pencere pervazlarına yapıştırışını, taş oymalar ve yontular boyunca çürüyen yığınlara dönüştürüşünü izliyorduk.

«Artık onları baharda göremeyeceğiz,» dedi; «belki de hiç.»

«Bir kez de ben, ayrılırken, bir daha dönmeyeceğimi düşünmüştüm,» dedim.

«Belki yıllar sonra, buradan ne kalmışsa, bizden ne kalmışsa...»

Ardımızda, kararan odada bir kapı açıldı ve kapandı. Ocağın ışığından, uzun pencerelerin çevresindeki aydınlığa Wilcox giriverdi.

«Lady Cordelia'dan bir telefon mesajı var Lady hazretleri.»

«Lady Cordelia mı! Neredeymiş?»

«Londra'da, Lady hazretleri.»

«Wilcox, ne güzel! Eve mi geliyor?»

«İstasyona gitmek üzereymişler. Yemekten sonra varmış olacaklar.»

«On iki yıldır onu görmemiştim,» dedim — birlikte yemek yediğimiz, onun rahibe olmaktan sözettiği, Marchmain malikânesinde oturma odasının resmini yaptığım günden bu yana onu görmemiştim. »Büyüleyici bir çocuktu.»

«Garip bir yaşam sürdü. Önce, manastır; bu tutmayınca, İspanya'daki savaş. O günden bu yana, onu ben de görmedim. Cankurtaran arabasıyla giden öbür kızlar savaş bitince döndüler; o kaldı, evlerine dönenlere yardım etti, tutuklu kamplarında yardımcı oldu. Garip bir kız. Büyüdü, çok sade, yalın bir kız oldu.»

«Bizden haberi var mı?»

«Evet, bana çok tatlı bir mektup yazdı.»

Cordelia'nın büyüyüp çok «yalın bir kız» olduğunu düşünmek acıydı; ateşli sevgisinin serum iğneleriyle pire ilâçlarına harcanmasını düşünmek. Geldiğinde, yolculuk yorgunluğuyla, üstü başı dağınık, özensizdi, başkalarına hoş görünme kaygısından yoksun bir biçimde hareket ediyordu, onu çirkin bulmuştum. Ayrı zamanlarda yoğrulup açılmış olsa da, aynı hamurdan Brideshead, Sebastian, Julia ve Cordelia'nın nasıl oluşabildiğinin garipliğini düşündüm. O da onların kardeşiydi, ama onda ne Julia ne de Sebastian'ın inceliği, ne de Brideshead'in kasvetli ciddiyeti vardı. Canlı ve sıradandı, kamp ve bakım istasyonu havasına bürünmüştü, büyük acılara alışkanlıkla, zevkin ince renklerini yitirmiş görünüyordu. Yirmi altı yaşından daha büyük görünüyordu; güç yaşam onu sertleştirmişti; sürekli yabancı dil konuşmaktan, konuşmasının ince ayrıntılarını unutmuştu; şöminenin başında bacakları

aralık, «Eve dönmek çok güzel,» dediğinde, sepetine dönen bir hayvanın homurtusunu hatırlattı bana.

Bunlar, Julia'nın beyaz cildi, ipekleri, mücevherli saçları ve Cordelia'nın bendeki çocukluk anılarının yarattığı karşıtlıkla, ilk yarım saatin izlenimiydi.

«İspanya'daki işim bitti,» dedi, «yetkililer çok naziktı, yaptıklarım için teşekkür ettiler, bana bir madalya verdiler, sonra beni eşyamı toplamaya gönderdiler. Anlaşılan, yakında burada da bu tür çok iş çıkacak.»

Sonra da, «Dadımı görmek için vakit çok mu geç?» diye sordu.

«Değil, geç saatlere kadar radyo dinler, oturur.»

Üçümüz birden yukarıya, eski çocuk dairesine çıktık. Julia'yla birlikte, günün büyük bölümünü hep orada geçirirdik. Hawkins Dadıyla babam, değişikliğe uğramayan tek insanlardı, ikisi de onları tanıdığımdan bu yana bir yaş daha yaşlanmamıştı. Hawkins Dadının armağanlarına bir de radyo eklenmişti; tesbih, al ve yaldızlı cildini korumak için özenle kahverengi kâğıda sarılı nesep kitabı, fotoğraflar, tatil armağanlarıyla birlikte masanın üstündeydi. Julia'yla evleneceğimizi ona bildirdiğimiz zaman, «Dilerim hayırlı olur,» demişti, çünkü Julia'nın yaşamını sorgu sual etmek onun dininden yana değildi.

Brideshead'i hiçbir zaman çok sevmemişti; nişanlandığı haberini, «Karar vermek için çok bekledi,» diye karşılamıştı, sonra da Debrett'te Bayan Muspratt hakkında bilgi bulamayınca, «Kadın onu iyi yakalamış,» demişti.

Onu, her akşam olduğu gibi, ocağın başında, çaydanlığı ve ördüğü yün örtüsüyle bulduk.

«Yukarıya çıkacağını biliyordum,» dedi. «Bay Wilcox birini gönderip geleceğini haber vermişti.»

«Sana dantel getirdim.»

«Çok naziksin, yavrum. Tıpkı annenin âyinde taktığına benziyor. Neden siyahtır bir türlü anlayamam, dantel aslında beyaz olur. Doğrusu çok, pek çok sevin-

dim.»

«Radyoyu kapatabilir miyim, Dadı?»

«Elbette kapatabilirsin; seni gördüğüme o kadar sevindim ki, açık olduğunu bile unutmuşum. Saçına ne oldu?»

«Çok kötü biliyorum. Artık döndüğüme göre, düzelttiririm. Sevgili dadıcığım.»

Orada öylece oturup konuşurken Cordelia'nın sevgi dolu gözlerini üzerimizde gezdirişini gördüm, onun da kendine özgü bir güzelliği olduğunu anlamaya başlamıştım.

«Geçen ay Sebastian'ı gördüm.»

«Gideli ne kadar da çok oldu! İyi miydi?»

«Pek değil. Bu yüzden gitmiştim. Tunus, İspanya'dan uzak değil. Orada keşişlerle birlikte.»

«Dilerim ona iyi bakıyorlardır. Çok da çetin bulmuşlardır onu. Noel'de beni hiç unutmaz, bir şeyler gönderir, ama eve gelmek gibi olmaz elbet. Neden hep yurt dışına gidersiniz, bir türlü anlayamamışımdır. Tıpkı Lord hazretleri gibi. Münih'le savaşa gireceğimiz söylendiği zamanlar, kendi kendime, 'Cordelia, Sebastian, Lord hazretleri oralardalar hâlâ; onlar için zor olacak,' demişimdir hep.»

«Benimle eve dönsün istedim ama gelmedi. Şimdi sakal da bırakmış, çok dindar olmuş.»

«Gözümle görsem de buna inanmam. Hep biraz kâfirdi. Kiliseye yatkın olan Brideshead'di, Sebastian değil. Sakala gelince, hiç beğenmedim, cildi hep ne güzel, beyazdı; gün boyu su yüzü görmese de tertemiz dururdu, oysa Brideshead'i gün boyu yıkayıp ovalasan, farketmezdi.»

Julia bir ara, «Ne korkunç,» dedi. «Sebastian'ı böylesine tümden unutman.»

«O, bu sevginin öncüsüydü.»

«Fırtınada da böyle demiştin. O gün bugün düşünürüm de, belki ben de bir öncüyümdür.»

«Belki,» diye düşündüm, sözcükleri aramızda bir

tutam tütün dumanı gibi hâlâ asılı kalmıştı — duman gibi solup izsiz yitecek bir düşünce — «belki, aşklarımız hep birer haberci, birer simgedir; bizden önce başkalarının tozduğu yol boyunca, taşlara, direklere çiziktirilmiş avare sözcükleri; belki sen de ben de birer harften öte değiliz ve kimi zaman aramıza inen bu hüzün, arayışımızın düş kırıklığından kaynaklanıyordur, bu arayışta her birimiz öbürünün içinden, ötesine varmaya çabalar, hep bizden bir iki adım önde giden gölgeyi, köşe başından saparken kimi zaman bir anlığına seçebiliriz.»

Sebastian'ı unutmamıştım. Her gün Julia'da benimleydi ya da daha doğrusu, o eski okul günlerinde, onda Julia'yı tanımıştım.

Anlatmaya çalıştığım zaman da, «Bir kızın tam içini rahatlatacak sözleri buldun,» dedi. «Ansızın benim de bir başkasına dönüşmeyeceğimi nereden bileyim. Başından atmanın kestirmesi.»

Sebastian'ı unutmamıştım; evin her bir taşında anısı canlıydı, Cordelia birkaç ay önce gördüğünden sözedince, yitik dostum düşünlerimi kaplayıverdi. Dadının yanından ayrılınca, «Sebastian hakkında bütün bildiklerini öğrenmek istiyorum,» dedim.

«Yarın anlatırım. Çok uzun bir öykü.»

Ertesi gün, rüzgârın süpürdüğü parkta dolaşırken anlattı:

«Ölmek üzere olduğunu duymuştum,» dedi. «Kuzey Afrika'dan gelen bir gazeteci Burgos'ta bana söyledi. Flyte adında bir başıboş, kimileri bir İngiliz Lordu olduğunu söylüyormuş, rahipler onu açlıktan ölmek üzereyken bulup, Kartaca yakınında bir manastıra götürmüşler. Haberi bana böyle iletildi. Bunun pek gerçek olamayacağım biliyordum — Sebastian için fazla bir şey yapmadık, ama hiç değilse para gönderiliyordu — ama gene de hemen yola düştüm.»

«Hiç de güç olmadı. Önce konsolosluğa gittim, onu tanıyorlardı; misyoner rahiplerin revirindeydi. Konsolosun anlattıklarına göre, Sebastian bir gün Tunus'a

gelmiş, Cezayir'den otobüsle gelmiş, misyonerlere katılmak üzere başvurmuş. Rahipler ona bir göz atmış, sonra geri çevirmişler. Bunun üzerine kendini içkiye vermiş. Arap mahallesinin kıyısında, küçük bir otelde kalıyormuş. Daha sonra oteli görmeye gittim, üstünde bir iki odası olan bir meyhaneydi, bir Rum işletiyordu, kızarmış yağ, sarmısak, ekşimiş şarap ve eski giysi kokuyordu, Yunanlı tüccarların gelip kumar oynadıkları, radyo dinledikleri bir yer. Orada bir ay kalmış, Yunan rakısı içer, arada bir de dışarıya çıkarmış, nereye gittiğini bilmezlermiş, döner, gene kendini içkiye verirmiş. Başına bir şey gelir diye bazan onu izliyorlarmış, ama kiliseye ya da bir arabaya binip kent dışındaki manastıra gidiyormuş. Orada seviyorlardı onu. Görüyorsun ya, nereye giderse gitsin, ne durumda olursa olsun, hâlâ seviliyor. Bu onun hiçbir zaman yitirmeyeceği bir yanıdır. Otel sahibiyle karısını ondan sözederken duyacaktın; gözlerinden sel gibi yaş akıyordu, açıkça dolandırmışlar, ama ona bakmışlar, yemeğini yedirmeye çalışmışlar. Aslında onları şaşırtan da buydu ya; yemek yemiyormuş; onca parayla, sıskaymış. Ne de iyi bir insan, dediler, onun böyle düşkün olmasına çok üzülüyorlarmış. Onu böyle yüzüstü bıraktığı için ailesine iyi gözle bakmıyorlardı; onlarda olmazmış böyle şeyler; bana kalırsa, doğru da.»

«Neyse, bunlar daha sonra oldu; konsolosluktan doğruca manastıra gittim ve Başrahibi gördüm. Donuk bir Hollandalıydı, Orta Afrika'da elli yıl kalmış. Olanları, bildiği kadarıyla anlattı; Sebastian'ın tıpkı konsolosun dediği gibi nasıl birdenbire ortaya çıkıverdiğini, sakalı ve elinde bavuluyla, misyoner adayı olmak istediğini anlattı. Başrahip, 'İçtenlikle istiyordu,' dedi» — Cordelia adamın genizden konuşmasının benzetisini yapıyordu; küçüklüğünde taklit yeteneği olduğunu hatırladım. — «'Lütfen kuşku duymayın — aklı başındadır ve içtenlikle doludur.' Yaban yörelere, elinden geldiğince uzağa, basit, yalın insanların,

yamyamların arasına gitmek istiyormuş. Başrahip, 'Bizim misyonda yamyam yoktur,' demiş. O da pigmeler olabilir, demiş, ya da bir ırmak boyunda ilkel bir köy, ya da cüzzamlılar, en iyisi cüzzamlılardır, demiş. Başrahip, 'Bizde çok cüzzamlı vardır, ama onlar doktorlar ve rahibelerle, yerleşim alanlarında yaşarlar. Çok düzenlidir,' diye yanıtlamış. Gene düşünmüş, cüzzamlılar olmayabilir demiş, bir ırmak başında küçük bir kilise yok muymuş — hep ırmak başı istermiş ya — rahip yokken, o kilişeye bakabilirim demiş. Başrahip, 'Evet, böyle kiliseler var. Şimdi kendini anlat bana,' demiş. Sebastian, 'Ben bir hiçim,' demiş. «Bazan çok garip yaratıklar çıkar karşımıza.» Cordelia gene taklite başladı; «o da garip bir yaratıktı, ama çok içtendi.» Başrahip ona çıraklık döneminden ve eğitimden sözetmiş, sonra da, 'Sen genç bir adam değilsin, bana pek güçlü görünmüyorsun,' demiş. O da, 'Hayır, eğitilmek istemiyorum, eğitim gerektiren işler görmek istemiyorum,' demiş. Başrahip de, 'Dostum, senin kendine bir misyoner gerek,' demiş, o da 'Evet, kuşkusuz,' deyince, Başrahip onu savmış.»

«Ertesi gün geri dönmüş. İçkiliymiş. Çıraklık dönemini ve eğitilmeyi kabule karar verdiğini söylemiş. Başrahip, 'Bakın,' dedi, 'yaban ellerde insanın yapmaması gereken işler vardır. Bunlardan biri de içki içmektir. En kötü işlerden biri değildir ama çok zararlıdır. Ben de onu savdım.» Ondan sonra, Sebastian oraya haftada iki üç kez gitmeye başlamış, hep sarhoşmuş, sonunda Başrahip kapıcının onu kovması için emir vermiş. 'Vah, vah, demek size ceza oldu,' dedim, ama bu tür yerlerde böyle sözlerden anlamazlar. Başrahip yalnızca, 'Ona yardımcı olmak için, elimden dua etmekten başka bir şey gelmezdi,' dedi. Adam çok yaşlı ve kutsal bir adamdı ve bunu başkalarında sezebiliyordu.»

«Kutsallığı mı?»

«Evet. Charles, Sebastian konusunda bunu anlayabilmen gerek.»

«Derken bir gün, Sebastian'ı dış kapının dibinde baygın bulmuşlar, yürüyerek gitmişmiş — genellikle arabaya binermiş — düşmüş ve bütün gece öylece kalmış. Önce gene sarhoş sanmışlar; sonra çok hasta olduğunu anlayıp hastaneye kaldırmışlar, o gün bugün de orada.»

«En ağır dönemini atlatıncaya kadar, iki hafta yanında kaldım. Çok kötüydü, yaşı belli değildi, saçları dökülmüştü, sarkık bir sakalı, vardı ama gene eskisi gibi tatlı ve sevimliydi. Ona ayrı bir oda vermişler; keşiş hücresi kadar bir yer, bir yatak, bir haç ve beyaz duvarlar. Önceleri pek konuşamıyordu, beni görünce hiç şaşırmadı; sonra şaşırdı, ama pek konuşmadı, ben oradan ayrılmadan biraz öncesine kadar, sonra başına gelenleri bir bir anlattı. Çoğu, Alman arkadaşı Kurt'la ilgiliydi. Sen tanışmışsın adamla, demek her şeyi biliyorsun. Anladığım kadarıyla adam feci bir şey, Sebastian ona baktığı sürece keyfi yerindeymiş. Kurt'la birlikte oturdukları sıralarda, bir ara içkiyi neredeyse bırakmış. Kurt hastaymış, iyileşmeyen bir yarası varmış. Sebastian ona bakmış. Sonra Kurt iyileşince Yunanistan'a gitmişler. Bilirsin, klasik bir ülkeye gidince, Almanlar nasıl da dürüstlük ve düzen merakına düşerler. Anlaşılan Kurt için de böyle olmuş. Sebastian'ın anlattıklarına göre, adam Atina'da iyice uygarlaşmış. Sonra hapse atılmış; nedenini pek çıkaramadım; suç onda değilmiş — resmi bir görevliyle dalaşmış. Tutuklanınca, Alman makamları onu ele geçirmiş. Tam o sırada, dünyadaki tüm Alman yurttaşlarını tarıyorlarmış, Nazi yapmak için. Kurt Yunanistan'dan ayrılmak istememiş, ama Yunanlılar da onu istememişler, cezaevinden daha bir sürü adamla birlikte çıkartılıp bir Alman gemisiyle yurduna gönderilmiş.»

«Sebastian ardından gitmiş, bir yıl izini bulamamış. Sonunda bir taşra kentinde, jandarma kılığında bulmuş. Önce Sebastian'la ilişki kurmak bile istememiş, ülkesinin yeniden doğduğundan, kendisinin ül-

kesine ait olduğundan, ırk ayırımında yeniden yaşam bulduğundan, kaskatı bir dille sözedip durmuş. Ama bu sözler içinden gelmiyormuş. Sebastian ona altı yılda, Hitler'in bir yılda öğretebileceğinden çok fazlasını öğretmiş; sonunda baklayı ağzından çıkarmış, Almanya'dan nefret ettiğini, çıkıp gitmek istediğini söylemiş. Bunun ne kadarı rahat bir yaşam, Sebastian'ın sırtından geçinmek, Akdeniz'de yüzmek, kahvelerde keyfetmek, pabuçlarını boyatmak uğrunaydı, bilinmez. Sebastian salt bunlardan ötürü değildi diyor; Kurt, Atina'da tam büyümek üzereymiş. Belki de haklıdır. Neyse, sınırdan çıkmayı denemeye karar vermiş. Ama olmamış. Sebastian'ın dediğine göre, ne yapsa başı derde girermiş. Yakalamışlar ve bir toplama kampına atmışlar. Sebastian ne yanına yaklaşabilmiş, ne de ondan haber alabilmiş; hangi kampta kaldığını bile öğrenememiş; bir yıl kadar Almanya'da dolanmış durmuş, gene kendini içkiye vurmuş, derken bir gün Kurt'un bulunduğu kamptan çıkmış bir adamla tanışmış ve ondan, geldiğinin ilk haftasında Kurt'un kendini astığını öğrenmiş.»

«Böylece, Sebastian için Avrupa bitmiş. Gene Fas'a, bir zamanlar mutlu olduğu yere dönmüş, sonra ağır ağır, bir yerden bir yere, kıyıda sürüklenip durmuş, derken bir gün, ayıldığı bir gün — içkiyi şimdi düzenli nöbetler halinde içiyor — yabanların arasına kaçmayı aklına koymuş. İşte bu yüzden oradaydı.»

«Ona eve dönmesini söylemedim. Dönmeyeceğini biliyordum, tartışamayacak kadar da bitikti. Ben ayrıldığım sırada, keyfi yerine gelmiş gibiydi. Ormanların içine asla gidemeyecek kuşkusuz, ne de papaz olabilecek, ama Başrahip ona arka çıkacak. Onu, bir tür ikinci kapıcı yapmayı düşünüyorlardı, her din evine dadanan birtakım insanlar vardır; ne bu dünyaya ne de dinsel düzene uyamayan insanlar. Ben de bir bakıma bunlardan biriyim. Ama içmediğimden, beni iş görmeye daha yatkın bulurlar.»

Dönemece, altında kabaran suların ırmağa çağla-

yarak aktığı, son ve en küçük gölün ayağındaki köprüye gelmiştik; oradan öte, yol birleşip eve doğru uzanırdı. Parmaklıklarda durup aşağıya, karanlık suya baktık.

«Bir mürebbiyem vardı, bu köprüden atlayıp boğuldu.»

«Evet, biliyorum.»

«Sen nereden bileceksin?»

«Seni daha tanımadan, senin hakkında ilk duyduğum şeydi.»

«Ne kadar garip.»

«Julia'yla Sebastian'ı konuştunuz mu?»

«Durumun özünü; sana anlattığım gibi değil. Julia onu, bizim onu sevdiğimiz kadar sevmez.»

Bu sözle beni kınadı, Cordelia sevmek konusunda, geçmiş zaman kullanmazdı.

«Zavallı Sebastian,» dedim. «Çok, çok acı. Sonu nasıl gelecek?»

«Sanırım bunu sana söyleyebilirim, Charles. Onun gibi başkalarını da gördüm ve onların Tanrı'ya ve sevgisine çok yakın olduklarına inanırım. Elinde süpürgesi, belinde bir tomar anahtarıyla, tanıdık bir kişi olarak, toplumun yarı içinde, yarı dışında dolaşıp duracak. Yaşlı rahipler onu çok sevecek, çıraklar biraz eğlenecek. Herkes içtiğini bilecek; ayda bir, birkaç günlüğüne ortadan kaybolacak, onlar da başlarını sallayacaklar, gülümseyecekler ve kendi dilleriyle, 'Koca Sebastian gene keyif çatmaya gitti,' diyecekler, sonra saç baş karışık, utanç içinde dönecek ve kiliseye, bir süre, daha da bağlı kalacak. Herhalde bahçede bir iki gizli yeri olacaktır, arada bir gizliden bir yudum çekecektir. İngilizce konuşan bir ziyaretçi geldi mi, onu rehber olarak ortaya çıkaracaklar, o da öylesine sevimli olacak ki, adamlar gitmeden önce hakkında bilgi edinmek isteyeceklerdir, onlar da ülkesinde üst düzeyde yakınları olduğunu çıtlatacaklardır. Ömrü uzunsa, dünyanın dört bir bucağında, kuşaklar boyunca misyonerler, öğrencilik günlerinin yuvasından

bir parça olarak onu hatırlayacak ve âyinlerde dualarından esirgemeyeceklerdir. İnanç ve duasında kendine özgü gariplikler de bulacak, kendi mezhebini yaratacaktır; beklenmedik anlarda kilisede görülecek, beklendiği zaman gelmeyecektir. Sonra bir sabah, kendini içkiye verdiği günlerden sonra bir gün, can çekişirken kapıda bulacaklardır onu ve o zaman da, gözkapağının küçücük bir titreşimiyle, son duası edilirken, bilincinde olduğunu belli edecektir. İnsan yaşamını sona erdirmenin pek kötü bir yolu sayılmaz.»

Çiçek açan kestane ağaçlarının dibinde, elinde oyuncak ayısıyla duran genci düşündüm. «Hiç akla gelir miydi?» dedim. «Acı çekmiyordur ya?»

«Yo, sanırım çekiyordur. Çekilen acının ne olduğu asla bilinemez, onun kadar berelenince — vakarsız, iradesiz. Kimse acı çekmeden kutsallaşamaz. Onda, acı bu türlü biçimlenmiş... Son yıllarda o kadar acı gördüm ki; herkesi bekleyen nice acılar var. Sevginin ilk baharıdır...» Ardından, benim inançsızlığım uğruna, daha yalın konuştu: «Yeri çok güzel, deniz kıyısında — bembeyaz manastırlar, bir çan kulesi, dizi dizi yeşil sebzeler ve gün batarken onları sulayan bir keşiş.»

Güldüm. «Anlayamayacağımı biliyordun, değil mi?»

«Sen ve Julia...» dedi. Sonra, eve doğru yürürken devam etti: «Dün akşam benimle karşılaştığınızda, 'Zavallı Cordelia, ne hoş bir çocuktu, büyümüş, kuru, yalın, dindar bir geçkin kız olmuş, nice hayırlı işler görüyor,' diye düşündün mü? 'Serpilememiş,' diye düşündün mü?»

Kaçamak sözün zamanı değildi. «Evet,» dedim, «düşündüm; ama şimdi öyle düşünmüyorum, yani o kadar değil.»

«Ne garip,» dedi, «ben de, sen ve Julia hakkında aynen bu sözcüğü düşünmüştüm. Dadıyla yukarıda otururken. 'Serpilememiş aşk' diye düşünmüştüm.»

Annesine çeken, zarif, ince, ama çok belli belir-

siz alaylı konuşmasıyla söylüyordu, ama o akşam daha geç bir saatte, sözlerini acı acı hatırladım.

Julia, Brideshead'de başbaşa yemek yediğimiz akşamlar giydiği, işlemeli Çin kimonosunu giymişti; ağırlığı ve sertliğiyle onu dik durmaya zorlayan bir giysiydi; boynu, boğazındaki düz, altın halkadan eşsiz bir incelikle yükseliyordu; elleri, kucağındaki ejderhanın üzerinde durgun duruyordu. İşte onu geceler gecesi böylece görmekle mutlu olmuştum, o gece de, ocağın aydınlığıyla gölgeli lâmbanın ışığı arasında ona bakarken, güzelliğine tutkumdan, gözümü ondan alamıyordum; birden düşündüm: «Onu başka ne zaman böyle görmüştüm? Neden başka bir görüntü anı aklıma geldi?» Gemide, fırtınadan önce de böyle oturmuştu; işte böyle bakıyordu ve sonsuza dek yitirdiğini sandığım bir şeyi, beni ona çeken gizsel hüznü, sanki 'başka bir amaç uğruna yaratılmış olmalıyım' diyen o üzgün bakışlarının döndüğünü sezdim.

O gece, karanlıkta uyandım, Cordelia'yla konuşmamızı kafamda evirip çevirerek uyanık yattım. «Anlayamayacağımı biliyordun,» dediğimi düşündüm. Bir engelden ansızın kaçınan, mahmuzlara karşın gerileyen, önüne çıkan şeye burnunu bile uzatamayacak kadar sakınan bir at gibi, ne türlü yetersiz yetiştirildiğimi kaç kez aklımdan geçirmiştim.

Gözümün önüne bir imge daha geldi, kutupta bir kulübe, kürkler ve yağ lâmbasıyla, ocakta kütüğüyle, bir başına bir avcı; her şey kuru, düzenli, içerisi sıcak, dışarıda çıldıran kışın son tipi fırtınası, kapıya yığılan karlar. Sessizce, usulca kerestelere yüklenen ağırlık; yuvalarında inleyen kilitler; dışarıdaki karanlıkta, anbean kapıyı mühürleyen ak yığın; ta ki, yamaçlardaki karların üzerine güneş doğana ve koca yığınlar eriyene dek, eriyene ve kayana ta yukarılardan yuvarlanana dek, güç toplayarak, tüm yamaçlar yuvarlanıyormuş gibi ta ki o küçücük ışıklı yer açılsın, kaysın, yokolsun, çığla birlikte uçuruma yuvarlansın.

5

Boşanma dâvâm, daha doğrusu karımın boşanma isteğiyle açtığı dâvâ, Brideshead'in nikâhıyla aynı zamana rastladı. Julia'nın boşanma dâvâsı bir dahaki döneme kalmıştı; bu arada Genel Taşınacılık oyunu başladı — benim eşyalarım büyük evden benim daireye, karımın eşyaları benim daireden büyük eve, Julia'nınkiler Rex'in evinden ve Brideshead'den benim daireye, Rex'in eşyaları Brideshead'den kendi evine, Bayan Muspratt'ınkiler de Falmouth'dan Brideshead'e — oyun tam hızını almışken ve hepimiz, çeşitli ölçülerde evsiz kalmışken bir sarsmtı ve duraklama oldu, Lord Marchmain, ancak kendine çekmiş büyük oğluna özgü çarpıcı bir zamansızlıkla, uluslararası durum nedeniyle İngiltere'ye dönmek ve son yaşlılık yıllarını eski yuvasında geçirmek istediğini bildirdi.

Bu değişiklikten ailede yararlanan tek kişi de, kargaşa içinde unutulan Cordelia oldu. Gerçekte, Brideshead, dilediğince, bu evi kendi evi saymasını resmen dilemişse de, görümcesinin düğünden sonra, Noel için kendi çocuklarını kız kardeşlerinden birinin ve kız kardeşlerinin arkadaşlarının birinin gözetiminde oraya getireceğini öğrenince, Cordelia da taşınmaya karar vermiş ve Londra'da kendi başına oturmaktan sözeder olmuştu. Oysa şimdi kendini Külkedisi gibi *châtelaine*[1] durumuna yüceltilmiş buluverdi, öte yandan birkaç gün içinde eve buyruk olmayı bekleyen ağabeyi ve eşi, evsiz barksız kalmıştı; devir evrakı ha-

1. *Châtelaine:* (Fr.) Şato sahibi kadın.

zırlanmış ve imzaya sunulmak üzereyken, dürülmüş, bağlanmış ve Lincoln Hanındaki teneke kara kutulara kaldırılmıştı. Bayan Muspratt için çok acıydı; hırslı bir kadın değildi; Brideshead kadar görkemli olmayan bir yer de başının üstündeydi, ama çocuklarına Noel için bir yer bulmayı umuyordu. Falmouth'daki ev boşaltılmış, satışa çıkarılmıştı; üstelik, Bayan Muspratt oradan ayrılırken, haklı olarak yeni yuvasından uzun uzadıya sözetmişti; oraya dönemezlerdi. Alelacele eşyalarını Lady Marchmain'in odasından kullanılmayan bir seyis evine taşımak ve Torquay'da eşyalı bir ev tutmak zorunda kaldı. Dediğim gibi, hırslı bir kadın değildi, ama beklentileri öylesine kabarmıştı ki, ansızın böyle yüzüstü düşmek pek acıydı. Köyde, gelinin geliş hazırlıklarını yapan görevliler, bu kez Lord Marchmain'in dönüşüne hazırlık olarak tahta kaplamalardan B'leri silip, Lord'un M'lerini ve küçük taçların üzerine Lord'un nişanı olan yuvarlaklarla çilek yapraklarını çizip boyamaya başladılar.

Bu kararın haberi önce Lord'un avukatlarına, sonra Cordelia'ya, daha sonra Julia'ya ve bana, çelişkili telgraflarla erişti. Lord Marchmain düğüne yetişecekti; Lord ve Lady Brideshead Paris'e geçerken, onları Roma'da görecek ve düğünden sonra gelecekti. Yolculuk yapacak durumda değildi; yola çıkmak üzereydi; Brideshead'de kış mevsiminden kötü anıları vardı ve bahar olgunlaşıp, ısıtma araçları kaldırıldıktan sonra gelecekti; yalnız geliyordu; İtalyan hizmetkârlarını getiriyordu; gelişinin açıklanmamasını ve kesinlikle sâkin bir yaşam sürdürmek istiyordu; bir balo düzenleyecekti. Sonunda ocak ayında bir günde karar kılındı ve doğru çıktı.

Plender birkaç gün önce geldi; bu konuda bazı güçlükler çıktı. Plender, Brideshead ev halkından değildi; Lord Marchmain'in gönüllü süvari alayında uşağı olmuştu ve efendisi savaştan dönmeme kararı aldığında, eşyalarını toplamak için geldiği acı günde Wil-

cox'u bir kez görmüştü; ondan sonra da, kişisel hizmetkârı olmuştu, hâlâ da resmen öyleydi, ama son yıllarda bir yardımcı bulmuştu, İsviçreli bir uşak giysilere bakıyordu, gerektiğinde de, evin daha az onurlu işlerini görüyordu, daha doğrusu, bu iniş çıkışlı, hareketli evin her işine bakan adamı oluvermişti, hattâ bazan telefonda kendinden «sekreter» diye sözettiği oluyordu. Wilcox'la arasında geniş, ince bir buz tabakası vardı.

Neyse ki bu iki adam birbirinden hoşlandı ve sorun, Cordelia'nın da katıldığı üç köşeli tartışmalarla çözümlendi. Plender ve Wilcox özel dairelerin ortak bakıcıları oldular, «Muhafız Birliği» ve «Saray Muhafızları» olarak eşit önem kazandılar, Plender'in özel alanı Lord hazretlerinin kendi dairesi, Wilcox'un etki alanı da ortak salonlardı, kıdemli uşağa siyah bir ceket verildi ve başgarson oldu, ne olacağı belirsiz İsviçreli de geldiğinde düz giysiler giyecek ve orta uşağı olacaktı; yeni ödevlere uygun olarak ücretleri artırıldı; herkes hoşnuttu.

Julia ve ben bir daha dönmemek üzere Brideshead'den bir ay önce ayrılmıştık, ama dönüş töreni için geri geldik. Gün gelip çatınca, Cordelia istasyona gitti, biz de karşılamak için evde kaldık. Kapalı, rüzgârlı bir gündü. Villalar, kulübeler donatıldı; gece için açıkhavada ateş yakılması ve balkonda nefesli sazlardan bando çalınması tasarlandı ama gerçekleştirilmedi, malikânenin yirmi beş yıldır dikilmeyen flaması, bulutla yüklü gökyüzüne karşı hırsla dalgalanıp durdu. Orta Avrupa mikrofonlarmda ne denli sert sesler bağırıp çağırsa da, silâh fabrikalarında hangi çarklar dönse de, Lord Marchmain'in kendi yöresinde, dönüşü önemden yana en baş köşeye kurulmuştu.

Saat üçte bekleniyordu. Julia'yla birlikte oturma salonunda bekliyorduk, istasyon yöneticisinden haber bekleyen Wilcox «trenin gelişinin bildirildiğini» müjdeledi. Bir dakika sonra da, «tren geldi» dedi; «Lord

Hazretleri yoldalar.» Ardından, ön avluya çıktık, orada yukarı kat hizmetkârlarıyla birlikte beklemeye koyulduk. Çok geçmeden, araba yolunda Rolls Royce göründü, biraz arkadan da iki kamyonet izliyordu. Rolls yaklaştı, durdu; önce Cordelia indi, ardından Cara; bir an beklendi, şoföre bir halı verildi, uşağa da bir baston; sonra, dikkatle, usulca bir bacak uzandı. Plender artık arabanın kapısındaydı; bir başka hizmetkâr — İsviçreli uşak — bir kamyonetten indi; birlikte Lord Marchmain'i çıkardılar ve ayağa kaldırdılar; bastonunu arandı, yakaladı, ön kapıya varan birkaç alçak basamak için gücünü toplamak üzere bir an durakladı.

Julia şaşkınlıktan hafifçe iç çekti ve elimi tuttu. Onu dokuz ay önce Monte Carlo'da görmüştük; o zaman dimdik, heybetli bir kişiydi, onu Venedik'te ilk kez gördüğümden çok farklı değildi. Şimdi yaşlı bir adamdı, Plender bize son günlerde efendisinin pek iyi olmadığını söylemişti; bizi bu duruma hazırlamamıştı.

Lord Marchmain iki büklüm, büzülmüş duruyordu, ağır paltosunun altında ezikti, boynunda düzgün durmayan beyaz bir atkı vardı, bez bir şapka alnına inmişti, yüzü solgun ve kırışıktı, burnu soğuktan morarmıştı; gözlerinin yaşı duygudan değil, soğuktandı; derin soluyordu. Cara, atkısının ucunu yerine soktu ve kulağına bir şeyler fısıldadı. Eldivenli elini kaldırdı — okul çocuklarınınki gibi boz rengi yün bir eldivendi — kapıda birikenlere küçük, bezgin bir selâm verdi; sonra ağır, çok ağır, gözleri yerde, eve doğru yürüdü.

Paltosunu çıkardılar, başlığını, atkısını ve içine giydiği deri yeleği de, soyununca büsbütün cılız, ama daha zarif ve şık olarak ortaya çıktı; aşırı yorgunluğun derbederliğinden kurtulmuştu. Cara kravatını düzeltti, iri bir mendille gözlerini sildi, bastonuyla, ayaklarını sürüyerek, holdeki şömineye yürüdü.

Şöminenin başında, hanedan armacılığı örneği

küçücük bir iskemle vardı, duvara dayalı takımın bir parçasıydı; ufacık, rahatsız, dümdüz tahta oturaklı, ardındaki gösterişli resimden özür dilercesine yalın, yapıldığı günden bu yana üzerinde hiç kimsenin, yorgun bir uşağın bile oturmadığı bir iskemleydi; işte Lord Marchmain bu iskemleye oturdu ve gözlerini sildi.

«Soğuktan,» dedi. «İngiltere'nin ne kadar soğuk olduğunu unutmuşum. Bayağı sarstı beni.»

«Bir şey arzu eder miydiniz, Lord hazretleri?»

«Hiçbir şey, teşekkür ederim, Cara, nerede o berbat haplar?»

«Alex, doktor günde üç taneden fazla olmaz demişti.»

«Boşver doktoru. Çok sarsıldım.»

Cara çantasından mavi bir şişe çıkardı, Lord Marchmain hapı aldı. İçinde her ne varsa, onu canlandırdı. Oturduğu yerde kaldı, uzun bacaklarını önüne uzatmıştı, bastonu bacaklarının arasında, çenesi bastonun fildişi sapındaydı, ama bize göz gezdirdi, selâmladı ve komutlarını vermeye başladı.

«Ne yazık ki bugün tam kendimde değilim; yol beni çok yordu. Dover'de bir gece konaklamalıydık. Wilcox, bana hangi odaları hazırladın?»

«Eski odalarınızı, Lordum.»

«Olmaz; iyileşinceye kadar olmaz. Çok merdiven var; giriş katında olmalı. Plender, bana aşağıda bir yatak yaptırt.»

Plender'la Wilcox kaygılı bakıştılar.

«Emredersiniz, Lordum. Hangi odaları isterdiniz?»

Lord Marchmain bir an düşündü. «Çin salonu; ha, Wilcox, 'Kraliçe Yatağı' olsun.»

«Çin salonu, Lordum ve 'Kraliçe Yatağı' mı?»

«Evet, evet. Önümüzdeki birkaç hafta orada bir hayli kalırım belki.»

Çin salonunun kullanıldığını hiç görmemiştim; malikânenin halka açık olduğu günlerde gezmeye ge-

lenler, kapının yakın çevresinde, iple sınırlı küçük alandan öteye sokulmazdı. Chippendale tahta oymalı, porselenli, lakeli, resimli, görkemli ama yaşanmaz bir müzeydi; Kraliçenin yatağı da bir müze eşyasıydı, Sen Piyer'deki *baldachino*[1] gibi, koca, kadife bir çadırı andırırdı. Lord Marchmain, İtalya'nın güneşinden ayrılmadan önce kendisi için bu kral yatağını tasarlamış mıydı, diye düşündüm. Uzun, huzursuz yolculuğunun ağır basan yağmurları süresince mi düşünmüştü bunu? Yoksa o anda, çocukluğunun canlanan bir anısı, çocuk odasının bir düşü gibi mi aklına gelivermişti. «Büyüyünce, Çin salonunda Kraliçenin yatağında yatacağım,» diye — erginliğin bir kutsaması mıydı?

Evde çok az şey böyle bir telâş uyandırabilirdi. Törensel bir gün, ansızın korkunç bir yorgunluğa dönüşüverdi; hizmetçiler ateş yakmaya, örtüleri kaldırmaya, çarşafları açmaya koyuldular; genellikle göze görünmeyen önlüklü adamlar eşyaları taşıyorlardı; malikânenin marangozları yatağı kurmak için toplanmışlardı. Yatak, ana merdivenlerden, o gün öğleden sonra, aralıklı olarak, parça parça indirildi; koca Rokoko parçalar, kadife kaplı kornişler; kıvrımlı, yaldızlı ve kadife kaplı dört direk; göze görülmemek üzere yapılmış, cilâsız tahta kirişler; tavuskuşu yumurtalarından uzanan ve yatağın tavanını bezeyen; boyanmış tüylerden tutamlar; ve sonunda, her biri dört kişi tarafından taşınan şilteler. Lord Marchmain bu hevesinin sonuçlarından bir çeşit ferahlık duymuşa benziyordu; şöminenin başında oturmuş bu telâşı izliyordu, bu arada biz de — Cara, Cordelia, Julia ve ben, bir yarım daire oluşturmuş, olduğumuz yerde onunla konuşuyorduk.

Yüzüne renk, gözüne fer gelmişti. «Brideshead'le karısı Roma'da benimle yemek yediler,» dedi. «Hepimiz aynı aileden olduğumuza göre — gözü, eğlenirce-

1. *Baldachino:* (İt.) Ağır brokardan yatak tentesi.

sine Cara'yla bana çevrildi — «çekinmeden konuşabilirim. Kadını iğrenç buldum. Daha önceki eşi, anladığım kadarıyla, bir denizciymiş, daha az titizmiş, ama benim oğlum, otuz sekizinde, olgun bir yaşta, her şey sandığımdan çok değişmediyse, İngiltere'deki kadınlardan dilediğini seçebilirken, tutmuş kimi seçmiş, — herhalde artık ondan bu adla sözetmeliyim — *Beryl'i...*» Sözünü, zarif bir biçimde, yarıda kesti.

Lord Marchmain'in yerinden kıpırdamaya niyeti olmadığı belliydi, holde her şey dehşetli büyük olduğundan, biz de küçük, oyma iskemleleri, çektik ve çevresinde oturduk.

«Sanırım yaza kadar tam olarak kendime gelemeyeceğim,» dedi. «Bu yüzden, beni oyalamanız için dördünüze güveniyorum.»

O anda, oldukça kasvetli havayı gidermek için elimizden bir şey gelmezdi; hattâ içimizde en keyiflimiz gene oydu. «Şimdi bana Brideshead'in nasıl evlendiğini anlatın.»

Bildiklerimizi anlattık.

«Kibrit kutuları,» dedi. «Kibrit kutuları. Sanırım çocuk yapacak yaşı çoktan aşmıştır.»

Çay şömine başına getirildi.

«İtalya'da hiç kimse savaşın çıkacağına inanmıyor,» dedi. «Her şeyin 'ayarlanacağına' inanıyorlar. Julia, sanırım artık politik dedikodu sana ulaşmıyordur, değil mi? Cara, neyse ki, evlenme nedeniyle İngiliz uyrukludur. Bundan pek sözetmez ama çok yararlı olabilir. Yasal olarak Bayan Hicks'tir, öyle değil mi, canım? Hicks hakkında pek bir şey bilmiyoruz, ama ona ne de olsa teşekkür borçluyuz, savaş çıkacak olursa.» Bana saldırmak için dönerek sordu. «Ya siz, siz de kuşkusuz devlet ressamı olmuşsunuzdur?»

«Hayır. Daha doğrusu, bir atama için görüşmekteyim.»

«A, ama ressam olmanız gerek. Savaşta, benim bölüğümde bir tane vardı, haftalarca kaldı — biz cep-

heye gidene kadar.»

Bu iğneleme yeniydi. Uygarlığının altında bir hınzırlık olduğunu hep sezmiştim; şimdi çökük derisinin altındaki keskin kemikleri gibi su yüzüne çıkmıştı.

Yatak tamamlandığında karanlık bastırmıştı, bakmaya gittik, Lord Marchmain artık aradaki odalardan canlı adımlarla geçiyordu.

«Sizi kutlarım. Gerçekten pek güzel görünüyor. Wilcox, gümüş bir leğenle ibrik hatırlar gibiyim. — 'Kardinal'in giyinme odası' dediğimiz odada dururdu, — şuraya, konsolun üstüne koysak derim. Sonra da Plender'la Gaston'u bana gönder, bavullar yarına kadar bekleyebilir — yalnız tuvalet çantamla bu gece bana gerekli olan şeyler gelsin. Plender bilir. Şimdi beni Plender ve Gaston'la yalnız bırakırsanız, ben de yatarım. Daha sonra buluşuruz; yemeği burada yer, beni eğlendirirsiniz.»

Gitmek üzere döndük; kapıya vardığımda beni çağırdı.

«Çok güzel duruyor, değil mi?»

«Çok güzel.»

«Belki resmini yaparsın, ha — adını da *Ölüm Yatağı* koyarsın.»

Cara, «Evet,» dedi, «ölmeye eve geldi.»

«Ama geldiğinde, iyileşeceğinden güvenle sözediyordu.»

«Çok hastaydı da ondan. Kendine gelince, ölmek üzere olduğunu biliyor ve kabul ediyor. Hastalığı iniş çıkışlı, bir gün, bazan da günlerce, güçlü ve canlı, o sırada ölüme hazır, sonra mutsuz ve ürkek. Daha da bitkinleştiği zaman, ne olacak bilemiyorum. Bu da zamanla olacak. Roma'daki doktorlar bir yılı bulmaz demişlerdi. Londra'dan biri gelecek, sanırım yarın, o bize daha çok bilgi verebilir.»

«Nesi var?»

«Kalbi; kalbiyle ilgili uzun bir sözcük. Uzun bir

sözcük yüzünden ölüyor.»

O akşam Lord Marchmain keyifliydi; salon Hogarth'ın resimlerini andırıyordu, garip, *chinoiserie*[1] şöminenin karşısında, dördümüz için yemek masası hazırlanmıştı, yaşlı adam yastıklarına yaslanmış şampanyasını yudumluyor, tadıyor, övüyor, eve gelişi için hazırlanan dizi dizi yemekleri yemiyordu. Wilcox bu özel olay için, daha önce kullanıldığını hiç görmediğim altın tabağı çıkarmıştı; altın tabak, yaldız çerçeveli aynalar, koca yatağın lake kaplaması ve örtüleri, Julia'nın Çin kimonosu odaya Alaeddin'in mağarasını çağrıştıran bir pantomim havası veriyordu.

Tam biz gideceğimiz zaman, keyfi kaçtı.

«Uyuyamayacağım,» dedi. «Kim benim yanımda kalacak? Cara, *carissima*[2], sen çok yorgunsun. Cordelia, bu kutsal mezarlıkta bir saatçik nöbet tutar mısın?»

Ertesi sabah Cordelia'ya geceyi nasıl geçirdiğini sordum.

«Babam hemen uykuya daldı. Saat ikide ateşi canlandırmak için gittim; ışıklar yanıyordu, ama uyuyordu. Gece kalkıp yakmış olmalı; bunu yapmak için de yataktan kalkmış. Belki karanlıktan korkuyordur.»

Hastane deneyimi olduğundan, babasına Cordelia'nın bakması doğaldı. O gün gelen doktorlar da, içgüdüyle, neler yapılması gerektiğini ona söylediler.

«Ne kadar yaşar?»

«Lady Cordelia, doktorlarının bir hafta ömrü kaldığını söylediği nice keyifli ihtiyar dolaşır ortalıkta. Tıpta bir tek şey öğrendim: Kehanette bulunmamayı.»

Bu iki doktor, ona bunları söylemek için uzun bir yoldan gelmişlerdi; yerel doktora da, teknik deyimlerle aynı öğütleri kabullenmek düştü.

O akşam Lord Marchmain gene gelini konusuna

---

1. *Chinoiserie:* (Fr.) Çin işi.
2. *Carissima:* (İt.) Canım.

döndü; zaten aklından hiç çıkmamıştı; gün boyunca da sinsice bir yolunu bulup bu konuya değiniyordu; yastıklarma yaslanıp, uzun uzun konuşmaya başlamıştı.

«Ailenin inancı şimdiye kadar beni böylesine hiç etkilememişti,» diyordu, «ama gerçekten dehşete uğradım şu — şu Beryl'in bu evde bir zamanlar anneme ait olan yeri almasına. Hem neden bu kocamış evin ortasında bu kısır, kaba, sevimsiz çift oturacakmış? Sizden saklayacak değilim, Beryl'den hiç hoşlanmadım. Belki de terslik Roma'da tanışmamız. Başka nerede olsa, daha sevimli görünebilirdi. Ama, şöyle bir düşününce, bakıyorum da, tiksinmeden, nerede tanışabilirdim? Ranieri'de yemek yedik, yıllardır gittiğim küçük, sessiz bir restorandır — bilirsiniz orayı canım. Beryl salonu kaplayıverdi. Elbette ben davet etmiştim, ama Beryl'in oğluma yemekleri yesin diye diretmesini bir görseydiniz, tersini sanırdınız. Brideshead hep obur bir çocuktu; iyi niyetli bir kadın, ona az yedirmeye çalışır. Neyse, bu pek önemli bir şey değil.»

«Anlaşılan, benim değişik bir biçimde yaşadığımı duymuş. Bana karşı davranışını ancak küstahça diye anlatabilirim. Hınzır bir ihtiyar, bana o gözle bakıyordu. Sanırım hınzır yaşlı amiraller tanımıştır da onlar nasıl eğlendirilir biliyordur... Neler söylediğini size nakledemem. Ama bir iki örnek vereyim.»

«O sabah Vatican'ı ziyarete gitmişler; evliliklerini kutsamaya olacak — pek dinlememiştim — buna benzer bir şey de, daha önce olmuş anlaşılan, eski kocası ve eski Papayla. Oldukça coşkuyla daha önce, çoğu her sınıftan İtalyan, bir alay yeni evli çiftle, daha basît olanları gelinlikle, nasıl da gitmişler, nasıl da birbirlerini övmüşler, damatlar nasıl gelinleri, kendininkileri ve başkalarınkini, kollamışlar falan filan, bunları anlattı. Sonra da, tuttu, 'Bu kez, kuşkusuz, özel olarak gittik, ama, ne dersiniz, Lord Marchmain,

sanki ben gelin götürüyormuşum gibiydi,' dedi.

«Bunları büyük bir görgüsüzlükle söyledi. Ne demek istediğini bir türlü kavrayamadım. Oğlumun gelin anlamına yakın adıyla mı eğleniyordu, yoksa, sizce, onun, kuşku götürmeyen bekâretiyle mi? Sanırım ikincisi. Her neyse, işte bu türlü şakalarla akşamı geçirdik.»

«Bence buraya pek yakışmayacak, siz ne dersiniz? Peki, burayı kime bırakayım? Ailenin adını sürdürmek, benimle sona eriyor. Ne yazık, Sebastian hiç olmaz. Kim ister burayı? *Quis*? Sen ister misin, Cara? Yok, kuşkusuz istemezsin. Cordelia? Galiba Julia ve Charles'a bırakacağım.»

«Olamaz, baba, burası Bridey'nin.»

«Ve... Beryl'in, öyle mi? Gregson'u bugünlerde bir gün çağırır, konuyu incelerim. Artık vasiyetnamemi güncelleştirmemin zamanı geldi; gariplikler ve çelişkilerle dolu... ben aslında buraya Julia'yı yerleştirmek istiyorum; bu akşam da öyle güzelsin ki, yavrum; her zaman çok güzelsindir; çok, çok daha uygunsun.»

Bu konuşmadan kısa bir süre sonra Londra'dan avukatını çağırttı, ama adamın geldiği gün Lord Marchmain bir kriz geçirmişti, onu göremedi. Güçlükle soluk alırken, «Çok vaktimiz var,» dedi, «başka bir gün, gücümü topladığım vakit.» Ama varis seçimi hep aklındaydı, hep Julia'yla evlenip eve sahip çıkacağımız günden sözediyordu.

Julia'ya, «Gerçekten bize mi bırakmak istiyor?» diye sordum.

«Evet, sanırım istiyor.»

«Ama Bridey için çok feci.»

«Öyle mi dersin? Bence buraya aldırış ettiği yok. Oysa ben severim. Beryl'le birlikte, bir yerlerde, küçük bir evde çok daha mutlu olurlar.»

«Yani, kabul edecek misin?»

«Elbette. Babam dilediğine bırakır. Bence seninle ben burada çok mutlu oluruz.»

Bu umut yepyeni bir yol açmıştı, caddeyi dönünce, karşılaşılan yol gibi; burayı ilk kez Sebastian'la görünüştüm, örtülü vadiyi, birbiri altında sıralanan gölleri, önde koca ev, ardında terkedilmiş, unutulmuş bir dünya; kendine özgü huzuru, sevgisi, güzelliği olan bir dünya; yaban ellere düşmüş askerin düşü; çölde, çakal ulumalarıyla ürkülen, aç yaşanan günlerden sonra, kutsal tapınağın sunabildiği bir cennet. Ben de kimi zaman bu düşe kapılmışsam, yerinmem mi gerekti?

Hastalık haftalardır sürüyordu, evin yaşamı da hastanın eriyen sağlığına ayak uyduruyordu. Lord Marchmain, bazı günler giyinik oluyordu, o zaman pencerede durur ya da, uşağının kolunda, konuklar gidip geldikçe, alt kat odalarında bir şömineden bir başkasına giderdi — gelenler malikâne çevresinin komşuları, başka komşular ve Londralı işadamlarıydı — paketler dolusu yeni kitaplar açılır, tartışılırdı, Çin salonuna bir de piyano taşındı; şubat sonunda bir gün, hiç beklenmedik güneşli bir günde araba istedi, hole kadar yürüdü, kürk paltosunu giydi, ön kapıya ilerledi. Sonra, ansızın ilgisini yitirdi. «Şimdi değil. Sonra. Yazın bir gün,» dedi, uşağının koluna girdi ve iskemlesine götürüldü. Bir gün de canı odasını değiştirmek istedi. Resimli Salona taşınmak için ayrıntılı komutlar verdi; *chinoiserie* dinlenmesine engel oluyormuş — geceleri de ışıkları açık bıraktırıyordu — ama gene cesareti kırıldı, her şeyden caydı, odasında kaldı.

Başka günler, yatağında, yastıklarına dayanmış oturup güçlükle soluduğu günler, ev sessizdi; o zamanlar bile bizi çevresinde isterdi; ne gece ne gündüz, yalnız kalamıyordu; konuşamadığı zamanlar bizi gözleriyle izlerdi, biri odadan çıkacak olsa üzgün görünürdü. Saatlerce yanında, yastıklarının yanıbaşında, kolu kolunda oturan Cara, «Meraklanma, Alex,» derdi, «dönecek.»

Brideshead'le karısı balayından dönüp birkaç gece kaldılar; kötü günlerdendi, Lord Marchmain de onları yanına sokmak istemedi. Bu Beryl'in ilk ziyaretiydi, bir zamanlar kendi evi olmak üzereyken, gene de kendinin olacak bu evle ilgilenmeseydi, doğal olmazdı. Beryl de doğal bir kadındı, orada kaldığı sürece evi inceden inceye inceledi. Lord Marchmain'in hastalığıyla oluşan garip düzensizlik, anlaşılan evin bir hayli çeki düzene gereksinimi olduğunu gösteriyordu; birkaç kez de, daha önce gezdiği bu çapta resmî binaların nasıl yönetildiğinden sözetti. Brideshead gündüzleri onu kiracıları ziyarete götürüyor, akşamları da benimle resimden ya da Cordelia'yla hastanelerden ya da Julia'yla giysilerden, şen bir güvenle sözediyordu. Yaya bırakılmanın sıkıntısı, beklentilerinin ne denli büyük olduğunu bilmenin verdiği üzüntü, tek yanlıydı. Ben de onların yanında rahat değildim; ama Brideshead buna alışıktı; her zaman alışılmış çekingenliği içinde benim özrüm de göze batmadan geçip gidiyordu.

Sonunda, Lord Marchmain'in artık onları daha fazla görmek istemediği ortaya çıktı. Brideshead vedalaşmak için bir dakikacık yanına alındı; sonra gittiler.

Brideshead, «Burada yapabileceğimiz bir şey yok,» dedi, «Beryl için de çok sıkıntılı. Durum kötüye giderse, gene geliriz.»

Hasta giderek daha uzun süre ve daha kötüleşiyordu; bir hemşire tutuldu. «Hiç böyle bir oda görmemiştim,» dedi, «böylesine hiçbir yerde rastlanmaz; tesisat filan yok.» Hastasını, musluk ve banyo, kendisi için de bir giyinme odası ve her zaman alıştığı gibi «çevresinde dolaşabileceği, makul, dar bir yatak» bulunan üst kata taşımak istedi — ama Lord Marchmain'in yerinden oynamaya niyeti yoktu. Çok geçmeden de, artık geceyle gündüzü ayırtedemeyecek duruma gelince, ikinci bir hemşire tutuldu; uzmanlar ge-

ne Londra'dan geldiler; yeni ve oldukça cüretli bir tedavi önerdiler, ama vücudu tüm ilâçları kanıksadığından etkilenmedi. Çok geçmeden, artık iyi anları hiç olmaz oldu, yalnızca çöküş hızında kısa iniş çıkışlar görülüyordu.

Brideshead çağrıldı. Paskalyaydı, Beryl çocuklarıyla meşguldü. Brideshead yalnız başına geldi, ses çıkarmadan birkaç dakika babasının yanında oturdu, babası da sessizce ona baktı, sonra odadan çıkıp kitaplıkta bize katılınca, Brideshead, «Babamın bir papaz görmesi gerekli,» dedi.

Bu konu ilk kez açılmıyordu. Daha Lord Marchmain'in ilk geldiği günlerde, köyün papazı — küçük kilise kapandığından. Melstead'deki yeni bir kilise vardı — gelip bir nezaket ziyaretinde bulunmuştu. Cordelia özürler dileyerek adamı göndermiş, ama gidince de, «Henüz değil. Babama henüz gerekli değil,» demişti.

O sırada Julia, Cara ve ben de oradaydık; üçümüz de bir şey söylemek istiyorduk, konuşmaya başladık, ama caydık. Dördümüz bunu aramızda konuşmamıştık, ama Julia benimle yalnız kalınca, «Charles, önümüzde büyük dinsel sorunlar var,» dedi.

«Bıraksalar da huzur içinde ölse olmaz mı?»

«Onların 'huzur'dan kastı çok başkadır.»

«Ama bu rezalet. Hiç kimse, onun kadar, yaşamı boyunca din hakkında ne düşündüğünü belli etmiş olamaz. Şimdi, aklı başında değilken ve direnecek gücü kalmayınca, gelip, ölüm döşeğinde sahip çıkmak istiyorlar. Bu dine şimdiye kadar hep bir saygım vardı. Böyle bir şey yapacak olurlarsa, insanların bu inanç hakkında anlattıkları her saçmalığa inanacağım — yani sırf batıl inanç ve bir çeşit oyun olduğuna.» Julia sesini çıkarmadı. «Aynı görüşte değil misin?» Gene Julia sesini çıkarmadı. «Değil misin?»

«Bilmiyorum, Charles. Gerçekten bilemiyorum.»

Gerçi hiçbirimiz sözünü etmedik ama, bu soru-

nun hep var olduğunu ve Lord Marchmain'in hastalığı süresince haftalarca da büyüdüğünü hissediyordum; Cordelia sabah erkenden arabaya binip âyine gittiği zaman hissediyordum; Cara da onunla gitmeye başlayınca hissediyordum; avuç içi kadar bir bulutun çok geçmeden aramızda bir fırtınaya dönüşeceğini hissediyordum.

Şimdi de Brideshead her zamanki ağır, kaba, inceliksiz haliyle, sorunu önümüze serivermişti.

Cordelia, «Ah, Bridey, görür mü dersin?» diye sordu.

Brideshead, «Ben görmesini sağlayacağım,» dedi. «Yarın Rahip Mackay'i getireceğim.»

Bulutlar yoğunlaştı ama çatlamadı; hiçbirimiz konuşmadık. Cara ve Cordelia hasta odasına gittiler; Brideshead bir kitap arandı, bulundu ve yanımızdan ayrıldı.

«Julia, bu saçmalığı nasıl engelleyebiliriz?» diye sordum.

Bir süre yanıt vermedi, sonra, «Niye engelleyelim?» dedi.

«Sen de biliyorsun. Çok — yakışıksız bir olay.»

Hüzünle sordu: «Yakışıksız olaylara karşı çıkmak benim ne haddime? Zaten ne zararı var ki? Gel, doktora soralım.»

Doktora sorduk, o da, «Söylemesi güç,» dedi. «Kuşkusuz onu telâşlandırabilir; öte yandan, bazı durumlarda, hastayı çok rahatlatır; hattâ, bazı durumlarda olumlu bir dürtü sağladığı bile görülmüştür; genellikle akrabaların içini rahatlatır. Bence buna Lord Marchmain kendisi karar vermeli. Bakın, birden telâşlanmaya gerek yok. Lord Marchmain bugün halsiz; yarın gene güçlü olabilir. Biraz daha beklemek doğal değil mi?»

Yanından ayrıldığımızda Julia'ya, «Pek de işe yaramadı,» dedim.

«İşe yaramak mı? Babamın son dualarını istemeye-

ceğine neden bu kadar yürekten inandığını bir türlü anlayamıyorum.»

«Bir alay hurafe ve ikiyüzlülük de ondan.»

«Öyle mi dersin? Ama iki bin yıldır sürüp gidiyor. Neden birden nefret kesildin anlayamıyorum.» Sesi yükselmişti; son aylarda çabuk öfkeleniyordu. «Bak canım, *Times* gazetesine yazı yaz; kalk Hyde Park'ta nutuk çek; 'Papalığa son' diye bir ayaklanma başlat, ama benim kafamı şişirme. Babamın köy papazını görmesi ya da görmemesinin seninle benimle ilgisi ne?»

Julia'nın bu öfkeli hallerini tanırdım, tıpkı ay ışığında çeşmenin başında olduğu gibi, kaynağını da el yordamıyla sökebiliyordum; sözcüklerle yatıştıramayacağımı da seziyordum. Ne de bir şey söyleyebilirdim, çünkü sorusunun yanıtı henüz oluşmamıştı; birden çok kişinin yazgısı tehlikedeydi; yüksek tepelerde karlar erimeye başlamıştı.

Ertesi sabah Brideshead ve henüz nöbeti biten gece hemşiresiyle birlikte kahvaltı ettim.

Hemşire, «Bugün çok daha iyi,» dedi. «Üç saate yakın çok güzel uyudu. Gaston traş etmeye geldiğinde, konuştu da.»

Brideshead, «İyi,» dedi. «Cordelia kiliseye gitti. Dönerken, Rahip Mackay'i kahvaltıya getirecek.»

Rahip Mackay'le birçok kez karşılaşmıştım; tıknaz, ortayaşlı, güleryüzlü, Glasgowlu bir İrlandalıydı. Karşılaştığımızda şöyle sorular da sorardı: «Bay Ryder, sizce ressam Titian, ressam Raphael'den daha artistik miydi?» Üstelik yanıtlarımı da hatırlardı. «Eskiye dönersek, Bay Ryder, sizinle en son görüşme onuruna ulaştığımda, ressam Titian'ın...» diye başlar ve genellikle şöyle bitirirdi: «Ah, Bay Ryder, sizin yeteneğinize sahip olmak ve bu yeteneği uğraşa dönüştürmek bir insan için ne büyük bir mutluluktur.» Cordelia iyi taklit ederdi onu.

O sabah da iştahla kahvaltı etti, gazetenin başlık-

larına göz gezdirdi, sonra uğraşına özgü bir canlılıkla, «Eh, Lord Brideshead, bu zavallı ruh beni görmeye hazır mıdır dersiniz?» diye sordu.

Brideshead onu odadan çıkardı; Cordelia onları izledi, ben de kahvaltıyla baş başa kaldım. Bir dakika geçmeden, kapıdan seslerini duydum.

«...özür dilemekten başka elimden bir şey gelmez.»

«...zavallıcık. Bakın, yabancı bir yüz gördü de ondan; inanın, bundan oldu — beklemediği bir yabancı. Çok iyi anlıyorum.»

«...Peder, çok üzüldüm... sizi ta buralara kadar getirip de...»

«Hiç üzülmeyiniz, Lady Cordelia. Gorbals'da kafama şişe bile atılmıştı... Biraz zaman tanıyın ona. Daha kötü durumların, çok güzel ölümlerle sonuçlandığına tanık olmuşumdur. Onun için dua ediniz... Gene gelirim... şimdi izin verirseniz, Bayan Hawkins'i bir ziyaret edeyim. Evet efendim, yolu çok iyi biliyorum.»

Ardından Cordelia ve Brideshead içeriye girdiler.

«Anlaşılan ziyaret pek başarılı olmadı.»

«Olmadı. Cordelia, dadının odasından inince Peder Mackay'ı arabayla sen götürür müsün? Ben Beryl'e telefon edeceğim, bakalım beni ne zaman isteyecek.»

«Bridey, çok feciydi. Ne yapacağız?»

«Şu anda elimizden geleni yapmış bulunuyoruz.» Odadan çıktı.

Cordelia'nın suratı asıktı; tabaktan bir dilim jambon aldı, hardala batırıp yedi. «Pis Bridey,» dedi, «tutmayacağını biliyordum.»

«Neler oldu?»

«Bilmek ister misin? Sıraya dizilip içeriye girdik; Cara yüksek sesle babama gazete okuyordu. Bridey, 'Peder Mackay'i seni görmeye getirdim,' dedi; babam da, 'Peder Mackay, çok üzgünüm ama siz buraya bir anlaşmazlık sonucu getirildiniz,' dedi. 'Ben *in extremis*

durumda değilim, yirmi beş yıldır da kilisenize uğramadım. Brideshead, Peder Mackay'a kapıyı göster.' Bunun üzerine, biz de dönüp çıktık, sonra Cara'nın gene gazeteyi okumaya başladığını duydum, işte Charles, olan biten bu.»

Haberi Julia'ya ilettim, yatağındaydı, kahvaltı masasının çevresi gazete ve zarf doluydu. «Zırvalık bitti,» dedim, «sihirbaz da gitti.»

«Zavallı babacığım.»

«Bridey fena bozuldu.»

Zafer kazanmış gibiydim. Ben haklıydım, başka herkes de haksızdı, gerçek kazanmıştı; çeşmenin başında Julia'yla benim üzerimde esen tehdit havası dağılmıştı, belki de sonsuza dek yitmişti; bir de — artık itiraf edebilirim — açıklanmamış, anlatımsız, utanç verici başka bir zaferi de belli etmeden kutluyordum. O sabah olanlar yüzünden Brideshead'in hakkı olan mirastan daha da uzaklaşmış olduğunu seziyordum.

Bunda haklıydım; Londra'daki avukatlardan biri çağrıldı; adam bir iki gün içinde geldi, evde herkes Lord Marchmain'in yeni bir vasiyetname yazdığını biliyordu. Ama dinsel çelişkinin ortadan kalktığını düşünmekle yanılmışım; Brideshead'in son akşamı, yemekten sonra gene alevlendi.

«...babamın dediği şuydu; 'Ben *in extremis* durumunda değilim, yirmi beş yıldır da kiliseye uğramadım.'»

«'Kiliseye' değil, 'kilisenize' dedi.»

«Aradaki farkı anlayamıyorum.»

«Çok büyük fark var.»

«Bridey, ne demek istediği çok açık.»

«Bence söylediğini demek istiyordu. Düzenli olarak kutsal dua almaya alışık değil, şu anda ölmek üzere olmadığından, alışkanlığını bozmak istemiyor — henüz.»

«Bence bu düpedüz saçmalık.»

«Neden insanlar kesin olmak istediklerinde saç-

malamakla suçlanırlar? Demek istediği şuydu: O gün bir papaza görünmek istemiyordu, ama *'in extremis'* durumuna gelince isteyecek.»

«Biri bana anlatsaydı iyi olurdu,» dedim, «şu kutsal duaların tam anlamı nedir? Yani, bir başına ölürse cehenneme gider, ama bir papaz ona yağ sürerse...»

Cordelia, «Yok, yağdan dolayı değil,» dedi, «o tedavi içindir.»

«Daha garibi de — yani, papaz her ne yapıyorsa — ondan sonra demek cennete gidecektir. Bu mu inandığınız?»

Cara araya girdi: «Sanırım dadım söylemişti, neyse biri söyledi, vücut soğumadan papaz girerse olurmuş, öyle değil mi?»

Öbürleri ona döndüler.

«Hayır, Cara, değil.»

«Değil elbette.»

«Yanlış biliyorsun, Cara.»

«Şey, hatırlıyorum da, Alphonse de Grenet öldüğünde, Madame de Grenet kapının dışına bir papaz gizlemiş — adam bir papaz görmeye bile katlanamazdı — ve *vücut soğumadan* papazı getirmiş; bana kendisi anlatmıştı, sonra ruhu için Requiem okudular, ben de gitmiştim.»

«Requiem okunması kesinlikle cennete gidersin anlamına gelmez.»

«Ama Madame de Grenet öyle sanıyordu.»

«Yanılmış.»

«Siz Katolikler, bu papazın bir işe yarayacağına inanıyor musunuz?» diye sordum. «Yoksa babanızın bir Katolik olarak gömülmesi için mi yapıyorsunuz? Ya da onun cehenneme gitmesini mi önlemek istiyorsunuz? Biriniz bana anlatsa.»

Brideshead bana uzun uzadıya anlattı, sözünü bitirdiği anda, Cara, basit bir şaşkınlıkla, «Bunları daha önce hiç duymamıştım,» diyerek Katolik Cephesi-

ni biraz yarmış oldu.

«Şimdi şunu iyice anlayalım,» dedim, «önce azmetmesi gerek; sonra tövbekâr olmalı ve bağışlanmak istemeli; doğru mu bu? Ama azmedip etmediğini bir tek Tanrı bilebilir; papaz bunu bilemez; papaz yoksa, bir başına azmeder, bu da papaz varmış kadar geçerlidir, belki de bir insan dışından belli edemeyecek kadar güçsüzken de azmetmektedir; bu da doğru mu? Ölmüş gibi yatıyor olabilir oysa belki sürekli azmediyor ve bağışlanmak istiyordur, Tanrı da bunu anlar; doğru mu, değil mi?»

Brideshead, «Aşağı yukarı,» dedi.

«Peki öyleyse,» dedim, «papazın işi ne?»

Bir suskunluk oldu, bu arada Julia iç çekti, Brideshead de, söylenenlerde kılı kırk yarmak istercesine derin bir soluk aldı. Bu suskunluk içinde, Cara, «Tek bildiğim, kendim ölürken, bir papaz bulunması için elimden geleni yapacağımdır,» dedi.

Cordelia, «Tanrı seni kutsasın,» dedi, «bence en iyi yanıt da bu.»

Tartışmayı kestik, her birimizin nedeni başkaydı, ama yararsız olacağını biliyorduk.

Julia, daha sonra, «Bu dinsel tartışmaları başlatmasan iyi olur,» dedi.

«Ben başlatmadım ki.»

«Ne kimseyi ikna ediyorsun, ne de kendini.»

«Ben yalnızca bu insanların neye inandığını anlamaya çalışıyorum. Her şeyin mantığa dayandığını söylüyorlar.»

«Bıraksaydın, Bridey sözünü bitirseydi, çok mantıklı olacaktı.»

«Siz dört kişiydiniz,» dedim, «Cara'nın hiçbir şeyden haberi yok, buna inanmış da olabilir, inanmamış da; sen bir parçacık biliyordun ama tek sözcüğüne inanmıyordun; Cordelia da o kadarcık biliyordu ama çılgınca inanıyordu; yalnız zavallı Bridey biliyor ve inanıyordu, ama o da anlatmasını beceremiyor. Son-

ra herkes tutup, 'Hiç değilse Katolikler neye inandıklarını bilirler,' der. Bu gece iyice deşip gördük ki...»

«Charles, ne olursun, büyük söyleme. Sen kendin de kuşkulara düştün sanacağım.»

Haftalar geçti, Lord Marchmain hâlâ yaşıyordu. Haziranda boşanmam kesinleşti, eski karım da ikinci kez evlendi. Julia eylülde serbest kalacaktı. Evlenmemiz yaklaştıkça, Julia daha da büyük bir özlemle sözeder oldu; savaş yaklaşıyordu — ikimizin de bundan kuşkusu yoktu — ama Julia'nın yumuşak, için için ve bazan — bana kalırsa — coşkun özlemi kendi dışında bir güvensizlikten kaynaklanmıyordu; kimi zaman da bu düşünce kararıyor, kafese saldıran yaban hayvanları gibi, kendini bana olan aşkına karşı diktiği engellere çarptıkça, küçük, kısa nefret duyularına dönüşüyordu.

Beni Savaş Bakanlığından çağırdılar, görüştüler, âcil durum listesine yazdılar; Cordelia da başka bir listeye girdi; listeler, okulda olduğu gibi, giderek daha çok yaşamımıza girmeye başlamıştı. Her şey beklenen «âcil durum»a göre ayarlanıyordu. O karanlık büroda kimse «savaş»tan sözetmiyordu; bu sözcük tabu olmuştu; âcil bir durum olursa çağrılabilirdik — insan iradesinin bir devinimi olan «çarpışma» değil; saldırı ya da çarpışma gibi açık seçik ve basit bir şey değil; âcil bir durum; sulardan çıkıp gelmiş bir şey, görünmez yüzü, çarpan kuyruğu olan, derinlerden su yüzüne fırlatılan bir canavar.

Lord Marchmain kendi odasının dışındaki olaylarla pek ilgilenmiyordu; ona her gün gazeteleri götürüyor, okumaya çalışıyorduk, ama o yastığmm üstünde başını çeviriyor, gözleriyle çevresindeki girift desenleri izliyordu. «Devam edeyim mi?» «Lütfen, eğer sıkılmadmızsa.» Ama dinlemiyordu; arada bir, tanıdığı bir ada rastlayınca fısıldardı: «Irwın... onu tanırdım — sıradan bir adamdı»; pek ender olarak da il-

gisiz bir görüş sunardı: «Çeklerden iyi arabacı çıkar; o kadar»; ama usu dünya işlerinden ıraktı; oradaydı, oracıkta, kendine dönüktü; yaşamak için bir başına sürdürdüğü savaşım dışında bir şeye gücü kalmamıştı.

Her gün uğrayan doktora sordum: «Büyük bir yaşama gücü var, değil mi?»

«Öyle mi dersiniz? Bence ölüm korkusu.»

«Farkı var mı?»

«Olmaz olur mu? Korkusundan güç alamıyor. Bu onu bitirip tüketiyor.»

Ölümden sonra, belki ölüme çok benzediği için, karanlıktan ve yalnızlıktan korkuyordu. Odasında olmamızı ve bütün gece ışıkların çevresindeki yaldızlı nesneleri aydınlatmasını isterdi; konuşmamızı istemezdi, ama kendi konuşurdu, öyle usulca konuşurdu ki, çoğu zaman duyamazdık; güvenebildiği tek ses olduğundan, hâlâ yaşadığına bu ses güvence verdiğinden konuşurdu sanırım; söyledikleri bizim için, başka kulaklar için değil, kendisi içindi.

«Bugün daha iyiyim. Bugün daha iyiyim. Şimdi görebiliyorum, şöminenin köşesinde, Çinlinin tuttuğu altın çanı ve ayaklarının dibinde, çiçeklenmiş eğri ağacı, oysa dün aklım karışıktı, o küçük kuleyi bir başka adam sanmıştım. Çok geçmeden köprüyü de göreceğim, üç leyleği de ve yamacı aşan yol nerede, bileceğim.»

«Yarın daha iyi olacağım. Ailemizle çok fazla yaşıyoruz ve geç evleniyoruz. Yetmiş üç yaş fazla bir yaş sayılmaz. Julia hala, babamın halası seksen sekizine kadar yaşadı, burada doğdu, burada öldü, hiç evlenmedi, Trafalgar savaşında işaret tepesindeki ateşi gördü, buna hep 'Yeni Ev' derdi; o zamanlar çocuklara böyle söylenirdi, tarlalarda, okur yazar olmayıp da bellekleri iyi olanlar da bu adı söylerdi. Eski evin, köyün kilisesine yakın bulunduğu yeri görebilirsiniz; oraya «Kale Tepesi» derler, Horlick'in tarlası, toprak

engebelidir, yarısı da işe yaramaz, sürülemeyecek kadar derin yarıklarda ısırgan otu ve funda yetişir. Yeni eve taş taşımak için temellere kadar kazdılar; Julia hala doğduğunda bir yüzyıllık olan ev için. Kale Tepesinin boş hendeklerinde, fundalar ve ısırganotlarında bizim köklerimiz ekiliydi; eski kilisenin mezarlarında ve kimsenin ilâhi söylemediği dua odalarında.»

«Julia hala mezarları tanırdı, çarpık bacaklı şövalye ve yelekli lord, Romalı senatörü andıran marki, kireçtaşı, kaymaktaşı ve İtalyan mermeri; fildişi bastonuyla armalı kalkanlara şöyle bir vurup, yaşlı Sir Roger'in başındaki miğferi çınlatırdı. O zamanlar hepimiz şövalyeydik, Agincourt'dan bu yana baronuz, en büyük onurlar George'larla geldi. Onlar en son geldiler, en önce gidecekler; baronluk sürer gider. Hepiniz öldüğünüzde, Julia'nın oğluna, tuzu kuru günlerden önce babalarının taşıdığı ad verilecek; yün kırpma ve uçsuz bucaksız tahıl tarlalarının günleri, gelişme ve yapı yapma günleri, bataklıklar kurutulur, boş topraklara sapan sürülürken, insanoğlu bir ev yapıp kubbesini oğlu tamamlar, ekler, büyütür, ırmağa baraj kurarken. Julia Hala çeşmeyi yapışlarını izlemişti, buraya taşınmadan eskimişti, Napoli'nin güneşleriyle kavrulmuş, Nelson zamanında savaşçılarca taşınmıştı. Çok geçmeden çeşme kuruyacak, yağmur doldurıncaya dek ve dökülmüş yapraklar yalağmda yüzecek; göllerin üzerinde kamışlar açacak, kapanacak. Bugün daha iyiyim.»

«Bugün daha iyiyim. Özenle yaşadım, soğuk rüzgârlardan kendimi korudum, mevsiminde olanı aşırıya kaçmadan yedim, şarabın iyisini içtim, kendi yatağımda yattım; ömrüm uzun olacak. Bizi yerimizden söküp cepheye gönderdiklerinde elli yaşındaydım; yaşlılar merkezde kalacak diyordu komut, ama kumandanım Walter Venables, en yakın komşum dedi ki: 'Sen, en genci kadar sağlıklısın, Alex.'» «Öyleydim.

Gene öyleyim, bir de soluk alabilsem.»

«Hava yok; yatağın kadife tavanının altında rüzgâr kıpırdamıyor. Yaz gelince,» dedi Lord Marchmain; penceresinin dışında boy vermiş buğdayları, gelişen meyveleri, ağır ikindi güneşinde ağır ağır kovanlarına yollanan doymuş arıları unutmuştu; «yaz gelince, yatağımdan kalkacağım ve açık havada daha rahat nefes alacağım.»

«Kim derdi ki bu küçücük altın adamlar, kendi ülkelerinin efendileri, hiç soluk almadan bunca zaman yaşarlar? Kömürlükte kurbağalar gibi, yerin ta dibinde, dertsiz. Tanrı bilir, ne diye benim için bir delik kazdılar? İnsan kendi mahzenlerinde boğulup ölmeli mi? Plender, Gaston, açın pencereleri.»

«Pencereler ardına kadar açık, Lordum.»

Başucuna bir oksijen tübü konmuştu, uzun bir borusu, yüze takılan maskesi, bir de kendi kendine kullanabileceği açıp kapama düğmesi. Çoğu kez, «Boşalmış, bak hemşire, bundan bir şey gelmiyor,» derdi.

«Hayır, Lord Marchmain, ağzına kadar dolu; şurada, cam yuvarlaktaki kabarcık bunu gösteriyor; hem de tam basınçta; dinleyin, fısıltısını duymuyor musunuz? Yavaş yavaş soluk alıp vermeye çalışınız Lord Marchmain; çok hafif, o zaman yararını görürsünüz.»

«Hava gibi özgür; öyle derler — 'hava gibi özgür.' Oysa şimdi bana havayı demir bir fıçıda getiriyorlar.»

Bir ara da, «Cordelia, küçük kiliseye ne oldu?» diye sordu.

«Kilitlediler baba, annem ölünce.»

«Orası onundu, ona ben vermiştim. Biz ailemizde hep yapıcı olmuşuzdur. Orayı onun için yapmıştım; yan kanadın gölgesinde; eski duvarların arkasındaki eski taşlarla yapılmıştı; yeni evin en son parçasıydı, ilk gideni oldu. Savaşa kadar bir de papazı vardı. Onu hatırlar mısın?»

«Çok küçüktüm.»

«Sonra ben gittim — onu kilisesinde dua eder bıraktım. Orası onundu. Ona uygun bir yerdi. Dualarını bozmamak için, ben de geri gelmedim. Özgürlük için savaştığımızı söylüyorlardı; ben kendi zaferime ulaşmıştım. Suç muydu?»

«Bence öyleydi, baba.»

«Öc için göğe mi sesleniyorsun? Bu yüzden mi beni bu mağaraya kapattılar dersin, kara bir hava tübüyle ve duvarlar boyunca soluksuz yaşayan sarı adamlarla baş başa? Bu yüzden mi dersin, çocuğum? Ama çok geçmeden rüzgâr gelecektir, belki de yarın ve gene soluk alacağız. Yarın daha iyi olacağım.»

İşte böyle, temmuzun ortasına kadar Lord Marchmain ölümü bekledi, yaşama savaşında yorgun düştü. Anî bir değişiklik beklenemeyeceğinden, Cordelia beklenen 'âcil durum' için kendi kadmlar derneğiyle görüşmeye Londra'ya gitti. O gün Lord Marchmain birden fenalaştı. Sessiz, durgun yatıyor, güçlükle soluyordu; yalnız gözleri açıktı, kimi zaman odanın çevresinde gezinen gözleri kendinde olduğunun tek belirtisiydi.

Julia sordu: «Son bu mu?»

Doktor, «Bir şey denemez,» diye yanıtladı, «öldüğü zaman sanırım böyle olacaktır. Ama bu krizi de atlatabilir. Tek yapılacak şey, onu tedirgin etmemektir. En küçük şok öldürücü olabilir.»

Julia, «Gidip Peder Mackay'i getireyim,» dedi.

Şaşırmadım. Yaz boyunca kafasında bu kararı taşıdığını görmüştüm. Gittiğinde, «Bu saçmalığı önlemeliyiz,» dedim.

Doktor, «Benim işim vücutla,» dedi. «İnsanlar ölseler mi daha iyidirler, ölmeseler mi ya da öldükten sonra onlara neler olur, bunlar benim işim değil. Ben onları canlı tutmaya çalışırım.»

«Ama biraz önce, herhangi bir şok onu öldürür dediniz. Onun gibi ölümden korkan bir adama bir papaz, hem de gücü yettiği zaman kovduğu bir papazı

getirmekten daha kötü ne olabilir?»

«Bence ölümüne neden olabilir.»

«Öyleyse engel olacaksınız?»

«Hiçbir şeye engel olmaya yetkim yok. Yalnızca görüşümü açıklayabilirim.»

«Cara, siz ne diyorsunuz?»

«Onun mutsuz edilmemesini istiyorum. Artık bundan başka ne istenir; bilmeden ölsün istiyorum. Ama gene de papazın gelmesini isterim.»

«Julia'yı ikna eder misin, papazı uzak tutsun — en son ana kadar? Ondan sonra bir zararı dokunamaz.»

«Alex'i mutlu haliyle bıraksın derim, evet.»

Yarım saat sonra Julia, Peder Mackey'le döndü. Kitaplıkta toplandık.

«Bridey ve Cordelia'dan telgraf var,» dedim. «Onlar gelinceye kadar bir şey yapılmaması gerektiğini umarım kabul ediyorsunuzdur.»

Julia, «Keşke burada olsalardı,» dedi.

«Sorumluluğu bir başına taşıyamazsın,» dedim; «herkes sana karşı. Doktor Grant, biraz önce bana dediklerinizi ona da söyleyin.»

«Bir papaz görmenin şoku onu öldürebilir dedim; bu olmazsa, bu krizi atlatabilir. Doktoru olarak, onu huzursuz edecek her şeye karşıyım.»

«Cara, ya sen?»

«Julia, canım, sen en doğru neyse o yapılsın istiyorsun, biliyorum, ama Alex dindar bir adam değildi. Hep küçümserdi. Şimdi zayıf düştü diye bundan yararlanmamalıyız, kendi vicdanımızı rahatlatmak için. Rahip Mackey bilinçsiz olduğunda gelirse, o zaman gerektiği biçimde gömülebilir, öyle değil mi Peder?»

Doktor, yanımızdan ayrılırken, «Gidip ne durumda olduğuna bakayım,» dedi.

«Peder Mackay,» dedim, «Son gelişinizde Lord Marchmain sizi nasıl karşıladı biliyorsunuz; şimdi de-

ğişmiş olabilir mi?»

«Tanrının lütfu sayesinde olabilir.»

Cara, «Belki, uyuduğu sırada usulca yanma gider de onu günahlarından arındırırsanız, hiçbir zaman farkına varmayabilir,» dedi.

Papaz, «Ölürken nice kadın ve erkek gördüm,» dedi, «sonunda hiçbiri yanlarında bulunmamdan pişmanlık duymadı.»

«Ama onlar Katolik'ti; Lord Marchmain, gerçekte, hiç değilse yıllarca, Katolik olmadı. İnanmazdı. Cara öyle söyledi.»

İsa, inançlıları değil, günahkâr ve tövbekârları çağırmaya geldi dünyaya.»

Doktor döndü. «Bir değişiklik yok,» dedi.

Papaz, «Bakınız doktor,» dedi, «ben insanda nasıl şok yaratabilirim?» Yumuşak, masum, sıradan yüzünü önce doktora, sonra bizlere çevirdi. «Ne yapmak istiyordum biliyor musunuz? Küçücük bir şey, gösterişsiz. Özel giysiler de giymiyorum, görüyorsunuz. Olduğum gibi gireceğim yanma. Artık beni tanıyor. Ürkütecek bir şeyim yok. Ona yalnızca, günahlarından dolayı pişman olup olmadığını soracağım. Bir kabul işareti yapsın, onu istiyorum; zaten beni geri çevirmemesi dileğim; sonra ona Tanrı'nm bağışını iletmek istiyorum. Daha sonra da, gerçi şart değil ama, kutsal yağı sürmek istiyorum. Hiçbir şey değil, yalnızca parmağımla dokunacağım, şu küçücük kutudan birazcık yağ, bakın, onu incitecek bir şey değil.»

Cara, «Ah, Julia, ne desek? Bırak konuşayım onunla,» dedi.

Çin salonuna girdi; biz, sessiz, bekliyorduk, Julia'yla aramda ateşten bir duvar vardı. Çok geçmeden Cara döndü.

«Duyduğunu sanmıyorum,» dedi. «Ona nasıl söyleyeceğimi biliyorum sanmıştım. Şöyle dedim: 'Alex, Melstead'den gelen papazı hatırlarsın. Seni görmeye geldiğinde yaramazlık yapmıştın. Onu incitmiştin.

Şimdi geldi. Dost olmak için, benim hatırım için, onu bir daha görmeni istiyorum.' Ama yanıt vermedi. Bilinçsizse, papazı görmek onu üzmez, değil mi, doktor?»

Durgun ve sessiz duran Julia, ansızın kımıldadı. «Öğütlerinize çok teşekkür ederiz doktor,» dedi. «Ben, her ne olursa olsun, tüm sorumluluğu üzerime alıyorum. Peder Mackay, lütfen şimdi gelip babamı görür müsünüz?» Ve bana bakmadan, papazı kapıya götürdü.

Hepimiz izledik. Lord Marchmain, bu sabah nasıl bıraktımsa öyle yatıyordu, ama artık gözleri kapalıydı; elleri, avuçları yukarıda, çarşafın üzerindeydi; hemşirenin parmakları ellerinin birinin üzerinde, nabzındaydı. Canlı bir sesle, «Giriniz,» dedi, «artık onu rahatsız edemezsiniz.»

«Yoksa...»

«Hayır, hayır, ama artık bir şeyin farkına varacak durumda değil.»

Hemşire oksijen aygıtını yüzüne tuttu, çıkan gazın fısıltısı, yatağın başındaki tek sesti.

Papaz, Lord Marchmain'in üzerine eğildi ve onu kutsadı. Julia ve Cara yatağın ayakucunda diz çöktüler. Doktor, hemşire, ben, onların arkasında durduk.

Papaz, «Yaşamınızın tüm günahlarından pişmanlık duyuyorsunuz değil mi? Elinizden gelirse, bir işaret veriniz. Pişmansınız, değil mi?» dedi. Ama hiçbir işaret yoktu. «Günahlarınızı hatırlamaya çalışın; Tanrı'ya pişmanlık duyduğunuzu söyleyin. Şimdi bağışlandığınızı ilân edeceğim. Ben bunu yaparken, Tanrı'ya, onu gücendirdiğinizi söyleyin.» Latince konuşmaya başladı. «*Ego te absolvo in nomine Patris*' sözcüklerini seçtim ve papazın istavroz çıkardığını gördüm. Ben de diz çöktüm ve dua ettim: «Tanrım, eğer bir Tanrı varsa, onun günahlarını bağışla, eğer günah diye bir şey varsa.» Yataktaki adam gözlerini aç-

tı ve iç çekti, insanların ölüm anında bir iç çekişi varsa, böyle olmalı diye düşündüm, ama gözleri hareket ediyordu, içinde hâlâ can olduğunu anlamıştık.

Ansızın bir işaret özlemi duydum, sevecenlikten de olsa, önümde diz çöken, sevdiğim kadın uğruna da olsa, bir işaret için dua ediyordum. İstenen öylesine küçük bir şeydi ki, küçücük bir armağanın kabulüydü, karşısındakilere küçücük bir baş eğişti. Ben daha da yalın dua ediyordum: «Tanrım, günahlarını bağışla» ve «Tanrım, ne olur senin bağışlamanı kabul etsin.»

Ne küçücük bir dilek.

Papaz cebinden küçük gümüş bir kutu çıkardı, gene Latince konuştu, yağlı bir pamuk parçasıyla ölen adama dokundu; yapması gereken iş bitmişti, kutuyu kaldırdı, son kutsamasını yaptı. Ansızın Lord Marchmain elini alnına götürdü, önce kutsal yağın değdiğini duydu ve siliyor sandım. «Tanrım,» diye dua ettim, «yapmasın bunu.» Ama korkuya gerek yoktu; el, ağır ağır göğsüne, oradan omzuna gitti, Lord Marchmain istavroz çıkarıyordu. O zaman dilediğim işaretin küçük bir şey olmadığını, anlayışla başını sallamak anlamına gelmediğini bildim; birden, çocukluğumdan bir deyiş aklıma geldi — tapınakdaki tülün baştan aşağıya yırtılışı.

Bitmişti; kalktık; hemşire oksijen tübüne gitti; doktor hastasına eğildi. Julia kulağıma fısıldadı: «Rahip Mackay'i geçirir misin? Ben bir süre burada kalacağım.»

Kapıdan çıkınca, Rahip Mackay gene önceden tanıdığım yalın, güleryüzlü adam olmuştu. «Bu benim için çok güzel bir şeydi. Ne kadar da çok gördüm böyle şeyleri. Şeytan son ana kadar direnir, ama Tanrı'nın yüceliğine daha fazla dayanamaz. Sanırım siz Katolik değilsiniz Bay Ryder, ama hiç değilse hanımlar huzura erdiklerinden dolayı seviniyorsunuzdur.»

Şoförü beklerken, hizmetlerinden dolayı Rahip

Mackay'e para ödenmesi gerektiğini düşündüm. Beceriksizce sordum. «Hiç önemi yok Bay Ryder, benim için büyük bir zevk oldu,» dedi. «Ama her ne verirseniz, benim köy gibi bir yerde çok işe yarar.» Cüzdanımda üç sterlin buldum, ona verdim. «A, bu çok cömertçe bir bağış. Tanrı sizi kutsasm, Bay Ryder. Ben gene gelirim, ama zavallı adamcağızın bu dünyada pek vakti kaldığını sanmıyorum,» dedi.

Julia, Çin salonunda kaldı, ta ki babası ölene ve böylece bu tartışmada, hem papazı, hem de doktoru haklı çıkarana dek.

Şimdi de, Julia'yla aramda edilen son kırık sözlere, son anılara geliyorum.

Babası ölünce, Julia birkaç dakika yanında kaldı; hemşire odaya gelip haberi verdi; açık kapıdan onu bir an gördüm, yatağın ayakucunda diz çökmüştü, Cara yanmda oturuyordu. Az sonra, iki kadın odadan çıktılar, Julia bana döndü: «Şimdi olmaz; ben Cara'yı odasına çıkarıyorum; daha sonra,» dedi.

O daha yukarıdayken Brideshead ve Cordelia, Londra'dan döndüler; sonunda, genç âşıklar gibi, gizlice buluştuk.

Julia, «Burada, gölgede, merdivenin köşesinde — vedâlaşmak için yalnızca bir dakika,» dedi.

«Bu kadar az konuşmak için bu kadar çok beklemek.»

«Demek biliyordun?»

«Bu sabahtan beri; bu sabahtan öncesinden beri; yıl boyunca.»

«Ben bugüne kadar bilmiyordum. Ah, sevgilim, bir anlayabilseydin. O zaman ayrılığa katlanabilirdim ya da bunu daha iyi taşıyabilirdim. Kırık yüreklere inanabilseydim, yüreğim kırık derdim. Seninle evlenemem, Charles; bir daha seninle beraber olamam.»

«Biliyorum.»

«Nasıl bilebilirsin?»

«Sen ne yapacaksın?»

«Sürdüreceğim — bir başıma. Ne yapacağımı sana nasıl söyleyebilirim? Sen beni tümden tanıyorsun. Benim yaşam boyu yas tutacak biri olmadığımı bilirsin. Hep yanıldım, hep kötüydüm. Herhalde gene kötü olacağım, gene cezalandırılacağım. Ama ne denli kötü olursam, Tanrı'ya gereksinimim o denli büyük olacaktır. Kendimi onun bağışlamasından yoksun tutamam. İşte anlamı da bu; seninle bir yaşama başlamak, onsuz kalmak demek. İnsan bir adım ötesini görebilse. Ama bugün bağışlanmaz tek bir şey olduğunu gördüm — okuldaki bazı şeyler gibi, öyle kötüdür ki, cezalandırılamaz, yalnız annen bunu çözer — yapmak üzere olduğum tüm kötü şeyler, yapmak için yeterince kötü olmadığım şeyler; Tanrı'ya karşı bir başka iyilik oluşturmak. Neden bunu anlamam için bana yol açıldı, sana değil, Charles? Belki de annem, dadım, Cordelia, Sebastian — belki Bridey ve Bayan Muspratt — beni dualarından eksik etmedikleri için ya da belki de Tanrı'yla benim aramda özel bir anlaşmadan ötürüdür, eğer çok istediğim bir şeyden vazgeçersem, ne denli kötü de olsam, sonunda Tanrı benden vazgeçmeyecektir.»

«Artık ikimiz de yalnız olacağız, ama bunlar senin anlayabilmen için elimden bir şey gelmeyecek.»

«Seni rahatlatmak için söylemiyorum,» dedim. «Umarım yüreğin kırılır; ama anlıyorum.»

Çığ inmişti, ardında yamaç çırılçıplaktı; yankılar beyaz eteklerde öldü; yeni tepecikler suskun vadide pırıldadı, durgun uzandı.

SONDEYİŞ

Komuta subayı, «Bugüne dek çattığımız en berbat yer,» dedi; «tesisat yok, konfor yok, Tugay da tepemizde. Flyte St Mary'de bir meyhane var, yirmi kişi kadar alır — oraya da subaylar gidemeyecektir nasıl olsa; ordugâh alanında bir kantin var. Haftada bir Melstead Carbury'ye bir araç gönderebileceğimi umuyorum. Marchmain on beş kilometre ötede, gittin mi, kuş uçmaz kervan geçmez. Bu yüzden, subayların ilk işi erlere dinlenme ve eğlenme yeri ayarlamak olmalı. Yüzbaşı, şu göllere bir baksanız, yüzmeye elverişli mi?»

«Başüstüne komutanım.»

«Tugay komutanı evi temizleyip onlara hazır etmemizi ister. Ortalıkta gezinen sakalı uzamış, yırtık pırtık herifler bu işi yapıverirler diye düşünmüştüm, ama neyse... Ryder, sen elli kişi topla, nöbeti devral ve kışla komutanına git, saat tam 10:45'te; o sana ne yapacağını gösterir.»

«Başüstüne komutanım.»

«Bizden öncekiler pek becerikli değilmiş. Vadi, saldırı güzergâhına ve havan topu menziline çok elverişli. Silâh eğitim subayı bu sabah bir inceleme yapsın, Tugay gelmeden hazırlığımız olsun elimizde.»

«Başüstüne komutanım.»

«Kendim de emir subayımla gidip eğitim alanlarını inceleyeceğim. Bu bölgeyi bilen var mı?»

Sesimi çıkarmadım.

«Öyleyse hepsi bu kadar, haydi yollanın.»

Kışla komutanı, «Kendi tarzında, çok hoş, eski bir

yer,» dedi, «fazla yıpratmak yazık olur.»

Yaşlı, emekli, yeniden silâh altına alınmış, uzaklardan gelmiş bir albaydı. Büyük kapının önündeki alanda buluştuk. Bölüğümün yarısı gelmiş komut bekliyordu. «Girin. Sizi gezdireyim. Koskoca bir yer, ama biz yalnızca alt katı istedik, bir de beş altı yatak odası. Yukarıda geri kalan yerler, hâlâ özel mülkiyette, çoğu tıka basa eşya dolu; hiç böylesini görmemişsinizdir, çoğuna paha biçilemez.»

«En üst katta bir kâhyayla birkaç yaşlı hizmetkâr var — onlar size ayakbağı olmaz — bir de sarsak bir Katolik rahip, Lady, Julia onu da barındırıyor, ama çıtı çıkmaz. Rahip küçük kiliseyi de açmış; askerlere açık, şaşarsın, pek çoğu da gidiyor.»

«Burası Lady Julia Flyte'a ait, şimdi bu adı kullanıyor. Bir ara Mottram'la evliydi, bilmemne bakanı. Şimdi yurt dışında, bir kadın örgütünde çalışıyor, ben de buraya göz kulak oluyorum. Yaşlı markinin her şeyi ona bırakması da tuhaf — oğullarının gücüne gitmiştir.»

«Daha önce, yazmanlar filan burada çalışırdı; yer bol zaten. Duvarları ve şömineler, tahtayla kaplattım gördüğünüz gibi, çok değerli altındakiler. A, biri gelip burada eşşeklik etmiş. Asker dedin mi, kırıp dökerler. İyi ki gördük, yoksa sizin üstünüze atılacaktı.»

«İşte burası da bir başka büyük salon daha, duvarlar goblen kaplı. Bence burayı toplantılar için kullansanız iyi olur.»

«Ben, ortalığı toparlamak için burada bulunuyorum, albayım. Tugaydan biri odaların bölümünü yapacaktır.»

«Neyse, sizinki keyifli iş. Sizden öncekiler de çok iyi insanlardı. Ama şömineye bunu yapmayacaklardı. Nasıl da kırmışlar? Çok sağlam görünüyor. Acaba onarılabilir mi?»

«Sanırım Tugay komutanı burayı kendine büro olarak seçer; bundan önceki öyle yapmıştı. Duvara bir

sürü boya bulaşmış, çıkaramadım. Gördüğünüz gibi, elimden geldiğince örttüm, ama askere engel olamazsınız ki — işte komutanın emireri de köşeye şunu yapmış. Resimli bir oda daha vardı, dışarıda, sütunların altında — çağdaş sanat, ama bana sorarsanız, buradaki resimlerin en güzeli; orası sinyal bürosuydu, duman etmişler; yazık oldu.»

«En evlere şenlik yer de, yemekhane olarak kullandıkları salon; ben de bu yüzden pek örtmedim; bozulsa da farketmezdi; bana hep pahalı oyuncakçı ve ıvır zıvır dükkânlarını hatırlatır, bilirsiniz — *'Maison Japonaise'*[1] filan... işte burası da danışma odasıydı...»

Yankı dolu odaları dolaşmak uzun sürmedi. Sonra dışarıya, balkona çıktık.

«Şuraları da erlerin helâları ve çamaşırlık; neden oraya yapmışlar bilemem; ben işi devralmadan önce yapılmıştı. Buraları ön taraftan ayrılmıştı. Biz ağaçlar arasından yol geçirip burayı anayola bağladık; çirkin ama kullanışlı; buraya çok araç girer çıkar; kestirme de oldu. Bakın, dikkatsiz herifin biri nasıl da tarh çalılarının içinden dümdüz girmiş, parmaklığı söküp götürmüş; üç tonluk kamyonla yapmış bu işi hem de; sanırsın Churchill tankı kullanıyordu.»

«Şu çeşme de evsahibemizin gözbebeğidir; genç subaylar konuk gecelerinde çevresinde toplanıyorlardı, biraz yıpranmaya başlamıştı, ben de etrafına tel çektim, suyunu kestim. Şimdi biraz perişan duruyor; şoförler izmaritleri, artık sandviçlerini oraya atarlar, temizlemek için içine girilemiyor, telle çevirdiğimden. Çok süslü, hoş bir şey, değil mi?»

«Eh, her yeri gördüğünüze göre, ben artık gitsem. Size iyi günler dilerim.»

Şoförü çeşmenin kuru yalağına izmaritini attı; selâm verdi ve arabanın kapısını açtı. Ben de selâm verdim, Kışla Komutanıyla birlikte, ıhlamur ağaçla-

---

1. *Maison japonaise:* (Fr.) Japon stili ev eşyası.

rının arasındaki tel örgülü yolda ilerledik.

Adamlarımın hazır olduğunu görünce, «Hooper,» dedim, «yarım saat için çalışma ekibini sana bırakabilir miyim?»

«Ben de acaba nerede çay bulabiliriz diye düşünüyordum.»

«Yapmasana,» dedim. «İşe henüz başladınız.»

«Çok bunaldılar da.

«Devam etsinler.»

«Emredersiniz.»

Giriş katındaki bomboş, hazin odalarda fazla zaman geçirmedim, yukarıya çıktım, bildik koridorlarda dolaştım, kilitli kapıları zorladım, tavanlara kadar eşya dolu odaların kapılarını açtım. Bir ara, elinde bir fincan çayla, eski bir hizmetçiye rastladım. «A,» dedi. «Bay Ryder değil mi?»

«Evet. Ben de tanıdık birine ne zaman rastlarım diye merak ediyordum.»

«Bayan Hawkins yukarıda, eski odasında. Ben de ona çay götürüyordum.»

«Ben götürürüm,» dedim, yeşil kapıdan geçtim, halısız merdivenlerden çıktım, çocuk dairesine girdim.

Hawkins Dadı, konuşuncaya kadar, beni tanımadı, gelişim aklını karıştırmıştı; bir süre şömine başında onunla oturduktan sonra, eski sükûnetine kavuştu. Onu tanıdığım yıllar boyunca hiç değişmeyen dadı çok yaşlanmıştı. Son yılların değişikliği yaşamının çok ileri yaşlarına rastlamıştı, kabullenememiş, anlayamamıştı; gözlerinin iyi görmediğini söyledi, artık ancak çok kaba elişleri yapabiliyormuş. Yıllar boyu zarif konuşmalarla incelen sesi, özü olan kaba köylü konuşmasma dönmüştü.

«...burada bir ben varım, iki de kız ve zavallı Rahip Membling, onun da damı uçtu, başını sokacak yeri de, bir tutam eşyası da kalmadı, Julia, o iyi yüreğiyle, onu buraya çağırdı, barındırdı, sinirleri hâlâ

berbat... Lady Brideshead de, şimdi Marchmain oldu. ona artık Lady hazretleri demem gerek, ama bir türlü dilim dönmüyor, ona da aynı şey oldu. Önce Julia ve Cordelia savaşa gitti, kendisi de buraya iki oğluyla geldi, sonra askerler onları kapı dışarı etti, onlar da Londra'ya gittiler, daha bir ay oturdu oturmadı, Bridey de zavallı Lord hazretleri gibi süvari alayıyla gitti, onların da evi uçtu, her şey gitti, eşyaları buraya getirip ahırlara kapattı. Sonra, Londra'da başka bir eve geçti, askerler onu da almışlar, son duyduğumda, deniz kıyısında bir oteldeymiş, ama ne de olsa insanın kendi evi gibi olur mu? Doğru değil bunlar.»

«...Dün gece Bay Mottram'i dinlediniz mi? Hitler'e pek öfkeliydi. Bana bakan kıza, Effie'ye dedim ki, 'Eğer Hitler dinliyorsa, İngilizce de biliyorsa, sanmam ama, utanmış olmalı.' Bay Mottram'ın böyle yükseleceğini kim bilebilirdi? Bir zamanlar burada kalan pek çok dostunun da? Bay Wilcox ayda iki kez Melstead' den gelir beni görmeye, eksik olmasın, beni çok hoşnut eder, ona dedim ki, 'Meğer burada melekler barındırırmışız da, haberimiz yokmuş,' Çünkü bay Wilcox, Bay Mottram'ın arkadaşlarmdan hiç hoşlanmazdı, gerçi ben onları hiç görmedim ama, sizlerden duyardım, Julia da sevmezdi onları, ama epey ilerlemişler, yükselmişler, öyle değil mi?»

En sonunda sordum: «Julia'dan haber alıyor musunuz?»

«Cordelia'dan haber aldım, daha geçen hafta, gene birlikteler, hep olduğu gibi, mektubun sonuna da Julia bana sevgiler gönderdiğini yazmış. İkisi de iyiler, nerede olduklarını bildiremiyorlar, ama Rahip Membling, ne demek istediklerini çıkardı, Filistin olacak dedi, Bridey'nin süvari birliği de orada, demek ki hepsi bir arada, iyi. Cordelia, savaştan sonra bir an önce buraya dönmek istediklerini söyledi, hepimizin isteği de bu, ama benim ömrüm görmeye yeter mi bilemem.»

Yanında yarım saat kadar kaldım, sık sık geleceğime söz verdim. Hole indiğimde hiçbir şey yapılmamış olduğunu gördüm, Hooper suçlu suçlu bakıyordu.

«Şiltelere saman toplamaya gittiler. Çavuş Block bana söyleyinceye kadar bilmiyordum. Ne zaman döneceklerini de bilmiyorum.»

«Bilmiyor musun? Ne komut verdin?»

«Şey, Çavuş Block'a, değerse, buraya getir onları dedim, yani yemekten önce vakit kalırsa.»

Saat on ikiye geliyordu. «Gene atlatıldın Hooper. O samanlar bugün saat altıya kadar herhangi bir zaman toplanacaktı.»

«Ay, Tan..., özür dilerim, Ryder. Çavuş Block...»

«Suç bende, ayrıldım buradan... Yemekten sonra aynı bölüğe git, buraya getir ve iş bitene kadar başlarından ayrılma.»

«Hemencek. Şey, burayı eskiden bilirim mi demiştiniz?»

«Evet, hem de çok yakından. Dostlarıma aittir.» Sözler ağzımdan çıktığı an, kulağıma, Sebastian'ın sözleri nasıl garip geldiyse, öyle çalındı. «Burası benim evim,» diyeceğine, «Ailem burada oturur,» demişti.

«Hiç anlam verilir gibi değil — bu koca yerde tek bir aile. Ne yararı var dersiniz?»

«Bilmem, ama Tugayın işine yarıyor.»

«Ama bunun için yapılmadı ya burası.»

«Hayır,» dedim. «Bunun için yapılmamış. Belki de yapı yapmanın zevklerinden biri budur, bir oğlu olmak gibi, büyüyünce ne olacağını merak edersin. Ben bilemem; hiç bir yapı yapmadım, oğlumu büyütme hakkını da yitirdim. Evsizim, çocuksuzum, ortayaşlıyım ve sevgisizim, Hooper.» Eğleniyor muyum diye baktı, eğlendiğimi anladı ve güldü. «Şimdi ordugâha git, bölük komutanının gözüne ilişme, incelemelerini bitirip dönmüşse, kimseye de bu sabahki saçmalığımızı anlatma.»

«Tamam, Ryder.»

Evin, henüz ziyaret etmediğim bir yeri kalmıştı, oraya gittim. Kilisede uzun süre yüzüstü bırakılmanın etkisi görülmüyordu; *art-nouveau* boyası her zamanki gibi taptaze, pırıl pırıldı; *art-nouveau* lâmbası gene mihrabın önünde yanıyordu. Bir dua okudum, eski. ama sözcükleri yeni öğrenilmiş bir dua, sonra çıktım, ordugâha doğru yürüdüm; yürürken, ileride yemek borusu öterken, düşündüm:

«Yapıyı yapanlar, yapıtlarının ne tür kullanımlara düşeceğini bilmezlerdi; eski şatonun taşlarından yeni bir ev yaptılar; yıllar, kuşaklar boyunca bu evi varsıllaştırdılar, büyüttüler; yıllar boyunca parktaki ağaçlar büyüyüp olgunlaştı, sonra ansızın, buz kesti ve Hooper çağı başladı; ev, bağ, bahçe çöktü gitti, emekler boşa gitti; *Quomodo sedet sola civitas.* Boşluğun boşluğu, her şey boş.»

İleride, yemek borusu «alın, alın, sıcak-sıcak patates» çığırtısıyla ikinci kez çalarken adımlarımı sıklaştırdım ve «Gene de,» dedim, «gene de bu son söz değil; ne de tek söz; bu, on yıl öncesinin ölü sözcüğü.»

«Yapıyı yapanların erdeminden çok uzak bir şey doğmuştu yaptıkları yapıdan ve benim de katıldığım küçük, acı insan tragedyasından; o günlerde hiçbirimizin aklımdan bile geçmeyen bir şey; küçük, al bir alev — bir tapmağın dövme bakır kapısı önünde yeniden yakılan, çirkin bezeli dövme bakır bir lâmba; eski şövalyelerin mezarlarından gözledikleri ve söndüğünü gördükleri alev; bu alev şimdi gene yanıyor, başka askerler uğruna, evden barktan ırak ve yüreklerde Akkâ'dan ve Kudüs'ten de ırak düşenler uğruna yanıyor. Yapıcılar ve oyuncular olmasa bu alev yanamazdı; işte bu sabah onu orada, eski taşlar arasında yeniden yanar buldum.»

Adımlarımı sıklaştırdım, bekleme odası olarak kullanılan küçük kulübeye vardım.

İkinci komutan, «Bugün pek de keyiflisin,» dedi.

Özgün adı
Brideshead Revisited

BRIDESHEAD'E SON GİDİŞ

Evelyn Waugh

Çagdaş İngiliz romancısı *Evelyn Waugh* (1903 - 1966), *Brideshead'e Son Gidiş* (Brideshead Revisited) adlı bu romanını 1945 yılında yayımlayınca herkesi şaşkına çevirmişti. Çünkü «Bernard Shaw'dan bu yana İngiltere'nin gelmiş geçmiş en büyük gülcürü ustası» olarak tanınan *Evelyn Waugh*, bu romanıyla bilinen çizgisinin dışına çıkıyor ve bir anda bütün dünya dillerine çevrilen dev bir romanın yazarı olarak çok büyük bir ünle kavuşuyordu. Yazar, bu romanında bir İngiliz ailesinin çöküşünü, soylu yazarlara özgü bir ustalıkla anlatır. Gençliğin, olgunluğa geçiş çağındaki o renkli dolu hayallerini, yoğun bir gözlem ve düş gücüyle dile getiren bu roman, çok çok eleştirmence, *Evelyn Waugh*'un başyapıtı sayılmıştır. Televizyon dizisi olarak da filme çekilen ve dünya televizyonlarında büyük bir beğeniyle izlenen *Brideshead'e Son Gidiş*, çağdaş İngiliz edebiyatının en önemli yapıtlarından biri sayılan bu romanı, *Filiz Ofluoğlu*'nun Türkçesiyle sunuyoruz.

Kapak resmi **Paul Klee**'den